LENIN
SZTÁLIN

AZ IFJÚSÁGRÓL

V. I. LENIN

I. V. SZTÁLIN

BZIKRA

LENIN ★ SZTÁLIN

AZ IFJÚSÁGRÓL

SZEMELVÉNYEK LENIN ÉS SZTÁLIN MŰVEIBŐL

SZIKRA

BUDAPEST 1950

E gyüjteményes kötet legterjedelmesebb és egyszersmind fő része, a II. rész (55—186. old.), amelynek összeállításánál teljességre törekedtünk, tartalmazza mindazt, vagy csaknem mindazt, amit Lenin és Sztálin műveikben a dolgozó ifjúságnak a forradalmi mozgalomban és a szocialista építésben való részvételéről írtak. Ez a rész foglalja tehát magában Leninnek és Sztálinnak az ifjúsági szövetség — a komszomol feladataira vonatkozó írásait is. Ezért az itt olvasható szemelvényekben vannak részletek, amelyek az iskola és oktatás kérdéseire, a Szovjetunió tanulóifjúságának nevelésére vonatkoznak. Azokat a szemelvényeket, amelyek külön az iskola és oktatás kérdéseit tárgyalják, a kötet IV. része (217—303. old.) tartalmazza.

Az 1905—1907-es orosz forradalomban, de különösen az azt megelőző forradalmi fellendülés éveiben erősödött a polgári értelmiség ellenzéki mozgalmaiban csaknem élcsapatként szereplő egyetemi ifjúság ellenzéki mozgalma (tüntetések, diáksztrájkok). Lenin számos cikkében foglalkozott a forradalmi érzületű értelmiségi ifjúság, különösen a főiskolai diákság politikai feladatainak a munkásmozgalomban való részvételének, világnézeti nevelésének kérdéseivel. Leninnek e kérdéseket tárgyaló számos cikkéből a legfontosabbakat, valamint Sztálin elvtárs egy cikkének ugyane tárgyról szóló részletét e kötet I. része (5—53. old.) foglalja magában.

A III. részben (187—216. old.) egyesített szemelvények tárgya: a dolgozó ifjúság helyzete a kapitalizmusban.

Az egyes részeken belül a szemelvények sorrendje megfelel megírásuk időrendjének.

A fordítás többek munkája. Átnézte Fedor János.

1950 május.

Felelős kiadó a Szikra Könyvkiadó vezérigazgatója

I

A TANULÓIFJÚSÁGRÓL AZ 1905-ÖS FORRADALOMIG ÉS A FORRADALOM IDEJÉN

A diákok és tanfolyamhallgatók előadásokat tartanak a vasárnapi iskolákban

(A *„Min törik a fejüket miniszterеink?"* c. cikkből)

1895

Durnovo belügyminiszter levelet írt Pobedonoszcevnak, a szent szinódus főügyészének. A levél 1895 március 18-án kelt, 2603-as számmal látták el, s a következő felirat ékeskedik rajta: „szigorúan bizalmas". Vagyis a miniszter azt akarta, hogy a levél a legnagyobb titokban maradjon. Akadtak azonban emberek, akik nem osztják a miniszter úr nézeteit, hogy az orosz polgároknak nem kell tudni a kormány szándékairól, s így történt, hogy most ez a levél kézről-kézre jár a kéziratról készült másolatban.

Ugyan miről ír Durnovo úr Pobedonoszcev úrnak?

A vasárnapi iskolákról ír. A levélben ez áll: „Az utóbbi években kapott jelentések azt bizonyítják, hogy politikailag megbízhatatlan egyének és az egy bizonyos irányzathoz tartozó tanuló-ifjúság egy része tanítói, előadói, könyvtárosi stb. minőségben beférkőzni igyekszik a vasárnapi iskolákba, amint ez a 60-as években történt. Ez a nagy igyekezet, amelyet még az sem indokol, hogy megélhetési lehetőséget keresnek, minthogy ezekben az iskolákban mindent ingyen végeznek, azt bizonyítja, hogy a fentebb említett jelenség a kormányellenes elemek egyik legális (törvényes) harci eszköze Oroszország fennálló állami és társadalmi rendje ellen."

Így vélekedik a miniszter úr! A művelt emberek közt akadnak olyanok, akik tanítani akarják a munkásokat, akik azt akarják,

hogy a tudás ne csak nekik váljék hasznukra, hanem váljék hasznára a népnek is — s a miniszter azonnal kész az ítélettel, hogy itt „kormányellenes elemek" vannak, vagyis valamilyen összeesküvő társaság bujtogatja az embereket, hogy menjenek a vasárnapi iskolákba. Hát felbujtás nélkül egyes művelt embereknek nem támadhatott az a kívánságuk, hogy másokat tanítsanak? A miniszter azonban azon akad fenn, hogy a vasárnapi iskolák tanítói nem kapnak fizetést. Ő megszokta azt, hogy a neki szolgáló kémek és hivatalnokok csakis fizetés ellenében szolgálnak, mégpedig annak szolgálnak, aki többet fizet — itt pedig az emberek egyszerre csak dolgoznak, szolgálnak, tanítanak és mindezt... ingyen teszik. Gyanús! — gondolja a miniszter és kopókat küld szét, hogy kémleljék ki az ügyet. A levélben továbbá ez áll: „A következő jelentésekből" (melyeket kémek írtak, akik azért élnek, hogy fizetést kapjanak) „megállapítható, hogy nemcsak az oktatószemélyzet soraiban akadnak káros irányzatú egyének, hanem gyakran maguk az iskolák is megbízhatatlan egyének egész körének titkos vezetése alatt állnak, s ennek a körnek a tagjai, akik egyáltalán nem tartoznak az ő ajánlatukra alkalmazott hivatalos oktató személyzethez, esténként előadásokat tartanak és foglalkoznak a tanulókkal... Ez a rend, mely lehetővé teszi, hogy kívülálló emberek előadásokat tartsanak, tág teret nyit arra, hogy egyenesen forradalmi környezethez tartozó egyének férkőzzenek be az előadók közé."

Vagyis, ha a pópák és kémek által nem igazolt és ellenőrzött, „kívülálló emberek" akarnak foglalkozni a munkásokkal — akkor ez egyenesen forradalom! A miniszter szemében a munkásság — puskapor, a tudás és műveltség pedig — szikra; a miniszter meg van győződve arról, hogy amennyiben szikra kerül a puskaporba, akkor a robbanás elsősorban a kormányt éri.

Örömmel kell megállapítanunk, hogy ebben a kivételesen ritka esetben teljesen és feltétlenül egyetértünk önagyméltósága nézeteivel.

A miniszter a levél további részében „bizonyítékokat" hoz fel „adatainak" helyességére vonatkozóan. Kitűnő bizonyítékok!

Az első bizonyíték „egy vasárnapi iskola tanítójának levele, akinek nevét mindeddig nem állapították meg". Ezt a levelet egy házkutatás alkalmával kobozták el. A levélben a történelmi előadások programjáról, a rendek röghözkötöttségének és felszabadításának eszméjéről van szó, s említés történik Rázin és Pugacsov lázadásáról.

Talán Rázin és Pugacsov nevétől ijedt meg annyira a derék miniszter: bizonyára már vasvillákat látott rémületében.

A második bizonyíték:.

„A belügyminisztériumban megvan az egyik moszkvai vasárnapi iskola nyilvános előadásainak bizalmas úton megszerzett programja, amely a következőket tartalmazza: «A társadalom keletkezése. Az ősközösségi társadalom. A társadalmi szervezet fejlődése. Az állam, és mire kell az. A rend. A szabadság. Az igazságosság. Államformák. Abszolút és alkotmányos monarchia. A munka — az általános jólét alapja. Hasznosság és gazdagság. Termelés, csere és tőke. Hogyan oszlik meg a gazdagság. Érdekhajhászás. A tulajdon és szükségszerűsége. A parasztok felszabadítása — földjuttatással. Földjáradék, profit, munkabér. Mitől függ a bér és a bér formái. Takarékosság».

Az előadás ennek a programnak alapján, amely feltétlenül alkalmatlan egy népiskola számára, minden tekintetben módot ad az előadónak arra, hogy a hallgatókat lassanként megismertesse Marx Károly, Engels stb. elméleteivel, viszont az egyházi felsőbbség által kirendelt személy aligha lesz abban a helyzetben, hogy az előadásban észrevegye a szociáldemokrata propaganda elemeit."

Úgy látszik a miniszter úr nagyon fél „Marx és Engels elméleteitől", ha még olyan programban is látja azok „elemeit", amelyben nyomuk sem fedezhető fel. Mi az, ami a miniszter szerint „alkalmatlanná" teszi a programot? Bizonyára az államformák és az alkotmány kérdése.

Miniszter úr, vegyen elő akármilyen földrajzi tankönyvet és ott találja ezeket a kérdéseket! Hát a felnőtt munkásoknak nem szabad azt tudni, amire a gyermekeket tanítják?

A miniszter úr azonban nem bízik meg az egyházi hatóságok embereiben: „esetleg nem értik meg, miről van szó".

A levél végül felsorolja a Prohorovi Manufaktúra Társaság moszkvai gyárának keretében működő egyházi vasárnapi iskola, a jeleci vasárnapi iskola és a Tifliszben tervezett iskola „megbízhatatlan" tanítóit. Durnovo úr azt tanácsolja Pobedonoszcev úrnak, hogy foglalkozzék „azoknak az egyéneknek gondos felülvizsgálatával, akiket az iskolákban tanítani engednek". Most, amikor a tanítók névsorát olvassuk, égnek áll a hajunk: egytől-egyig egykori diák, igen, egykori diák, sőt egykori tanfolyamhallgatónő. A miniszter úr azt szeretné, ha volt zupások lennének a tanítók . . .

Lenin Művei. 4. kiad. 2. köt. 71—76. old. (oroszul).

Lenin

Katonának adtak 183 diákot

1901 február

A január 11-i lapokban megjelent a Közoktatásügyi Minisztérium hivatalos közleménye arról, hogy a kievi egyetem 183 diákját „együttesen szervezett zavargásért" katonának adták. Az 1899 július 29-i Ideiglenes Szabályzatot, amely a diákságot és a társadalmat egyaránt fenyegeti, máris alkalmazzák, pedig még másfél év sem telt el megjelenése óta, és a kormány, mintegy e hallatlan büntető rendszabály igazolására, sietve egész vádirattal lép fel, s ebben szándékosan kiszínezi a diákság gonosztetteit.

Egyik gonosztett szörnyűbb a másiknál. Nyáron — általános diákkongresszus Odesszában, melynek programja: az egész orosz diákság megszervezése azzal a céllal, hogy az egyetemi, társadalmi és politikai élet jelenségeivel kapcsolatban mindenféle módon kifejezést adhassanak tiltakozásuknak. E bűnös politikai célkitűzések

miatt a diákküldötteket egytől-egyig letartóztatták, okmányaikat elvették. De a forrongás nem csillapodik, hanem fokozódik és *sok* főiskolán állandó a forrongás. A diákok szabadon és önállóan akarják megtárgyalni és vezetni közös ügyeiket. Az iskolai vezetőség, az orosz hivatalnoki karra régóta jellemző lélektelen bürokráciával, apró tűszúrásokkal válaszol, végsőkig szítja az elégedetlenséget s a burzsoá tespedés iszapjában még meg nem rekedt ifjúságot önkénytelenül is arra a gondolatra viszi, hogy tiltakozzék a rendőri és hivatalnoki önkényuralom egész rendszere ellen.

A kievi diákok követelik annak a tanárnak eltávolítását, aki elutazott társa helyét foglalta el. Az iskolai vezetőség ellenkezik, odáig viszi az ifjúságot, hogy „csődületeket és tüntetéseket rendez" és a vezetőség... meghátrál. Amikor két reakciós ficsúr diák erőszakot követ el egy lányon (így hírlik), a diákok összejönnek, hogy megtárgyalják, miért fordulhatnak elő ilyen aljasságok. Az iskolai vezetőség zárkára ítéli a fő „bűnösöket". Ezek nem vetik alá magukat a határozatnak. Kizárják őket. A tömeg tüntetően kíséri a kizártakat az állomásra. Újabb összeverődés, a diákok egész estig ott maradnak, nem akarnak távozni mindaddig, amíg a rektor meg nem jelenik. Katonaság élén megjelenik a kormányzóhelyettes és a csendőrigazgatóság főnöke, körülzárják az egyetemet, bemennek az auditóriumba és — kérik a rektort. A diákok azt követelik — azt hiszik talán, hogy alkotmányt követelnek? dehogy is, mindössze azt követelik, hogy engedjék el a zárkabüntetést és vegyék vissza a kizárt diákokat. Az összejövetel résztvevőit sorra felírják és haza zavarják őket.

Vegyék jól fontolóra ezt a kiáltó ellentétet a diákság szerény, ártatlan követelései és a kormány rémülete között, amely úgy jár el, mintha már fejszét emeltek volna hatalma pilléreire. Semmivel sem árulja el magát a mi „mindenható" kormányunk annyira, mint ezzel a riadalommal. Ezzel minden „bűnös felhívásnál" jobban mutatja meg mindenkinek, akinek szeme van, hogy lásson és füle van, hogy halljon, hogy a kormány egyáltalán nem érzi magát szilárdnak s csak a szurony és korbács erejében hisz, amely megvédi

őt a nép felháborodásával szemben. A kormány évtizedek tapasztalatán okulva, szilárdan meggyőződött arról, hogy körülötte mindenütt gyúlékony anyag van és elegendő a legkisebb szikra, elegendő a zárkabüntetés elleni tiltakozás, hogy tűzvész támadjon. És ha ez így van, akkor érthető, hogy a leszámolásnak példásnak kell lennie: a diákokat százával katonának kell adni! „Egy káplár kellene Voltaire helyett!" — ez a mondás még egyáltalában nem avult el. Ellenkezőleg, a XX. századnak jutott osztályrészül, hogy tanúja legyen igazi megvalósításának.

Sok minden gondolatot kelt és sok minden összehasonlításra ad alkalmat ez az új büntető rendszabály, amely azért új, mert kísérletet tesz a réges-régen letűnt mult feltámasztására. Három emberöltővel ezelőtt, I. Miklós idején az, ha valakit katonának adtak, természetes büntetés volt s teljesen megfelelt az akkori orosz hübéri társadalom rendjének. Az elszegényedett nemeseket katonának adták, hogy szolgálni kényszerítsék őket, míg elvesztett nemesi szabadságuk helyébe ki nem érdemlik a tiszti rangot. A parasztot katonának adták, ami valóságos, hosszú ideig tartó börtön volt számára, ahol a „zöld utca" embertelen kínzása stb. várt rá. De nálunk már több mint negyedszázad óta „általános" hadkötelezettség van, amelynek bevezetését annak idején nagy demokratikus reformként dicsőítették. A nemcsak papiroson létező, hanem valóságos általános hadkötelezettség kétségtelenül demokratikus reform, mert szakít a rendiséggel és valóra váltja a polgárok egyenjogúságát. De ha ez valóban így volna, akkor büntetés lehetne-e, ha valakit katonának adnak? És ha a kormány büntetéssé változtatja a hadkötelezettséget, vajjon nem azt bizonyítja-e ezzel, hogy mi sokkal közelebb állunk ahhoz az időhöz, amikor még kötéllel fogták a katonát, mint az *általános* hadkötelezettséghez? Az 1899. évi Ideiglenes Szabályzat letépi a farizeus álarcot és leleplezi még azoknak az intézményeinknek ázsiai mivoltát is, amelyek leginkább hasonlítanak az európai intézményekhez. Nálunk valójában sohasem volt és ma sincs általános hadkötelezettség, mert az előkelő származás és gazdagság számára sok kivételt biztosítanak. Nálunk valójában

sohasem volt és ma sincs olyasvalami, ami a katonai szolgálat tekintetében a polgárok egyenjogúságához hasonlítana. Ellenkezőleg, a kaszárnyákat keresztül-kasul áthatja a legfelháborítóbb jogtalanság szelleme. A paraszt- vagy munkásszármazású katonák teljesen védtelenek, emberi méltóságukat sárba tiporják, zsarolják, ütlegelik, ütlegelik, egyre ütlegelik őket. Azok viszont, akiknek befolyásos összeköttetésük vagy pénzük van, kiváltságokban és kivételben részesülnek. Nincs mit csodálkozni azon, hogyha valakit az önkénynek és erőszaknak ebbe az iskolájába adnak, azt büntetésnek, sőt nagyon súlyos büntetésnek tekintik, amely közel áll a teljes jogfosztáshoz. A kormánynak az a célja, hogy ebben az iskolában fegyelemre tanítsa a „lázadókat". Nem téved-e a számításában? Nem lesz az orosz katonai szolgálat iskolája a forradalom iskolája? Persze, nem minden diák bírja ki végig ezt az iskolát. Egyeseket megtör a kemény zabola, felmorzsolódnak a katonai hatósággal való összeütközésekben, másokat — a gyengéket és csüggedőket — megréméti a kaszárnya, de vannak olyanok is, akiket megacéloz, kitágítja látókörüket és arra készteti őket, hogy gondolkodjanak szabadságtörekvéseikről, érezzék át azokat. Most saját hátukon érzik az önkényt és elnyomást, amikor emberi méltóságuk egy őrmester belátásától függ, aki sokszor készakarva is képes gúnyt űzni a „tanultakból". Látni fogják, hogy valójában milyen az egyszerű nép helyzete; az a sok aljasság és erőszak, amelynek mindennap kénytelenek tanúi lenni, fájdalommal fogja eltölteni lelküket és meg fogják érteni, hogy az az igazságtalanság és sok apró tűszúrás, melyet a diáksággnak kell elszenvednie, csak egy csepp a nép elnyomásának tengerében. Aki megérti ezt, az a katonai szolgálat letöltésével hannibáli esküt fog tenni, hogy a nép élenjáró osztályával együtt harcolni fog a zsarnokság ellen, amelytől meg kell szabadítani a népet.

De az új büntetésnek nemcsak kegyetlen, hanem lealázó jellege sem kevésbbé felháborító. A kormány, amikor az önkény ellen tiltakozó diákokat duhaj garázdáknak nyilvánítja, mint ahogy a száműzött sztrájkoló munkásokat is rovottmultú embereknek bélyegezte, ezzel maga ellen hív ki mindenkit, akiben van még tisztesség-

érzet. Olvassák csak a kormány közleményét, szinte hemzsegnek benne az ilyen kitételek: zavargás, duhajkodás, garázdálkodás, szemtelenkedés, zabolátlanság. A kormány egyfelől bűnös politikai célokról, politikai tiltakozásra irányuló törekvésekről beszél, másfelől úgy bánik a diákokkal, mint duhaj garázdákkal, akiket meg kell leckéztetni, hogy fegyelmezettek legyenek. Ez arculütése az orosz közvéleménynek, amelyről jól tudja a kormány, hogy a diákokkal rokonszenvez. S a diákság erre csakis úgy adhatna méltó választ, ha valóra váltaná a kieviek fenyegetését és minden főiskolán valamennyi hallgató bevonásával fegyelmezett és szívós sztrájkot rendezne és követelné az 1899 július 29-i Ideiglenes Szabályzat hatályon kívül helyezését.

De nemcsak a diákság köteles a kormánynak válaszolni. A kormány maga gondoskodott arról, hogy ez az esemény sokkal több legyen, mint egyszerű diákhistória. A kormány a közvéleményhez fordul, hogy dicsekedjék az erélyes leszámolással, hogy gúnyolódjék minden szabadságtörekvésen. A nép minden rétegének valamennyi tudatos eleme válaszolni köteles erre a kihívásra, hacsak nem akarnak jogtalan rabszolgák helyzetébe süllyedni, akik némán tűrik a megaláztatásokat. E tudatos elemek élén a legjobb munkások és a velük elválaszthatatlanul egybeforrt szociáldemokrata szervezetek állanak. A munkásosztály állandóan hasonlíthatatlanul nagyobb elnyomatásnak és megaláztatásnak van kitéve a rendőri önkényuralom részéről, amellyel most a diákság is oly élesen összecsapott. A munkásosztály már harcot indított felszabadulásáért. És nem szabad megfeledkeznie arról, hogy ez a nagy harc nagy kötelezettségeket ró rá, hogy nem szabadíthatja fel magát, ha az egész népet nem szabadítja meg a zsarnokságtól, hogy elsősorban és legfőképpen a bármi néven nevezendő politikai tiltakozásnak kell visszhangra találnia nála s azt kell minden módon támogatnia. Művelt osztályaink legjobb képviselői bebizonyították és a kormány által halálra kínzott forradalmárok ezreinek vérével pecsételték meg, hogy képesek és készek lerázni magukról a burzsoá társadalom salakját s készek együtt menni a szocialistákkal. És az a munkás,

aki közönyösen tudja nézni, hogy a kormány katonaságot küld a tanulóifjúság ellen, méltatlan a szocialista névre. A diák segítségére volt a munkásnak — a munkásnak a diák segítségére kell sietnie. A kormány el akarja bolondítani a népet, mikor a politikai tiltakozásra irányuló törekvést egyszerűen garázdálkodásnak nyilvánítja. A munkásoknak nyilvánosan meg kell mondaniok és meg kell magyarázniok a nagy tömegeknek, hogy ez — hazugság, hogy az erőszak, a garázdálkodás és zabolátlanság fészke — az orosz önkényuralmi kormány, a rendőrség és a hivatalnokok önkényuralma.

Hogy miképpen szervezzük meg ezt a tiltakozást — azt a helyi szociáldemokrata szervezeteknek és munkáscsoportoknak kell eldönteniök. Röplapok osztogatása, szétszórása, kiragasztása, gyűlések rendezése, amelyekre lehetőség szerint meg kellene hívni a társadalom minden osztályát — ezek a tiltakozás legkézenfekvőbb formái. De ott, ahol erősebb és szilárdabb szervezetek vannak, kívánatos volna megkísérelni, hogy nyilvános tüntetés rendezésével átfogóbb formában és nyiltan adjunk kifejezést tiltakozásunknak. Jó például szolgálhat a harkovi tüntetés, amelyet mult év december elsején rendeztek a „Juzsnüj Kráj" („Délvidék") c. lap szerkesztősége előtt. Éppen jubileumát ünnepelte ez a szennylap, amely minden ellen szít, ami világosság és szabadság felé törekszik, s amely kormányunk minden vadállati tettét égig magasztalja. A szerkesztőség előtt nagy tömeg gyűlt egybe, amely ünnepélyesen szétcsépte a „Juzsnüj Kráj" számait, lovak farkára kötötte azokat, kutyákat göngyölt be az ujságszámokba, kövekkel beverte az ablakokat és kénhidrogénnel töltött hólyagokat dobált a szerkesztőségbe ezzel a kiáltással: „Le a prostituált sajtóval!" Valóban ilyen ünneplést érdemelnek nemcsak a prostituált lapok szerkesztőségei, hanem valamennyi kormányintézményünk is. A felsőbbség jóindulatának jubileumát csak ritkán ünneplik, de a népleszámolás jubileumára mindenkor rászolgálnak. A kormányzati önkény és erőszak minden nemű megnyilvánulása törvényes ok az ilyen tüntetésre. A diákok-

kal való leszámolásról kiadott kormányközleményt a népnek nem szabad nyílt válasz nélkül hagynia!

Lenin Művei. 4. kiad. 4. köt. 388—393. old. (oroszul).

Sztálin

A diákságnak együtt kell haladnia a dolgozó néppel

(*„Az Oroszországi Szociáldemokrata Párt és legközelebbi feladatai"* c. cikkből)

1901 november—december

A kiváltságos rend képviselői közül csak az egyetemisták egy része tett tanúságot arról, hogy hajlandó a végsőkig küzdeni követeléseiért. De nem szabad elfelejtenünk, hogy az egyetemistáknak ez a része is ugyancsak az elnyomott polgároknak fiai közül kerül ki, s emellett az egyetemi diákság, a tanulóifjúság, amíg nem merült bele az élet tengerébe és nem foglalt el benne meghatározott társadalmi helyzetet, leginkább hajlamos eszményi törekvésekre, amelyek harcra hívják a szabadságért.

Elég az hozzá — az egyetemi ifjúság ma a „művelt társadalom" mozgalmában csaknem mint vezér, mint élcsapat lép fel. Köréje csoportosul ma a különböző társadalmi osztályok elégedetlen része. Az egyetemisták kezdetben a munkásoktól átvett eszközzel — a sztrájkkal — próbáltak harcolni. De mikor a kormány sztrájkjaikra vadállati törvénnyel („Ideiglenes Szabályok") felelt, amelynek értelmében a sztrájkoló egyetemistákat katonának adták, az egyetemi diákságnak csak egy harci eszköze maradt — az, hogy segítséget követeljen az orosz társadalomtól és a sztrájkokról áttérjen az *utcai tüntetésekre*. Az egyetemisták így is cselekedtek. Nem tették le a fegyvert, hanem ellenkezőleg, még merészebben és elszántabban

kezdtek harcolni. Köréjük csoportosultak az elnyomott polgárok, a munkásosztály segítőkezet nyujtott nekik s a mozgalom túlságosan erőssé, fenyegetővé vált a hatalom számára. Oroszország kormánya nagyszámú katonasága, rendőrsége és csendőrsége segítségével immár két éve kegyetlen, de eredménytelen harcot vív az engedetlen állampolgárok ellen.

Az utóbbi napok eseményei azt mutatják, hogy a politikai tüntetéseket nem érheti vereség. A Harkovban, Moszkvában, Nyizsnyij-Novgorodban, Rigában stb. december első napjaiban lezajlott események azt mutatják, hogy a társadalmi elégedetlenség ma már tudatosan jelentkezik és ez az elégedetlen társadalom kész a hallgatólagos tiltakozásról áttérni a forradalmi cselekvésre. De az egyetemisták követelései, a tanulás szabadságának, a belső egyetemi élet szabadságának követelése, rendkívül szűkek egy széleskörű társadalmi mozgalom számára. E mozgalom valamennyi résztvevőjének egyesítéséhez zászlóra van szükség — olyan zászlóra, amelyet mindenki megért és amely mindenkihez közeláll, amely minden követelést egyesít. *Ez a zászló — az önkényuralom megdöntése.* Csak az önkényuralom romjain lehet olyan társadalmi rendet felépíteni, amely a népnek az állam kormányzásában való részvételére támaszkodik, amely a tanulás, a sztrájk, a szólás, a vallás, a nemzetiség stb. stb. *szabadságát* egyaránt biztosítja. Csak ez a rend ad majd a nép kezébe eszközt ahhoz, hogy megvédje magát mindenféle elnyomóval, kalmárral és tőkéssel, a papsággal és nemességgel szemben, csak ez a rend nyitja meg a szabad utat a jobb jövő, a szocialista rend megteremtéséért vívott szabad harc felé.

Az egyetemi diákság a maga erejéből természetesen nem tudja vezetni ezt a nagy harcot, gyenge keze nem tudja tartani ezt a nehéz zászlót. Ehhez erősebb kezekre van szükség, nagyobb erőre és a mai viszonyok között az egyetlen ilyen erő a dolgozó nép egyesült ereje. A munkásosztálynak tehát ki kell vennie az egyetemisták gyenge kezéből egész Oroszország zászlaját és felírva rá: „Le az önkényuralommal! Éljen a demokratikus alkotmány!" — el kell vezetnie az orosz népet a szabadsághoz. Az egyetemistáknak

viszont legyünk hálásak a leckéért, amelyet tőlük kaptunk: megmutatták, mily nagy jelentősége van a politikai tüntetésnek a forradalmi harcban...

...Ebből látható, milyen szűk szempontból nézik a dolgokat azok a „szociáldemokraták", akik a munkásmozgalmat be akarják zárni a gazdasági harc és a gazdasági szervezetek kereteibe, a politikai harcot pedig átengedik az „értelmiségnek", az egyetemistáknak, a társadalomnak, s a munkásosztálynak csak a *segéd*erő szerepét szánják. A történelem azt tanítja, hogy ilyen körülmények között a munkások kénytelenek lesznek a burzsoáziának kikaparni a gesztenyét a tűzből. A burzsoázia rendszerint örömest használja fel a munkások izmos karját az önkényuralom ellen vívott harcban és amikor a győzelmet már kivívták, kisajátítja annak eredményeit, a munkásokat pedig kisemmizi. Ha nálunk is így megy a dolog, akkor a munkásoknak semmi hasznuk sem lesz ebből a harcból. Ami az egyetemistákat és a társadalom többi tiltakozóit illeti, ők is ugyanahhoz a burzsoáziához tartoznak. Kapnak egy teljesen ártalmatlan „megnyirbált alkotmányt", amely silány jogokat ad a népnek — és mindezek a tiltakozók más húrokat fognak pengetni: dicsőíteni kezdik az „új" rendszert. A burzsoázia állandóan retteg a kommunizmus „vörös kísértetétől" és minden forradalomban igyekszik ott befejezni a dolgot, ahol az még csak kezdődik. Miután megkapja a neki előnyös jelentéktelen engedményt, a munkásoktól megijedve békejobbot nyujt a hatalomnak és szemérmetlenül elárulja a szabadság ügyét.*

Sztálin Művei. 1. köt. 23—26. és 29—30. old.

* Itt természetesen nem arra az értelmiségre gondolunk, amely már meglagadja osztályát és a szociáldemokraták soraiban harcol. De az ilyen értelmiségiek csak kivételek, ők a „fehér hollók".

Lenin

A marxizmus meghódította a forradalmi ifjúság többségét

(A *„Mi a teendő?"* c. brosúrából)

1901—1902

... Minden ország történelme arról tanuskodik, hogy a munkásosztály kizárólag a maga erejéből csak trade-unionista tudatot képes kifejleszteni, vagyis azt a meggyőződést, hogy szervezetekbe kell egyesülnie, hogy harcolnia kell a munkáltatók ellen, hogy a kormánytól a munkásoknak szükséges egyes törvényeket kell kiverekednie stb.* A szocializmus tana azokból a filozófiai, történelmi és gazdasági elméletekből nőtt ki, amelyeket a vagyonos osztályok művelt képviselői, az értelmiségiek dolgoztak ki. A modern tudományos szocializmus megalapítói, Marx és Engels, társadalmi helyzetük tekintetében maguk is a polgári értelmiséghez tartoztak. Éppígy Oroszországban is a szociáldemokrácia elméleti tana a munkásmozgalom spontán növekedésétől teljesen függetlenül jött létre, mint a forradalmi szocialista értelmiség eszmei fejlődésének természetes és elkerülhetetlen eredménye. Abban az időben, amelyről szólunk, vagyis a 90-es évek derekán, ez a tan nemcsak a „Munka Felszabadítása" csoportjának volt már teljesen kialakult programja, hanem meghódította magának az oroszországi forradalmi ifjúságnak többségét is.

Ilyenformán megvolt a munkástömegek ösztönös ébredése tudatos életre és tudatos harcra, s megvolt a szociáldemokrata elmélettel felfegyverzett forradalmi ifjúság, amely keresve-kereste a kapcsolatot a munkásokkal ...

... Ilyenformán meggyőződtünk arról, hogy az orosz szociál-

* Egyáltalán nem úgy van, ahogy egyesek gondolják, hogy a trade-unionizmus mindenféle „politikát" kizár. A trade-unionok mindig folytattak bizonyos (de nem szociáldemokrata) politikai agitációt és harcot. A trade-unionista és szociáldemokrata politika közötti különbségről a következő fejezetben lesz szó.

demokrácia „új irányzatának" alaptévedése, hogy meghódol az ösztönösség előtt, nem érti meg azt, hogy a tömeg ösztönössége tőlünk, szociáldemokratáktól, igen nagy tudatosságot követel. Minnél nagyobb a tömegek ösztönös felbuzdulása, minnél szélesebbé válik a mozgalom, annál gyorsabban, hasonlíthatatlanul gyorsabban nő a tudatosság szükségessége a szociáldemokrácia elméleti, politikai és szervezeti munkájában egyaránt.

A tömegek ösztönös megmozdulása Oroszországban oly gyorsasággal ment végbe (és megy végbe ma is), hogy a szociáldemokrata ifjúság nem volt felkészülve az ezzel járó gigászi feladatok végrehajtására. Ez a készületlenség: a mi közös bajunk, *valamennyi* orosz szociáldemokrata baja. A tömegek megmozdulása megszakítás nélkül és hatványozottan haladt és szélesedett, s nemcsak nem szűnt meg ott, ahol elkezdődött, hanem újabb vidékekre és a lakosság újabb rétegeire terjedt ki (a munkásmozgalom befolyása alatt élénkebb lett a tanulóifjúság, általában az értelmiség, sőt még a parasztság soraiban mutatkozó erjedés is). A forradalmárok viszont mind „elméleteikben", mind tevékenységükben *elmaradtak* e fellendülés mögött, nem sikerült olyan megszakítás nélkül működő s egyre szélesedő szervezetet teremteniök, amely az egész mozgalmat *vezetni* tudta volna.

Lenin Művei. 4. kiad. 5. köt. 347—348. és 367. old.

Lenin

A tüntetések kezdete

1901 december 20

Két héttel ezelőtt ünnepeltük az első oroszországi szociális-forradalmi tüntetés 25 éves évfordulóját, melyet Pétervárott 1876 december 6-án a Kazáni-téren rendeztek, és rámutattunk a folyó év elején észlelhető tüntetési mozgalom óriási fellendülésére. Azt mon-

dottuk, hogy a tüntetőknek határozottabb politikai jelszót kell kitűzniök, mint a „Föld és Szabadság" (1876), átfogóbb követelést kell felállítaniok, mint az „Ideiglenes Szabályzat hatályon kívül helyezése" (1901) volt. Ennek a jelszónak *a politikai szabadság* jelszavának kell lennie, ennek az egész népet átfogó követelésnek annak kell lennie, hogy *követeljük a népképviselők egybehívását.*

És most már azt látjuk, hogy a tüntetések Nyizsnyijben, Moszkvában és Harkovban a legkülönbözőbb okokból kiújulnak. Mindenütt nő a forrongás és egyre sürgetőbbé válik, hogy a forrongást egyetlen áradatba egyesítsük *az önkényuralom ellen,* amelynek nyomában mindenütt önkény, elnyomás és erőszak jár. A november 7-i nyizsnyiji tüntetésre, mely nem volt nagy, de sikeresen folyt le, Maxim Gorkij elkísérése adott alkalmat. Az európai hírű írót, akinek egyetlen fegyvere — mint a nyizsnyij-novgorodi tüntetés szónoka helyesen mondotta — a szabad szó, az önkényuralmi kormány bírói ítélet és vizsgálat nélkül kiutasítja szülővárosából. A basák azzal vádolják őt, hogy káros hatással van ránk — mondotta a szónok minden orosz ember nevében, aki csak egy cseppet is a világosság és szabadság felé törekszik —, mi azonban kijelentjük, hogy ez a hatás áldásos volt. A nép elnyomói titokban garázdálkodnak, mi azonban leleplezzük és nyilvánosságra hozzuk garázdálkodásukat. Nálunk ütlegelik a munkásokat, akik egy jobb életre való jogaikat védelmezik, nálunk verik a diákokat, akik az önkény ellen tiltakoznak, nálunk elfojtanak minden becsületes és bátor szót! — A tüntetés, amelyen munkások is résztvettek, egy diák ünnepi szavalatával végződött: „Elbukik az önkény, s felkél a hatalmas, szabad és erős nép!"

A moszkvai állomáson a diákok százai várták Gorkijt, akit a megrémült rendőrség még útközben, a vagonban letartóztatott s megtiltotta neki (a korábban adott külön engedély ellenére), hogy Moszkvába utazzék és arra kényszerítette, hogy a nyizsnyij-novgorodi vonalról közvetlenül a kurszki vonalra térjen át. Az a tüntetés, melyet Gorkij kiutasítása alkalmából rendeztek, nem sikerült, de 18-án a diákok és „kivülálló egyének" (ahogy miniszte-

reink mondják) minden előkészület nélkül egy kisebb tüntetést rendeztek a kormányzó tábornok háza előtt, mert betiltotta a N. A. Dobroljubov halálának 40. évfordulója alkalmából november 17-re tervezett ünnepi estet. Az önkényuralom képviselőjét kifütyülték azok, akiknek, mint az egész művelt és gondolkodó Oroszországnak, drága az az író, aki lelkéből gyűlölte az önkényt és szenvedélyesen várta a nép felkelését a „belső törökök" ellen — az önkényuralmi kormány ellen. A moszkvai diákszervezetek Végrehajtó Bizottsága helyesen mondotta november 23-i értesítőjében, hogy ez a spontán tüntetés az elégedetlenség és a tiltakozás világos jele.

A harkovi tüntetés, melyet a diákság belső ügyével kapcsolatban rendeztek, már igazi utcai összeütközésbe csapott át, amelyben nemcsak diákok vettek részt. A mult év tapasztalatai a diákok számára nem voltak hiábavalók. Látták, hogy csak a nép támogatásával és főleg a munkások támogatásával érhetnek el sikert, de ezt a támogatást azzal kell megnyerniök, hogy nemcsak az egyetemi (a diák-) szabadságért, hanem az *egész nép szabadságáért*, a *politikai szabadságért* indulnak harcba. A diákszervezetek Harkovi Szövetségi Tanácsa ezt már az októberi kiáltványában is egyenesen leszögezte. Igen, a pétervári, moszkvai, kievi, rigai és odesszai diákok is, mint röplapjaikból és kiáltványaikból látható, kezdik megérteni, hogy az akadémiai szabadságról szőtt „ábrándjaik hiábavalóak", ha a nép sötét rabságban tengődik. Vannovszkij tábornok aljas moszkvai beszéde, melyben megcáfolta azokat a „híreszteléseket", mintha valaha is, valamit is ígért volna, egy pétervári rendőrkopó hallatlan szemtelensége (aki galléron ragadta az Elektrotechnikai Intézet egyik hallgatóját, hogy elvegyen tőle egy küldönc útján kapott levelet), továbbá az a tény, hogy a rendőrség az utcán és az őrsön kegyetlenül ütlegelte a jaroszlávi diákokat — mindez és ezer más tény harcra, harcra és ismét harcra hívott az egész önkényuralmi rendszer ellen. A türelem poharát a harkovi állatorvostanhallgatók esete töltötte csordultig. Az első tanfolyam hallgatói kérvényt adtak be, hogy távolítsák el Lagermark professzort, mert bürokratikusan teljesíti kötelességét, durva-

sága elviselhetetlen és odáig ragadtatta magát, hogy a diákok arcába vágta a tanrendet! Persze a kormány, amely nem vizsgálta meg az ügyet, azzal válaszolt, hogy kicsapta az intézetből az egész tanfolyamot és közleményében még azt hazudta a diákokról, hogy állítólag maguknak követelik a professzorok kinevezési jogát. Erre az egész harkovi diákság talpraállott s elhatározta, hogy sztrájkot és tüntetést rendez. Harkov ebben az évben november 28-tól december 2-ig már másodszor lett színtere a „belső törökök" és a zsarnoki önkény ellen tiltakozó nép harcának. Egyfelől ez hangzik: „Le a zsarnoksággal! Éljen a szabadság!" Másfelől: kardcsapások, korbácsütés — és lovasroham a nép ellen. A rendőrség és a kozákok irgalmatlanul ütöttek-vágtak mindenkit, aki kezük ügyébe került, nem voltak tekintettel sem nemre, sem korra — győzelmet arattak a fegyvertelenek fölött és diadalt ülnek ...

Valóban hagyjuk, hogy ők diadalmaskodjanak?

Munkások! Jól ismeritek azt az ellenséges erőt, amely gúnyt űz az orosz népből. Ez az ellenséges erő bilincsbe ver benneteket mindennapi harcotokban, melyet munkáltatóitok ellen viseltek egy jobb életért és az emberi méltóságért. Ez az ellenséges erő kiragadja közülünk legjobb elvtársaink százait és ezreit, börtönbe veti, száműzi őket és még csúfot űz belőlük, amikor „rovottmultú egyéneknek" bélyegzi őket. Ez az ellenséges erő május 7-én belelövetett a pétervári Obuhov-gyár munkásaiba, mert azt kiáltották: „Szabadság kell nekünk!" — s ezután még bírósági komédiát rendezett, hogy kényszermunkára hajtsa azokat a hősöket, akiket le nem terített a golyó. Ez az ellenséges erő, amely ma a diákokat veri agyba-főbe, holnap reátok, munkásokra veti magát, hogy még vadállatibb kegyetlenséggel verjen agyba-főbe benneteket. Minden perc drága! Ne feledjétek, hogy támogatnotok kell mindennemű tiltakozást és harcot, amely az önkényuralmi kormány basái ellen irányul! Minden eszközzel igyekezzetek megegyezni a tüntető diákokkal, szervezzetek köröket a hírek gyors közlése és a felhívások terjesztése céljából; magyarázzátok meg mindenkinek, hogy ti az egész nép szabadságáért indultok harcba.

Amikor a nép felháborodásának és a nyilt harcnak apró kis lángja itt-ott már felcsap, akkor van leginkább szükség friss levegőre, hogy felszítsa és hatalmas lángra lobbantsa a tüzet.

Lenin Művei. 4. kiad. 5. köt. 295—298. old.

Lenin

A serdülő fiatalságot gyakorlati feladatok végrehajtásával kell megbízni

(A *„Levél egy elvtárshoz szervezési feladatainkról"* c. írásból)

1902 szeptember

Áttérek a propagandista körök kérdésére. Nincsen elég propagandistánk, ezért aligha lehet minden kerületben külön propagandista-kört szervezni s ez aligha kívánatos. Az egész bizottságnak egyértelműen kell propagandát folytatnia és a propagandát szigorúan központosítani kell, ezért így gondolom ezt a dolgot: a bizottság megbízza néhány tagját, hogy szervezzen propagandista csoportot (amely a bizottság fiókja vagy *egyik bizottsági intézmény* lesz). Ez a csoport, amely konspiratív tekintetben a kerületi csoportok támogatását élvezi az *egész városban,* a bizottság „hatáskörébe tartozó" egész területen köteles propagandát folytatni. Ha szükséges, ez a csoport alcsoportokat is szervezhet, hogy úgymondjam, tovább adhatja funkcióinak egyik-másik részét, de ezt csakis a bizottság jóváhagyásával szabad tennie; a bizottságnak mindenkor és feltétlenül joga van arra, hogy megbízottat küldjön minden egyes csoportba, alcsoportba vagy olyan körbe, amely a legkisebb mértékben is bekapcsolódik a mozgalomba.

Ugyanilyen megbízási típus szerint, a bizottság fiókjainak vagy intézményeinek típusa szerint kell megszerveznünk a mozgalmat szolgáló legkülönbözőbb csoportokat — így a diákság és a

gimnazista ifjúság csoportjait, azoknak a hivatalnokoknak csoportjait, akik — mondjuk — támogatnak bennünket, továbbá a szállító, nyomdai, útlevél csoportokat, a konspiratív lakásokat szerző csoportokat, a rendőrkopókat figyelő csoportokat, a katonai csoportokat, a fegyverbeszerző csoportokat, az olyan csoportokat, amelyek például „jövedelmező pénzügyi vállalkozást" szerveznek stb. A konspiratív szervezés művészetének abban kell állania, hogy használjunk ki *mindenkit és mindent,* hogy „adjunk munkát az egésznek és minden egyesnek", de ugyanakkor tartsuk kezünkben az egész mozgalom *vezetését,* amit magától értetődően nem hatalmi szóval, hanem tekintéllyel, energiánkkal, nagyobb tapasztalatainkkal, sokoldalúságunkkal, nagyobb tehetségünkkel kell biztosítanunk. Ez a megjegyzés egyúttal válasz arra a lehetséges és szokásos ellenvetésre is, hogy a szigorúbb centralizáció nagyon könnyen tönkre teheti az egész ügyet, ha a központban *véletlenül* igen nagy hatalommal rendelkező *tehetségtelen* ember akad. Ez persze lehetséges. De ennek nem lehet az orvossága a választás és a decentralizáció, amely valamennyire is nagyobb méretben teljesen megengedhetetlen, sőt egyenesen káros az önkényuralom viszonyai között folyó forradalmi munkában. Ezt semmiféle szervezeti szabályzat sem orvosolhatja, ezen a téren csak az „elvtársi befolyásolás" eszközeivel érhetünk el eredményt, kezdve bármely alcsoport határozatával, továbbá azzal, hogy ezek az alcsoportok a központi laphoz és a központi bizottsághoz fordulnak és végül (a legroszszabb esetben) azzal, hogy *eltávolítják* a teljesen alkalmatlan hatalmi szervet. A bizottságnak arra kell törekednie, hogy a lehető legmesszebbmenően ossza meg a munkát, szem előtt tartva, hogy a forradalmi munka különböző területei különböző képességet követelnek, hogy valaki, aki teljesen alkalmatlan szervezőnek, pótolhatatlan lesz mint agitátor, vagy hogy valaki, aki képtelen a legszigorúbb konspiratív magatartásra, mint propagandista kitűnően beválhat, stb.

A propagandistákkal kapcsolatban még néhány szót szeretnék mondani arról, hogy a propagandista munkába rendszerint *túlsok*

kistehetségű embert vonnak be s ezzel leszállítják a propaganda színvonalát. Nálunk olykor minden diákot válogatás nélkül propagandistának tekintenek és az egész *fiatalság* azt követeli, hogy „adjunk neki kört" stb. Ez ellen küzdenünk kell, mert ebből igen sok baj származhat. *Nagyon kevés* elvileg valóban biztos és tehetséges propagandista van (és hogy valaki ilyen propagandistává váljék, ahhoz sokat kell tanulnia és sok tapasztalatra kell szert tennie) s az ilyen embereket specializálni kell, képességüket teljesen ki kell használni és nagyon kell óvni őket. Hetenként néhány előadást kell rendezni számukra, kellő időben más városokba kell vezényelni őket, s általában meg kell szervezni, hogy az ügyes propagandisták bejárják a különböző városokat. A kezdő ifjúság tömegét pedig inkább gyakorlati feladatokkal kell megbízni, amire nálunk nem helyeznek súlyt, a diákság inkább a köröket járja, amit derülátóan „propagandának" neveznek. Természetesen a komoly gyakorlati vállalkozásokhoz szintén alapos felkészültség szükséges, de ezen a téren a „kezdők" számára könnyen akad munka...

Lenin Művei, 4. kiad. 6. köt. 215—216. old.

Lenin

Sok szociáldemokrata kerül-e ki a diákság köréből?

(*„Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt Bizottságai és csoportjai által az Országos Pártkongresszus elé terjesztendő jelentések kérdéséhez"* c. cikkből)

1903 január

A Szervező Bizottság egy tagja azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy küldjem el azoknak a kérdéseknek listáját, amelyekre pártunk bizottságainak és csoportjainak a párt második kongresszusán jelentéseikben lehetőleg válaszolniok kell. Alább mellékelem ezeknek a kérdéseknek hozzávetőleges listáját...

IV. A helyi munka jellege, tartalma és terjedelme

16. Propaganda. A propagandisták (körök) összetétele, létszáma, működésük formája? Vannak-e közöttük munkások? A többség egyetemista-e? Van-e a tapasztaltabb elvtársak részéről ellenőrzés és irányítás? . . .

VII. Kapcsolatok és tevékenység a lakosság más, a munkásosztályon kívüli rétegeiben

28. Egyetemi ifjúság. Alkalmi és személyes, vagy szervezett befolyás? Sok szociáldemokrata kerül-e ki az egyetemisták közül? Vannak-e kapcsolatok az egyetemista körökkel, a „földiek" köreivel, diák-egyleti tanácsokkal? Hogyan ápolják ezeket az összeköttetéseket? — felolvasások? — irodalom terjesztése? Milyen hangulat uralkodik az egyetemi ifjúság körében és a különböző hangulatok váltakozásának története.

Az egyetemi zavargásokhoz való viszony?

Egyetemisták részvétele a tüntetéseken? Ezzel kapcsolatos előzetes megbeszélésekre tett kísérletek?

Egyetemisták mint propagandisták, ezek képzése?

29. Középiskolák, gimnáziumok, szemináriumok stb., kereskedelmi és gazdasági szakiskolák? A diákokkal való kapcsolat jellege? Milyen a viszony mozgalmuk új fellendülési szakaszához? Körök és tanfolyamok szervezésére tett kísérletek? Kerültek-e ki (és gyakran-e) szociáldemokraták az éppen végzett (vagy nem végzett) gimnazisták közül? Körök, felolvasások? irodalom terjesztése?

Lenin Művei. 4. kiad. 6. köt. 259., 264. és 267. old. (oroszul).

Lenin

Szorgalmaznunk kell a forradalmi világnézet kidolgozását

(Határozati javaslat a tanulóifjúsághoz való viszonyról az OszDMP II. kongresszusán)

1903 június—július

Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt II. kongresszusa üdvözli a tanulóifjúság forradalmi öntevékenységének megélénkülését, felhívja a párt valamennyi szervezetét, hogy minden módon segítsék a tanulóifjúságot szervezkedési törekvéseiben s a tanulóifjúság csoportjainak és köreinek azt ajánlja, hogy, először, tevékenységükben helyezzék előtérbe tagjaik zárt és következetes szocialista világszemléletének kialakítását, hogy komolyan ismerkedjenek meg egyfelől a marxizmussal, másfelől pedig az orosz narodnyikséggal és a nyugateurópai opportunizmussal, mint a mai harcos élirányzatok főáramlataival; hogy, másodszor, óvakodjanak az ifjúság álbarátaitól, akik az ifjúságot üres forradalmi vagy idealista szólamokkal és olyan filiszteri sirámokkal vonják el a komoly forradalmi neveléstől, hogy a forradalmi és ellenzéki irányzatok között folyó éles vita káros és szükségtelen; ezek az álbarátok ugyanis valójában csak az elvtelenséget és a forradalmi munkához való könnyelmű viszonyt terjesztik; hogy, harmadszor, a gyakorlati tevékenységre való átmenetnél igyekezzenek idejében felvenni a kapcsolatot a szociáldemokrata szervezetekkel, hogy utasításokat kaphassanak tőlük és lehetőleg mindjárt munkájuk kezdetén elkerülhessék a nagy hibákat.

Lenin Művei, 4. kiad. 6. köt. 427. old. (oroszul).

Lenin

Az ifjúságnak, amikor a szervezkedés útjára lép, a mi bizottságainkhoz kell fordulnia

(Beszéd a tanulóifjúsághoz való viszony kérdéséről)

1903 augusztus 23

Ez a kitétel: „álbarátok", nemcsak a reakciósokra vonatkozik, hogy pedig ilyen álbarátok vannak, ezt a liberálisok és a szociálforradalmárok példáján látjuk. Éppen ezek az álbarátok azok, akik egyre azt hajtogatják az ifjúságnak, hogy nincs szükségük a különböző áramlatok közötti eligazodásra. Mi ellenben egy zárt forradalmi világszemlélet kialakítását tűzzük ki főcélul, s a további gyakorlati feladat abban áll, hogy az ifjúság, amikor a szervezkedés útjára lép, forduljon a mi bizottságainkhoz.

Lenin Művei. 4. kiad. 6. köt. 463. old. (oroszul).

Lenin

A forradalmi ifjúság feladatai

1903 szeptember

Első levél

A „Sztugyent" („Diák") c. lap szerkesztőségi nyilatkozata, melyet — ha nem tévedünk — először az „Oszvobozsgyényije" („Felszabadulás") 4. (28) száma közölt és az „Iszkra" szintén megkapott, véleményünk szerint arról tanuskodik, hogy a „Sztugyent" 1. számának megjelenése után a szerkesztőség nézetei jelentős lépéssel jutottak előre. Sztruve úr nem tévedett, amikor sietett kijelenteni,

hogy nem ért egyet a nyilatkozatban kifejtett nézetekkel: ezek a nézetek valóban gyökeresen különböztek attól az opportunista irányzattól, amelyet a liberális burzsoá lap oly következetesen és buzgón követ. Amikor a „Sztugyent" szerkesztősége elismerte, hogy *„egyedül* a forradalmi érzés nem teremtheti meg a diákság eszmei egyesülését", hogy „e cél eléréséhez egyik vagy másik szocialista világszemléletre támaszkodó szocialista eszmény", mégpedig „határozott, zárt" világszemlélet szükséges, akkor elvben már szakított az eszmei közönnyel és elméleti opportunizmussal, helyes mederbe terelte a diákság forradalmasítását szolgáló eszközök kérdését.

Igaz, a vulgáris „forradalmárkodás" közkeletű szempontjából a diákság eszmei egyesítése nem követel zárt világszemléletet, sőt kizárja azt; ebből a szempontból, az eszmei egyesülés a különféle forradalmi eszmékkel szemben „türelmes" magatartást jelent, azt tételezi fel, hogy tartózkodunk valamely határozott eszmekör kifejezett elismerésétől, szóval, az eszmei egyesülés e bölcs politikai kuruzslók szempontjából feltételezi az eszmeiség bizonyos hiányát (amelyet természetesen többé-kevésbbé ügyesen lepleznek a korlátokat nem tűrő nézetekről, a bármily áron és azonnal megteremtendő egység fontosságáról stb. stb. szóló elcsépelt frázisokkal). A kérdés ilyen beállítása érdekében mindig arra az eléggé jólhangzó és első tekintetre nagyon meggyőző érvre, arra a közismert és vitathatatlan tényre hivatkoznak, hogy a diákság körében nagyon különböző politikai-társadalmi nézeteket valló csoportok vannak, mégpedig szükségszerűen, s ezért ha zárt és határozott világnézetet követelnek, ezzel okvetlenül eltaszítanak egyes diákcsoportokat, tehát gátolják az egyesülést, tehát vállvetett munka helyett széthúzást idéznek elő, tehát gyengítik a közös politikai nyomás erejét és így tovább a végtelenségig.

Vegyük közelebbről szemügyre ezt a jól hangzó érvelést. Vegyük például a diákság csoportokra oszlását, úgy ahogy a „Sztugyent" 1. száma taglalja — ebben az első számban a szerkesztőség még nem követeli a határozott és zárt világszemléletet, ezért a szerkesztőséget nehezen lehetne azzal gyanúsítani, hogy erősen

hajlik a szűklátókörű szociáldemokrácia felé. A „Sztugyent" 1. számában megjelent szerkesztőségi cikk a mai diákság sorában négy nagy csoportot különböztet meg: 1. „a közönyös tömeget" — azokat, „akik teljesen közömbösen viselkednek a diákmozgalommal szemben". 2. az „akadémistákat", akik hívei a diákmozgalmaknak, de kizárólag akadémiai alapon; 3. „a diákmozgalmak ellenfeleit általában — a nacionalistákat, antiszemitákat stb."; 4. a „politikusokat", akik a cári zsarnokság megdöntéséért folyó harc hívei. „Ez a csoport maga is két ellentétes elemből — a tisztán burzsoá politikai ellenzékből, mely forradalmi hangulatú, és az utóbbi napokban (csak az utóbbi napokban? — *Lenin)* létrejött szocialista hangulatú, forradalmi értelmiségi proletariátusból áll". Ha figyelembe vesszük, hogy az utóbbi alcsoport — amint mindenki tudja — szintén szociálforradalmár diákokra és szociáldemokrata diákokra oszlik, akkor kitűnik, hogy a mai diákság körében *hat* politikai csoport van: a reakciósok, a közömbösek, az akadémisták, a liberálisok, a szociálforradalmárok és a szociáldemokraták.

Kérdés, nem véletlen-e ez a csoportosulás? Vajjon nem ideiglenes hangulatok szerinti csoportosítás-e ez? Elegendő, ha egyenesen vetjük fel a kérdést, hogy azonnal tagadólag válaszoljon mindenki, aki csak valamelyest is ismeri a diákság ügyét. Diákságunk körében nem is lehetne más csoportosulás, mert a diákság az értelmiség legfogékonyabb része, az értelmiséget pedig éppen azért nevezik értelmiségnek, mert a legtudatosabban, a leghatározottabban és a a legpontosabban tükrözi vissza és fejezi ki az osztályérdekek és a politikai csoportosulások fejlődését az egész társadalomban. A diákság nem volna az, ami, ha politikai csoportosulása nem felelne meg az egész társadalomban végbemenő politikai csoportosulásnak — ha nem „felelne" meg ennek — nem abban az értelemben, hogy a diák- és a társadalmi csoportok közt erejüket tekintve és számszerűleg teljes összhang legyen, hanem abban az értelemben, hogy a diákság körében elkerülhetetlenül meg kell lenniök azoknak a csoportoknak, amelyek a társadalomban léteznek. És az orosz társadalomra, melyben csak (viszonylag) csírájában vannak meg a kibé-

kíthetetlen osztályellentétek, amely politikailag szűztalaj, melyben a rendőri zsarnokság a népesség óriási és beláthatatlan tömegeit elbutítja és elnyomja, éppen ez a hat csoport jellemző: a reakciósok, a közömbösek, a *kultúrmunkások,* a liberálisok, a szociálforradalmárok és a szociáldemokraták csoportja. Az „akadémisták" helyébe itt a „kultúrmunkásokat" állítottam, vagyis azokat, akik hívei a törvényes haladásnak, de politikai harc nélkül, akik hívei a haladásnak, de a zsarnokság talaján. Ilyen kultúrmunkások az orosz társadalom minden rétegében találhatók és ezek, az „akadémista" diákokhoz hasonlóan, mindenütt csupán a szakmai érdekek kis körére, a népgazdaság egyes ágainak vagy az állami és helyi igazgatás megjavítására szorítkoznak, mindenütt félénken térnek ki a „politika" elől, nem tesznek különbséget (mint ahogy az akadémisták sem tesznek különbséget) a különböző irányokhoz tartozó „politikusok" között és politikának neveznek mindent, ami... a kormányzás formájával áll összefüggésben. A kultúrmunkások rétege mindenkor az orosz liberalizmus széles alapja volt és ma is az: a *„békés"* időkben (vagyis „orosz" nyelvre lefordítva, a politikai reakció éveiben) a kultúrmunkás és a liberális fogalma majdnem teljesen azonos, sőt még a háborús időkben is, amikor a társadalomban uralkodó hangulatok megélénkülnek, amikor fokozódik az önkényuralomra gyakorolt nyomás, e két fogalom közötti különbség még akkor is gyakran homályos. Az orosz liberális, még ha a szabad külföldi sajtóban nyilvánosan lép is fel s nyiltan és egyenesen tiltakozik az önkényuralom ellen, még akkor sem érzi magát többnek, mint kultúrmunkásnak és csakis annak, aki rabszolga módra, vagy ha úgy tetszik, legálisan, lojálisan, hű alattvalóhoz illően vélekedik: lásd az „Oszvobozsgyényijé"-t.

Az egész orosz társadalom politikai csoportosulására általában jellemző, hogy a kultúrmunkások és liberálisok között nincs olyan határozott vonal, amelyet világosan láthat mindenki. Azt mondhatnák, hogy a fentemlített hat csoportra osztás talán mégis helytelen, mert nem felel meg az orosz társadalom osztálytagozódásának. Az ilyen ellenvetés azonban tarthatatlan volna. Az osztály-

tagozódás természetesen a politikai csoportosulás legmélyebb alapja: természetszerűleg végső fokon mindig ez határozza meg ezt a csoportosulást. De ez a mély alap csak a történelmi fejlődés folyamán és e fejlődés résztvevőinek és hordozóinak tudatossága mértékében tárul fel. Ez a „végeredmény" csak a politikai harcban mutatkozik meg — néha hosszas, szívós, évekig és évtizedekig tartó harc eredménye, s hol különböző politikai válságokban viharosan nyilvánul meg, hol pedig szűnőben van és mintha egy időre megállana. Németországban például, ahol a politikai harc különösen éles formákat ölt s ahol különösen tudatosan lép fel az élenjáró osztály — a proletariátus —, nem ok nélkül vannak még olyan pártok (és hatalmas pártok), mint a centrum, amely vallási jellegzetességek kihangsúlyozásával leplezi különböző fajta (de általában feltétlenül proletárellenes) osztálytartalmát. Annál kevésbbé lehet csodálkozni azon, hogy Oroszországban az egész nép politikai jogfosztottsága, egy nagyszerűen szervezett, eszmeileg egybeforrt, hagyományaiba bezárkózott bürokráciának a nép feletti uralma a legnagyobb mértékben elhomályosítja a mai politikai csoportok osztályeredetét. Inkább azon kell csodálkozni, hogy Oroszország európai kapitalista fejlődése, Oroszország ázsiai politikai rendje ellenére, már milyen erősen nyomta rá bélyegét a társadalom politikai csoportosulására.

Minden tőkés ország élenjáró osztálya, az ipari proletariátus, a szociáldemokrácia vezetésével és annak a programnak zászlaja alatt, amely már régen az egész nemzetközi öntudatos proletariátus programjává lett, már nálunk is a szervezett tömegmozgalom útjára lépett. A politika iránt közömbös emberek csoportja Oroszországban, persze, hasonlíthatatlanul számosabb, mint bármely más európai országban, de már nálunk sem lehet ennek a csoportnak primitív és őseredeti politikai érintetlenségéről beszélni: az öntudatlan munkások — és részben a parasztok — közömbössége helyét egyre gyakrabban foglalja el a politikai erjedés és aktív tiltakozás fellobbanása, ami szemléltetően bizonyítja, hogy *ennek* a közömbösségnek semmi köze sincs a jóllakott burzsoák és kispolgárok közöm-

bösségéhez. Ez az utóbbi osztály, mely a kapitalizmus szempontjából még aránylag gyengén fejlett, Oroszországban különösen számos, egyfelől már kétségtelenül tudatos és következetes reakciósokat kezd adni, másfelől — és összehasonlíthatatlanul gyakrabban — még gyengén emelkedik ki a szürke és tudatlan „dolgozó nép" tömegéből, s ideológusait annak a raznocsinyeci* értelmiségnek széles rétegeiben találja, amelynek nincs teljesen kiforrott világszemlélete, amely öntudatlanul összetéveszti a demokratikus és a kezdetleges szocialista eszméket. És éppen ez az ideológia jellemző a régi orosz értelmiségre, annak liberális-narodnyik jobbszárnyára és „szociálforradalmár" legszélsőbb balszárnyára egyaránt.

Azt mondottam: a „régi" orosz értelmiség. De már nálunk *új* értelmiség lép a színre, melynek liberalizmusa majdnem teljesen megtisztult a kezdetleges narodnyikságtól és az elmosódott szocializmustól (természetesen az orosz marxizmus nem minden segítsége nélkül). Egy igazi burzsoá-liberális értelmiség kialakulása nálunk is hétmérföldes léptekkel halad előre, különösen annak következtében, hogy ebben a folyamatban olyan mozgékony és az opportunizmus mindenféle divatos megnyilvánulása iránt annyira fogékony emberek vesznek részt, mint Sztruve, Bergyájev, Bulgakov úrék és társaik. Ami végül az orosz társadalomnak nem az értelmiséghez tartozó liberális és reakciós rétegeit illeti, burzsoáziánk és földbirtokosaink egyik vagy másik csoportjának osztályérdekeivel való kapcsolatuk eléggé világos mindenki előtt, aki valamennyire is ismeri például zemsztvoink, dumáink, tőzsdei, vásári bizottságaink stb. tevékenységét.

Tehát arra a kétségtelen következtetésre jutottunk, hogy diákságunk politikai csoportosulása nem véletlen, hanem szükségszerűen és elkerülhetetlenül pontosan olyan, amint fentebb, a „Sztu-

* Raznocsinyecek — vegyesrendűek; így nevezték a cárizmus alatt a nem-nemesi származású, különböző társadalmi rétegekből és csoportokból (hivatalnokok, alsópapság, parasztság, városi kispolgárság stb.) kikerülő liberális vagy forradalmi demokratikus értelmiségieket. — *Szerk.*

gyent" c. lap 1. számával egyetértésben, vázoltuk. S ha ezt a tényt megállapítottuk, akkor már könnyen eligazodhatunk abban a vitás kérdésben, hogy tulajdonképpen mit is kell érteni a „diákság eszmei egyesülésén", a diákság „forradalmasításán" stb. Első pillanatra már az is rendkívül furcsa, hogy egy ilyen egyszerű kérdés vitás lehetett. Ha a diákság politikai csoportosulása megfelel a társadalom politikai csoportosulásának, akkor nem magától értetődő-e, hogy a diákság „eszmei egyesülésén" csak a két lehetőség egyikét érthetjük: vagy azt, hogy lehetőleg minél több diákot vonjunk egy teljesen határozott társadalmi-politikai eszmekör oldalára, vagypedig azt, hogy az egy meghatározott politikai csoporthoz tartozó diákság és e politikai csoportnak a diákság körén kívül álló képviselői között a lehető legszorosabb kapcsolatot létesítsük? Nem magától értetődő-e, hogy a diákság forradalmasításáról csakis az e forradalmasítás tartalmáról és jellegéről alkotott, szigorúan meghatározott nézet szempontjából beszélhetünk? A szociáldemokrata számára pl. ez először azt jelenti, hogy a szociáldemokrata meggyőződést terjeszteni kell a diákság körében és harcolni kell azok ellen a nézetek ellen, amelyeket „szociálforradalmi" nézeteknek neveznek ugyan, de semmi közük sincs a forradalmi szocializmushoz, másodszor pedig, hogy mindennemű demokratikus mozgalmat a diákság körében, tehát az egyetemi mozgalmat is, tágítani kell, tudatosabbá és határozottabbá kell tenni.

Nagyon érdekes és nagyon jellemző eset az, hogy miképpen zavarták össze ezt az egyszerű és világos kérdést, és hogy miképpen lett ez vitás. A „Revoljucionnaja Rosszija" (Forradalmi Oroszország) (13. és 17. sz.) és az „Iszkra" (31. és 35. sz.) között vita folyt az egyesült „földiek" körei és a diákszervezetek Kievi Szövetségi Tanácsának „nyilt levelével" kapcsolatban (megjelent a „Revoljucionnaja Rosszija" 13. és a „Sztugyent" 1. számában). A Kievi Szövetségi Tanács „szűknek" találta az 1902. évi II. Összoroszországi Diákkongresszus határozatát, amely kimondja, hogy a diákszervezetek legyenek érintkezésben az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt bizottságaival, de azt a nyilvánvaló tényt, hogy

egyes helységek diákságának bizonyos része a „szociálforradalmárok pártjával" rokonszenvez, ügyesen elleplezi azzal a nagyon „elfogulatlan" és nagyon helytelen okoskodással, hogy a „diákság" mint olyan „teljes egészében nem csatlakozhatik sem a szociálforradalmárok pártjához, sem a szociáldemokratákhoz". Az „Iszkra" rámutatott ennek a nézetnek a helytelenségére, viszont a „Revoljucionnaja Rosszija" természetesen teljes erejéből védelmére kelt annak, és „tapintatlansággal", a kellő politikai érettség hiányával vádolta az iszkrás „egységbontó és szakadár fanatikusokat".

A fentebb mondottak után ennek a nézetnek zavarossága már nagyon is nyilvánvaló. A diákság ilyen vagy olyan politikai szerepéről van szó. És most, lám, először is szemet kell húnyni az előtt, hogy a diákság nincs elvágva a társadalomtól s ezért mindenkor és elkerülhetetlenül visszatükrözi soraiban a társadalom minden politikai csoportosulását. Azután, behúnyt szemmel, a diákságról mint olyanról, vagy a diákságról általában kezdenek dadogni. És arra a következtetésre jutnak, hogy ha a diákság ehhez vagy ahhoz a politikai párthoz csatlakoznék, az káros volna, mert megbontaná a diákság egységét és szakadást idézne elő. Napnál világosabb, hogyha ezt a különös okoskodást végig akarták vezetni, akkor a politika teréről szakmai vagy oktatási térre kellett átugorni. És a „Revoljucionnaja Rosszija" a „Diákság és forradalom" c. cikkében (17. szám) meg is csinálja ezt a szaltómortálét, amikor először, a közös diákérdekekre, a diákság közös harcára, másodszor pedig a diákság tanulási céljaira, a diákság előtt álló társadalmi tevékenységre való felkészülés feladataira, öntudatos politikai harcosok kinevelésének feladataira hivatkozik. Mindkét hivatkozás nagyon helyes — csak nem tartozik a dologhoz és csak összezavarja a kérdést. *Politikai* tevékenységről van itt szó, amely lényegénél fogva elválaszthatatlan kapcsolatban áll a pártok harcával és elkerülhetetlenül megköveteli, hogy *válasszunk ki magunknak egy* meghatározott pártot. Hogyan kifogásolható ez a választás azzal, hogy *mindennemű* politikai tevékenységhez a legkomolyabb tudományos felkészültség, szilárd meggyőződés „elsajátítása" szükséges, vagy pedig azzal, hogy

semmiféle politikai munka sem szorítkozhatik egyesegyedül valamely meghatározott irányzathoz tartozó politikusok körére, hanem annak a lakosság egyre szélesebb rétegeit kell átfognia, minden egyes réteg szakmai érdekeivel kell egybekapcsolódnia, a szakmai mozgalmat a politikai mozgalommal kell egyesítenie, a szakmai mozgalmat a politikai mozgalom színvonalára kell emelnie?? Hiszen már egymagában az a tény, hogy az embereknek álláspontjuk védelme céljából ilyen kibúvóhoz kell folyamodniok, kézzelfoghatóan bizonyítja, hogy nekik maguknak sincs semmiféle határozott tudományos meggyőződésük, sem pedig szilárd politikai vonaluk! Bármely oldalról vizsgálják is a dolgot, annak a régi igazságnak egyre újabb megerősítését fogják látni, amelyet a szociáldemokraták régen hirdetnek, a szociálforradalmárok ellenében, akik mind tudományos-elméleti mind pedig gyakorlati-politikai tekintetben egyfelől a marxizmus, másfelől a nyugateurópai „kritikai" opportunizmus, továbbá az orosz kispolgári narodnyikság között kötéltáncot járnak.*

Valóban, képzeljenek csak el valamennyire is fejlett politikai viszonyokat és gyakorlatilag vegyék szemügyre „vitás kérdésünket". Tegyük fel, hogy három párt van: a klerikálisok, a liberálisok és a szociáldemokraták pártja. Azok, egyes helyeken, mondjuk a diákság bizonyos rétegében és talán a munkásosztály rétegében is tevékenykednek. Ezek a pártok arra törekszenek, hogy minél nagyobb számban vonják a maguk oldalára a diákság és a munkásosztály legbefolyásosabb képviselőit. Kérdezzük: elképzelhető-e, hogyha ezeknek választása egyvalamely pártra esnék, akkor ez ellen azon az alapon tiltakoznának, hogy az egész diákságnak és az egész munkásosztálynak bizonyos közös tanulási és szakmai érdekei vannak? Ez ugyanolyan volna, mintha a pártok harcának szükségszerűségét a könyvnyomtatás művészetére való hivatkozás-

* Magától értetődik, hogy a szociálforradalmárok programjának és taktikájának következetlenségéről és belső ellentmondásáról szóló tétel külön, kimerítő magyarázatot igényel. Emeljük, hogy egyik következő levelünkben részletesen foglalkozhatunk majd ezzel a kérdéssel.

sal tagadnák, amely minden pártra egyaránt hasznos. Nincs egyetlen olyan párt sem a civilizált országokban, amely meg ne értené a lehetőleg nagy tömegeket átfogó és szilárd tanulói és szakmai szervezetek óriási hasznát, ugyanakkor azonban mindegyik párt arra fog törekedni, hogy ezekben a szervezetekben az ő befolyása uralkodjék. Ki ne tudná, hogy egyik-másik intézményünk pártonkívüliségére való hivatkozás rendszerint nem egyéb, mint az uralkodó osztályok által hangoztatott kétszínű frázis, mellyel leplezni akarják, hogy a fennálló intézményeket az esetek 99%-ában már a leghatározottabb politikai szellem hatja át? És a mi szociálforradalmár uraink lényegileg szintén dicshimnuszokat zengenek a „pártonkívüliségről". Olvassák el például a „Revoljucionnaja Roszszija" megható dicshimnuszát (17. szám). „Miféle szűklátókörű taktika az, amikor egy forradalmi szervezet minden más önálló, neki alá nem rendelt szervezetben feltétlenül *versenytársat* akar látni, amelyet meg kell semmisíteni, amelynek sorait okvetlenül meg kell bontani, szét kell tagolni, amelyet dezorganizálni kell?" Ezt a moszkvai szociáldemokrata szervezet 1896. évi felhívásával kapcsolatban mondják, amely korholja a diákságot, mert az utóbbi években egyetemi érdekeinek szűk körébe zárkózott be, a „Revoljucionnaja Rosszija" pedig kioktatja a szociáldemokrata szervezetet, hogy a diákszervezet fennállása sohasem lehet akadálya annak, hogy a munkásság ügyének szenteljék erejüket mindazok, akik „forradalmi tekintetben kiforrottak".

Nézzék csak, mennyi zavarosság van itt. Verseny csak politikai és politikai szervezet, csak politikai és politikai törekvés között lehetséges (és elkerülhetetlen). Kölcsönös segélyegylet és forradalmi kör között nem lehet verseny, s amikor a „Revoljucionnaja Rosszija" azt mondja, hogy az utóbbi meg akarja semmisíteni az előbbit, ostobaságot beszél. De ha abban a segélyegyletben bizonyos politikai törekvés észlelhető, például, hogy nem nyujt segítséget a forradalmároknak, vagy hogy a könyvtárából kizárja az illegális könyveket, akkor a verseny és a nyílt harc minden becsületes ember számára *kötelező* „politika". Ha akadnak olyan

emberek, akik a köröket a szűk egyetemi érdekekre akarják korlátozni (pedig ilyen emberek kétségtelenül vannak és 1896-ban még sokkal többen voltak!), akkor az ilyen emberek és azok között, akik nem az érdekek összeszűkítését, hanem kitágítását hirdetik, a *harc* szintén szükségszerű és kötelező. A Kievi Tanács nyílt levelében pedig, amely a „Revoljucionnaja Rosszija" és az „Iszkra" vitájára alkalmat adott, nem a diák- *és* a forradalmi szervezetek közötti választásról, hanem a különböző irányú forradalmi szervezetek közötti választásról volt szó. Tehát éppen azok kezdtek *választani,* akik már „forradalmi tekintetben kiforrottak", de a mi szociálforradalmáraink *visszarángatják* őket azzal az ürüggyel, hogy a forradalmi és a tisztán diákszervezet közötti verseny szűk látókörre vall... Ez valahogy túlságosan hebehurgya dolog, uraim!

A diákság *forradalmi* része választani kezdett két forradalmi párt között, most pedig ilyen bölcs oktatásban részesítik: „Nem meghatározott" (persze, szívesebben látják a határozatlanságot...) „pártcímke" (kinek címke, kinek pedig — zászló) „ráerőszakolásával", nem a „diáktársak szellemi lelkiismerete ellen elkövetett erőszakkal" (a világ egész burzsoá sajtója mindenkor azzal magyarázza a szociáldemokrácia növekedését, hogy a vezérek és a felbujtók erőszakot követnek el békés társaik lelkiismerete ellen...) „érték el ezt a befolyást", vagyis a szocialista diáksággnak a diákság többi részére gyakorolt befolyását. Azt hiszem, hogy minden jóravaló diák kellően fogja értékelni azt a vádat, hogy a szocialisták címkéket „erőszakolnak" másokra és „erőszakot követnek el" mások lelkiismerete ellen. És ezeket a jellem hiányára valló, színtelen és elvtelen beszédeket Oroszországban mondják, ahol még oly rendkívül fejletlen a pártszervezet, a pártállhatatosság és párt-becsület, a párt-zászló fogalma!

A mi „szociálforradalmáraink" a korábbi diákkongresszusokat állítják mintaképül a forradalmi diákság elé, amelyek „azt hirdették, hogy szolidárisak az általános politikai mozgalommal s teljesen eltekintenek a forradalmi táborban dúló frakciós viszályoktól". Mit jelent az „általános politikai" mozgalom? Szocialista

plusz liberális mozgalmat. Ezt a különbséget figyelembe nem venni — annyi, mint a közvetlen és legközelebbi, vagyis éppen a liberális mozgalom oldalára állni. Erre hívnak fel a „szociálforradalmárok!" Emberek, akik *külön* pártnak nevezik *magukat,* arra szólítanak fel, hogy küszöböljük ki a pártharcot! Nem azt mutatja-e ez, hogy az ilyen párt saját zászlaja alatt nem képes túladni politikai árujún s ezért csempészethez kénytelen folyamodni? Nem világos-e ebből, hogy ennek a pártnak nincsen semmiféle *saját* határozott programban lefektetett alapja? Ezt azonnal látni fogjuk.

A szociálforradalmárok hibái a diáksággal és a forradalommal kapcsolatban alkotott nézetek terén nem magyarázhatók egyes-egyedül azzal a logikátlansággal, melyet fentebb igyekeztünk bizonyítani. Bizonyos értelemben éppen az ellenkezője állítható: a szociálforradalmárok nézeteinek logikátlansága alapvető hibáikból ered. Mint „párt", a szociálforradalmárok kezdettől fogva belsőleg ellentmondó, olyan csuszamlós álláspontra helyezkedtek, hogy azon tetőtől-talpig tisztességes és politikai gondolkodásra minden tekintetben képes emberek nem tudtak megmaradni anélkül, hogy állandóan ne ingadoztak és el ne estek volna. Mindíg szem előtt kell tartani, hogy azt a kárt, amelyet a „szociálforradalmárok" okoznak a szocializmus ügyének, a szociáldemokrácia nem egyes írók, nem egyes politikusok különböző hibáival magyarázza, hanem fordítva, a szociáldemokrácia ezeket a hibákat hamis program és politikai álláspont elkerülhetetlen eredményének tekinti. Ez a hamis álláspont különösen szemléltetően mutatkozik meg olyan kérdésben, mint a diákkérdés, s a *burzsoá-demokratikus* szempont és a forradalmi szocializmus csalóka látszata közötti ellentét nyilvánvalóvá lesz. Valóban, vizsgálják csak meg közelebbről a „Revoljucionnaja Rosszija" „Diákság és forradalom" c. programcikkének eszmemenetét. A szerző főszempontja a „fiatalság" „törekvéseinek önzetlensége és tisztasága", „ideális indítóokainak ereje". Ebben keresi az ifjúság „újító" politikai törekvéseinek a magyarázatát, nem pedig

Oroszország valóságos társadalmi életviszonyaiban, amelyek egyfelől kibékíthetetlen ellentétet szülnek az önkényuralom és a lakosság rendkívül nagy és igen különböző rétegei között, másfelől pedig rendkívül megnehezítik (rövidesen már azt kell majd mondani: megnehezítették), hogy a politikai elégedetlenség necsak az egyetemeken keresztül, hanem más úton is megnyilvánulhasson.

A szerző azután rátámad a szociáldemokraták ama kísérleteire, hogy tudatosan foglaljanak állást a diákság körében levő különböző politikai csoportok tekintetében, hogy szorosabban tömörítsék az egynemű politikai csoportokat és szétválasszák azt, ami politikailag különnemű. Nem az a baj, hogy a szerző e kísérletek egyikének vagy másikának helytelenségét bírálta — hiszen nevetséges volna azt állítani, hogy ezek a kísérletek kivétel nélkül és mindenben, mindenkor helyesek voltak. Nem, a szerző teljesen idegenül áll azzal az eszmével szemben, hogy a különböző osztályérdekeknek a politikai csoportosulásban is elkerülhetetlenül vissza kell tükröződniök, hogy a diákság, minden önzetlensége, tisztasága, eszményisége stb. ellenére sem állhat a társadalmon kívül, hogy a szocialistának nem az a feladata, hogy elleplezze ezt a különbséget, hanem ellenkezőleg ezt a különbséget a nagy tömegeknek meg kell magyaráznia és a politikai szervezetben le kell rögzítenie. A szerző a burzsoá-demokrata idealista szempontjából, nem pedig a szociáldemokrata materialista szempontjából nézi a dolgokat.

Ez az oka annak, hogy a szerző nem szégyenli „általános politikai mozgalomra" szólítani fel a forradalmi diákságot és ezt a felhívást megismételni. Szerinte a súlypont éppen az általános politikai, vagyis az általános demokratikus mozgalmon van, amelynek egységesnek kell lennie. Ezt az egységet nem szabad megzavarniok a „tisztán forradalmi köröknek", amelyeknek „az általános diákszervezetekkel párhuzamosan" kell csoportosulniok. Ennek a széleskörű és egységes demokratikus mozgalomnak szempontjából a pártcímkék „ráerőszakolása" és a diáktársak szellemi lelkiismerete ellen elkövetett erőszak természetesen bűn. Pontosan így gondolkodott a burzsoá-demokrácia 1848-ban is, amikor az arra irányuló

kísérleteket, hogy rámutassanak a burzsoázia és a proletariátus osztályérdekeinek ellentéteire, mint „az egységbontás és szakadás fanatikusainak" aknamunkáját „általánosan" elítélték. Pontosan így vélekedik a burzsoá-demokrácia legújabb válfaja is — az opportunisták és a revizionisták, akik egy egységes nagy demokratikus párt utáni sóvárognak, mely a reformok útján, az osztályok együttműködése útján halad. Ezek valamennyien mindíg ellenségei voltak és nem is lehettek mások mint ellenségei a „frakciós" viszályoknak és hívei „az általános politikai" mozgalomnak.

Látják tehát: a szociálforradalmárok nézetei, melyek a szocialista szempontjából nevetségesen zavarosak és ellentmondók, burzsoá-demokratikus szempontból teljesen érthetőkké és következetesekké válnak. És ez azért van így, mert a szociálforradalmárok pártja lényegében nem más, mint a burzsoá-demokrácia *frakciója*, összetételénél fogva főleg intellektuel frakció, szempontját tekintve főleg kispolgári frakció, elméleti zászlaját tekintve olyan frakció, amely a legújabb opportunizmust és a nagyapánk korabeli narodnyikságot eklektikusan egyesíti.

A burzsoá-demokrata egyesülési szólamainak legjobb cáfolata a politikai fejlődés és a politikai harc menete. A valóságos mozgalom növekedése már Oroszországban is *rácáfolt* ezekre a szólamokra. Az „egyetemisták", mint a diákság külön csoportjának kiválására gondolok. Amíg nem volt igazi harc, az akadémisták nem váltak ki az „általános diák" tömegből s a diákság egész „gondolkodó részének" „egysége" megbonthatatlannak látszott. Amint azonban *tettre* került a sor, a különnemű elemek szétválása elkerülhetetlen lett.*

A politikai mozgalom és az önkényuralomra gyakorolt nyomás erősödése azonnal maga után vonta a határozott politikai csopor-

* Ha hinni lehet egyes tudósításoknak, az utóbbi időben a diákság különnemű elemeinek szétválása egyre erősebb és egyre tovább terjed, vagyis egyre jobban terjed a szocialisták elkülönülése a politikus *forradalmároktól*, akik hallani sem akarnak a szocializmusról. Azt beszélik, hogy a Szibériába száműzött diákok között nagyon határozott ez az utóbbi irányzat. Meglátjuk, igazak-e ezek a hírek

tosulás erősödését is, annak ellenére, hogy úton-útfélen minden rendű és rangú elem egyesítéséről fecsegtek. Aligha lesz valaki, aki kételkednék abban, hogy az akadémisták és a politikusok különválása nagy haladás. De vajjon azt jelenti-e ez a különválás, hogy a szociáldemokrata diákok „szakítanak" az akadémistákkal? A „Revoljucionnaja Rosszijá"-nak úgy rémlik, hogy igen (lásd a 17. szám 3. oldalát).

De ez csak annak a zavarosságnak következtében rémlik így előtte, amelyről fentebb beszéltünk. A politikai irányzatok teljes elhatárolódása korántsem jelent „szakítást" a szakmai és tanulói szövetségekkel. A szociáldemokrata, aki azt a feladatot tűzi maga elé, hogy a diákság körében dolgozzék, *okvetlenül* arra fog törekedni, hogy maga, vagy megbízottjai útján minél több „tisztán diák"- és önképzőkör minél szélesebb rétegeibe hatoljon be, arra fog törekedni, hogy tágítsa azok látókörét, akik csak akadémiai szabadságot követelnek, arra fog törekedni, hogy terjessze a szociáldemokrata programot azok között, akik még csak keresnek programot.

Összegezzünk. A diákság egy része határozott és zárt szocialista világnézethez kíván eljutni. Azoknak a diákoknak szempontjából, akik gyakorlatilag kívánnak résztvenni a forradalmi mozgalomban, ennek az előkészítő munkának végső célja csak az lehet, hogy tudatosan és visszavonhatatlanul választana egyet a forradalmárok között ma kialakult két irányzat közül. Aki ez ellen a választás ellen a diákság eszmei egyesítésének nevében, a diákságnak általában vett forradalmasítása nevében stb. tiltakozik, az elhomályosítja a szocialista tudatot, az valójában elvtelenséget hirdet. A diákság politikai csoportosulásának okvetlenül vissza kell tükröznie az egész társadalom politikai csoportosulásait s minden szocialistának az a kötelessége, hogy a politikailag különnemű csoportok lehető legtudatosabb és legkövetkezetesebb elhatárolására törekedjék. A szociálforradalmárok pártjának felhívása, melyben arra szólítja fel a diákokat, hogy „legyenek szolidárisak az általános politikai mozgalommal s tekintsenek el teljesen a forradalmi táborban dúló frakciós viszályoktól" — lényegét tekintve nem egyéb, mint a diákság felhívása, hogy a

szocialista szempontról térjenek *vissza* a burzsoá-demokratikus szempontho z. Ezen nincs is mit csodálkozni, mert hiszen a „szociálforradalmárok pártja" nem egyéb, mint az oroszországi burzsoá demokrácia frakciója. Amikor a szociáldemokrata diák szakít minden más irányzathoz tartozó forradalmárral és politikussal, ez egyáltalán nem azt jelenti, hogy szakít az általános diák- és önképző szervezetekkel; ellenkezőleg, csakis teljesen határozott program talaján állva lehet és kell dolgozni a diákság legszélesebb köreiben, hogy tágítsuk akadémiai látókörét és propagáljuk a tudományos szocializmust, vagyis a marxizmust.

P. S.* A következő levelekben arról szeretnék beszélni a „Sztugyent" olvasóival, hogy mi a marxizmus jelentősége a zárt világszemlélet kialakítása szempontjából, beszélni szeretnék továbbá a szociáldemokrata párt és a szociálforradalmár párt elvi és taktikai különbségeiről, a diákszervezet kérdéseiről és általában arról, hogy milyen legyen a diákság viszonya a munkásosztályhoz.

Lenin Művei. 4. kiad. 7. köt. 28—41. old. (oroszul).

Lenin

A burzsoá értelmiségi ifjúság képtelen kitartóan és komolyan dolgozni a proletárszervezetek soraiban

(Az *„Előszó Marx Kugelmannhoz intézett leveleinek orosz fordításához"* c. írásból)

1907 február 5

A leveleknek más, elméleti szempontból különösen érdekes helyei azok, ahol Marx különféle írókról mond véleményt. Amikor Marxnak ezeket az eleven, teli szenvedéllyel megírt nyilatkozatait

* Utóirat. — *Szerk.*

olvassuk, amelyek mohó érdeklődésről tesznek tanuságot minden jelentékeny eszmei áramlat és azok elemzése iránt, úgy érezzük, mintha ennek a zseniális gondolkodónak szavait hallanánk. A Dietzgenről csak úgy mellékesen odavetett megjegyzésein kívül az olvasó különös figyelmét érdemlik ki a proudhonistákkal kapcsolatban tett kijelentések (17. oldal.). Marx néhány ecsetvonással meglepően élesen jellemzi a burzsoázia köréből jövő értelmiségi „arany"-ifjúságot, mely a társadalmi fellendülések idején a „proletariátus soraiba" veti magát, de képtelen arra, hogy magáévá tegye a munkásosztály felfogását és kitartóan, komolyan, mint „közlegény" fejtsen ki tevékenységet a proletárszervezetekben.

Lenin Művei. 4. kiad.12. köt. 84. old. (oroszul).

Lenin

A bürokratikus tanárok igyekeznek elbutítani a serdülő ifjúságot

(A *„Marxizmus és revizionizmus"* c. cikkből)
1908 április

Egy ismeretes mondás úgy szól, hogy amennyiben a geometria sarktételei az emberek érdekeibe ütköznének, minden bizonnyal megcáfolnák azokat. Azok a természettudományi elméletek, amelyek a teológia régi előítéleteibe ütköztek, a legádázabb harcot idézték és idézik fel mind a mai napig. Nem csoda, hogy Marx tanítása, mely közvetlenül a modern társadalom élenjáró osztályának felvilágosítását és megszervezését szolgálja, megmutatja ennek az osztálynak a feladatait és bebizonyítja, hogy a mai rendet — a gazdasági fejlődés következtében — elkerülhetetlenül fel fogja váltani egy új rend, nem csoda, hogy ennek a tanításnak harc árán kellett megtennie az élet útján minden egyes lépését.

Nem érdemes beszélni a burzsoá tudományról és filozófiáról,

amelyet hivatalos professzorok hivatalos szellemben tanítanak, hogy a birtokos osztályok serdülő fiatalságának agyát eltompítsák s azt a külső és belső ellenségek elleni harcra „idomítsák". Ez a tudomány hallani sem akar a marxizmusról, melyet megcáfoltnak és megsemmisítettnek nyilvánít; fiatal tudósok, akik a szocializmus megcáfolása révén csinálnak karriert és tehetetlen aggastyánok, mindenféle elavult „rendszer" hagyatékának hű őrei, egyforma buzgalommal esnek neki Marxnak. A marxizmus növekedésének, annak, hogy eszméi a munkásosztályban elterjednek és megerősödnek, elkerülhetetlen következménye, hogy ezek a polgári kirohanások a marxizmus ellen egyre számosabbak és élesebbek lesznek, a marxizmus azonban, valahányszor a hivatalos tudomány „megsemmisíti", mindig erőteljesebbé, edzettebbé és élettől duzzadóbbá válik.

Lenin Művei. 4. kiad. 15. köt. 17. old. (oroszul).

Lenin

A diákmozgalom és a mai politikai helyzet

1908 október 16

A Pétervári Egyetemen kihirdették a diáksztrájkot. A főiskolák egész sora csatlakozott a sztrájkhoz. A mozgalom már Moszkvára és Harkovra is átcsapott. A külföldi és az orosz lapokban megjelent hírekből és az Oroszországból kapott magánlevelekből arra lehet következtetni, hogy meglehetősen szélesen elterjedt főiskolai mozgalommal állunk szemben.

Vissza a régihez! Vissza a forradalomelőtti Oroszországhoz — elsősorban erről tanuskodnak ezek az események. A kormányreakció most is kordában tartja az egyetemeket, éppúgy mint azelőtt. Az önkényuralmi Oroszországban a diákság szervezetei

ellen folyó örökös harc most olyan formát öltött, hogy a feketeszázas miniszter, Svarc, aki Sztolüpin „miniszterelnökkel" teljes egyetértésben jár el, hadjáratot indított az autonómia ellen, amelyet 1905 őszén megígértek a diákoknak (a forradalmi munkásosztály nyomására mi mindent nem „ígért" akkor az önkényuralom Oroszország polgárainak!), amelyet mindaddig élveztek a diákok, amíg az önkényuralomnak nem volt ideje a „diáksággal bajlódni" és amelyet az önkényuralomnak, mivel önkényuralom maradt, szükségképpen el kellett kezdenie visszavenni.

A liberális sajtó, ezúttal egynéhány októbristával együtt, gyászt ölt és sopánkodik, éppúgy mint azelőtt, gyászt öltenek a professzor urak is és zokogva kérik a kormányt, hogy ne lépjen a reakció útjára, hanem használja ki a nagyszerű alkalmat, hogy „ebben az elgyötört, vonagló országban" „reformokkal biztosítsa a békét és a rendet", — kérik a diákságot, hogy ne kövessen el törvénytelen cselekedeteket, amelyek csak a reakció malmára hajthatják a vizet stb. stb. Milyen régiek, nagyon-nagyon régiek ezek az előráncigált érvek és milyen elevenné teszik előttünk azt, ami a mult század nyolcvanas éveinek végén, húsz évvel ezelőtt volt! Az akkori és a mai idők hasonlatossága különösen meglepőnek mutatkozik, ha a mai helyzetet külön nézzük, kiszakítva abból, amit a forradalom három éve alatt átéltünk. Mert hiszen a Duma (első pillanatra) alig észrevehető változással fejezi ki egy és ugyanazt a forradalomelőtti erőviszonyt: a vad földesúr uralmát, aki minden népképviseletnél jobban szereti udvari kapcsolatait és testvérének, a csinovnyiknak erős kezét; — kifejezésre jutattja, hogy a kereskedők (októbristák), akik nem mernek szakítani a jótevő atyákkal, támogatják ugyanezt a csinovnyikot; — kifejezésre juttatja a burzsoá értelmiség „ellenzékiségét", mely értelmiségnek az a legfőbb gondja, hogy bebizonyítsa lojalitását s amely a hatalom birtokosainak rábeszélését liberális politikai tevékenységnek nevezi. A Duma munkásképviselői nagyon, nagyon gyengén emlékeztetnek arra, hogy a proletariátus nemrég milyen nagy szerepet játszott nyilt tömegharcával.

Kérdem, tulajdoníthatunk-e ilyen viszonyok között jelentőséget a diákság által folytatott primitív főiskolai harc régi formáinak? Ha a liberálisok odáig süllyedtek, hogy a nyolcvanas évek „politikáját" folytatják (természetesen csak gúnyból lehet itt politikáról beszélni), akkor vajjon a szociáldemokrácia nem becsüli-e le a feladatait azzal, ha szükségesnek tartja, hogy egy vagy más formában támogassa a főiskolai harcot?

A szociáldemokrata diákok helyenként nyilvánvalóan így teszik fel a kérdést. Legalább is lapunk szerkesztősége levelet kapott a szociáldemokrata diákok egy csoportjától, amelyben a többek közt azt írják:

„A pétervári egyetem diákjainak szeptember 13-i összejövetele elhatározta, hogy Összoroszországi diáksztrájkra hívja fel a diákokat, s felhívását Svarc támadó taktikájával indokolja; a sztrájk platformja — főiskolai platform, sőt az összejövetel üdvözli a professzorok moszkvai és pétervári tanácsának az autonómiáért folyó harc ügyében tett «első lépéseit». Értetlenül állunk a pétervári összejövetelen felállított főiskolai platform előtt, s ezt a mai viszonyok között megengedhetetlennek és olyannak tartjuk, amely nem képes aktív, széleskörű harcra egyesíteni a diákságot. Mi a diákság megmozdulását csak az általános politikai mozgalommal összehangolva tudjuk elképzelni és semmiesetre sem tudjuk elképzelni a diákság különálló megmozdulásaként. Nincsenek meg azok az elemek, amelyek a diákságot egyesíthetnék. Ennek folytán kijelentjük, hogy ellene vagyunk a főiskolai akciónak."

Az a hiba, amelyet a levél szerzői követnek el, sokkal nagyobb politikai jelentőségű, semmint első pillanatra gondolni lehetne, mert a szerzők vélekedése lényegileg összehasonlíthatatlanul nagyobb és fontosabb témát érint, mint a szóbanforgó akadémiai sztrájkban való részvétel kérdése.

„Mi a diákság megmozdulását csak az általános politikai mozgalommal összehangolva tudjuk elképzelni. Ennek folytán kijelentjük, hogy ellene vagyunk a főiskolai akciónak."

Ez a vélekedés gyökeresen helytelen. A forradalmi jelszó — a

diákok és a proletáriátus összehangolt politikai akciójára kell törekedni stb. — ahelyett hogy egyre szélesebb, sokoldalú harci agitáció eleven vezérelve lenne, itt holt dogmává válik, amelyet gépiesen alkalmaznak a mozgalom különböző formáinak különböző szakaszaira. Nem elegendő, ha a forradalom „legújabb" tanulságait ismételgetve csupáncsak hirdetjük az összehangolt politikai megmozdulást. A politikai megmozdulásért *tudni* kell agitálni olymódon, hogy az agitáció érdekében *kihasználunk* minden lehetőséget, minden körülményt és elsősorban, legfőképpen a különböző haladó elemeknek az önkényuralommal való mindennemű tömegkonfliktusát. Természetesen nem arról van szó, hogy a diákság mindenféle mozgalmát már eleve kötelező „szakaszokra" osszuk és „nem időszerű" politikai átmenetektől tartva, gondosan ügyeljünk arra, hogy ezeket a szakaszokat pontosan betartsuk stb. Ez a nézet a legkárosabb pedantéria volna és csak opportunista politikára vezetne. De ugyanilyen káros ennek a hibának a fordítottja, amikor ugyanis a helytelenül, merev értelemben felfogott jelszó kedvéért, nem akarnak számolni a ténylegesen kialakult helyzettel és a szóbanforgó tömegmozgalom feltételeivel: a jelszó ilyen alkalmazása elkerülhetetlenül forradalmi frázissá fajul.

Lehetnek olyan körülmények, amikor a főiskolai mozgalom lebecsüli vagy elaprózza a politikai mozgalmat, vagy elvon a politikai mozgalomtól; ebben az esetben a diákok szociáldemokrata csoportjai természetesen kötelesek volnának agitációjukat az ilyen mozgalom ellen összpontosítani. De mindenki láthatja, hogy a mai mozgalom objektív politikai feltételei mások: a főiskolai mozgalom a szűk autonómiához már többé-kevésbbé hozzászokott tanulóifjúsági mozgalom új „váltásának" *kezdetét* fejezi ki, s emellett ez a mozgalom olyan helyzetben kezdődik, amikor pillanatnyilag hiányzanak a tömegharc más formái, amikor szélcsend van, amikor a nagy tömegek még mindíg a három évig tartó forradalom tapasztalatainak néma, összpontosult, lassú *feldolgozásával* vannak elfoglalva.

Ilyen viszonyok között a szociáldemokrácia nagy hibát kö-

vetne el, ha kijelentené, hogy „ellene van a főiskolai megmozdulásnak." Nem, a pártunkhoz tartozó diákok csoportjainak minden erőfeszítésüket ennek a mozgalomnak támogatására, kihasználására és kiterjesztésére kell fordítaniok. Mint a szociáldemokrácia által a kezdetleges formájú mozgalom számára nyujtott mindennemű támogatásnak, ugyanígy mostani támogatásának is leginkább és főleg abban kell állnia, hogy eszmeileg és szervezetileg befolyást gyakoroljon minél nagyobb rétegekre, amelyeket ez a konfliktus mozgásba hozott s amelyek kivétel nélkül ennek a konfliktusnak a formájában élik át életük *első* politikai konfliktusát. Mert hiszen a tanulóifjúság, amely az utóbbi két évben iratkozott az egyetemre, majdnem teljesen el volt szakítva a politikától és a szűk egyetemi autonómia szellemében nevelkedett, s nemcsak a hivatalos professzorok és a kormánysajtó, hanem a liberális professzorok és az egész kadetpárt neveltje is. Egy ilyen ifjúság számára a széleskörű sztrájk (ha ez az ifjúság valóban tud széleskörű sztrájkot rendezni! nekünk mindent el kell követnünk, hogy segítsünk neki ebben, de természetesen nem nekünk, szocialistáknak, kell kezeskednünk egyik-másik burzsoá mozgalom sikeréért) — a politikai konfliktus kezdete, egészen függetlenül attól, hogy felismerik-e azt a harcolók vagy sem. A mi feladatunk az, hogy az „akadémiai" tiltakozók tömegének megmagyarázzuk ennek a konfliktusnak objektív jelentőségét, hogy ezt a konfliktust politikailag *tudatossá* igyekezzünk tenni, hogy a szociáldemokrata diákcsoportok agitációs munkáját megtízszerezzük és ezt az *egész* tevékenységet arra *irányítsuk*, hogy a három év történetéből levont forradalmi tanulságokat elsajátítsák, hogy megértsék egy újabb forradalmi harc elkerülhetetlenségét, hogy a mi régi és még ma is teljesen időszerű jelszavainkat, amelyek az önkényuralom megdöntését és az Alkotmányozó Gyűlés egybehívását követelik, ismét megvitassák, s hogy ezek a jelszavak az új demokratikus nemzedékek politikai összpontosításának próbakövévé váljanak.

A szociáldemokrata diákoknak erről a munkáról semilyen körülmények között sincs joguk lemondani — és bármilyen nehéz

legyen is ez a munka a jelen pillanatban, bármilyen kudarc érje is egyik-másik agitátort egyik-másik egyetemen, a „földiek" köreiben, a gyűléseken stb. — mi csak azt mondjuk: zörgessetek és megnyittatik! A politikai agitációs munka sohasem vész kárba. Az eredményt nemcsak azzal mérik, hogy sikerült-e azonnal és egyszerre a többséget vagy az összehangolt politikai megmozduláshoz való hozzájárulást megnyernünk. Lehetséges, hogy ezt nem tudjuk egyszerre elérni: de azért vagyunk szervezett proletár-párt, hogy ne kedvetlenedjünk el a múló kudarcok miatt, hanem szívósan, szünet nélkül, állhatatosan folytassuk *munkánkat,* még a legnehezebb körülmények között is.

A szentpétervári koalíciós diáktanács alább közölt felhívása azt mutatja, hogy még a diákság legaktívabb elemei is makacsul ragaszkodnak a tiszta akadémizmushoz, s egyelőre még kadet-októbrista nótát fújnak. És ezt akkor teszik, amikor a kadet-októbrista sajtó a legaljasabb magatartást tanusítja a sztrájkkal szemben s a harc hevében azt bizonygatja, hogy a sztrájk káros, bűnös stb. Mi csak üdvözölhetjük, hogy pártunk Pétervári Bizottsága szükségesnek tartotta az ellenállást a koalíciós tanáccsal szemben (l. a „Pártélet" rovatot).

Úgylátszik, ahhoz, hogy a mai diákság „akadémikusokból" „politikusokká" váljék, még nem elegendők Svarc korbácsütései, az új káderek valóban forradalmi kioktatásához még újabb és újabb feketeszázas őrmesterek gazságai szükségesek. Ezekkel a káderekkel, amelyeket Sztolüpin egész politikája oktat, amelyeket az ellenforradalom lépésről-lépésre kioktat, szüntelenül foglalkoznunk kell nekünk szociáldemokratáknak is, akik világosan látjuk, hogy nemzeti méretben objektíve elkerülhetetlenek az újabb burzsoá-demokratikus konfliktusok az önkényuralommal, amely egybeforrt a feketeszázas-októbrista Dumával.

Igen, nemzeti méretben, mert a feketeszázas ellenforradalom, amikor visszafordítja Oroszországot, nemcsak a forradalmi proletariátus soraiban acélozza meg az új harcosokat, hanem elkerülhetetlenül új, nem proletár vagyis burzsoá-demokratikus mozgalmat

vált ki (melyen természetesen nem azt értjük, hogy ebben a harcban az *egész ellenzék* részt fog venni, hanem azt, hogy ebben a harcban a burzsoázia és a kispolgárság valóban demokratikus, vagyis harcra képes elemei fognak tömegesen résztvenni). A diákság 1908. évi tömegharcának kezdete Oroszországban politikai tünet, az ellenforradalom által teremtett egész mai helyzet tünete. A tanulóifjúságot ezernyi és milliónyi szál fűzi a közép- és kispolgársághoz, a kishivatalnokokhoz, a parasztság, a papság bizonyos csoportjaihoz stb. Ha 1908 tavaszán kísérleteket tettek a „Felszabadítás Szövetségé"-nek felújítására baloldalibb alapon, mint amilyen a régi kadet, félföldesúri, Pjotr Sztruve által elképzelt Szövetség; ha az az ifjúság, amely legközelebb áll az oroszországi demokratikus burzsoáziához, ősszel tömegesen forrongani kezd; ha a megvásárolható bértollnokok megtízszerezett dühvel újból üvöltöznek az iskolákban terjedő forradalom ellen; ha az időszerűtlen, veszélyes, végzetes, a kedves októbristáknak nem tetsző sztrájkokkal kapcsolatban, melyek „eltaszíthatják" az októbristákat, az uralkodó októbristákat, az aljas liberális professzorok és kadet vezérek sóhajtoznak és síránkoznak — akkor ez azt jelenti, hogy a lőporos pincékben újabb lőpor gyülemlik fel! akkor ez azt jelenti, hogy *nemcsak* a diákság körében kezdődik a reakció* — a reakció ellen.

És bármilyen gyenge és fejletlen legyen ez a kezdet, a munkásosztály pártjának ki kell használnia s a munkásosztály pártja ki is használja azt. A forradalom előtt éveken és évtizedeken át tudtunk úgy dolgozni, hogy forradalmi jelszavainkat először a körökbe, azután a munkástömegekbe, majd az utcára, majd a barikádokra vittük. *Most is* értenünk kell ahhoz, hogy elsősorban azt hozzuk rendbe, ami napjaink feladata, ami nélkül csak üres szólamok lesznek az összehangolt politikai megmozdulásokról szóló beszédek; nevezetesen: erős proletárszervezetet kell teremteni, amely forradalmi jelszavai alatt mindenhol és mindenütt *politikai agitációt* folytat a tömegek között. A mi egyetemi csoportjainknak is hozzá

* Reakció — ellenhatás. — *Szerk.*

kell látniok, hogy ilyen szervezetet hozzanak létre a diákság körében, hogy a mostani mozgalom alapján ilyen agitációt fejtsenek ki.

A proletariátus nem hajlandó várni. A proletariátus gyakran átengedi az elsőbbséget a burzsoá demokráciának, ha arról van szó, hogy banketteken, legális szervezetekben, az egyetemek falai között, a képviseleti intézmények szószékéről kell beszélni. De a proletariátus sohasem engedi át és nem is fogja soha átengedni az elsőbbséget a tömegek komoly, nagy forradalmi harcában. Nem olyan gyorsan s nem olyan könnyen érlelődnek e harc fellángolásának feltételei, mintahogy egyikünk-másikunk szeretné — de ezek a feltételek megérőben vannak és szűntelenül érlelődnek. És a kis egyetemi konfliktusok kicsiny kezdete nagy kezdet, mert ennek a kezdetnek — ha nem ma, úgy holnap, ha nem holnap, úgy holnapután — nagy folytatásai lesznek.

Lenin Művei. 4. kiad. 15. köt. 191—197. old. (oroszul).

II

A DOLGOZÓ IFJÚSÁG RÉSZVÉTELÉRŐL A FORRADALMI MOZGALOMBAN ÉS A SZOCIALISTA ÉPÍTÉSBEN

Konkrét példákon kell tanítani az ifjúságot

(Az A. A. Bogdánovnak Pétervárra írt levélből)

1905 január 10

Kedves barátom! Végre megindítottuk a „Vperjod"-ot és szeretnék Önnel részletesebben elbeszélgetni róla. Holnapután jelenik meg a második szám. Hetenként gondoljuk kiadni . . .

. . . Igen nagy szükségem van: 1) 6—18 000 betűs kis cikkekre, amelyek az orosz élet kérdéseivel foglalkoznak; 2) ugyanerre a tárgykörre vonatkozó megjegyzésekre 2—6000 betű terjedelemben; 3) mindenféle témájú és legkülönbözőbb nagyságú tudósításokra; 4) helyi és speciális orosz kiadványok érdekesebb helyeinek kivonatára; 5) orosz ujság- és folyóiratcikkekkel kapcsolatos megjegyzésekre. A három utolsó pontnak a munkás- és különösen a tanuló-ifjúság is eleget tud tenni, s ezért figyelni kell erre, propagálni kell ezt a munkát, fel kell ráznunk és mozgásba kell hoznunk a közönséget, amikoris konkrét példákon kell tanítani arra, hogy mire van szükség és hogyan kell tudni hasznosítani minden apróságot, meg kell magyarázni neki, hogy a külföldnek igen nagy szüksége van oroszországi *nyers*anyagra (irodalmilag feldolgozni és irodalmi módon felhasználni magunk is tudjuk!), hogy bődületes ostobaság, ha valaki szégyenli irodalmi fogyatékosságait, hogy meg kell tanulni egyszerűen beszélni és egyszerű nyelven levelezni a külföldi folyóirattal, ha azt akarjuk, hogy ez a mi folyóiratunk legyen. Ezért egyenesen elengedhetetlennek és feltétlenül

szükségesenek tartanám, hogy *minden egyes* diákkörnek, *minden egyes* munkáscsoportnak adjanak egy-egy „Vperjod" címet (külföldit, most sok van, s még több lesz). Biztosítom arról, hogy nálunk, a bizottság tagjai körében uralkodó bárgyú előítélettel ellenzik, hogy a párttal rokonszenvező ifjúságnak széles körben megadják a címeket. Harcoljanak minden erővel ezek ellen az előítéletek ellen, osszák ki a címeket és követeljék, hogy *közvetlen kapcsolatot* teremtsenek a „Vperjod" szerkesztőségével ...

Lenin Művei. 4. kiad. 8. köt. 27. és 28. old. (oroszul).

Lenin

Fiatal erőkre van szükség

(Az A. A. Bogdánovnak és Sz. I. Guszevnak írt levélből)

1905 február 11

... Fiatal erőkre van szükség. Azt tanácsolnám, hogy a helyszínen lőjék agyon azokat, akik merik azt mondani, hogy nincs ember. Oroszországban rengeteg az ember, csak szélesebb körben és bátrabban, bátrabban és szélesebb körben s még szélesebb körben és még bátrabban kell toborozni az ifjúságot, *nem félve tőle.* Háborús időket élünk. A fiatalság dönti el az egész harc kimenetelét, a diákság is, de még inkább a munkásifjúság. Vessék el a régi szokásokat: a merevséget, a körüludvarlást stb. Alakítsanak *százával* ifjúsági vperjodista köröket és serkentsék ezeket, hogy minden erejükből dolgozzanak. Az ifjúság bevonásával bővítsék ki *háromszorosára* a bizottságot, alakítsanak öt vagy tíz albizottságot, „kooptáljanak" minden becsületes és erélyes embert. Adjanak mindegyik albizottságnak jogot arra, hogy minden huza-vona nélkül röplapokat írhassanak és adhassanak ki (nem baj, ha téved-

nek: mi a „Vperjod"-ban „enyhén" helyreigazítjuk). Villámgyorsasággal kell egyesítenünk és munkába állítanunk minden forradalmi kezdeményezést tanusító embert. Ne féljenek felkészületlenségüktől, ne reszkessenek tapasztalatlanságuk és fejletlenségük miatt. Először is, ha nem tudják őket megszervezni és munkára serkenteni, a mensevikeket és a Gaponokat fogják követni s ugyanazzal a tapasztalatlanságukkal ötször annyit ártanak majd. Másodszor, most *a mi szellemünkben* fognak okulni az eseményeken. Az események már vperjodista szellemben oktatnak mindenkit.

Csak állandóan szervezni, szervezni és szervezni kell a körök *százait* s teljesen háttérbe kell szorítani a szokásos bizottsági (hierarchikus) csacsiságokat. Háborús időket élünk. Vagy *új*, fiatal, friss, erélyes katonai szervezeteket alakítanak mindenütt, hogy ezek minden rétegben, mindenféle és mindenfajta forradalmi szociáldemokrata munkát végezzenek, vagy elpusztulnak a hétpróbás „bizottsági" emberek dicsőségével.

Írok majd erről a „Vperjod"-ban és beszélni fogok róla a kongresszuson. Azért írok önöknek, hogy *megkíséreljem* önöket ismét felszólítani az eszmecserére, felszólítani arra, hogy *kapcsoljanak össze* a szerkesztőséggel *közvetlenül* tucatnyi *fiatal, friss* munkás- (és más) kört, noha ... köztünk legyen mondva, semmi reményt sem fűzök e szemérmetlen kívánságok teljesüléséhez. Két hónap mulva talán arra kérnek majd, hogy sürgönyileg válaszoljak, beleegyezem-e a „terv" ilyen meg ilyen megváltoztatásába ... Előre válaszolok: mindenbe beleegyezem ... Viszontlátásra a kongresszuson. Lenin.

P. S. Feladatul kell kitűzni a „Vperjod" Oroszországba szállításának forradalmasítását. A legszélesebb körben Pétervárott kell propagálni az előfizetést. A diákok és különösen a *munkások* rendeljék meg tucatjával és százával saját címükre. Nevetséges volna, ha a mai viszonyok között félnének ettől. Minden példányt a rendőrség sohasem lesz képes megkaparintani. Ha a fele vagy harmadrésze megérkezik — már ez is igen szép eredmény. Vessék fel ezt

a gondolatot *minden* ifjúsági kör előtt s az ifjúság százával talál majd magának utat a külföld felé. Adják meg szélesebb körben a „Vperjod" levélcímeit, minél szélesebb körben.

Lenin Művei. 4. kiad. 8. köt. 124—126. old. (oroszul).

Lenin

Harcoljatok az ifjúságtól való oblomovi félelem ellen!

(Levél Sz. I. Guszevnak Pétervárra)
1905 február 15

Kedves barátom! Nagyon köszönöm levelét. Feltétlenül folytassa munkáját ugyanabban a szellemben, csak a következőkre kérem még: 1) sohase elégedjék meg azzal, hogy az Önöknek átadott leveleket vagy közléseket röviden ismerteti, hanem azonnal küldje el ezeket *teljes egészükben* (kivéve az Önnek szóló leveleket); 2) okvetlenül kapcsoljon össze bennünket *közvetlenül* az új erőkkel, az ifjúsággal, a friss körökkel. Ne feledkezzék meg arról, hogy a forradalmi szervezet ereje kapcsolatainak számában rejlik. Az átadott *új* kapcsolatok számából kell megállapítanunk barátaink munkaképességét és munkájuk eredményeit. Eddig a pétervváriak közül *senki* (szégyeljék magukat) *egyetlen* orosz kapcsolatot sem adott nekünk (sem Szerafima, sem Szüszojka, sem Zemljacska, sem Nyikolaj Ivanovics).* Ez botrány, ez gonosztett, ez teljes kudarcot jelent! Az istenért, tanuljanak a mensevikektől! Az „Iszkra" 85. számában rengeteg tudósítás van. Hiszen felolvasták az ifjúságnak a „Vperjod"-ot — miért nem kapcsolnak össze bennünket valakivel ebből az ifjúságból? Ne feledje, ha Ön kudarcot

* Szerafima — Sz. N. Afanaszjeva, Szüszojka — A. A. Bogdánov, Ivanovics — I. H. Lalajanc, a párt Pétervári Bizottságának funkcionáriusai 1905-ben. — *Szerk.*

vall, mi zátonyon vesztegelünk mindaddig, amíg nem szerez nekünk *vagy tíz* új, fiatal, hűséges „Vperjod"-barátot, akik tudnak dolgozni, akik tudnak kapcsolatot fenntartani s akik Ön nélkül is tudnak levelezni. Ne feledkezzék meg erről!! A hivatásos forradalmárnak minden helységben tucatjával kell új kapcsolatokat teremtenie, át kell nekik adnia az ottani munkát, nem szónoklatokkal, hanem a munka útján kell őket tanítania és fegyelmeznie. Azután el kell utaznia egy másik helységbe, egy-két hónap mulva pedig vissza kell térnie fiatal helyetteseinek ellenőrzésére. Higgye el, hogy körünkben valami bárgyú, nyárspolgári-oblomovi félelemmel kezelik az ifjúságot. Könyörgöm: harcoljon minden erejével ez ellen a félelem ellen.

Lenin Művei. 3. kiad. XXVIII. köt. 454—455. old. (oroszul).

Lenin

Toborozzatok több munkásifjút!

(Az *„Új feladatok és új erők"* c. cikkből)

1905 március 8

A munkás tömegmozgalom fejlődését Oroszországban a szociáldemokrácia fejlődésével kapcsolatban, három nagyszerű átmenet jellemzi. Az első — átmenet a szűk propaganda-körökről a széleskörű gazdasági tömegagitációra; a második — átmenet a nagyméretű politikai agitációra és a nyilt utcai tüntetésekre; a harmadik — átmenet az igazi polgárháborúra, a közvetlen forradalmi harcra, a nép fegyveres felkelésére. Ezeknek az átmeneteknek mindegyikét egyfelől a főleg egyirányban végzett szocialista ideológiai munka, másfelől a munkásosztály életfeltételeiben és egész gondolkozásmódjában végbemenő mélyreható változások, egyre újabb és újabb rétegeinek mind öntudatosabb és aktívabb

harcra ébredése készítette elő. Ezek a változások néha zajtalanul mentek végbe, a proletariátus erőgyüjtése a színtér mögött folyt, észrevétlenül, nem ritkán csalódást keltve az intellektuelek köreiben a tömegmozgalom szilárdságát és életrevalóságát illetőleg. Aztán beállt a fordulat s az egész forradalmi mozgalom úgyszólván egycsapásra újabb, magasabb fokra emelkedett fel. A proletariátus és élcsapata, a szociáldemokrácia előtt *gyakorlatilag* új feladatok merültek fel, ezeknek a feladatoknak a megoldására úgyszólván a földből nőttek ki új erők, amelyeket a fordulat előestéjén még senki sem sejtett...

... Hogy milyen új feladatok állanak előttünk, arról általános vonásokban már nem egyszer beszéltünk: ki kell terjeszteni az agitációt a városi és falusi szegénység újabb rétegeire, szélesebbkörű, mozgékonyabb és erősebb szervezetet kell teremteni, elő kell készíteni a felkelést és a népet fel kell fegyverezni, e célok érdekében egyességre kell lépni a forradalmi demokráciával. Hogy melyek az új erők ezeknek a feladatoknak a megoldására, arról ékesszólóan beszélnek az egész Oroszországban folyó általános sztrájkokról, az ifjúság és általában a demokratikus értelmiség, sőt a burzsoázia számos körének sztrájkmozgalmairól és forradalmi hangulatáról érkező hírek. Ezek a hatalmas friss erők, az a szilárd meggyőződés, hogy még a mostani Oroszországban sohasem tapasztalt forradalmi erjedés is a munkásosztályban és a parasztságban felhalmozódott óriási tömegű gyújtóanyagnak még csak egy kis részét lobbantotta lángra — mindez teljes és feltétlen kezességet nyujt affelől, hogy az új feladatok megoldhatók és feltétlenül meg is oldódnak. Az előttünk álló gyakorlati kérdés mindenekelőtt az, hogy *miképpen* kell felhasználni, irányítani, egyesíteni, megszervezni ezeket az új erőket, *miképpen* kell a szociáldemokrata munkát főképpen azokra az új, magasabbrendű feladatokra összpontosítani, amelyeket a jelen helyzet vet fel, anélkül hogy eközben a legkisebb mértékben is megfeledkeznénk azokról a régi és megszokott feladatokról, amelyek megvannak és meglesznek mindaddig, amíg a kapitalista kizsákmányolás világa fennáll.

... A szociáldemokrata mozgalom egész történeti fejlődését az jellemzi, hogy minden akadály, a cárizmus törvényei és a rendőrség rendszabályai ellenére, egyre jelentősebb cselekvési szabadságot vív ki magának. A forradalmi proletariátus úgyszólván a rokonszenvnek és támogatásnak bizonyos, a kormány számára hozzáférhetetlen légkörével veszi magát körül, mind a munkásosztály, mind más osztályok soraiban (amelyek természetesen a munkásdemokrácia követeléseinek csak egy kis részét teszik magukévá). A mozgalom kezdetén a szociáldemokratának rengeteg kultúraterjesztő munkát kellett végeznie vagy csaknem kizárólag gazdasági agitációra kellett fordítania figyelmét. Most pedig ezek a funkciók, egyik a másik után, mindinkább a mozgalomba bekapcsolódó új erők, szélesebb rétegek kezébe mennek át. A forradalmi szervezetek kezében mindinkább az igazi *politikai* vezetés összpontosult, az a feladat, hogy levonják a munkástiltakozás és a nép-elégedetlenség megnyilvánulásaiból eredő *szociáldemokrata* következtetéseket. Először írás-olvasásra kellett megtanítanunk a munkásokat, a szó valódi és átvitt értelmében. Most a politikai tudás színvonala oly óriási módon emelkedett, hogy minden erőnket a forradalmi ár szervezett vezetésének közvetlenebbül szociáldemokrata célkitűzéseire fordíthatjuk és kell fordítanunk. Most a liberális és a legális sajtó végzi el annak az „előkészítő" munkának zömét, amely eddig túlságosan lefoglalta erőnket. Most a demokratikus eszmék és követelések nyilt, az elgyengült kormány által nem üldözött terjesztése oly széles mederben hömpölyög, hogy a mozgalom egészen új méreteihez kell alkalmazkodnunk. Persze, ebben az előkészítő munkában van konkoly is és tiszta búza is; most a szociáldemokratáknak természetesen mind nagyobb és nagyobb gondot kell fordítaniok a polgári demokráciának a munkásosztályra gyakorolt befolyása elleni küzdelemre. De éppen ez a munka az, amely sokkal több igazi szociáldemokrata tartalmat foglal majd magában, mint előbbi tevékenységünk, amely főképpen a politikailag öntudatlan tömegek felrázására irányult.

Minél jobban szélesedik a népmozgalom, annál nyilvánvalóbbá

lesz a különböző osztályok igazi mivolta, annál élethevágóbb feladata a *pártnak,* hogy vezesse az osztályt, hogy annak szervezője legyen s ne vonszolódjék az események uszályában. Minél jobban fejlődik mindenütt mindenfajta forradalmi öntevékenység, annál nyilvánvalóbbá lesz az általánosságban vett öntevékenységről szavalt „Rabocseje Gyelo"-féle frázisok üressége és tartalmatlansága, amelyeket az újiszkrások oly szívesen szajkóznak, annál inkább előtérbe lép a *szociáldemokrata* öntevékenység jelentősége, annál nagyobbak azok a követelmények, amelyek elé az események *forradalmi kezdeményezésünket* állítják. Minél szélesebbek a társadalmi mozgalom egyre újabb áradatai, annál fontosabb az erős szociáldemokrata szervezet, amely ezeknek az áradatoknak új medret tud teremteni. Minél inkább kezünkre játszik a tőlünk függetlenül folyó demokratikus propaganda és agitáció, annál fontosabb a szociáldemokrácia szervezett vezetése, hogy megőrizze a munkásosztálynak a polgári demokráciától való függetlenségét.

A forradalmi kor a szociáldemokrácia számára ugyanaz, mint a hadsereg számára a háborús idő. Ki kell bővítenünk hadseregünk kereteit, békelétszámról hadilétszámra kell emelni, mozgósítani kell a tartalékosokat és a póttartalékosokat, zászló alá kell hívni a szabadságoltakat, új segédhadtesteket, osztagokat és szolgálati ágakat kell felállítani. Nem szabad megfeledkezni arról, hogy a háborúban elkerülhetetlen és szükséges kevésbbé felkészült újoncokkal egészíteni ki sorainkat, a tiszteket lépten-nyomon közlegényekkel kell helyettesíteni, a katonáknak tisztekké való előléptetését meg kell gyorsítani és egyszerűbbé kell tenni.

Képletek nélkül szólva: erősen ki kell bővíteni a pártszervezetek és a párthoz csatlakozó legkülönfélébb szervezetek létszámát, hogy a nép forradalmi erejének százszorosan megnőtt árjával legalább valamennyire lépést tarthassunk. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy el kell hanyagolni az alapos előkészítést és a marxizmus igazságainak rendszeres oktatását. Nem, de gondolnunk kell arra, hogy az előkészítésben és oktatásban most sokkal nagyobb szerepük van maguknak a hadműveleteknek, amelyek a felkészü-

letleneket éppen a *mi* és teljesen a mi szellemünkben *oktatják*. Gondolni kell arra, hogy a marxizmus iránti „doktrinér" hűségünk most azzal nyer megerősítést, hogy a forradalmi események menete mindenütt *szemléltető oktatásban* részesíti a *tömegeket* s ez az oktatás éppen a mi megdönthetetlen tantételünket igazolja. Nem a megdönthetetlen tantétel megtagadásáról beszélünk tehát, nem arról, hogy csökkentsük bizalmatlanságunkat és gyanakvásunkat a zavaros intellektuelekkel és a meddő forradalmárokkal szemben; éppen ellenkezőleg. A megdönthetetlen tantétel tanításának új módszereiről beszélünk, amelyekről szociáldemokratának megfeledkeznie megengedhetetlen volna. Arról beszélünk, hogy menynyire fontos most kihasználni a nagy forradalmi események szemléltető oktatását, hogy többé már ne tanulóköröknek, hanem a tömegeknek adjuk elő a régi „dogmatikus" leckéinket, például arról, hogy a gyakorlatban a terrort a tömegek felkelésével kell egyesíteni, hogy tudni kell meglátni a művelt orosz társadalom liberalizmusa mögött burzsoáziánk osztályérdekeit (lásd a szociálforradalmárokkal erről a kérdésről folytatott vitát a „Vperjod" 3. számában).

Szóval nem szociáldemokrata igényességünk, ortodox engesztelhetetlenségünk gyengítéséről van szó, hanem mind a kettőnek *új* utakon, új oktatásmódokkal való megerősítéséről. Háborús időkben az újoncokat közvetlenül a hadműveletre kell kiképezni. Bátrabban kezeljétek az oktatás új módszereit, elvtársak! Bátrabban állítsatok fel újabb és újabb harci alakulatokat, küldjétek őket a harcba, toborozzatok több munkásifjút, szélesítsétek ki a pártszervezetek megszokott kereteit a bizottságoktól kezdve a gyári csoportokig, műhelyszervezetekig, diákkörökig! Ne felejtsétek el, hogy e tekintetben minden késlekedésünk a szociáldemokrácia ellenségeinek használ, mert az új patakok azonnali kivezető utat keresnek s ha nem találnak szociáldemokrata medret, nem szociáldemokrata mederbe fognak ömleni. Ne felejtsétek el, hogy a forradalmi mozgalom minden egyes gyakorlati lépése a fiatal újoncokat minden bizonnyal és elkerülhetetlenül éppen a szociáldemokrata

tudományra fogja oktatni, mert ez a tudomány a különböző osztályok erejének és tendenciáinak objektíve helyes számbavételén alapszik, már pedig a forradalom nem más, mint a régi felépítmények összetörése és a különböző osztályoknak, amelyek, mindegyik a maga módján, új felépítményt akarnak létrehozni, önálló fellépése. Csak ne alacsonyítsátok le forradalmi tudományunkat a tisztán könyvbeli dogma színvonalára, ne sekélyesítsétek el a taktika mint folyamatról, a szervezet mint folyamatról szóló megvetett frázisokkal, amelyek a széthúzást, a határozatlanságot, a kezdeményezés hiányát igazolják. Adjatok szélesebb teret a legkülönbözőbb csoportok és körök legkülönbözőbb vállalkozásainak és gondoljátok meg, hogy útjuk helyességét tanácsainkon kívül és tanácsaink nélkül a forradalmi események menetének kérlelhetetlen követelései biztosítják. Régi mondás, hogy a politikában gyakran az ellenségtől kell tanulni. Forradalmi pillanatokban pedig az ellenség különösen tanulságosan és gyorsan ránkkényszeríti a helyes következtetéseket.

... Ezt a jelszót: Szervezkedjetek! — amelyet a II. pártkongresszuson a többség hívei pontosan megfogalmazva akartak kiadni, most azonnal meg kell valósítani. Ha nem tudunk merészen, kezdeményezően új szervezeteket létrehozni, akkor le kell mondanunk arról, hogy meddő igényt tartsunk az élcsapat szerepére. Ha gyámoltalanul megmaradunk a bizottságok, csoportok, gyűlések, körök már eddig elért határainál, formáinál és kereteinél, ezzel ügyefogyottságunkat fogjuk bizonyítani. Ezrével keletkeznek ma mindenütt körök nélkülünk, minden határozott program és cél nélkül, egyszerűen az események hatása alatt. A szociáldemokratáknak feladtuknak kell tartaniok, hogy minél nagyobbszámú ilyen körrel teremtsék és erősítsék meg a közvetlen összeköttetést, hogy segítséget nyujtsanak nekik, tudásuk és tapasztalatuk révén felvilágosítsák őket, forradalmi kezdeményezésükkel életet öntsenek beléjük. Hadd olvadjanak be az ilyen körök mind, a tudatosan nem szociáldemokrata irányúak kivételével, vagy magába a pártba

vagy *sorakozzanak fel a párt mellé.* Az utóbbi esetben nem szabad követelnünk sem azt, hogy elfogadják programunkat, sem azt, hogy kötelező szervezeti viszonyban legyenek velünk; elegendő maga a tiltakozás érzése, maga a nemzetközi forradalmi szociáldemokráciával való együttérzés, hogy az ilyen *mellénk felsorakozó* körök, ha a szociáldemokraták erélyesen lépnek fel előttük, az események hatása alatt eleinte a szociáldemokrata munkáspárt demokratikus segítőtársaivá, azután pedig meggyőződött tagjaivá is váljanak.

Rengeteg az ember és nincs ember; ebben az ellentmondó formulában foglalták egybe már régen a szociáldemokrácia szervezeti életének és szervezeti szükségleteinek ellentmondásait. S ez az ellentmondás most különös erővel nyilvánul meg: egyformán gyakran halljuk mindenfelől, hogy szenvedélyesen új erőket követelnek, panaszkodnak a szervezetekben megnyilvánuló emberhiányra s ugyanakkor mindenütt látjuk, hogy rengetegen ajánlják fel szolgálataikat, gyarapodnak az ifjú erők, különösen a munkásosztály soraiban. Az a gyakorlati szervező, aki ilyen körülmények között emberhiány miatt panaszkodik, ugyanabba az illúzióba esik, amelybe a nagy francia forradalom fejlődésének csúcspontján madame Roland esett, aki 1793-ban azt írta: Franciaországban nincs ember, köröskörül csupa törpe. Aki így beszél, az a fáktól nem látja az erdőt, az beismeri, hogy az események megvakították, hogy nem ő, a forradalmár, uralkodik felettük öntudatával és tevékenységével, hanem azok uralkodnak felette, azok igázták le őt. Az ilyen szervezőnek *jobb nyugalomba vonulni,* helyet adni az ifjú erőknek, akiknél az energia gyakran pótolhatja a tapasztaltság hiányát.

Ember van, sohasem volt a forradalmi Oroszországnak annyi embere, mint most. Sohasem volt a forradalmi osztálynak olyan rendkívül kedvező helyzete — ideiglenes szövetségesek, öntudatos barátok, önkéntelen segítőtársak tekintetében — mint a jelenlegi orosz proletariátusnak. Rengeteg az ember, csak félre kell vetni az üszálypolitika eszméit és tanításait, csak teret kell adni a kezde-

ményező erőnek és képességnek, a „terveknek" és „vállalkozásoknak", s akkor méltó képviselői leszünk a nagy forradalmi osztálynak, akkor Oroszország proletariátusa ugyanolyan hősiesen fogja végigvinni az *egész nagy orosz forradalmat,* mint amilyen hősiesen kezdte.

Lenin Művei. 4. kiad. 8. köt. 185, 186—187, 189—192, 193—194. old. (oroszul).

Lenin

Ifjú segéderőket kell bevonni

(Az Sz. I. Guszevnak írt levélből)

1905 április 4

Kedves barátom! Ön is megírta, hogy kémkedni kezdenek Ön után. Ezenkívül működési helyükről nemrégen visszatért pétervváriaktól olyan értesüléseket szereztem, amelyek teljesen megerősítik ezt a tényt. Ehhez nem fér semmi kétség. Mind saját tapasztalatból, mind számos elvtárs tapasztalataiból tudom, hogy a forradalmár számára alighanem az a legnehezebb, hogy *idejében* elhagyja a veszélyes helyet. A munka mindíg éppen akkor lesz különösen érdekes és *különösen szükséges,* amikor az adott helyen már feltétlenül abba kellene hagyni: mindíg, de mindíg így tűnik a funkcionáriusnak. Ezért kötelességemnek tartom, hogy a leghatározottabban *követeljem* Öntől, hogy időben hagyja el Pétervárt. Ez feltétlenül szükséges. *Semmiféle* kifogással, semmiféle megfontolás alapján sem szabad halogatni ezt a lépést. Az elkerülhetetlen lebukás óriási kárt okozna. Az elutazásából származó kár jelentéktelen és látszólagos: vonjon be ifjú segéderőket, hogy *bizonyos ideig,* egy-két hónapon át helyettesítsék a magasabb munkakörben levő elvtársakat s legyen meggyőződve róla, hogy az ügy igen rövid ideig tartó veszteség után végeredményben rengeteget nyer.

Az ifjúság felelősségteljesebb munkákon tanul; esetleges hibáit egyhamar kijavítjuk . . .

Lenin Művei. 3. kiad. XXVIII. köt. 465. old. (oroszul).

Lenin

Menjetek az ifjúság közé, szervezzetek harci osztagokat!

(A *„Szentpétervári Bizottság mellett működő Harci Bizottság"*-nak írt levélből)

1905 október 16

Kedves elvtársak! Hálásan köszönöm, hogy elküldték 1) a Harci Bizottság beszámolóját és 2) a felkelés előkészítésének megszervezésére vonatkozó megjegyzéseket +3) a szervezet sémáit. Ezeknek az okmányoknak az elolvasása után kötelességemnek tartottam, hogy elvtársi véleménycsere céljából közvetlenül a Harci Bizottsághoz forduljak. Felesleges mondanom, hogy nem vállalkozom az ügy gyakorlati megszervezésének elbírálására; teljesen kétségtelen, hogy mindent megtesznek, amit a nehéz oroszországi viszonyok között megtehetnek. De az okmányok alapján ítélve az a veszély fenyegeti ügyünket, hogy zöld asztal melletti tervezgetéssé fajul. A Harci Bizottság szervezésének mindezek a sémái, mindezek a tervei bürokratikus huza-vona benyomását keltik; — bocsánat nyiltságomért, de remélem nem gyanúsítanak majd azzal, hogy kötekedni kívántam. Ilyenkor a legkevésbbé alkalmasak a sémák meg a viták, valamint a Harci Bizottság funkcióira és jogaira vonatkozó eszmecserék. Itt törhetetlen erélyre és ismétcsak erélyre van szükség. Megrémülve, bíz isten, megrémülve látom, hogy *több mint egy fél éve* beszélnek bombákról és egyetlen egyet sem készítettek! Pedig a legtanultabb emberek beszélnek róla . . . Menjenek az

ifjúság közé, uraim! ez az egyetlen eszköz, amely mindent megmenthet. Különben, bíz isten, elkésnek (ezt mindenből látom) s lesznek „okos" jegyzeteik, terveik, rajzaik, sémáik, kitűnő receptjeik, de nem lesz szervezetük, a dologban nem lesz elevenség. Menjenek az ifjúság közé. Alakítsanak *azonnal* mindenütt harci osztagokat: a diákok körében is, *különösen* pedig *a munkások körében* stb. stb. Azonnal alakuljanak 3 főtől 10 főig, 30 főig terjedő létszámú osztagok. Ezek az osztagok azonnal fegyverkezzenek fel maguk, ki hogyan tud: ki pisztollyal, ki késsel, ki petróleumos ronggyal a gyujtogatáshoz stb. Azonnal válasszanak maguknak vezetőket és lehetőleg *teremtsenek kapcsolatot* a Pétervári Bizottság mellett működő Harci Bizottsággal. Ne követeljenek semmiféle formaságot, könyörgöm, köpjenek minden sémára, vigyen az ördög minden „funkciót, jogot és kiváltságot". Ne követeljék meg az OSzDMP-hez való tartozást, — ez a fegyveres felkelés szempontjából képtelenség volna. Ne utasítsák vissza a kapcsolat felvételét minden egyes körrel, mégha csak három tagja van is, azzal az egyetlen feltétellel, hogy konspirációs szempontból megbízható legyen és hajlandó legyen harcolni a cári csapatok ellen. Hadd lépjenek be az OSzDMP-be vagy *csatlakozzanak* az OSzDMP-hez a körök, ha úgy kívánják, ez kitűnő; de feltétlenül hibának tekinteném, ha ezt *megkövetelnék*.

A Pétervári Bizottság mellett működő Harci Bizottság szerepének abban kell állania, hogy *segítse* a forradalmi hadseregnek ezeket az osztagait, a hírközvetítő „iroda" szolgálatában stb. Minden osztag szívesen fogadja majd az Önök *szolgálatait*, de ha *ebben az ügyben* sémákkal és a Harci Bizottság „jogaival" kapcsolatos szóbeszédekkel kezdik, pusztulásba viszik az egész ügyet, biztosítom Önöket, hogy visszavonhatatlanul pusztulásba viszik.

Itt széleskörű propagandát kell folytatni. 5—10 ember járjon be hetenként *többször* munkás- és diákkört, menjenek el mindenhová, ahová lehetséges, s mindenütt terjesszék elő világos, rövid, nyilt és egyszerű tervünket: alakítsanak azonnal osztagokat, fegy-

verkezzenek fel, amivel csak lehet, dolgozzanak minden erejükből, mi segítségükre leszünk, amiben csak lehet, de ne *várjanak ránk,* dolgozzanak egyedül.

A súlypont ez esetben a kis körök tömegének kezdeményezése. Ezek mindent megtesznek. Nélkülük egész Harci Bizottságuk — nulla. Hajlandó vagyok a Harci Bizottság munkáját azoknak az osztagoknak a száma alapján megítélni, amelyekkel kapcsolatban van. Ha a Harci Bizottságnak 1—2 hónap múlva nem lesz Pétervárott legalább 200—300 osztaga, akkor ez halott Harci Bizottság. Akkor el kell temetni. Ha egy szervezet a mostani forrongásban nem tud néhányszáz osztagra szert tenni, ez azt jelenti, hogy elszakadt az élettől.

A propagandisták kötelesek minden osztagnak rövid és egészen egyszerű recepteket adni bombák készítésére, a legelemibbet elmondani a munka egész típusáról, s azután rájuk kell bízni a munkát. Az osztagoknak haladéktalanul végrehajtandó hadműveleteken *azonnal* meg kell kezdeniök a katonai kiképzést, azonnal. Egyesek azonnal meggyilkolják a rendőrspiclit, felrobbantják a rendőrőrsöt, mások megtámadják a bankot, hogy a felkelés számára elkobozzák a pénzt, ismét mások hadgyakorlatokat hajtanak végre vagy megsemmisítik a terveket stb. De feltétlenül azonnal meg kell kezdeni a gyakorlati tanulást: ne féljenek ezektől a próbatámadásoktól. Ezek természetesen szélsőséggé fajulhatnak, de ez a holnap baja lesz, ma viszont tétlenségünk, doktrinerségünk, tudós merevségünk, a kezdeményezéstől való öreges félelmünk a baj. Minden osztag maga tanuljon, ha mással nem, rendőrök elverésével: ez bőségesen megér tucatnyi áldozatot, mert százával adja a tapasztalt harcosokat, akik holnap százezreket ragadnak majd magukkal.

Lenin Művei. 4. kiad. 9. köt. 315—317. old. (oroszul).

Lenin

A bátorság és hősiesség példaképei

(*„A moszkvai felkelés tanulságai"* c. cikkből)

1906 szeptember 11

A moszkvai proletariátus a decemberi napokban nagyszerű leckét adott nekünk a katonaság eszmei „megdolgozásából" — például december 8-án a Sztrasztnája-téren, ahol a tömeg körülvette a kozákokat, összeelegyedett, barátkozott velük és rábeszélte őket, hogy forduljanak vissza. Vagy 10-én a Presznján, ahol két munkáslány, akik egy tízezer főnyi tömegben vörös zászlót vittek, a szembejövő kozákok elé vetették magukat és odakiáltották: „Öljetek meg! de élve a zászlót nem adjuk oda!" A kozákok zavarba jöttek, elvágtattak és a tömeg utánuk kiáltotta: „Éljenek a kozákok!" A bátorság és hősiesség e példáit be kell vésni a proletariátus tudatába.

Lenin Művei. 4. kiad. 11. köt. 148—149. old. (oroszul).
Lenin. Válogatott művek. Szikra. 1. köt. 692. old.

Lenin

Mi mindig az élenjáró osztály ifjúságának pártja leszünk

(A *„Mensevizmus válsága"* c. cikkből)

1906 december 20

Minden harci forma megfelelő technikát és megfelelő apparátust követel. Amikor az objektív feltételek folytán a parlamenti harc válik a harc fő formájává, a pártban elkerülhetetlenül erő-

sebben ütköznek ki a parlamenti harc apparátusának jellegzetességei. És fordítva, amikor az objektív feltételek politikai tömegsztrájkok és felkelések formájában a tömegek harcát idézik elő, a proletariátus pártjának olyan „apparátusokkal" *kell* rendelkeznie, amelyekkel *éppen ezeket* a harci formákat „szolgálhatja", s magától értetődik, hogy ezeknek különleges „apparátusoknak" kell lenniök, amelyek nem hasonlítanak a parlamenti apparátusokra. A proletariátus olyan szervezett pártja, amely elismerné, hogy adva vannak a népfelkelések feltételei és nem gondoskodna megfelelő apparátusokról, értelmiségi fecsegők pártja volna: a munkások elhagynák és az anarchizmus, a polgári forradalmiság stb. felé fordulnának.

Másrészt, minden osztály, közöttük a proletariátus, politikai vezető élcsapatának összetétele szintén egyaránt függ ennek az osztálynak a helyzetétől és fő harci formáitól. Lárin panaszkodik például arra, hogy pártunkban az ifjúmunkások vannak többségben, hogy kevés a családos munkás, hogy ezek elhagyják a pártot. Az orosz opportunistának ez a panasza emlékeztet Engels egyik kitételére (ha nem tévedek a „Lakáskérdésben", „Zur Wohnungsfrage"). Holmi lapos német professzor, egy német kadet ellenében Engels ezt írta: vajjon nem természetes-e, hogy a mi pártunkban, a forradalom pártjában, az ifjúság van többségben? Mi a jövő pártja vagyunk, az újítókat pedig mindig szívesebben követi az ifjúság. Pártunk a régi rothadás elleni önfeláldozó harc pártja, önfeláldozó harcba pedig mindig az ifjúság indul elsőként.

Nem, inkább átengedjük a kadetoknak az „elfáradt" harmincéves aggokat, a „megokosodott" forradalmárokat és a szociáldemokrácia renegátjait. Mi mindig az élenjáró osztály ifjúságának a pártja leszünk!

És maga Lárin sem tudja megállni, hogy nyíltan be ne ismerje, miért bánkódik annyira a harcban elfáradt családos emberek után. Ha nagyobb számban gyüjtenénk össze a pártban ilyen elfáradt embereket, ez „nehézkessé tenné a megmozdulásra és aláásná a politikai kalandok talaját."

Ez már beszéd, kedves Lárin! Mire való ravaszkodni és becsapni önmagát. Önnek nem élcsapat-pártra, hanem hátvéd-pártra van szüksége, hogy nehézkesebb legyen a megmozdulásra. Akkor pedig ezt nyíltan meg is kell mondani!

Lenin Művei. 4. kiad. 11. köt. 319—320. old. (oroszul).

Lenin

A fiatal munkásoknak szükségük van az öreg harcosok tapasztalataira

(Kautsky: *„Az orosz forradalom hajtóerői és távlatai"* c. brosúrájának orosz fordításához írt előszóból)

1906 december

Befejezésül néhány szót a „tekintélyekről". A marxisták nem tehetik magukévá a radikális értelmiségi szokásos szempontját, aki állítólag forradalmi elvonatkoztatásból kiindulva azt tartja, hogy „nincs szükség semmiféle tekintélyre".

Nem. A munkásosztálynak, amely az egész világon nehéz és szívós harcot folytat a teljes felszabadulásért, szüksége van tekintélyekre, de, természetesen, csak abban az értelemben, hogy a fiatal munkásoknak szükségük van az elnyomás és kizsákmányolás ellen küzdő régi *harcosok* tapasztalataira, akik számos sztrájkot hajtottak végre, akik számos forradalomban vettek részt és akiket bölcsekké tesznek a forradalmi hagyományok és a széles politikai látókör. A proletariátus világharcának tekintélye minden egyes ország proletárjainak szükséges. A világszociáldemokrácia teoretikusainak tekintélyére szükségünk van azért, hogy megmagyarázzuk pártunk programját és taktikáját. De ennek a tekintélynek természetesen semmi köze sincs a burzsoá tudomány és a

rendőrpolitika hivatalos tekintélyéhez. Ez a tekintély egy és ugyanazon szocialista világhadsereg sokoldalúbb harcának tekintélye. Ez fontos a harcosok látókörének bővülése szempontjából, ugyanakkor azonban megengedhetetlen volna a munkáspártban az a követelés, hogy a napirenden álló konkrét gyakorlati kérdéseket kívülről, távolról döntsék el. Ezekben a kérdésekben mindig az egyes országok közvetlenül harcoló élenjáró, öntudatos munkásainak kollektívája lesz a legnagyobb tekintély.

Lenin Művei. 4. kiad. 11. köt. 374—375. old. (oroszul).

Lenin

A dolgozó ifjúság és az antimilitarista agitáció

(*„A stuttgarti nemzetközi szocialista kongresszus"* c. cikkből)

1907 november 2.

Térjünk át a kongresszus utolsó és alighanem legfontosabb határozatára: az antimilitarizmus kérdésében hozott határozatra. A hirhedt Hervé, aki nagy zajt vert fel Franciaországban és Európában, félanarchista álláspontért szállt síkra ebben a kérdésben, amikor naivan azt javasolta, hogy sztrájkkal és felkeléssel „válaszoljanak" mindenfajta háborúra. Egyrészt nem értette meg, hogy a háború a kapitalizmus szükségszerű terméke s hogy a proletariátus nem mondhat le a forradalmi háborúban való részvételről, hiszen a kapitalista társadalmakban lehetségesek ilyen háborúk és voltak is ilyenek. Másrészt nem értette meg, hogy az a lehetőség, hogy a háborúra „válaszoljanak", annak a válságnak jellegétől függ, amelyet a háború előidéz. Ezeknek a feltételeknek megfelelően kell kiválasztani a harc eszközeit, s a harcnak (ez az hervéizmus tévedésének vagy dőreségének harmadik pontja) nemcsak

arra kell irányulnia, hogy a háborút békével váltsuk fel, hanem arra is, hogy a kapitalizmust szocializmussal váltsuk fel. Nem az a lényeg, hogy csak megakadályozzuk a háború kitörését, hanem az, hogy a háború által előidézett válságot a burzsoázia megdöntésének meggyorsítására használjuk ki. De az hervéizmus minden félanarchista badarsága mögött egy gyakorlatilag helyes indítóok rejlett: lökést adni a szocializmusnak abban az értelemben, hogy ne szorítkozzék egyedül a harc parlamenti eszközeire, hogy fejlessze ki a tömegekben azt a tudatot, hogy a cselekvés forradalmi módszereihez kell folyamodniok azokkal a válságokkal kapcsolatban, amelyeket a háború elkerülhetetlenül magával hoz, végül abban az értelemben, hogy el kell terjeszteni a tömegekben a munkások nemzetközi szolidaritásának és a burzsoá hazafiság hazug voltának elevenebb felismerését.

Bebel határozati javaslatának, amelyet a németek terjesztettek be s amely minden lényeges vonásában egyezett Guesde határozati javaslatával, éppen az volt a fogyatékossága, hogy nem tartalmazott semmiféle utalást a proletariátus aktív feladataira. Ez lehetővé tette, hogy Bebel ortodox tételeit opportunista szemüvegen keresztül olvassák. Vollmar azonnal valósággá változtatta ezt a lehetőséget.

Róza Luxemburg és az orosz szociáldemokrata küldöttek ezért helyesbítéseket terjesztettek be Bebel határozati javaslatához. Ezekben a helyesbítésekben 1. arról volt szó, hogy a militarizmus az osztályelnyomás fő eszköze; 2. utaltak arra a feladatra, hogy az ifjúság körében agitációt kell folytatni; 3. hangsúlyozták a szociáldemokráciának azt a feladatát, hogy necsak a háborúk kitörése ellen vagy a már megkezdődött háborúk minél előbbi beszüntetéséért harcoljon, hanem azért is, hogy a háború által előidézett válságot a burzsoázia bukásának meggyorsítására használja ki.

Lenin Művei. 4. kiad. 13. köt. 63—64. old. (oroszul).

Lenin

Feltétlenül szükség van a külön antimilitarista tevékenységre

(A *„Harcos militarizmus és a szociáldemokrácia antimilitarista taktikája"* c. cikkből)

1908 augusztus 5

I

A diplomaták közt nagy az izgalom. Záporként hullanak a „jegyzékek", „jelentések", „nyilatkozatok", miniszterek sugdolóznak a koronás bábuk háta mögött, akik kezükben pezsgős pohárral „szilárdítják a békét". De az „alattvalók" nagyon jól tudják, hogy amikor a varjak összeverődnek, valami hulla bűzlik a közelben. S a konzervatív Lord Cromer az angol parlamentben kijelentette, hogy „olyan időket élünk, amikor nemzeti (?) érdekek forognak kockán, fellobbannak a szenvedélyek, s megjelenik az összeütközések veszélye és lehetősége, bármily békések (!) is a kormánykörök szándékai".

Újabban éppen elegendő gyúlékony anyag halmozódott fel s ez még egyre növekvőben van. A perzsa forradalom azzal fenyeget, hogy megbolygatja a határmesgyéket: az „érdekszférákat", amelyeket ott az európai hatalmak kiszabtak. A törökországi alkotmányos mozgalom azzal fenyeget, hogy kiragadja az európai kapitalista rablók karmaiból ezt a hűbéri birtokként kezelt országot; fenyegetővé vált továbbá a réges-régi, de most kiéleződött macedón, középázsiai, távolkeleti stb. stb. „kérdés".

Már pedig a jelenleg fennálló, nyílt és titkos szerződések, egyezmények stb. hálózata mellett bármelyik „hatalom" jelentéktelen fricskája elegendő ahhoz, hogy a „szikra lángralobbanjon".

És mennél fenyegetőbben csörtetik a kardot a kormányok egymás ellen, annál kíméletlenebbül nyomják el az antimilitarista mozgalmat otthon, a maguk országában. Az antimilitaristák üldö-

zése mind kiterjedésben, mind erősségben egyre nő. Clemenceau—Briand „radikális-szocialista" kormánya az erőszak alkalmazásában semmivel sem marad mögötte Bülow konzervatív junker-kormányának. Az „ifjúsági szakszervezetek" feloszlatása egész Németországban az új egyesülési és gyülekezési törvény alapján, amely a 20 éven aluliaknak megtiltja a politikai gyűlések látogatását, Németországban rendkívül megnehezítette az antimilitarista agitációt.

Ennek következtében a szocialisták antimilitarista taktikája körül folyó vita, amely a stuttgarti kongresszus óta lecsendesedett, most újból megélénkül a pártsajtóban.

Első pillantásra különös jelenség: bár ez a kérdés oly nyilvánvalóan fontos, bár a militarizmusnak a proletariátus számára káros mivolta annyira nyilvánvaló, oly szembeszökő, talán nincs még egy kérdés, amely körül a nyugati szocialisták között annyi ingadozás, oly sok nézeteltérés volna, mint az antimilitarista taktika körül folyó vitákban.

E kérdés helyes megoldásának elvi előfeltételei már régóta teljes szilárdsággal meg vannak állapítva és vitán felül állanak. A jelenkori militarizmus a kapitalizmus eredménye. Mindkét formájában nem egyéb, mint a „kapitalizmus életmegnyilvánulása": úgy is mint katonai erő, amelyet a kapitalista államok külső összeütközéseiknél használnak fel („Militarismus nach aussen",* mint a németek mondják), úgy is mint az uralkodó osztályok fegyvere a proletariátus mindennemű (gazdasági és politikai) mozgalmának letörésére („Militarismus nach innen"**). Ennek a felfogásnak több nemzetközi kongresszus (a párizsi 1889-ben, a brüsszeli 1891-ben, a zürichi 1893-ban és végül a stuttgarti 1907-ben) szabatos kifejezést adott határozataiban. Ezt a militarizmus és a kapitalizmus között fennálló kapcsolatot a legalaposabban a stuttgarti határozat állapítja meg, habár a napirendnek („A nem-

* Kifelé szóló militarizmus. — *Szerk.*
** Befelé szóló militarizmus. — *Szerk.*

zetközi konfliktusokról") megfelelően a stuttgarti kongresszus többet foglalkozott a militarizmusnak azzal a formájával, amelyet a németek úgy neveznek, hogy „Militarismus nach aussen" („kifelé szóló" militarizmus). A határozat erre vonatkozó része így szól:

„A kapitalista államok közötti háborúk rendszerint a világpiacon folyó versenyük következményei, minthogy valamennyi állam nemcsak arra törekszik, hogy biztosítsa magának azt a területet, amelyen áruit eladja, hanem arra is, hogy új területeket hódítson, s ebben idegen népek és országok leigázása játssza a főszerepet. Ezeket a háborúkat továbbá a militarizmus szakadatlan fegyverkezési versenye hozza létre, mert a militarizmus egyik fő eszköze a polgári osztályuralomnak és a munkásosztály gazdasági és politikai leigázásának.

A háborúkat előmozdítják a kultúrnépeknél egyik népnek a másikkal szemben, az uralkodóosztályok érdekében rendszeresen táplált előítéletei, amelyek arra szolgálnak, hogy a proletártömegeket eltérítsék saját osztályfeladataiktól és arra késztessék, hogy megfeledkezzenek a nemzetközi osztályszolidaritásról.

A háborúk tehát a kapitalizmus lényegében gyökereznek; megszűnni csak akkor fognak, ha megszűnik a tőkésrend, illetőleg, amikor a haditechnikai fejlődés megkövetelte ember- és pénzáldozatok nagysága és a népeknek a fegyverkezés által előidézett felháborodása e rendszer kiküszöböléséhez vezet.

A munkásosztály, amely a legtöbb katonát adja s amelynek a legnagyobb anyagi áldozatokat kell hoznia, ennélfogva különösen természetes ellensége a háborúnak, amely ellentmond a munkásosztály céljának: a szocialista elven nyugvó gazdasági rend megteremtésének, amely valóra váltja a népek szolidaritását" ...

II

Így tehát a militarizmus és a kapitalizmus közötti elvi összefüggést a szocialisták pontosan megállapították s e pont körül nincsenek nézeteltérések. De ennek az összefüggésnek az elismerése

még nem szabja meg konkrétan a szocialisták antimilitarista *taktikáját,* nem oldja meg azt a gyakorlati kérdést, hogy miképpen kell harcolni a militarizmus terhei ellen, s hogyan kell megakadályozni a háborúkat. Itt aztán abban, hogy minő választ adnak ezekre a kérdésekre, már lényeges eltéréseket észlelhetünk a szocialisták között. A stuttgarti kongresszuson ezek a nézeteltérések különösen érezhetően ütköztek ki.

Az egyik póluson a Vollmar-féle német szociáldemokraták állnak. Ezek így érvelnek: ha a militarizmus nem egyéb, mint a kapitalizmus szülötte, ha a háborúk a kapitalista fejlődés szükségszerű velejárói, úgy semmiféle külön antimilitarista tevékenységre sincs szükség. Így nyilatkozott Vollmar az esseni pártgyűlésen. Abban a kérdésben viszont, hogy minő magatartást tanusítanak a szociáldemokraták hadüzenet esetén, a német szociáldemokraták többsége, élén Bebellel és Vollmarral, rendületlenül azon az álláspontón van, hogy a szociáldemokratáknak meg kell védelmezniök hazájukat a támadással szemben, hogy kötelességük résztvenni a „védekező" háborúban. Ezen az alapon aztán Vollmar Stuttgartban már odáig ment, hogy kijelentette: „bárhogy szeressük is az emberiséget, ez nem akadályozhat meg bennünket abban, hogy jó németek legyünk", míg Noske szociáldemokrata képviselő a birodalmi gyűlésen jelentette ki, hogy Németország elleni háború esetén „a szociáldemokraták nem fognak elmaradni a polgári pártok mögött és vállra veszik a fegyvert", innen pedig már csak egy lépést kell tennie Noskénak, hogy kijelentse: „azt kívánjuk, hogy Németország mennél jobban fel legyen fegyverezve".

Az ellenkező póluson Hervé híveinek kisszámú csoportja áll. A proletariátusnak nincs hazája, érvelnek az hervéisták. Tehát minden néven nevezendő háború a kapitalisták érdekét szolgálja; tehát a proletariátusnak minden egyes háború ellen harcolnia kell. A proletariátusnak minden hadüzenetre katonai sztrájkkal és felkeléssel kell válaszolnia. Az antimilitarista propagandának elsősorban erre kell irányulnia. Stuttgartban Hervé ennélfogva a következő határozati javaslatot terjesztette elő: „... A kongresszus arra

hív fel, hogy *minden hadüzenetre, bárhonnan jöjjön is,* katonai sztrájkkal és felkeléssel válaszoljanak".

Ime a két „szélső" álláspont ebben a kérdésben a nyugati szocialisták soraiban. „Mint a nap egy apró vízcseppben", úgy tükröződik bennük az a két kór, amely még egyre emészti a nyugati szocialista proletariátus tevékenységét: egyfelől az opportunista tendenciák, másfelől az anarchista frázishajhászás.

Mindenekelőtt néhány megjegyzést a hazafiságra vonatkozólag. Hogy „a proletároknak nincs hazájuk", ezt csakugyan így mondja a „Kommunista Kiáltvány"; hogy Vollmar, Noske és társainak álláspontja a *nemzetközi* szocializmusnak ezt az alapvető tételét „arculcsapja", ez is igaz. Ám ebből korántsem következik, hogy helyes Hervének és az hervéistáknak az az állítása, hogy a proletariátusnak mindegy, minő hazában él: a monarchista Németországban él-e, vagy a köztársasági Franciaországban, avagy a despotikus Törökországban. A haza, vagyis az adott politikai, kulturális és társadalmi környezet, a proletariátus osztályharcának roppant fontos tényezője; és ha nincs igaza Vollmarnak, aki holmi „igaz német" viszonyt állapít meg a proletár részére a „hazával" szemben, úgy nem nagyobb mértékben van igaza Hervének sem, aki megbocsáthatatlan kritikátlansággal kezeli a proletariátus felszabadító harcának ilyen fontos tényezőjét. A proletariátus számára nem lehetnek közömbösek és érdektelenek harcának politikai, társadalmi és kulturális feltételei, következésképpen nem lehet számára közömbös országának sorsa sem. De az ország sorsa őt csak *annyiban* érdekli, amennyiben ez kihat az ő osztályharcára, nem pedig holmi burzsoá „hazafiság"-ból, amelyet szociáldemokratának nem illik a szájára venni.

Bonyolultabb a másik kérdés — a militarizmussal és a háborúval szemben való állásfoglalás kérdése. Már az első pillantásra látható, hogy Hervé meg nem engedhető módon összekeveri ezt a két kérdést, megfeledkezik a háború és a kapitalizmus között fennálló okozati összefüggésről; ha a proletariátus az hervéista taktikát tenné magáévá, meddő munkára kárhoztatná magát: minden harci

készségét (felkelésről lévén szó) az okozat (a háború) elleni harcra fordítaná és meghagyná az okot (a kapitalizmust).

Az anarchista gondolkozásmód itt egészen leplezetlenül mutatkozik meg. A vak hit mindennemű „action directe"* csodatevő erejében, ennek a „közvetlen cselekvésnek" a kiragadása az általános politikai és társadalmi összefüggésekből, anélkül, hogy azokat akárcsak a legkevésbbé elemeznék, egyszóval „a társadalmi jelenségek önkényes és mechanisztikus felfogása" (ahogy Karl Liebknecht mondotta) nyilvánvaló.

Hervé terve „nagyon egyszerű": a hadüzenet napján a szocialista katonák dezertálnak, a tartalékosok pedig sztrájkba lépnek és otthon maradnak. De „a tartalékosok sztrájkja nem puszta passzív ellenállás: a munkásosztály csakhamar áttérne a nyílt ellenállásra, a felkelésre, s ez utóbbinak annál is inkább esélye volna arra, hogy diadallal végződjék, mert a harcoló hadsereg az országhatárok közelében tartózkodna" (G. Hervé: „Leur patrie.")**.

Ilyen ez az „igazi, közvetlen és gyakorlati terv" s Hervé, aki ennek sikeréről meg van győződve, azt javasolja, hogy minden hadüzenetre katonai sztrájkkal és felkeléssel kell válaszolni.

Mint ebből kiviláglik, nem az a kérdés itt, vajjon képes-e a proletariátus arra, hogy amikor ezt célszerűnek találja, sztrájkkal és felkeléssel válaszoljon a hadüzenetre. A vita a körül forog, köteles legyen-e a proletariátus arra, hogy *minden egyes* háborúra felkeléssel válaszoljon. Ha erre a kérdésre igennel felelünk, ez azt jelenti, hogy a döntő harc időpontjának megválasztását elvesszük a proletariátustól és átengedjük az ellenségnek; nem a proletariátus szabná meg tehát a harc időpontját a maga érdekeinek megfelelően, amikor általános szocialista tudata magas fokon van, amikor szervezettsége szilárd, az alkalom kedvező stb.; nem, a burzsoá kormányoknak módjukban volna felkelésre provokálni, még olyankor is, amikor a viszonyok a proletariátus számára ked-

* Közvetlen cselekvés, direkt akció. — *Szerk.*
** Az ő hazájuk. — *Szerk.*

vezőtlenek, például egy olyan háború megindításával, amely különösen alkalmas arra, hogy hazafias és soviniszta szenvedélyeket szítson fel a lakosság széles rétegeiben, s amely ilyenformán elszigetelné a felkelő proletariátust. Ne tévesszük el szem elől azt sem, hogy a burzsoázia, amely a monarchista Németországtól kezdve egészen a köztársasági Franciaországig és a demokratikus Svájcig oly irgalmatlanul üldözi az antimilitarista tevékenységet békeidőben, — milyen dühvel szállna szembe minden katonai sztrájkkísérlettel háború esetén, amikor haditörvények, hadiállapot, haditörvényszék stb. lépnek életbe.

Igaza van Kautskynak, amikor Hervé eszméjéről ezt mondja: „a katonai sztrájk eszméje csupa «jó» szándékból eredt, ez az eszme fennkölt és tele van hősiességgel, de mégsem egyéb, mint hősies ostobaság".

A proletariátus, ha célszerűnek és alkalmasnak fogja látni, a hadüzenetre válaszolhat esetleg katonai sztrájkkal; a társadalmi forradalmat előmozdító egyéb eszközök között a katonai sztrájkot is igénybe veheti. De hogy ezzel a „taktikai recepttel" megkösse magát, az nem érdeke a proletariátusnak.

Így is válaszolt erre a vitás kérdésre a stuttgarti nemzetközi kongresszus.

III

De ha az hervéisták eszméje „hősies ostobaság", Vollmar, Noske és a velük egy nézeten levő „jobbszárny" álláspontja viszont opportunista gyávaság. Ha igaz az, hogy a militarizmus a tőke szülöttje és vele együtt bukik — így okoskodtak ezek Stuttgartban, s kivált Essenben —, akkor nincs szükség külön antimilitarista agitációra: szűnjék meg. De hiszen például a munkáskérdés és a nőkérdés gyökeres megoldása — vetették ellenük Stuttgartban — ugyancsak lehetetlen a kapitalista rend fennállása mellett, mi mégis harcolunk a munkásvédő törvényekért, a nők polgárjogainak kibővítéséért stb. A külön antimilitarista propagandát azért

kell egyre erélyesebben folytanunk, mert egyre gyakrabban fordul elő, hogy a katonaság beleavatkozik a tőke és a munka harcába, s egyre nyilvánvalóbbá válik a militarizmus fontossága a proletariátusnak nemcsak jelenlegi, hanem jövőbeli harcában is — a társadalmi forradalom idején.

A külön antimilitarista propaganda mellett nemcsak elvi meggondolások szólnak, hanem fontos történelmi tapasztalatok is. E tekintetben valamennyi ország között Belgiumé az elsőség. A belga munkáspárt az antimilitarizmus eszméinek általános propagandáján kívül szocialista ifjúsági csoportokat, úgynevezett „Ifjú Gárdákat" („Jeunes Gardes") szervezett. Egy és ugyanazon kerület csoportjai alkotják a Kerületi Szövetséget, a kerületi szövetségeket viszont az Országos Szövetség foglalja össze, amelynek élén „Főtanács" áll. Az „ifjú gárdisták" lapjai („La Jeunesse — c'est l'avenir",* „De Caserne",** „De Loteling"*** stb.) — tíz meg tízezer példányban vannak elterjedve! A legerősebb szövetség a vallon, amelynek 62 helyi csoportja van tízezer taggal; az „Ifjú Gárda" jelenleg összesen 121 helyi csoportot számlál.

Az írásos agitáció mellett erősen folyik a szóbeli agitáció is: januárban és szeptemberben (a sorozás hónapjaiban) Belgium főbb városaiban népgyűléseket és felvonulásokat rendeznek, a városházak előtt, szabad ég alatt, szocialista szónokok fejtik ki az újoncoknak a militarizmus jelentőségét. Az „ifjú gárdisták" „Főtanácsa" mellett egy „Panaszbizottság" működik, amely a kaszárnyákban elkövetett igazságtalanságokról köteles adatokat gyüjteni. Ezeket az adatokat „A hadseregből" című rovatában napról-napra közli a párt központi lapja, a „Le Peuple"****. Az antimilitarista propaganda nem áll meg a kaszárnyák küszöbe előtt, s a szocialista katonák a hadseregen belül propagandacsoportokat alkotnak. Jelenleg mintegy 15 ilyen csoport („katona-szövetség") működik.

---

* „Az ifjúságé a jövő". — *Szerk.*
** „Kaszárnya". — *Szerk.*
*** „Újonc". — *Szerk.*
**** „A nép". — *Szerk.*

Belga mintára folyik az antimilitarista propaganda, különböző erővel és különböző szervezeti formák között, Franciaországban,* Svájcban, Ausztriában és más országokban.

A külön antimilitarista tevékenység ilyenformán nemcsak hogy különösképpen szükséges, de gyakorlatilag is célszerű és eredményes. Amennyiben tehát Vollmar berzenkedik ellene, azzal érvelve, hogy Németországban a rendőrség nem tűri meg s hogy a pártszervezeteket emiatt a feloszlatás veszélye fenyegetné, ez csak azt jelenti, hogy a kérdést az illető ország viszonyainak konkrét elemzése alapján kell megoldani, vagyis ez ténykérdés és nem elvi kérdés. Ámbár erre nézve is helyesen jegyezte meg Jaurès, hogy a németországi szociáldemokráciának, amely ifjúkorában, a szocialisták ellen hozott kivételes törvények nehéz éveiben kibírta Bismarck gróf vaskezét, ma, amikor hasonlíthatatlanul megnőtt és megerősödött, nem kellene félnie a hatalom mostani urainak üldözésétől. Duplán nincs azonban igaza Vollmarnak, amikor a külön antimilitarista propaganda elvi célszerűtlenségével próbál érvelni.

Nem kevesebb opportunizmus rejlik Vollmarnak s a vele egy nézeten levőknek abban a meggyőződésében, hogy a szociáldemokraták kötelesek résztvenni a védekező háborúban. Kautsky fényes kritikája követ-kövön nem hagyott ebből a felfogásból. Kautsky kimutatta, hogy néha teljességgel lehetetlen megállapítani, kivált a hazafias mámor pillanatában, hogy vajjon védekező vagy támadó célok idézték-e elő a háborút (Kautsky a következő példát hozta fel: támadott-e avagy védekezett Japán az orosz-japán háború elején?). A szociáldemokraták belegabalyodnának a diplomáciai tárgyalások hálójába, ha eszükbe jutna ettől az ismertető jeltől függővé tenni a háborúval szemben való állásfoglalásukat. Szociáldemokraták kerülhetnek még olyan helyzetbe is, hogy támadó há-

* Érdekes sajátossága a franciáknak az úgynevezett „katonagaras" szervezése: a munkás hetenként egy-egy sous (kb. 5 fillért) ad át szakszervezete titkárának, az így begyűlt pénzt elküldik a katonáknak, „emlékeztetőül arra, hogy katonaruhában is a kizsákmányolt osztályhoz tartoznak s erről semmi körülmények között sem szabad megfeledkezniök". *(Lenin jegyzete.)*

borút követelnek. 1848-ban (az hervéistáknak sem árt erre emlékezni) Marx és Engels szükségesnek tartotta, hogy Németország háborút viseljen Oroszország ellen. Később az angol közvéleményt iparkodtak egy Oroszország elleni háborúra hangolni. Kautskynak egyebek közt a következő elképzelt példával érvel:

„Tegyük fel — mondotta —, hogy Oroszországban győz a forradalmi mozgalom s e győzelem befolyása Franciaországban arra vezet, hogy a proletariátus átveszi a hatalmat, tegyük fel továbbá, hogy az új Oroszország ellen az európai uralkodók koalícióra lépnek egymással. Vajjon tiltakozni fog-e a nemzetközi szociáldemokrácia, ha majd akkor a francia köztársaság Oroszország segítségére siet?" (Kautsky: „Nézetünk a hazafiasságról és a háborúról".)

Nyilvánvaló, hogy ebben a kérdésben (miként a „hazafiság" kérdésében is) nem a háború védekező vagy támadó jellege, hanem a proletariátus nemzetközi mozgalmának érdekei adják azt az egyedüli helyes szempontot, amelyből a szociáldemokráciának a nemzetközi politika egyik vagy másik jelenségéhez való viszonyát vizsgálni lehet és el lehet dönteni.

Lenin Művei. 4. kiad. 15. köt. 168—176. old. (oroszul).

Lenin

A forradalom hőseinek életrajza a legjobb olvasmány az ifjúmunkások számára

(Az *„Ivan Vasziljevics Bábuskin"* c. megemlékezésből)

1910 december 31

A liberálisok (kadetok) népi hőssé akarják avatni Sz. A. Muromcevot, az I. Duma nemrégiben elhúnyt elnökét. Mi szociáldemokraták nem mulaszthatjuk el az alkalmat, hogy megvetésünket és

gyűlöletünket fejezzük ki a cári kormánnyal szemben, amely még az olyan mérsékelt és jámbor hivatalnokokat is üldözte, mint Muromcev. Muromcev mindössze liberális hivatalnok volt. Még demokrata sem volt. Félt a tömegek forradalmi harcától. Nem ettől a harctól várta Oroszország szabadságát, hanem a cári önkényuralom jóakaratától, az orosz népnek ezzel a legádázabb és legkönyörtelenebb ellenségével való *megegyezéstől*. Nevetséges az ilyen embereket az orosz forradalom népi hőseinek tekinteni.

De vannak ilyen népi hősök. Ezek a Bábuskinhoz hasonló emberek. Ezek az olyan emberek, akik nem egy vagy két évvel, hanem teljes évtizedekkel a forradalom előtt a munkásosztály felszabadulásáért folyó harcnak szentelték egész életüket. Ezek az olyan emberek, akik nem aprózódtak fel a haszontalan egyéni terrorcselekményekben, hanem állhatatosan, fáradhatatlanul a proletártömegek soraiban dolgoztak, *azok* tudatának, *azok* szervezetének, *azok* forradalmi kezdeményezésének fejlődését segítették elő. Ezek az olyan emberek, akik a cári önkényuralom elleni fegyveres tömegharc élére állottak, amikor kirobbant a válság, amikor kitört a forradalom, amikor milliók és milliók mozdultak meg. Amit a cári önkényuralomtól kiharcoltunk, *kizárólag* azoknak a tömegeknek harcával vívtuk ki, amelyeket olyan emberek vezettek mint Bábuskin.

Ilyen emberek nélkül az orosz nép örökre rabszolgák népe, jobbágyok népe maradt volna. Ilyen emberekkel az orosz nép kivívja magának a teljes felszabadulást minden kizsákmányolás alól.

Az 1905-ös decemberi felkelés ötödik évfordulója is elmúlt már. Ezt az évfordulót akkor fogjuk megünnepelni, ha megemlékezünk az ellenség ellen folytatott harcban elesett élenjáró munkásokról. Azzal a kéréssel fordulunk a munkás elvtársakhoz, hogy gyűjtsenek s küldjenek be emlékezéseket az akkori harcról és kiegészítő adatokat Bábuskinról és más olyan szociáldemokrata munkásokról, akik elestek az 1905-ös forradalomban. Brosúrát akarunk kiadni az ilyen munkások életrajzával. Az ilyen brosúra lesz a

legjobb válasz minden kishitűnek és az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt minden lekicsinylőjének. Az ilyen brosúra lesz a legjobb olvasmány az ifjúmunkások számára, akik megtanulják majd belőle, hogyan kell minden öntudatos munkásnak élnie és cselekednie.

Lenin Művei. 4. kiad. 16. köt. 333—334. old. (oroszul).

Lenin

Az ifjúsági szervezetek berni konferenciája — egyhelyben topogás*

(*„A szocializmus és a háború"* c. brosúrából)

1915 július-augusztus

Az Internacionále helyreállítása

Hogyan kell helyreállítani az Internacionálét? Nos, először szólunk néhány szót arról, hogyan *nem kell* helyreállítani az Internacionálét.

A szociál-soviniszták és a „centrum" módszere

Óh, az egész világ szociál-sovinisztái nagy „internacionalisták"! A háború kezdete óta nagy gondban vannak az Internacionále miatt. Egyrészt, azt bizonygatják, hogy az Internacionále *csődjét* hangoztató beszédek „túloznak". Valójában semmi különös nem történt. Hallgassák meg Kautskyt: az Internacionále egyszerűen

* A szocialista ifjúság nemzetközi konferenciáját 1915 április 5—6-án tartották Bern svájci városban. — *Szerk.*

„békeidők eszköze", természetes, hogy a háború idejére ez az eszköz bizonyos fokig nem állt hivatása magaslatán. Másrészt, a világ szociál-sovinisztái találtak egy igen egyszerű — és ami a legfőbb: nemzetközi — eszközt arra, hogy kikerüljenek a kialakult helyzetből. Ez az egészen egyszerű eszköz: csak meg kell várni a háború végét, a háború befejezéséig a szocialistáknak minden országban védelmezniök kell „hazájukat" és támogatniok kell „saját" kormányaikat, a háború befejezése után pedig „amnesztiát" kell adniok egymásnak, el kell ismerniök, hogy *valamennyiüknek* igazuk volt, hogy békeidőben testvérekként élünk, viszont háború idején — pontosan ilyen meg ilyen határozatok alapján — felszólítjuk a német munkásokat arra, hogy irtsák ki francia testvéreiket és fordítva.

Erre lyukadt ki Kautsky is, Plehánov is, Viktor Adler is, Heine is. Viktor Adler azt írja, hogy „amikor ilyen nehéz időket élünk, elsőrendű kötelességünk, hogy ne keresgéljük egymás szemében a szálkát". Kautsky azt bizonygatja, hogy „sehonnan sem hangzottak el eddig komoly szocialisták részéről olyan hangok, amelyek arra késztetnének, hogy aggódjunk" az Internacionále sorsáért. Plehánov azt mondja, hogy „kellemetlen megszorítani olyan kezet (a német szociáldemokratákét), amely az ártatlanul meggyilkoltak vérétől bűzlik". De azonnal „amnesztiát" javasol: „itt teljesen helyénvaló lesz — írja —, ha a *szív* enged az *észnek*. Az Internacionálénak nagy ügye kedvéért az elkésett sajnálkozást is figyelembe kell majd vennie". Heine a „Sozialistische Monatshefte"-ben* „férfiasnak és büszkének" nevezi Vandervelde magatartását és példaként állítja a német baloldaliak elé.

Szóval, amikor véget ér a háború, jelöljenek ki egy Kautskyból, Plehánovból, Vanderveldeből és Adlerből álló bizottságot s a kölcsönös amnesztia szellemében egy szempillantás alatt nyélbeütnek egy „egyhangú" határozatot. A vitás ügyet szerencsésen elpalástolják. Ahelyett, hogy segítségükre lennének a munkásoknak a történtek megértésében, látszólagos, papiros „egységgel" becsapják

* „Szocialista Havi Füzetek". — *Szerk.*

őket. A világ szociál-soviniszta tainak és képmutatóinak egyesülését az Internacionále helyreállításának nevezik majd.

Ne titkoljuk önmagunk előtt: az ilyen „helyreállítás" igen veszélyes. A világ szociál-sovinisztái egyaránt érdekeltek benne. Egyikük sem akarja, hogy országuk munkástömegei tisztában legyenek a kérdéssel: szocializmus *vagy* nacionalizmus. Valamennyiüknek egyaránt érdeke, hogy elkendőzzék egymás bűneit. Egyikük sem javasolhat mást, mint amit a „nemzetközi" képmutatás nagymestere, Kautsky javasol.

Ugyanakkor azonban nem igen vetnek számot ezzel a veszéllyel. A háború éveiben számos kísérletet láttunk a nemzetközi kapcsolatok helyreállítására. Nem térünk ki a londoni és a bécsi konferenciára, ahol bizonyos soviniszták azért ültek össze, hogy segítségükre legyenek saját „hazájuk" vezérkarának és burzsoáziájának. A luganoi és a koppenhágai konferenciára, a nemzetközi női konferenciára és a nemzetközi ifjúsági konferenciára gondolunk. Ezeket az összejöveteleket a legjobb kívánságok hatották át. De egyáltalán nem látták az említett veszélyt. Nem jelölték ki az internacionalisták harci vonalát. Nem hívták fel a proletariátus figyelmét arra a veszélyre, amely az Internacionále „helyreállításának" szociál-soviniszta módszere részéről fenyegeti. A legjobb esetben a régi határozatok megismétlésére szorítkoztak és nem hívták fel a munkások figyelmét arra, hogy a szociál-soviniszták ellen folytatott harc nélkül a szocializmus ügye reménytelen. Ezek a konferenciák a legjobb esetben is *egyhelyben topogást* jelentettek.

Lenin Művei, 4. kiad. 21. köt. 293—295. old. (oroszul).

Lenin

Az ifjúsági Internacionále

(Megjegyzés)

1916 december

Ezzel a címmel jelenik meg Svájcban 1915 szeptember 1. óta német nyelven „A Szocialista Ifjúsági Szervezetek Nemzetközi Szövetségének Harci és Propaganda Orgánuma". Összesen már hat száma jelent meg ennek a kiadványnak, amelyre általában utalni kell, azután pedig nyomatékosan ajánlani kell pártunk mindazon tagjainak figyelmébe, akiknek módjukban áll érintkezést tartani fenn a külföldi szociáldemokrata pártokkal és azok ifjúsági szervezeteivel.

Európa hivatalos szociáldemokrata pártjainak többsége most a legalantasabb és legalávalóbb szociál-sovinizmus és opportunizmus álláspontját foglalja el. Ilyenek a német és a francia párt, Angliában a fábiánus párt és a „munkáspárt", a svéd párt, a holland párt (Troelstra pártja), a dán párt, az osztrák párt stb. A svájci pártban annak ellenére, hogy itt a szélsőséges opportunisták (a munkásmozgalom nagy szerencséjére) kiváltak és a *párton kívül álló* „Grütli-szövetségben" csoportosultak, magán a szociáldemokrata párton belül nagyszámú opportunista, szociálsoviniszta és kautskysta irányzatú vezér maradt, akik *óriási* befolyást gyakorolnak a párt ügyeire.

Amikor Európában ilyen a helyzet, a szocialista ifjúsági szervezetek szövetségére az az óriási, hálás, de egyúttal nehéz feladat hárul, hogy harcoljon a forradalmi internacionalizmusért, az igazi szocializmusért, az uralkodó opportunizmus ellen, amely átállt az imperialista burzsoázia oldalára. Az „Ifjúsági Internacionále" egy sor jó cikket közöl, amelyekben a forradalmi internacionalizmus mellett száll síkra, s az egész folyóiratot a szocializmusnak a mos-

tani háborúban a „hazát védő" árulói elleni lángoló gyűlölet nagyszerű szelleme és az a legőszintébb törekvés hatja át, hogy a nemzetközi munkásmozgalom megtisztuljon a testét maró sovinizmustól és opportunizmustól.

Elméleti világosság és határozottság az ifjúság orgánumában természetesen *még nincs* és talán soha nem is lesz, mégpedig azért, mert ez a forrongó, háborgó, kutató ifjúság orgánuma. De az *ilyen* emberek elméleti tisztánlátásának fogyatékosságával szemben egészen más magatartást kell tanusítanunk, mint azzal a fejekben uralkodó elméleti zűr-zavarral és a forradalmi következetességnek azzal a szívekben tapasztalható hiányával szemben tanusítunk — és kell is tanusítanunk —, amelyet „okistáinknál",* a „szociálforradalmároknál", a tolsztojistáknál, az anarchistáknál, egész Európa kautskystáinál (a „centrumnál") stb. tapasztalunk. Más az, ha felnőtt emberek megzavarják a proletariátust, de igényt tartanak arra, hogy másokat vezessenek és tanítsanak: ezek ellen *kíméletlen* harc szükséges. És ismét más dolog az, ha az *ifjúság* szervezetei, amelyek nyíltan kijelentik, hogy még tanulnak, hogy főfeladatuk az, hogy a szocialista pártok számára funkcionáriusokat neveljenek. Az ilyen embernek minden módon segíteni kell, minél türelmesebb magatartást kell tanusítani hibáikkal szemben, igyekezni kell ezeket a hibákat fokozatosan, mégpedig főképpen a *meggyőzés* és nem harc útján helyreigazítani. Nem ritkán megesik, hogy a meglett korúak és öregek nemzedékének képviselői *nem tudnak* megfelelő módon bánni az ifjúsággal, amely szükségszerűen *másképpen* kénytelen a szocializmushoz közeledni, nem *azon* az *úton, nem abban a formában, nem olyan* viszonyok között, mint apáik. Többek között ezért kell feltétlenül az ifjúsági szövetség *szervezeti önállósága mellett* állást foglalnunk, mégpedig *nemcsak* azért, mert az opportunisták félnek ettől az önállóságtól, hanem a dolog lényege folytán is. Mert hiszen az ifjúság teljes önállóság

* „Okisták" — a mensevikek, a mensevik központ, az Organizációs Komité (Szervező Bizottság) hívei. — *Szerk.*

nélkül sem arra *nem képes,* hogy jó szocialistákat termeljen ki soraiból, sem pedig arra nem képes, hogy a szocializmust *előre* vigye.

Az ifjúsági szövetségek teljes önállósága, de egyúttal hibáik elvtársi bírálatának teljes szabadsága mellett foglalunk állást. Hízelegnünk az ifjúságnak nem szabad.

Az említett kiváló orgánumnak elsősorban a következő három hiba róható fel:

1. A leszerelés (vagy „lefegyverzés") kérdésében helytelen álláspontot foglal el, amelyet fentebb külön cikkben bírálunk. Okunk van azt hinni, hogy a hibát kizárólag az a jó igyekezet idézte elő, hogy hangsúlyozzák annak szükségességét, hogy a „militarizmus teljes megsemmisítésére" kell törekedni (ami tökéletesen igaz), de közben megfeledkeztek a polgárháború szerepéről a szocialista forradalomban.

2. A szocialisták és az anarchisták között az állammal szemben elfoglalt álláspont tekintetében fennálló különbség kérdésében Nota-Bene* cikkében (6. szám) igen nagy hiba van (mint néhány más kérdésben is, pl. a „honvédelem" jelszava elleni harcunk *indokolásának* kérdésében). A szerző „világos fogalmat" akar nyújtani „az államról általában" (azonkívül, hogy fogalmat akaradni az imperialista rablóállamról). Marx és Engels néhány kijelentését idézi. Többek között ehhez a két következtetéshez jut el:

a) „... Egészen téves dolog a szocialisták és az anarchisták közötti különbséget abban keresni, hogy az előbbiek az állam hívei, az utóbbiak pedig annak ellenfelei. A különbség valójában az, hogy a forradalmi szociáldemokrácia az új társadalmi termelést, mint centralizált, azaz technikailag leghaladóbb termelést akarja megszervezni, míg a decentralizált anarchikus termelés nem jelentene mást, mint a régi technika, az üzemek régi formájának irányában visszafelé megtett lépést". Ez helytelen. A szerző azt a kérdést veti fel, hogy mi a különbség a szocialisták és anarchisták között az *állammal*

* Buhárin álneve. — *Szerk.*

szemben elfoglalt álláspontjuk tekintetében, de *nem erre* a kérdésre válaszol, hanem *arra a másik* kérdésre, hogy miben különbözik álláspontjuk a jövendő társadalom gazdasági alapját illetőleg. Ez természetesen igen fontos és szükséges kérdés. De ebből nem következik az, hogy meg szabad feledkezni arról, ami az államot illetőleg a szocialisták és az anarchisták álláspontja közötti különbségben a *fődolog*. A szocialisták azt vallják, hogy a modern államot és annak intézményeit ki kell használni a munkásosztály felszabadításáért folyó harcban, továbbá, hogy az államot ki kell használni a kapitalizmusból a szocializmusba vezető sajátos átmeneti forma céljaira. Ez az átmeneti forma, amely *szintén* állam, a proletariátus diktatúrája.

Az anarchisták az államot „eltörölni", „felrobbantani" („sprengen") akarják, mint Nota-Bene, aki ezt a nézetet tévesen szocialistáknak tulajdonítva, egy helyen mondja. A szocialisták — a szerző sajnos túlságosan hiányosan idézte Engels idevágó szavait — azt vallják, hogy a burzsoázia kisajátítása *után* az állam „elhal", „fokozatosan elalszik".

b) „A szociáldemokráciának, amely most a tömegek nevelője, vagy legalább is annak kell lennie, most jobban, mint valaha, hangsúlyoznia kell, hogy elvileg ellenséges álláspontra helyezkedik az állammal szemben... A mostani háború megmutatta, hogy az állam eszméjének gyökerei milyen mélyen behatoltak a munkások lelkébe". Ezt írja Nota-Bene. Ahhoz, hogy az ember az állammal szemben való „elvileg ellenséges álláspontját" „hangsúlyozza", valóban „világosan" meg kell azt érteni, a szerzőnél azonban épp ez a világosság hiányzik. Az „állam eszméjének gyökereiről" szóló frázis pedig már egészen zavaros, nem marxista és nem szocialista. Nem az „állam eszméje" ütközött össze az állam eszméjének tagadásával, hanem az opportunista politika (vagyis az állam irányában tanusított opportunista, reformista, polgári magatartás) a forradalmi szociáldemokrata politikával (vagyis a burzsoá állam irányában tanusított forradalmi szociáldemokrata magatartással, ami

azt jelenti, hogy az államot ki kell használni a burzsoázia ellen, a burzsoázia megdöntése céljából). Ezek egészen, egészen különböző dolgok. Reméljük, hogy erre a rendkívül fontos kérdésre külön cikkben még vissza fogunk térni.

3. „A szocialista ifjúsági szervezetek nemzetközi szövetségének elvi nyilatkozatában", amely a 6. számban, mint „a titkárság tervezete" jelent meg, nem kevés az egyes pontatlanságok száma és egyáltalán nincs meg a *legfontosabb* dolog: annak a *három* alapvető irányzatnak (szociálsovinizmus, „centrum", baloldaliak) egymással való világos szembeállítása, amelyek most az egész világ szocialista mozgalmában egymás ellen küzdenek.

Ismételjük: ezeket a hibákat meg kell cáfolni és meg kell magyarázni, teljes erővel keresnünk kell az érintkezést az ifjúság szervezeteivel, közeledni kell hozzájuk, minden módon segítségükre kell lenni, de *hozzáértéssel* kell bánni velük.

Lenin Művei. 4. kiad. 23. köt. 153—156. old. (oroszul).

Lenin

Tanuld meg jól a hadimesterséget

(*„A proletárforradalom katonai programja"* c. cikkből)

1916 szeptember

Az az elnyomott osztály, mely nem törekszik arra, hogy a fegyverforgatást megtanulja, hogy fegyverhez jusson, az olyan elnyomott osztály nem érdemelne egyebet, mint azt, hogy úgy bánjanak vele, mint a rabokkal. Hiszen ha nem akarunk burzsoá pacifistákká vagy opportunistákká válni, nem feledkezhetünk meg arról, hogy osztálytársadalomban élünk s hogy ebből az osztálytársadalomból nincs és nem is lehet más kivezető út, mint

az osztályharc. Az elnyomó osztály minden osztálytársadalomban — akár rabszolgaságon, akár jobbágyrendszeren, vagy mint most, bérmunkán alapszik — fel van fegyverkezve. Nemcsak a mai állandó hadsereg, hanem a mai milícia is, még a legdemokratikusabb burzsoá köztársaságokban is, mint például Svájcban, a burzsoázia felfegyverkezését jelenti a proletariátus *ellen*. Ez olyan elemi igazság, melyre aligha szükséges bővebben kitérni. Elegendő emlékeztetni arra, hogy a katonaságot sztrájkolók ellen valamennyi kapitalista országban felhasználják.

A burzsoázia fegyverkezése a proletariátus ellen a modern kapitalista társadalom egyik legnagyobb, legalapvetőbb, legjelentősebb ténye. Hogy lehet ilyen tény láttára azt javasolni a forradalmi szociáldemokratáknak, hogy a „leszerelés" „követelését" állítsák fel! Ez egyértelmű az osztályharc álláspontjáról való teljes lemondással, a forradalom gondolatának teljes megtagadásával. A mi jelszavunk ez legyen: a proletariátus felfegyverzése azért, hogy legyőzzük, kisajátítsuk és lefegyverezzük a burzsoáziát. Ez a forradalmi osztály egyetlen lehetséges taktikája, a kapitalista militarizmus egész *objektív fejlődéséből* folyó taktika, amelyet ez a fejlődés ír elő. A proletariátus, ha nem akarja elárulni világtörténelmi feladatát, csakis akkor dobhat sutba egyáltalán minden fegyvert, *miután* már lefegyverezte a burzsoáziát; akkor a proletariátus ezt kétségtelenül meg is fogja tenni, de — csakis *akkor, semmiképpen sem előbb*.

Ha a jelenlegi háború a reakciós kereszténységszocialistákban, a sfránkozó kispolgárokban *csupán* borzalmat és rémületet, minden fegyverhasználattal, vérrel, halállal és hasonlókkal szemben *csupán* ellenszenvet kelt, akkor nekünk erre azt kell mondanunk: a kapitalista társadalom mindig *végnélküli borzalom* volt és ma is az. És ha most ennek a társadalomnak a most folyó háború, minden háborúk legreakciósabbja, *borzalmas véget* készít elő, akkor nekünk semmi okunk a kétségbeesésre. De a leszerelés „követelése" — helyesebben, a leszerelésről való álmodozás — objektív értelmét tekintve semmi más, mint a kétségbeesés megnyilvánulása akkor,

amikor mindenki szemeláttára maga ez a burzsoázia készíti elő az egyetlen jogos és forradalmi háborút, nevezetesen a polgárháborút az imperialista burzsoázia ellen.

Aki azt fogja mondani, hogy ez az élettől elszakadt elmélet, annak két világtörténelmi tényt idézünk emlékezetébe: egyrészről a trösztök és a nők gyári munkájának szerepét, másrészről az 1871-es Komműnt és az oroszországi 1905-ös decemberi felkelést.

A burzsoázia dolga a trösztöket fejleszteni, a gyermekeket és nőket gyárakba hajszolni s ott kínozni, megrontani s a legnagyobb ínségre kárhoztatni őket. Mi nem „követeljük" az ilyen fejlődést, nem „támogatjuk", mi harcolunk ellene. De *hogyan* harcolunk? Tudjuk, hogy a trösztök, továbbá a nők gyári munkája együtt járnak a haladással. Mi nem akarunk visszatérni a kéziiparhoz, a monopolizmus előtti kapitalizmushoz, a nők háztartási munkájához. Előre a trösztökön stb. keresztül és tovább a szocializmus felé!

Ez a megfontolás megfelelő módosításokkal a nép jelenlegi militarizálására is alkalmazható. Ma az imperialista burzsoázia nemcsak az egész népet militarizálja, hanem az ifjúságot is. Holnap talán hozzáfog a nők militarizálásához. A mi feleletünk erre csak egy lehet: annál jobb! Gyorsabban haladunk előre! Mennél gyorsabban következik ez be, annál közelebb leszünk a fegyveres felkeléshez a kapitalizmus ellen. Hogy is félhetnének a szociáldemokraták az ifjúság militarizálásától stb., hacsak nem feledkeznek meg a Komműn példájáról? Ez nem valami „élettől elszakadt elmélet", nem álom, hanem tény. És valóban nagy baj volna, ha a szociáldemokraták, minden gazdasági és politikai tény ellenére, kételkedni kezdenének abban, hogy az imperialista korszak és az imperialista háborúk szükségképpen ilyen tények megismétlődéséhez vezetnek.

A Komműn egyik polgári megfigyelője 1871 májusában ezt írta egy angol ujságban: „Ha a francia nemzet csak nőkből állana, milyen szörnyű nemzet lenne!" Nők és 13 éves gyerekek harcoltak a férfiakkal egysorban a Komműn idején. Nem lehet ez másképp a burzsoázia megdöntéséért folyó eljövendő harcokban sem. A prole-

tárnők nem fogják tétlenül nézni, hogy a jól felfegyverzett burzsoázia hogyan lövöldözi le a rosszul felfegyverzett vagy fegyvertelen munkásokat. Fegyvert fognak ragadni, éppúgy mint 1871-ben, s a jelenlegi megfélemlített nemzetekből — helyesebben: a jelenlegi munkásmozgalomból, amelyet inkább az opportunisták dezorganizáltak, mint a kormányok, előbb vagy utóbb, de féltetlen bizonyossággal ki fog nőni a forradalmi proletariátus „szörnyű nemzeteinek" nemzetközi szövetsége.

Most a militarizmus áthatja az egész társadalmi életet. Az imperializmus a nagyhatalmak elkeseredett harca a világ felosztásáért és újrafelosztásáért s ezért szükségszerűen további militarizálásra kell vezetnie minden országban, még a semleges és a kis országokban is. Mit fognak tenni ez ellen a proletárnők? Beérik-e azzal, hogy átkozni fognak minden háborút és mindent, ami katonai s csak a leszerelést fogják követelni? Az elnyomott s valóban forradalmi osztály női sohasem fognak ilyen szégyenletes szerepbe beletörődni. Ezt fogják mondani fiaiknak: „Hamarosan megnősz. Fegyvert adnak kezedbe. Fogadd el és tanuld meg jól a hadimesterséget. Erre a tudományra a proletároknak szükségük van — nem azért, hogy saját testvéreikre, más országok munkásaira lőjenek, ahogy ezt a jelenlegi háborúban teszik, és ahogy ezt neked a szocializmus árulói tanácsolják, — hanem azért, hogy saját országuk burzsoáziája ellen harcoljanak, hogy a kizsákmányolásnak, a nyomorúságnak és háborúknak végetvessenek, nem jámbor óhajtásokkal, hanem a burzsoázián aratott győzelemmel és a burzsoázia lefegyverzésével."

Ha az ilyen propaganda folytatásáról — éspedig éppen a jelenlegi háborúval kapcsolatban való folytatásáról — lemondunk, akkor jobb, ha egyáltalán nem hangoztatunk nagy szavakat a nemzetközi forradalmi szociáldemokráciáról, a szocialista forradalomról, a háború elleni háborúról.

Lenin Művei, 4. kiad. 23. köt. 68—71. old. (oroszul).
Lenin, Válogatott művek, 1. köt. 1033. old.

Lenin

Fokozni kell a munkát az ifjúság bevonulása előtt

(*„A baloldali zimmerwaldisták feladatai a svájci szociáldemokrata pártban"* c. cikkből)

1916 október—november

21. A pártnak, hogy szélesebb tömegeket befolyásolhasson, rendszeresebben kell kiadnia az ingyenesen szétosztásra kerülő röplapokat, amelyek megmagyarázzák a tömegeknek, hogy a forradalmi proletariátus harcol Svájc szocialista átalakításáért, ami a lakosság $^{9}/_{10}$ részének szükséges érdeke. Nyílt versenyt kell szervezni a párt valamennyi szekciója, különösen pedig az ifjúsági szervezetek között az ilyen röplapok terjesztése, továbbá az utcákon, a házakban és a lakásokban folytatott agitáció terén...

23. Ki kell terjeszteni és fokozni kell a szociáldemokrata munkát a hadseregben mind az ifjúság bevonulása előtt, mind a katonai szolgálat idején. Szociáldemokrata csoportokat kell alakítani minden katonai egységben. Meg kell magyarázni, hogy történelmileg elkerülhetetlen és a szocializmus szempontjából jogos a fegyverhasználat az egyetlen igazságos háborúban, mégpedig abban a háborúban, amelyet a proletariátus a burzsoázia ellen folytat azért, hogy az emberiséget felszabadítsa a bérrabszolgaság alól...

Lenin Művei 4. kiad. 23. köt. 132. és 133. old. (oroszul).

Lenin

Az ifjúságnak az a szerencse jut majd osztályrészéül, hogy győz a közelgő forradalomban

(A zürichi munkásifjúság gyűlésén *„Az 1905-ös forradalomról"* címmel mondott beszédéből)

1917 január 22

Fiatal barátaim és elvtársaim!

Ma van a tizenkettedik évfordulója a „Véres vasárnapnak", amelyet teljes joggal tekintünk az orosz forradalom kezdetének. A munkások ezrei, mégpedig nem szociáldemokraták, hanem hívő emberek, hűséges alattvalók, Gapon pópa vezetésével a város minden részéből a főváros központja felé, a Téli palota előtti térre sereglenek, hogy a cárnak átadják petíciójukat. A munkások szentképekkel vonulnak, s akkori vezérük, Gapon, írásban biztosította a cárt, hogy garantálja személyi biztonságát, s arra kéri, hogy jöjjön ki a néphez.

Katonaságot rendelnek ki. Az ulánusok és kozákok karddal vetik magukat a tömegre, belelőnek a fegyvertelen munkásokba, akik térdrehullva könyörögtek a kozákoknak, hogy engedjék őket a cárhoz. Rendőri jelentések szerint a halottak száma több mint ezerre, a sebesültéké több mint kétezerre ment. A munkások felháborodása leírhatatlan volt.

Nagy vonásokban így festett 1905 január 22-e — a „Véres vasárnap".

1905 eleje az egész országban meghozta a sztrájkmozgalom első nagy hullámát. Már ez év tavaszán észleljük, hogy ébredezőben van Oroszország első nagy olyan *parasztmozgalma,* amely nemcsak gazdasági, hanem politikai jellegű is. Hogy mily nagyjelentőségű ez a történelem szempontjából fordulópontot jelentő tény, azt csak az értheti meg, aki eszében tartja, hogy Oroszország-

ban a parasztság csak 1861-ben szabadult fel a legsúlyosabb jobbágyi függőség alól, hogy a parasztok többsége írástudatlan, leírhatatlan nyomorban él, a földesurak elnyomják, a papok elbutítják őket, az óriási távolságok és az utak csaknem teljes hiánya folytán el vannak szigetelve egymástól.

Oroszország először 1825-ben látott forradalmi mozgalmat a cárizmus ellen, s ebben a mozgalomban is csaknem kizárólag nemesek vettek részt. Ettől a perctől 1881-ig, amikor II. Sándort meggyilkolták a terroristák, a középső rendből származó értelmiségiek állottak a mozgalom élén. Roppant önfeláldozásról tettek tanúbizonyságot s hősies terrorista harci módszereikkel bámulatba ejtették az egész világot. Kétségtelen, hogy nem estek áldozatul hiábavalóan, kétségtelen, hogy — közvetlenül vagy közvetve — hozzájárultak az orosz nép későbbi forradalmi neveléséhez. De közvetlen céljukat, a népforradalom kirobbantását, nem érték és nem is érhették el.

Ez csak a proletariátus forradalmi harcának sikerült. Csak az egész országon végighömpölygő tömegsztrájkok hullámai, az orosz—japán imperialista háború kemény leckéivel társulva rázták fel a parasztság nagy tömegeit letargikus álmukból. A „sztrájkoló" szó egészen új jelentőségre tett szert a parasztoknál: valami lázadó, forradalmár félét jelentett, mint régebben a „diák" szó. De mivel a „diák" a középső rendhez, a „tanultakhoz", az „urakhoz" tartozott, idegen volt a nép szemében. A „sztrájkoló" viszont a népből került ki, maga is a kizsákmányoltak közé tartozott; ha kiutasították Pétervárról, igen gyakran visszatért falujába és beszélt falusi társainak arról a tűzvészről, amely elborította a városokat s amelynek mind a kapitalistákat, mind a nemeseket meg kell semmisítenie. Az orosz faluban új embertípus jelent meg: az öntudatos fiatal paraszt. Érintkezésben állt a „sztrájkolókkal", ujságot olvasott, beszélt a parasztoknak a városi eseményekről, megmagyarázta falusi társainak a politikai követelések jelentőségét, harcra szólította őket a nagy nemesi földbirtokosok, a papok és a hivatalnokok ellen.

A parasztok csoportosan gyülekeztek, megvitatták helyzetüket és lassan-lassan bekapcsolódtak a harcba: tömegesen vonultak a nagy földbirtokosok ellen, felgyujtották kastélyaikat és majorságaikat vagy elvették készleteiket, elvitték gabonájukat és más élelmiszereiket, rendőröket gyilkoltak meg és követelték, hogy adják át a népnek az óriási nemesi birtokok földjeit.

1905 tavaszán a parasztmozgalom csak csírájában volt meg, a kerületeknek csak elenyésző részét, körülbelül egyhetedét ragadta magával.

De a városok proletár tömegsztrájkjainak és a falvak parasztmozgalmainak egyesítése elegendő volt arra, hogy megingassa a cárizmus „legszilárdabb" és utolsó támaszát. A *hadseregre* gondolok.

A hajóhadban és a hadseregben megkezdődik a *katonai felkelések* időszaka. A forradalom idején a sztrájkmozgalom és a parasztmozgalom minden felcsapódó hullámát Oroszország minden sarkában katonai felkelések kísérik. A legismertebb ezek közül a „Potyomkin herceg" nevű feketetengeri páncéloshajón lezajlott felkelés; ez a hajó, a felkelők kezére kerülve, Odesszában résztvett a forradalomban s a forradalom veresége és más kikötők (például Feodoszija Krim-félszigeten) elfoglalásának kudarcba fulladt kísérlete után, Konstancában megadta magát a román hatóságoknak.

Engedjék meg, hogy részletesen mondjak el egy kis történetet ebből a feketetengeri felkelésből, hogy konkrét képet nyerjenek az eseményekről fejleményük tetőfokán:

„„A forradalmi munkások és matrózok gyűléseket rendeztek; ezek a gyűlések egyre gyakrabban ismétlődtek. Mivel a katonákat nem engedték munkásgyűlésekre, a munkások tömegesen kezdték látogatni a katonagyűléseket. Ezrével gyülekeztek. A közös megmozdulások eszméje élénk visszhangra talált. Az öntudatosabb századokban küldötteket választottak.

A katonai parancsnokság akkor elhatározta, hogy intézkedik. Egyes tiszteknek azok a kísérletei, hogy „hazafias" beszédeket mondjanak a gyűléseken, igen siralmas következményekkel jártak: a vitákhoz szokott matrózok szégyenletesen megfutamították parancsnokaikat. E kudarcok következtében elhatározták, hogy általában betiltják a nyilvános gyülé-

seket. 1905 november 24-én reggel a haditengerészeti laktanyák kapujába harci századot állítottak, teljes hadi fegyverzetben. Piszarevszkij ellentengernagy nagy hangon megparancsolta: „Senkit sem szabad kiengedni a laktanyákból! Engedetlenség esetén lőni!" Abból a századból, amelynek ezt a parancsot kiadták, előlépett Petrov tengerész, mindenki szemelátára megtöltötte puskáját, egy lövéssel leterítette Stejnt, a belosztoki ezred alezredesét, egy második lövéssel pedig megsebesítette Piszarevszkij ellentengernagyot. Felhangzott egy tiszt parancsa: „Tartóztassátok le!" Senki sem mozdult a helyéről. Petrov földre dobta puskáját. „Miért álltok? Fogjatok el!" Letartóztatták. A mindenfelől odasereglő matrózok viharosan szabadonbocsátását követelték, és kijelentették, hogy kezességet vállalnak érte. Az izgalom csúcspontjára hágott.

— Petrov, nemde, a lövés véletlen volt? — kérdezte a tiszt, hogy kiutat találjon az előállt helyzetből.

— Hogy lehetett volna véletlen! Előreléptem, töltöttem és céloztam, hol itt a véletlenség?

— Szabadonbocsátásodat követelik . . .

És Petrovot szabadon engedték. De a matrózok nem elégedtek meg ezzel, valamennyi napostisztet letartóztatták, lefegyverezték és az irodába vitték . . . A matrózok küldöttei, körülbelül negyvenen, egész éjjel tanácskoztak. Elhatározták, hogy a tiszteket szabadonbocsátják, de nem engedik ki többé a kaszárnyából . . ." "

Ez a kis jelenet szemléltetően mutatja, hogyan játszódtak le az események a legtöbb katonai felkelésben. A nép forradalmi forrongásának szükségképpen ki kellett terjednie a hadseregre is . . .

1905 őszén a mozgalom elérte csúcspontját. Augusztus 19(6)-án cári kiáltvány jelent meg egy képviseleti intézmény létesítéséről. Az úgynevezett Bulügini Dumát olyan választási törvény alapján kellett volna megválasztani, amely nevetségesen kevés választóval számolt és semmiféle törvényhozói jogot sem adott ennek a sajátos „Parlamentnek", hanem csupán *tanácskozási* jogot biztosított számára!

A burzsoázia, a liberálisok és az opportunisták készek voltak tárt karokkal fogadni a megrémült cárnak ezt az „ajándékát". Mint minden reformista, a mi 1905-ös reformistáink sem tudták megérteni, hogy vannak olyan történelmi helyzetek, amikor a reformoknak, különösen pedig a reformok igérgetésének, *kizárólag* egy a célja: megállítani a nép forrongását, kényszeríteni a forra-

dalmi osztályt arra, hogy beszüntesse vagy legalább gyengítse a harcot.

Az oroszországi forradalmi szociáldemokrácia jól megértette, hogy mi volt az igazi jellege ennek a ráerőszakolásnak, annak, hogy 1905 augusztusában látszatalkotmányt ajándékoztak. Ezért percnyi késlekedés nélkül kiadta a jelszót: le a tanácskozó Dumával! Bojkottáljuk a Dumát! Le a cári kormánnyal! E kormány megdöntése céljából folytassuk a forradalmi harcot! Nem a cárnak, hanem az ideiglenes forradalmi kormánynak kell egybehívnia Oroszország első igazi népképviseletét!

... 1905 októbere és decembere az oroszországi forradalom felfelé ívelő vonalának legmagasabb pontja. A nép forradalmi erejének minden forrása még bővebben buzogott, mint korábban. A sztrájkolók száma, amely 1905 januárjában, mint már közöltem önökkel, 440 000-re rugott, 1905 októberében meghaladta a félmilliót (figyeljék meg, egyetlen hónap alatt!). De ehhez a számhoz, amely csak a gyárimunkásokat öleli fel, hozzá kell még adni néhány százezer vasúti munkást, postaalkalmazottat stb.

Az oroszországi általános vasutassztrájk megállította a vasúti közlekedést és tökéletesen megbénította a kormány erejét. Megnyíltak az egyetemek kapui, s az előadótermek, amelyek a békeidőben kizárólag azt a célt szolgálták, hogy ott a professzori katedrabölcsességgel megzavarják a fiatal fejeket és a burzsoázia meg a cárizmus hűséges szolgáivá változtassák az ifjúságot, most gyűléstermekké lettek száz meg százezer munkás, kisiparos és tisztviselő számára, akik nyíltan és szabadon vitatták meg a politikai kérdéseket ...

A proletariátus a mozgalom élén haladt. Feladatául tűzte ki, hogy forradalmi úton kivívja a nyolcórás munkanapot. A pétervári proletariátus harci jelszava akkor ez volt: *„nyolcórás munkanapot és fegyvert"*. Egyre nagyobb munkástömeg számára vált nyilvánvalóvá, hogy a forradalom sorsát csak fegyveres harc döntheti és dönti el.

A harc tüzében sajátos tömegszervezet alakult ki: a híres

Munkásküldöttek Szovjetjei, valamennyi gyár küldötteinek gyülekezetei. A *Munkásküldöttek Szovjetjei* Oroszország néhány városában egyre inkább az ideiglenes forradalmi kormánynak, a felkelés szervének és vezetőjének szerepét kezdték játszani. Kísérleteket tettek arra, hogy megszervezzék a Katona és Matrózküldöttek Szovjetjeit és egyesítsék azokat a Munkásküldöttek Szovjetjeivel.

Oroszország néhány városa ezekben a napokban a különböző kis helyi „köztársaságok" időszakát élte át, amelyekben megdöntötték a kormányhatalmat s amelyekben a Munkásküldöttek Szovjetjei ténylegesen új államhatalomként működtek. Sajnos, ezek az időszakok túlságosan rövidek, a „győzelmek" túlságosan gyengék, túlságosan elszigeteltek voltak.

A parasztmozgalom 1905 őszén még nagyobb méreteket öltött. Az ország kerületeinek *több mint harmadrészére* terjedtek ki ezek az úgynevezett „parasztzavargások" és az igazi parasztfelkelések. A parasztok vagy 2000 majorságot gyújtottak fel és szétosztották maguk között az élelmet, amit a nemesi ragadozók a néptől raboltak el.

Sajnos, ez a munka nem volt eléggé alapos! Sajnos, a parasztok, a nemesi majorságoknak csak tizenötöd részét semmisítették meg, csak tizenötöd részét annak, amit meg *kellett* volna semmisíteniök, hogy teljesen elsöpörjék az orosz föld színéről a feudális nagybirtok gyalázatát. Sajnos, a parasztok túlságosan szétforgácsoltan, szervezetlenül, nem eléggé támadóan léptek fel s ez volt a forradalom vereségének egyik fő oka.

Oroszország elnyomott népei között fellángolt a nemzeti szabadságmozgalom. Oroszországban a lakosságnak *több mint a fele, csaknem háromötöde* (pontosan: 57%-a) nemzeti elnyomásban él, még anyanyelvüket sem használhatják szabadon, erőszakosan oroszosítják őket. A muzulmánok például, akiknek a száma Oroszországban tíz meg tízmillióra rug, csodálatos gyorsasággal szervezték meg akkor a muzulmán szövetséget; — ez általában a különböző szervezetek óriási arányú növekedésének kora volt.

Hogy a gyűlésnek, különösen az ifjúságnak egy példát hoz

zak fel arról, hogyan fejlődött az akkori Oroszországban a munkásmozgalommal kapcsolatban a nemzeti szabadságmozgalom, elmondok önöknek egy kis esetet.

1905 decemberében a lengyel iskolások többszáz iskolában elégették az orosz könyveket, képeket és cári arcképeket, megverték és „Takarodjatok Oroszországba!" kiáltásokkal kikergették az iskolából az orosz tanítókat és orosz társaikat. A lengyel középiskolai diákok követelései többek között a következők voltak: 1. valamennyi középiskolát a Munkásküldöttek Szovjetjeinek kell alárendelni; 2. az iskolahelyiségekben közös diák és munkásgyűléseket kell egybehívni; 3. meg kell engedni, hogy a gimnáziumokban vörös blúzokat viseljenek annak jeléül, hogy a közelgő proletárköztársaságokhoz tartoznak stb....

Az 1905-ös forradalom a moszkvai decemberi felkelésben érte el csúcspontját. Maroknyi szervezett és felfegyverzett munkás — nem voltak többen, mint *nyolcszázan* — kilenc napig állt ellen a cári kormánynak, amely nem bízhatott meg a moszkvai helyőrségben, hanem ellenkezőleg, kénytelen volt azt bezárva tartani s csak a pétervári Szemjonov ezred megérkezésének köszönhette, hogy el tudta fojtani a felkelést...

Az orosz forradalom — éppen azért, mert proletár jellege volt a szónak abban a sajátos értelmében, amelyről már beszéltem — a közelgő európai forradalom *bevezetése*. Kétségtelen, hogy ez a közelgő forradalom csak proletárforradalom lehet, mégpedig ennek a szónak még mélyebb értelmében: tartalmát tekintve is proletár, szocialista forradalom. Ez a közelgő forradalom még nagyobb mértékben fogja megmutatni egyrészt azt, hogy csak kemény harccal, vagyis polgárháborúval szabadíthatjuk fel az emberiséget a tőkés iga alól, másrészt pedig azt, hogy csak az osztálytudatos proletariátus léphet és lép fel a kizsákmányoltak óriási többségének vezéreként.

Ne tévesszen meg minket az a halotti csend, amely most Európában uralkodik. Európa forradalommal terhes. Az imperialista háború borzalmai, a drágaság által előidézett gyötrelmek

mindenütt forradalmi hangulatot keltenek, s az uralkodó osztályok — a burzsoázia és lakájai — a kormányok, egyre inkább zsákutcába kerülnek, amelyből óriási megrázkódtatások nélkül egyáltalán nem találhatnak kivezető utat.

Miként Oroszországban 1905-ben a proletariátus vezetése alatt kezdődött el a népi felkelés a cári kormány ellen, a demokratikus köztársaság kivívása céljából, ugyanúgy a legközelebbi évek Európában éppen ezzel a rablóháborúval kapcsolatban a proletariátus vezetése alatt vezetnek majd el a népi felkelésekhez a finánctőke hatalma, a nagybankok, a tőkések ellen, s ezek a megrázkódtatások csak a burzsoázia kisajátításával, a szocializmus győzelmével érhetnek véget.

Mi öregek talán nem érjük meg ennek a közelgő forradalomnak döntő harcait. De, úgy gondolom, mély meggyőződéssel adhatok kifejezést annak a reményemnek, hogy az ifjúságnak, amely olyan kitűnően dolgozik Svájc és az egész világ szocialista mozgalmában, az a szerencse jut majd osztályrészül, hogy nemcsak harcolni, hanem győzni is fog a közelgő proletár forradalomban.

Lenin Művei. 4. kiad. 23. köt. 228, 234—237, 239, 239—240, 240—242, 243, 245—246. old. (oroszul).

Lenin

Meg kell szervezni a munkásifjúságot

(A párt Moszkvai Bizottságának ülésén mondott beszédből)

1918 augusztus 16

Nagy hiány mutatkozik erőkben, pedig a tömegekben vannak erők, olyan erők, amelyeket fel lehet használni. Nagy bizalommal kell lenni a munkástömeg iránt s értenünk kell ahhoz, hogy erőket merítsünk belőle. Ennek az a módja, hogy az ifjúság köré-

ből és a szakszervezetekből bevonjuk a pártba a rokonszenvezőket. Még ha késlekedés lesz is a tagdíjak befizetésében — ez semmiféle veszéllyel nem jár. Ha hatezret a frontra küldünk és helyettük tizenkétezer újat vonunk be — nem lesz nagy veszély. Az erkölcsi befolyást pártunk növelésére kell felhasználni.

Nyilvános gyűléseinken igen kevés fiatal erő szólal fel, pedig kívánatosak volnának az ilyen erők, beszédeikben az élet hangjai csengenek majd. Valahogyan ügyesen kell megszervezni a munkásifjúságot. Szükség van arra, hogy a munkástömeg ellenőrzést gyakoroljon. Maga az élet követeli, hogy a párt sok tagja menjen a frontra, amíg a japánok és az amerikaiak még meg nem vetették a lábukat Szibériában. A régiek helyébe új erőket kell adni: ifjakat.

Lenin Művei. 3. kiad. XXIII. köt. 175. old. (oroszul).

Lenin

Az idősebbek vezetése alatt dolgozzatok

(A kommunista tanulók összoroszországi kongresszusán mondott beszéd. Ujságjegyzet)

1919 április 17

Nagyon örülök, hogy üdvözölhetlek Titeket. Nem tudom, hány kormányzóság van itt képviselve és honnan érkeztetek ide. A fontos az, hogy az ifjúság, a kommunista ifjúság szervezkedik. A fontos az, hogy az ifjúság készülődik, hogy megtanulja felépíteni az új iskolát. Most új iskola vár rátok. A régi, nem kedvelt, hivatalos, gyűlölt és tőletek távolálló iskola nincs többé. A munkát igen hosszú időre állítottuk be. A jövő társadalmat, amely felé törekszünk, azt a társadalmat, amelyben csak dolgozók lesznek majd, amelyben nem szabad lenni semmiféle különbségnek — ezt

a társadalmat soká kell építenünk. Mi a jövő társadalomnak csak az alapjait rakjuk le, de felépíteni nektek kell majd, amikor felnőttetek. Most pedig erőtökhöz mérten dolgozzatok, ne vállaljatok erőtöket felülmúló munkát és az idősebbek vezetése alatt dolgozzatok.

Mégegyszer üdvözlöm a kongresszust és sok sikert kívánok munkátokhoz.

Lenin Művei. 3. kiad. XXIV. köt. 263. old. (oroszul).

Lenin

Látni fogjátok a kommunizmus virágzását

(A Vörös téren mondott beszéd. Ujságjegyzet)

1919 május 1

A jelenlevők többsége — mondja Lenin —, akik nincsenek még túl a 30—35 éven, látni fogják a kommunizmus virágzását, amelytől egyelőre még távol vagyunk.

A gyermekekre utalva Lenin azt mondja, hogy ők, akik most résztvesznek a munka felszabadításának ünnepén, teljes mértékben élvezik majd a forradalmárok munkájának és áldozatainak gyümölcseit.

— Unokáink furcsaságként fogják majd nézegetni a kapitalista rend korának okmányait és emlékeit. Nehezen tudják majd elképzelni, hogyan lehetett magánkézben a közszükségleti cikkekkel folytatott kereskedelem, hogyan lehettek a gyárak egyes személyek tulajdonában, hogyan zsákmányolhatta ki az egyik ember a másikat, hogyan lehettek olyan emberek, akik nem dolgoztak. Eddig, mint valami meséről, arról beszéltünk, amit gyermekeink majd látni fognak, de most, elvtársak, világosan látjátok,

hogy a szocialista társadalom épülete, amelynek alapjait leraktuk, nem utópia. Gyermekeink még buzgóbban építik majd ezt az épületet.

Lenin Művei. 3. kiad. XXIV. köt. 270. old. (oroszul).

Lenin

A munkás- és parasztifjúság szilárd kommunistákat kovácsol ki soraiból

(A „Fel mind a harcra Gyenyikin ellen!" c. felhívásból. Az OK(b)P Központi Bizottságának nyilt levele a párt valamennyi szervezetéhez)

1919 július

Az állam igazgatásához, a proletárdiktatúra feladatainak megvalósításához szükséges új munkáserők gyorsan szaporodnak annak a munkás- és parasztifjúságnak soraiból, amely mindennél őszintébben, hevesebben és odaadóbban tanul, amelynek vérébe átmennek az új rendről szerzett új benyomások, amely lehányja magáról a régi, kapitalista és burzsoá-demokrata előítéletek köntösét és még szilárdabb kommunistákat kovácsol ki soraiból, mint régi nemzedékük.

Lenin. Válogatott művek. 2. köt. 598. old.

Lenin

Százezrekre menő munkás-paraszt ifjúsági tartalékok vannak

(Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság és a Moszkvai Szovjet által az Októberi Forradalom második évfordulója alkalmából tartott közös ülésen mondott beszédből)

1919 november 7

... Az utóbbi időben különösen ragyogó példáját figyeltük meg annak, hogy milyen siker kísérte munkánkat. Tudjuk, mily szélesen terjedtek el, az öntudatos munkások között a kommunista szombatok. Ismerjük a kommunizmus éhségtől és hidegtől leginkább elgyötört képviselőit, akik a hátországban nem kevesebb hasznot hajtanak, mint a Vörös Hadsereg a fronton; tudjuk, hogy a válságos pillanatban, amikor az ellenség Petrográdhoz közeledett és Gyenyikin elfoglalta Orelt, amikor a burzsoázia újjongott és utolsó kedvelt eszközéhez — a pánikkeltéshez folyamodott, hogyan hirdettük ki akkor a párthetet. Ebben a pillanatban a kommunista munkások a munkásokhoz és minden dolgozóhoz fordultak, azokhoz, akik legtöbbet szenvedtek az imperialista háborútól s akiket éhség és hideg gyötört, azokhoz, akikre leginkább számítottak a burzsoá pánikkeltők, azokhoz, akik a legnagyobb megpróbáltatásokat viselték el — hozzájuk fordultunk a párthét alatt és azt mondtuk: „Titeket ijesztenek a munkáshatalom nehézségei, az imperialisták és kapitalisták fenyegetései; ti látjátok munkánkat és nehézségeinket; mi mégis titeket hívunk és csak előttetek, csak a dolgozók képviselői előtt tárjuk szélesre pártunk kapuját. Ebben a nehéz pillanatban számítunk rátok és sorainkba hívunk titeket, hogy az államépítés egész súlyát magatokra vegyétek." Tudják, hogy ez a pillanat mind anyagi tekintetben, mind pedig az ellenfél külpolitikai és katonai sikerét tekintve rettenetesen nehéz pillanat volt. És tudják, hogy mily sohanemlátott, váratlan és hihetetlen sikerrel végződött ez a párthét — magában Moszkvában több mint

14 000 új párttagot nyertünk. Ime, ez az eredménye a párthétnek, amely a munkásosztályt tökéletesen átalakítja, megváltoztatja és a burzsoá hatalom, a burzsoá állam kizsákmányolóinak passzív, akaratnélküli eszközéből a gyakorlati munka révén a jövő kommunista társadalmának igazi alkotóit szüli. Tudjuk, hogy tíz- és százezrekre menő tartalékok vannak a munkás- és parasztifjak között, akik látták és ismerik az elnyomást a földesúri és burzsoá társadalomban, akik látták az építőmunka hallatlan nehézségeit, akik megfigyelték, milyen hősöket hozott felszínre a munkások felhívása 17-ben és 18-ban, akik annál többen, annál nagyobb önfeláldozással jönnek hozzánk, minél nehezebb a helyzetünk. Ezek a tartalékok teljesen megszilárdítják azt a meggyőződésünket, hogy mi két év alatt tartósan és elpusztíthatatlanul megerősödtünk és van olyan forrásunk, amelyből hosszú ideig meríthetünk friss erőket az eddiginél még nagyobb mértékben és így elérjük azt, hogy maguknak a dolgozóknak és a tanulás útján levő parasztságnak képviselői lássanak hozzá az államépítéshez . . .

Lenin Művei. 3. kiad. XXIV. köt. 526—527. old. (oroszul).

Lenin

Az ifjúsági szövetségek feladatai

(Beszéd az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség III. Összoroszországi Kongresszusán)

1920 október 2

Elvtársak, ma a Kommunista Ifjúsági Szövetség alapvető feladatairól szeretnék elbeszélgetni önökkel, s ezzel kapcsolatban arról, hogy egy szocialista köztársaságban általában milyeneknek kell lenniök az ifjúsági szervezeteknek.

Ezzel a kérdéssel annál is inkább foglalkozni kell, mivel bizonyos értelemben elmondhatjuk, hogy a kommunista társadalom megteremtésének igazi feladata éppen az ifjúságra vár. Világos ugyanis, hogy a dolgozóknak a kapitalista társadalomban felnevelkedett nemzedéke a legjobb esetben is csak azt a feladatot oldhatja meg, hogy megsemmisíti a kizsákmányoláson épült régi, kapitalista életforma alapjait. Ez a nemzedék a legjobb esetben is csak azt a feladatot oldhatja meg, hogy olyan társadalmi rendet hoz létre, amely segíti a proletariátust, illetőleg a dolgozó osztályokat abban, hogy a hatalmat megtartsák és szilárd alapot teremtsenek, melyen csak az a nemzedék tud majd építeni, amely már új feltételek mellett lát a munkához, olyan körülmények közt, amikor nincs már az emberek között kizsákmányolási viszony.

Ha mármost ebből a szempontból vizsgáljuk az ifjúság feladatainak kérdését, azt kell mondanom, hogy az ifjúság feladatait általában, a kommunista ifjúsági szövetségeknek és mindenféle más ifjúsági szervezetnek feladatait különösképpen, egyetlen szóval lehetne kifejezni: a feladat — tanulni.

Ez azonban csak „egy szó". Ez a szó még nem ad választ a legfőbb és leglényegesebb kérdésre — mit és hogyan kell tanulni? Itt pedig a dolog veleje az, hogy amikor a régi kapitalista társadalom átalakul, azoknak az új nemzedékeknek oktatása, nevelése és kiképzése, amelyek meg fogják teremteni a kommunista társadalmat, szintén nem maradhat a régiben. Az ifjúság oktatásának, nevelésének, kiképzésének abból az anyagból kell kiindulnia, amelyet a régi társadalom hagyott ránk.

A kommunizmus építésénél az ismereteknek, szervezettségnek és intézményeknek csak abból a mennyiségéből, az emberi erőknek és eszközöknek abból a készletéből indulhatunk ki, amelyet a régi társadalom hagyott ránk örökségül. Csak ha az ifjúság oktatását, szervezését és nevelését gyökeresen átalakítjuk, csak akkor érhetjük el, hogy az ifjú nemzedék erőfeszítéseinek eredményeképpen létrejöjjön az a társadalom, amely nem hasonlít a régihez, azaz a kommunista társadalom.

Ezért részletesen kell foglalkoznunk azzal a kérdéssel, hogy mire kell tanítanunk ifjúságunkat és hogyan kell ifjúságunknak tanulnia, ha tényleg méltó akar lenni a kommunista ifjúság elnevezésre, s miként kell előkészíteni ifjúságunkat arra, hogy tovább tudja építeni és be tudja fejezni azt, amit mi elkezdtünk.

Azt kell mondanom, hogy az első és nyilván legtermészetesebb felelet erre az lenne, hogy az ifjúsági szövetségnek és általában az egész ifjúságnak, amely át akar térni a kommunizmusra, kommunizmust kell tanulnia.

De ez a felelet: „kommunizmust tanulni" — túlságosan általános. Mire van hát szükségünk, hogy megtanuljuk a kommunizmust? Mit kell kiválasztanunk az általános ismeretek összességéből, hogy megszerezzük magunknak a kommunizmus ismeretét? Itt úton-útfélen a veszedelmek egész sora fenyeget bennünket, mihelyt a kommunizmus tanulásának feladatát helytelenül tűzzük ki, vagy pedig túlságosan egyoldalúan fogjuk fel.

Első pillantásra természetesen az jut az ember eszébe, hogy a kommunizmust tanulni nem más, mint elsajátítani a tudásnak azt az összességét, amely a kommunista tankönyvekben, brosúrákban és művekben ki van fejtve. A kommunizmus tanulmányozásának ilyen meghatározása azonban túlságosan durva és hiányos lenne.

Ha a kommunizmus tanulmányozása csak abban állna, hogy az ember elsajátítja azt, ami a kommunista művekben, könyvekben és brosúrákban ki van fejtve, akkor túlkönnyen megeshetnék, hogy kommunista betűrágókat vagy szájhősöket kapnánk, ez pedig lépten-nyomon ártana nekünk és kárunkra lenne, mert kiderülne, hogy ezek az emberek, akik elolvasták és megtanulták azt, ami a kommunista könyvekben és brosúrákban ki van fejtve, képtelenek mindezeket az ismereteket összefoglalni és nem tudnak úgy cselekedni, ahogy azt a kommunizmus valóban megköveteli.

Egyike a legnagyobb bajoknak és nyomorúságoknak mindazok közül, amelyek a régi kapitalista társadalomtól maradtak ránk az, hogy a könyv és a gyakorlati élet között teljes a szakadás, mert voltak könyveink, amelyek mindent a legszebb színekkel ecseteltek,

s ezek a könyvek a legtöbb esetben a legvisszataszítóbb képmutató hazugságokból állottak, amelyek hazug képet rajzoltak a kommunista társadalomról. Ezért a legnagyobb mértékben helytelen volna, egyszerűen bemagolni azt, amit a könyvekben mondanak a kommunizmusról.

Beszédeinkben és cikkeinkben most nem ismételjük egyszerűen azt, amit azelőtt mondtak a kommunizmusról, mert beszédeink és cikkeink a sokoldalú napi munkával vannak kapcsolatban. Munka nélkül, harc nélkül, fabatkát sem ér a kommunizmusnak a kommunista brosúrákból és művekből bemagolt ismerete, mert ez az elmélet és gyakorlat közötti régi szakadás folytatása volna, azé a régi szakadásé, mely a régi polgári társadalom legvisszataszítóbb vonása volt.

Még veszedelmesebb volna, ha csupán a kommunista jelszavakat kezdenénk elsajátítani. Ha ezt a veszedelmet nem ismernénk fel idejében, ha nem irányítanánk egész munkánkat arra, hogy ezt a veszélyt elhárítsuk, akkor az a félmillió vagy egymillió ember, azok az ifjak és lányok, akik a kommunizmus ilyetén megtanulása után magukat kommunistáknak fogják nevezni, csak kárára volnának a kommunizmus ügyének.

Itt felmerül előttünk a kérdés: miképpen kell mindezt a kommunizmus megtanulása érdekében összeegyeztetnünk? Mit kell átvennünk a régi iskolából, a régi tudományból?

A régi iskola azt állította, hogy sokoldalúan művelt embert akar kialakítani, hogy általában a tudományokra tanít. Tudjuk, hogy ez elejétől végig hazugság volt, mert az egész társadalom azon alapult és arra támaszkodott, hogy az emberek osztályokra, kizsákmányolókra és elnyomottakra voltak tagolva. Természetes, hogy a régi iskola, melyet teljesen áthatott az osztályszellem, csak a burzsoázia gyermekeinek juttatott ismereteket. Minden szava meg volt hamisítva a burzsoázia érdekében.

A munkások és parasztok ifjú nemzedékét ezekben az iskolákban nem annyira nevelték mint inkább idomították, ugyanennek a burzsoáziának az érdekében. Úgy nevelték őket, hogy a bur-

zsoázia használható szolgái legyenek, akik képesek számára hasznot hajtani, s ugyanakkor nem zavarják a burzsoázia nyugalmát és semmittevését. Ezért a régi iskolát elvetettük s feladatunkul azt tűztük magunk elé, hogy ettől a régi iskolától csak azt vesszük át, amire szükségünk van ahhoz, hogy valódi kommunista műveltségre tegyünk szert.

Itt rátérek azokra a szemrehányásokra és vádakra, amelyekkel a régi iskolát állandóan illetik, s amelyek nem ritkán teljesen helytelen értelmezésre adnak alkalmat.

Azt mondják, hogy a régi iskola a gépies tanulás iskolája, az idomítás iskolája, a magolás iskolája volt. Ez igaz. De mégis meg kell tudni különböztetni, hogy mi volt a régi iskolában rossz és mi volt az, ami számunkra hasznos, értenünk kell ahhoz, hogy kiválasszuk azt, ami a kommunizmus számára szükséges.

A régi iskola a gépies tanulás iskolája volt. Az embereket arra kényszerítette, hogy rengeteg szükségtelen, felesleges, holt ismeretet sajátítsanak el, amivel teletömték az emberek fejét és az ifjú nemzedékből tucathivatalnokokat neveltek. De óriási hibát követne el az, aki ebből azt a következtetést próbálná levonni, hogy lehet valakiből kommunista anélkül, hogy elsajátítaná azt, ami az emberi ismeretek terén felhalmozódott. Hiba lenne azt hinni, hogy elég elsajátítani a kommunista jelszavakat, a kommunista tudomány következtetéseit anélkül, hogy elsajátítanánk azoknak az ismeretek-nek összességét, melyeknek eredménye maga a kommunizmus.

Annak, hogy miképpen született meg a kommunizmus az emberi ismeretek összességéből, mintaszerű példája a marxizmus.

Önök olvastak és hallottak arról, hogy a kommunista elmélet, a kommunista tudomány, amelyet főképpen Marx teremtett meg, hogy ez a tanítás, a marxizmus, ma már nem a XIX. század egy. bármennyire is zseniális szocialistájának alkotása többé, hogy ezt a tanítást az egész világon a proletárok milliói és tízmilliói tették magukévá és alkalmazzák a kapitalizmus ellen vívott harcukban.

S ha felvetik a kérdést: miért tudta Marx tanítása meghódítani a legforradalmibb osztály millióinak és tízmillióinak szívét?

— erre csak egy feleletet kaphatnak: ez azért történt, mert Marx azoknak az ismereteknek szilárd alapjára támaszkodott, melyeket az emberiség a kapitalizmus alatt szerzett meg; az emberi társadalom fejlődési törvényeit tanulmányozva, Marx megértette, hogy a kapitalizmus fejlődése elkerülhetetlenül a kommunizmushoz vezet, és ami a fő, azt kizárólag a kapitalista társadalom legpontosabb, legapróbb részletekig kiterjedő, legmélyebbre ható tanulmányozása alapján bizonyította be, annak alapján, hogy tökéletesen elsajátította mindazt, amit az előző korok tudománya nyujtott.

Marx kritikailag átdolgozta mindazt, amit az emberi társadalom alkotott, egyetlen pontot sem hagyott figyelmen kívül. Átdolgozta, bírálat alá vette, a munkásmozgalmon próbálta ki mindazt, amit az emberi gondolat alkotott és olyan következtetéseket vont le, amilyeneket polgári keretektől korlátozott, vagy polgári előítéletek által lenyűgözött emberek nem tudtak levonni.

Ezt kell tekintetbe venni, ha például a proletárkultúráról beszélünk. Ha nem értjük meg világosan, hogy proletárkultúrát csak akkor lehet építeni, ha pontosan ismerjük az emberiség egész fejlődése során létrehozott kultúrát, csak ha átdolgozzuk ezt a kultúrát, — hogyha ezt nem értjük meg, nem is fogjuk ezt a feladatot megoldani.

A proletárkultúra nem pattan elő készen valahonnan, ismeretlen helyről, nem azoknak az embereknek a kitalálása, akik magukat szakembereknek nevezik a proletárkultúra területén. Mindez merő sületlenség. A proletárkultúrának ama felhalmozott tudás törvényszerű fejlődése útján kell létrejönnie, melyet az emberiség a kapitalista társadalom, a földesúri társadalom, a bürokratikus társadalom nyomása alatt dolgozott ki.

Mindezek az utak és ösvények a proletárkultúrához vezetnek és fognak továbbra is vezetni, hasonlóan ahhoz, ahogy a Marx átdolgozta politikai gazdaságtan megmutatta nekünk, hogy hová kell eljutnia szükségképpen az emberi társadalomnak, megmutatta az átmenetet az osztályharchoz, a proletárforradalom kezdetéhez.

Amikor az ifjúság képviselőitől is, az új oktatás egyes híveitől

is gyakran kirohanásokat hallunk a régi iskola ellen, hogy az a magolás iskolája volt, mi erre azt mondjuk nekik, hogy a régi iskolából át kell vennünk, ami benne jó volt.

Nem szabad átvennünk a régi iskolából azt, hogy a fiatalság emlékezetét mértéktelenül sok, kilenctizedrészben szükségtelen és egytizedrészben meghamisított ismerettel terhelték meg. De ez nem azt jelenti, hogy megelégedhetünk a kommunista végkövetkeztetésekkel, s hogy csak a kommunista jelszavakat kell betanulnunk. Így nem lehet kommunizmust építeni. Kommunistákká csak úgy lehetünk, ha emlékezetünket mindazoknak az értékeknek ismeretével gazdagítjuk, melyeket az emberiség kidolgozott.

Magolásra nincs szükségünk, de minden egyes tanuló elméjét és emlékezetét fejlesztenünk és tökéletesítenünk kell az alapvető tények ismeretével, mert a kommunizmus tartalmatlanná lesz, puszta cégérré változik, a kommunistából egyszerű szájhős lesz, ha tudatában nem dolgozza fel valamennyi megszerzett ismeretet. Ezeket az ismereteket önöknek nemcsak el kell sajátítaniok, de úgy kell elsajátítaniok, hogy kritikai álláspontot foglaljanak el velük szemben, hogy ne terheljék túl elméjüket szükségtelen lim-lommal, hanem gyarapítsák mindazoknak a tényeknek ismeretével, amelyek nélkül senki modern művelt ember nem lehet.

Ha a kommunista a készenkapott következtetések alapján kérkedni kezdene kommunista voltával, anélkül, hogy rendkívül komoly, nagy és nehéz munkát végezne, anélkül, hogy kiismerné magát a tényekben, amelyeket kötelessége bíráló szemmel nézni, az ilyen ember igen siralmas kommunista lenne. Az ilyen felületesség a leghatározottabban végzetes lenne. Ha tudom, hogy keveset tudok, akkor iparkodni fogok, hogy többet tudjak, de ha valaki azt mondja, hogy ő kommunista s ezért semmit sem kell alaposan tudnia, az ilyen emberből semmi sem lesz, ami csak hasonlítana is a kommunistához.

A régi iskola lakájokat nevelt, akikre a kapitalistáknak szükségük volt, a régi iskola a tudomány embereit olyan emberekké nevelte, akiknek azt kellett írniok és mondaniok, ami a kapitalis-

táknak kedvére volt. Ez azt jelenti, hogy a régi iskolát el kell takarítanunk. De ha el is kell takarítanunk az útból, ha le is kell rombolnunk a régi iskolát, jelenti-e ez azt, hogy nem kell átvennünk belőle mindazt, amire az emberiség által felhalmozott tudásból az embereknek szükségük van?

Jelenti-e ez azt, hogy nem kell értenünk különbséget tenni a között, ami a kapitalizmus számára szükséges és a között, ami a kommunizmus számára szükséges?

A régi kaszárnyaszellem helyébe, amely a burzsoá társadalomban a többség akarata ellenére érvényesült, mi a munkások és parasztok tudatos fegyelmét tesszük. Azokét, akik a régi társadalom iránt táplált gyűlöletet egybekapcsolják az elszántsággal, a képességgel és készséggel arra, hogy erőiket a harc céljára egyesítsék és szervezzék, hogy az óriási ország területén szétszórt, szétforgácsolt, szétszéledt milliók és százmilliók akaratából egységes akaratot kovácsoljanak, mert ilyen egységes akarat nélkül feltétlenül szétzúznak bennünket. A munkások és parasztok ilyen tömörülése, ilyen tudatos fegyelme nélkül ügyünk reménytelen. Enélkül nem leszünk képesek legyőzni az egész világ kapitalistáit és földesurait. Még csak az alapzatot sem tudjuk megszilárdítani, nemhogy erre az alapzatra az új kommunista társadalmat fel tudnánk építeni.

Hasonlóképpen, bár a régi iskolát elvetjük, bár teljesen jogos és szükséges gyűlöletet táplálunk a régi iskola iránt, bár értékeljük a készséget, mely a régi iskola lerombolására irányul, mégis meg kell értenünk, hogy a régi tanulást, a régi magolást, a régi gépies fegyelmet azzal a készséggel kell helyettesítenünk, hogy elsajátítsuk az emberi ismeretek összességét, és pedig úgy, hogy a kommunizmus önöknél ne valami betanult képlet legyen, hanem olyasvalami, amit önök maguk végiggondoltak, olyan végkövetkeztetés, amely a modern műveltség szempontjából szükségszerű.

Így kell kitűzni az alapvető feladatokat, amikor arról beszélünk, hogyan kell a kommunizmust megtanulnunk.

Ennek magyarázatául, de meg azért is, hogy rátérjek arra a

kérdésre, hogyan kell tanulni, gyakorlati példát hozok fel. Önök valamennyien tudják, hogy közvetlenül a katonai feladatok, a köztársaság védelmének feladatai után a gazdasági feladat áll előttünk.

Tudjuk, hogy a kommunista társadalmat nem lehet felépíteni, ha nem keltjük új életre az ipart és a mezőgazdaságot, és pedig nem úgy, ahogy régen volt. Modern alapokon kell újjáélesztenünk az ipart és mezőgazdaságot, a tudomány legeslegújabb vívmányainak megfelelően. Önök tudják, hogy ez az alap a villamosság, hogy csak ha majd az egész ország, az ipar és a mezőgazdaság minden ága villamosítva lesz, csak ha majd ezt a feladatot önök teljes egészében magukévá teszik, csakis akkor lesznek képesek felépíteni a maguk számára azt a kommunista társadalmat, melyet a régi nemzedék nem tud felépíteni.

Önök előtt az egész ország gazdasági újjáépítésének feladata áll: a mezőgazdaság és az ipar újjászervezése, helyreállítása korszerű technikai alapon, mely a modern tudományon, a technikán, a villamosságon nyugszik.

Önök jól tudják, hogy a villamosítás megvalósítására tudatlan emberek nem alkalmasak, s hogy az írni-olvasnitudás egymagában véve itt vajmi keveset használ. Itt nem elég megérteni, hogy mi az a villamosság; ismerni kell annak technikai alkalmazását az iparban és a mezőgazdaságban egyaránt, valamint az ipar és a mezőgazdaság egyes ágaiban. Ezt nekünk magunknak is meg kell tanulnunk s meg kell erre tanítanunk a dolgozók egész serdülő nemzedékét.

Ez a feladat áll minden öntudatos kommunista előtt, minden ifjú előtt, aki magát kommunistának vallja és tisztában van azzal, hogy amikor a Kommunista Ifjúsági Szövetség tagjai sorába lépett, azt a feladatot vállalta magára, hogy segíteni fog a pártnak a kommunizmus felépítésében, s az egész ifjú nemzedéknek a kommunista társadalom megteremtésében. Meg kell értenie, hogy a kommunizmust csak a modern műveltség alapján valósíthatja meg, és hogy ha ez a műveltség nem lesz meg, a kommunizmus csak óhaj marad.

Az előző nemzedéknek az volt a feladata, hogy megdöntse a

burzsoáziát. Akkoriban a fő feladat a burzsoázia kritikája volt, az, hogy a tömegekben gyűlöletet ébresszünk a burzsoázia iránt, hogy kifejlesszük az osztálytudatot, hogy képesek legyünk erőink tömörítésére.

Az új nemzedékre bonyolultabb feladat vár. Önöknek nem elég egyesíteniök az erőket, hogy megvédjék a munkás- és parasztihatalmat a kapitalisták támadása ellen. Ezt meg kell tenniök. Ezt kitűnően megértették, erről minden kommunistának világos képe van. Ez azonban nem elég.

Önöknek a kommunista társadalmat kell felépíteniök. A munka első felét sok tekintetben elvégeztük. A régit annak rendje és módja szerint szétromboltuk, az már nem más, mint romhalmaz, amint hogy romhalmazzá kellett is változtatni. A talajt megtisztítottuk s az ifjú kommunista nemzedék feladata az, hogy ezen a talajon felépítse a kommunista társadalmat.

Önök előtt az építés feladata áll s ezt a feladatot csak úgy oldhatják meg, ha elsajátítanak minden korszerű ismeretet, ha képesek lesznek a kommunizmust készen kapott, betanult formulákból, tanácsokból, receptekből, előírásokból, programokból olyan eleven erővé változtatni, mely egységbe foglalja az önök közvetlen munkáját, ha képesek lesznek a kommunizmust gyakorlati munkájuk vezérfonalává tenni.

Ez az önök feladata, melynek önöket az egész ifjú nemzedék képzésénél, nevelésénél, magasabb színvonalra emelésénél vezérelnie kell. Önöknek kell az elsőknek lenniök a kommunista társadalom építőinek milliói között, akiknek soraiban minden ifjúnak, minden leánynak ott kell lennie.

A munkás- és parasztifjúság egész tömegének a kommunizmus építésébe való bevonása nélkül a kommunista társadalmat felépíteni nem lehet.

Itt természetesen szembekerülünk azzal a kérdéssel, hogyan kell a kommunizmusra nevelnünk, milyen sajátos módszerekkel. Mindenekelőtt a kommunista erkölcs kérdésével foglalkozom. Önöknek kommunistákat kell magukból nevelniök. Az Ifjú-

sági Szövetség feladata saját gyakorlati tevékenységének oly módon való megszervezése, hogy ez az ifjúság tanulva, szervezkedve, tömörülve, harcolva nevelje önmagát és mindazokat, akik benne vezérüket látják, hogy kommunistákat neveljen. A mai ifjúság egész nevelésének, kiképzésének és oktatásának arra kell irányulnia, hogy ezt az ifjúságot kommunista erkölcsre nevelje.

De vajjon van-e kommunista erkölcs? Van-e kommunista erkölcsösség? Persze, hogy van. Gyakran úgy tüntetik fel a dolgot, hogy nekünk nincs saját erkölcsünk, s a burzsoázia gyakran azzal vádol bennünket, hogy mi, kommunisták, minden erkölcsöt tagadunk. Ez a fogalmak összezavarásának módszere, melynek segítségével port hintenek a munkások és parasztok szemébe.

Milyen értelemben tagadjuk mi az erkölcsöt?

Abban az értelemben, ahogy azt a burzsoázia prédikálta, amely az erkölcsöt az isten parancsolataiból vezette le. Ami ezt illeti, mi, persze, kijelentjük, hogy istenben nem hiszünk és igen jól tudjuk, hogy isten nevében a papság beszélt, a földesurak beszéltek, a burzsoázia beszélt, hogy kizsákmányoló érdekeiket érvényesítsék. Vagy pedig erkölcsi törvények és isteni parancsolatok helyett idealista vagy félidealista frázisokból vezették le az erkölcsöt, amely frázisok lényege szintén mindig olyasvalami volt, ami igen hasonló az isteni parancsolathoz.

Mi tagadunk minden olyan erkölcsöt, amelyeket embereken kívülálló, osztályokon kívülálló fogalomból vezetnek le. Mi azt mondjuk, hogy ez csalás, szemfényvesztés s a munkások és parasztok elbódítása a földesurak és kapitalisták érdekében.

Mi kijelentjük, hogy a mi erkölcsünk a proletár osztályharc érdekeinek van teljesen alávetve. Mi a proletariátus osztályharcának érdekeiből vezetjük le erkölcsünket.

A régi társadalom azon alapult, hogy a földesurak és a kapitalisták elnyomták a munkásokat és parasztokat. Ezt a régi társadalmat nekünk szét kellett zúznunk, meg kellett döntenünk, ehhez azonban egyesülésre van szükség. A jó isten ilyen egyesülést nem hoz létre.

Ilyen egyesülést csak a gyárak és üzemek, csak a tanult, hosszú álmából felébresztett proletariátus hozhatott létre. Csak amikor ez az osztály kialakult, akkor kezdődött meg az a tömegmozgalom, amely elvezetett odáig, amit most látunk: a proletárforradalom győzelméhez az egyik leggyengébb országban, mely három éve védi magát az egész világ burzsoáziájának nyomásával szemben.

És látjuk, miként nő az egész világon a proletárforradalom. A tapasztalat alapján mondjuk most, hogy csak a proletariátus volt képes létrehozni olyan egybeforrott erőt, amelyet követ a szétforgácsolt, szétszóródott parasztság, s amely megállta a sarat a kizsákmányolók minden rohamával szemben. Csak ez az osztály segíthet a dolgozó tömegeknek abban, hogy egyesüljenek, tömörüljenek és véglegesen megvédjék, véglegesen megszilárdítsák, végleg felépítsék a kommunista társadalmat.

Ezért mondjuk: számunkra az emberi társadalmon kívülálló erkölcs nem létezik; ez csalás. Számunkra az erkölcs alá van vetve a proletár osztályharc érdekeinek.

És mi ez az osztályharc? Az osztályharc azt jelenti: megdönteni a cár, megdönteni a kapitalisták uralmát, megsemmisíteni a kapitalisták osztályát.

És mik az osztályok általában? Az, ami lehetővé teszi, hogy a társadalom egyik része a másik rész munkáját magának eltulajdonítsa.

Ha a társadalom egyik része eltulajdonít magának minden földet — a földesurak és a parasztok osztályával van dolgunk. Ha a társadalom egyik részének gyárai és üzemei, részvényei és tőkéi vannak, a társadalom másik része pedig e gyárakban dolgozik, a kapitalisták és proletárok osztályával van dolgunk.

A cárt elkergetni nem volt nehéz — mindössze néhány napra volt csak szükség. Nem volt nagyon nehéz a földesurak elkergetése sem, néhány hónap alatt el lehetett intézni, és nem nagyon nehéz a kapitalisták elkergetése sem.

Az osztályok megszüntetése azonban hasonlíthatatlanul nehezebb; a munkásokra és parasztokra való tagozódás még mindig

megmaradt. Ha a paraszt elkülönített parcellán él és visszatartja a fölös gabonát, vagyis azt a gabonát, amire sem neki, sem jószágának nincs szüksége, mindenki más pedig kenyér nélkül marad, úgy a paraszt már kizsákmányolóvá válik. Minél több gabonát tart vissza, annál előnyösebb az neki, a többiek pedig hadd éhezzenek. „Minél jobban éheznek, annál drágábban adom el a gabonámat."

Szükséges, hogy mindenki közös terv alapján, közös földön, közös gyárakban és üzemekben, közös munkarend szerint dolgozzék. Könnyű-e ezt elérni? Önök látják, hogy ezt a dolgot nem olyan könnyű megoldani, mint amilyen könnyű elkergetni a cárt, a földesurakat és a kapitalistákat. Ehhez arra van szükség, hogy a proletariátus átnevelje, átgyúrja a parasztok egy részét és a maga oldalára vonja a dolgozó parasztokat, hogy megtörje a gazdag parasztok ellenállását, akik a többiek nyomorúságán szedik meg magukat.

A proletariátus harca tehát még nincs befejezve azzal, hogy megdöntöttük a cárt, elkergettük a földesurakat és kapitalistákat; a befejezés annak a rendnek a feladata, melyet a proletariátus diktatúrájának nevezünk.

Az osztályharc tovább folyik; csak formáit változtatta meg. A proletariátus osztályharca ez — azért, hogy vissza ne térhessenek a régi kizsákmányolók, hogy az elmaradt parasztság szétszórt tömege egy szövetségbe egyesüljön. Az osztályharc folyik tovább s a mi feladatunk: mindent alárendelni e harc érdekeinek.

S mi a mi kommunista erkölcsünket ennek a feladatnak rendeljük alá. Mi azt mondjuk: erkölcs az, ami elősegíti a régi kizsákmányoló társadalom elpusztítását és valamennyi dolgozó egyesülését a proletariátus körül, amely megteremti a kommunisták új társadalmát.

A kommunista erkölcs — az az erkölcs, mely ezt a harcot szolgálja, mely egyesíti a dolgozókat minden kizsákmányolás ellen, minden kistulajdon ellen, mert a kistulajdon egyetlen személy kezébe adja azt, amit az egész társadalom teremtett munkájával.

Nálunk a föld közös tulajdonnak számít.

No és ha én ebből a közös tulajdonból bizonyos részt magamnak veszek, ha kétszer annyi gabonát termelek rajta, mint amennyire szükségem van és a gabonafölösleggel űzérkedést folytatok? Ha úgy okoskodom, hogy mennél több az éhező, annál nagyobb árat fognak fizetni? Vajjon akkor mint kommunista járok el?

Nem, mint kizsákmányoló, mint tulajdonos járok el. Ez ellen harcolni kell.

Ha a dolgot a régiben hagyjuk, akkor minden visszagördül a kapitalisták uralmához, a burzsoázia uralmához, ahogy ez a régebbi forradalmaknál nem egyszer megtörtént. Ahhoz, hogy a kapitalisták és a burzsoázia hatalmát ne lehessen újból helyreállítani, nem szabad megengedni az űzérkedést, azt, hogy egyesek a többiek rovására gazdagodhassanak; minden dolgozónak a proletariátus köré kell tömörülnie s meg kell teremteniök a kommunista társadalmat.

Ez a legfőbb sajátossága annak, ami a kommunista ifjúság szövetségének és szervezetének alapvető feladatát képezi.

A régi társadalom azon az elven alapult, hogy vagy te rabolod ki a másikat, vagy a másik rabol ki téged, vagy te dolgozol a másik számára, vagy az dolgozik a te számodra, vagy rabszolgatartó vagy, vagy pedig rabszolga. S érthető, hogy az emberek, akik ebben a társadalomban nevelkedtek, mondhatnám, az anyatejjel szívták magukba ezt a pszichológiát, szokást, fogalmat — vagy rabszolgatartó vagy, vagy rabszolga, vagy kistulajdonos, kishivatalnok, intellektuel, egyszóval — olyan ember, akinek csak az a gondja, hogy megkapja a magáét, máshoz pedig semmi köze.

Ha én ezen a földdarabon gazdálkodom, semmi közöm a másikhoz; ha a másik éhezni fog, annál jobb, annál drágábban adom el a gabonámat. Ha jó állásom van, mint orvosnak, mint mérnöknek, tanítónak, hivatalnoknak, semmi közöm hozzá, hogy mi van másokkal. Talán, ha alakoskodom, ha hízelgek a hatalmasoknak, megtarthatom az állásomat, sőt még előre is juthatok, úr lehet belőlem. Kommunistának nem lehet ilyen pszichológiája, nem lehet ilyen érzülete.

Amikor a munkások és parasztok bebizonyították, hogy mi képesek vagyunk saját erőnkkel megvédelmezni magunkat és tudunk új társadalmat teremteni — ezzel meg is kezdődött az új kommunista nevelés: nevelés a kizsákmányolók elleni harc során, a proletariátussal való szövetségben, az egoisták és kistulajdonosok ellen, akik azt hangoztatják: én a magam hasznára törekszem, a többihez pedig semmi közöm.

Ez a felelet arra a kérdésre, miképpen kell a serdülő ifjú nemzedéknek a kommunizmust tanulnia.

A kommunizmust ez a nemzedék csak úgy tanulhatja meg, ha tanulásának, neveltetésének és művelődésének minden egyes lépését összekapcsolja a proletariátus és minden dolgozó szüntelen harcával a régi kizsákmányoló társadalom ellen.

Amikor erkölcsről beszélnek nekünk, mi azt mondjuk: a kommunista számára az egész erkölcs ebben az egybeforrott, összetartó fegyelemben és a kizsákmányolók ellen vívott tudatos tömegharcban áll. Mi nem hiszünk az örök erkölcsben és az erkölcsről szóló mindenféle mesével űzött csalást leleplezzük.

Az erkölcs arra szolgál, hogy az emberi társadalom magasabb fokra emelkedjék — megszabaduljon a dolgozók kizsákmányolásától.

Ennek megvalósítása érdekében az ifjúság olyan nemzedékére van szükség, amely a burzsoázia elleni fegyelmezett, elszánt harc körülményei között kezdett öntudatos emberré válni. Ebben a harcban ez a nemzedék igazi kommunistákat nevel, ennek a harcnak kell alárendelnie, ezzel kell egybekapcsolnia tanulmányainak, művelődésének és nevelésének minden lépését.

A kommunista ifjúság nevelésének nem abban kell állnia, hogy mindenféle édeskés beszédekkel és moralizáló szabályokkal traktáljuk az ifjúságot. Nem ez a nevelés.

Ha az emberek látják, hogy apjuk és anyjuk földesúri és kapitalista elnyomás alatt él, ha maguk is átélik a gyötrelmeket, amelyek azokra zúdulnak, akik harcba szállnak a kizsákmányolók ellen, ha látják, hogy milyen áldozatokba kerül folytatni ezt a har-

cot, hogy a már kivívottat megvédelmezhessék, hogy milyen ádáz ellenség a földesúr és a kapitalista — akkor ezek az emberek az ilyen viszonyok között kommunistákká nevelődnek.

A kommunista erkölcs alapja a kommunizmus megszilárdításáért és betetőzéséért folytatott harc. Ez a kommunista nevelés, művelődés és tanítás alapja. Ez a válasz arra a kérdésre, hogy miként kell kommunizmust tanulni.

Mi nem hinnénk a tanításban, nevelésben és műveltségben, ha csak az iskolára szorítkozna és el volna szakítva a viharzó élettől. Amíg a munkások és a parasztok a földesurak és a kapitalisták elnyomása alatt maradnak, míg az iskolák a földesurak és a kapitalisták kezében maradnak — az ifjú nemzedék tudatlan és felvilágosulatlan marad.

A mi iskoláinknak pedig a tudás alapját kell nyujtaniok az ifjúságnak, arra kell képesíteniök az ifjúságot, hogy az sajátmaga dolgozza ki a kommunista nézeteket; művelt emberekké kell nevelniök őket. Az iskolában eltöltött tanulási idő alatt az embereket a kizsákmányolók elleni szabadságharc részesévé kell tenni.

A Kommunista Ifjúsági Szövetség csak akkor igazolja elnevezését, azt, hogy a kommunista ifjú nemzedék szövetsége, ha tanító, nevelő munkájának minden lépését egybekapcsolja azzal, hogy résztvesz a dolgozók közös harcában a kizsákmányolók ellen. Mert önök nagyon jól tudják, hogy amíg Oroszország az egyetlen munkásköztársaság marad, a világ többi részében pedig fennáll a régi burzsoá rendszer, addig mi gyengébbek vagyunk náluk, addig minden alkalommal újabb támadás veszélye fenyeget bennünket, s hogy a további harcban csak úgy győzünk, ha összetartást és egyetértést tanulunk s ekként megerősödve, tényleg legyőzhetetlenekké válunk.

Ilyenformán kommunistának lenni annyit jelent, mint szervezni és egyesíteni az egész serdülő nemzedéket, példával járni elől e harcban a nevelés és fegyelmezettség terén. Ezen az úton kezdhetik meg s fejezhetik be önök a kommunista társadalom építését.

Hogy ezt mindenki számára világosabban szemléltessem, egy példát hozok fel. Mi kommunistáknak nevezzük magunkat.

Mi az, hogy kommunista?

Ez a szó egy latin szóból származik, melynek jelentése: közös. Kommunista társadalom azt jelenti, hogy minden közös, a föld, a gyár, a munka — ez a kommunizmus.

Lehet-e közös a munka, ha mindenki külön gazdálkodik, külön területen? Egy csapásra közös munkát teremteni nem lehet. Az nem pottyan le az égből. Azért meg kell dolgozni, meg kell szenvedni, azt meg kell teremteni, az a harc folyamán születik. Itt nem régi könyvekre van szükség — a könyveknek senki sem hinne. Itt az élettapasztalatok beszélnek.

Amikor Kolcsak és Gyenyikin Szibériából és délről előnyomult, a parasztok az ő oldalukon voltak. Nem tetszett nekik a bolsevizmus, mert a bolsevikok szabott áron veszik a gabonát. De amikor a parasztok Szibériában és Ukrajnában kitapasztalták Kolcsak és Gyenyikin uralmát, akkor megtudták, hogy a parasztoknak nincs választása: vagy a kapitalistákhoz mégy, s az rabszolgaságba ad téged a földesúrhoz, vagy követed a munkást, aki igaz, nem ígér tejjel-mézzel folyó Kánaánt, aki vasfegyelmet követel és szilárdságot a kemény harcban, de kivezet a kapitalista és földesúri rabszolgaságból.

Amikor saját tapasztalatuk alapján még a tudatlan parasztok is megértették és látták ezt, akkor a kommunizmus tudatos híveivé lettek, akik nehéz iskolán mentek keresztül. Ilyen tapasztalatot kell egész tevékenysége alapjául vennie a Kommunista Ifjúsági Szövetségnek is.

Válaszoltam arra a kérdésre, hogy mit tanuljunk, mit kell átvennünk a régi iskolából és a régi tudományból. Igyekszem válaszolni arra a kérdésre is, hogyan kell ezt megtanulni: csakis úgy, hogy az iskola tevékenységében minden lépést, a nevelés, művelődés és az oktatás minden lépését elválaszthatatlanul összekapcsoljuk a dolgozóknak a kizsákmányolók ellen folytatott harcával.

Néhány példán, amelyet egyik-másik ifjúsági szervezet mun-

kájának tapasztalataiból veszek, szemléltetően megmutatom önöknek, hogyan menjen végbe a kommunizmusra való nevelés.

Mindenki az írástudatlanság megszüntetéséről beszél. Önök tudják, hogy analfabéta országban nem lehet a kommunista társadalmat felépíteni. Nem elég az, hogy a szovjet kormány parancsot adjon, vagy hogy a párt kiadjon egy bizonyos jelszót, vagy hogy a legjobb munkatársak egy részét erre a munkaterületre vesse át. Ehhez az kell, hogy maga az ifjú nemzedék lásson hozzá a dologhoz.

A kommunizmus abban áll, hogy az ifjúság, azok az ifjak és leányok, akik tagjai az Ifjúsági Szövetségnek, azt mondják: ez a mi ügyünk, összefogunk és elmegyünk a faluba, hogy megszüntessük az írástudatlanságot, hogy a felnövekvő nemzedék között ne legyenek írástudatlanok. Mi arra törekszünk, hogy a serdülő ifjúság ennek az ügynek szentelje tevékenységét.

Önök tudják, hogy Oroszországot nem lehet sötétségben élő, írástudatlan országból egyhamar írástudó országgá változtatni, de ha az Ifjúsági Szövetség nekifekszik, ha az egész ifjúság az összesség javára fog dolgozni, akkor ennek a 400 000 ifjút és leányt egyesítő szövetségnek joga lesz magát Kommunista Ifjúsági Szövetségnek nevezni. A szövetség feladata még az is, hogy miután bizonyos ismereteket elsajátítottunk, segítségére legyünk annak az ifjúságnak, mely maga nem tud kiszabadulni a tudatlanság sötétségéből.

Az Ifjúsági Szövetség tagjának lenni annyit jelent, hogy úgy végezzük dolgunkat, hogy munkánkat, erőnket a közérdeknek szenteljük. Ebben áll a kommunista nevelés. Csak ilyen munkában válik az ifjú vagy leány valódi kommunistává. Csak abban az esetben válnak kommunistákká, ha ezzel a munkával gyakorlati eredményeket tudnak elérni.

Vegyük a példa kedvéért a külvárosi konyhakertekben folyó munkát. Ez a Kommunista Ifjúsági Szövetség egyik feladata. A nép éhezik, a gyárakban és üzemekben dühöng az éhség. Hogy az éhségtől megmeneküljünk, fejleszteni kell a konyhakerteket, a földet azonban még mindig a régi módon művelik.

Arra van hát szükség, hogy az öntudatosabb elemek munkához lássanak, s akkor meglátják majd, hogy a veteményes kertek megszaporodnak, területük megnő, eredményeik jobbak lesznek. A Kommunista Ifjúsági Szövetségnek ebben a munkában tevékeny részt kell vennie. Minden szövetség, illetve a szövetségnek minden egyes sejtje, tekintse ezt az ügyet a maga feladatának.

A Kommunista Ifjúsági Szövetség legyen rohamcsapat, amely minden munkánál segítőkezet nyujt, öntevékenységet, kezdeményezést fejt ki. Olyan legyen a szövetség, hogy tagjaiban minden munkás, ha esetleg nem érti is meg azonnal, sőt talán el sem hiszi a tanításukat, olyan embereket lásson, akiknek eleven munkáján, tevékenységén látja, hogy ezek valóban olyan emberek, akik a helyes utat mutatják meg neki.

Ha a Kommuuista Ifjúsági Szövetség nem tudja munkáját minden téren ilyen módon rendezni, ez azt jelenti, hogy a régi burzsoá útra téved.

Nevelőmunkánkat egyesíteni kell a dolgozók harcával a kizsákmányolók ellen, hogy segítsük a dolgozókat azoknak a feladatoknak megoldásában, amelyek a kommunizmus tanából következnek.

A szövetség tagjainak minden szabad órájukat fel kell használniok, hogy vagy a konyhakertekben javítsák a munkát, vagy valamelyik gyárban vagy üzemben szervezzék az ifjúság tanítását és így tovább.

Oroszországot szegényes, koldusországból gazdag országgá akarjuk változtatni. Ezért a Kommunista Ifjúsági Szövetségnek a művelődést, a tanítást, a nevelést egyesítenie kell a munkások és parasztok munkájával, nem szabad bezárkóznia iskoláiba s nem szabad kommunista könyvek és brosúrák olvasására szorítkoznia.

Csak a munkásokkal és parasztokkal vállvetve végzett munkában válhatunk valódi kommunistákká.

Hadd lássa mindenki, hogy a Kommunista Ifjúsági Szövetség minden tagja művelt ember, de ugyanakkor a munkához is ért. Ha majd mindenki látni fogja, hogy a régi iskolából kiküszöböl-

tük a régi kaszárnyaszellemet és tudatos fegyelemmel helyettesítettük, s hogy minden ifjú résztvesz a kommunista szombatokon, hogy minden környékbeli gazdaságot felhasználnak arra, hogy a lakosságon segítsenek, akkor a nép nem úgy fog majd tekinteni a munkára, ahogy azelőtt tekintett.

A Kommunista Ifjúsági Szövetség feladata, hogy segítsen a faluban, vagy a saját városnegyedében — kis példát veszek — a tisztaságot fenntartani, vagy az élelmiszereket helyesen elosztani.

Hogyan csinálták ezt a régi kapitalista társadalomban?

Mindenki csak sajátmagának dolgozott és senkit sem érdekelt az, hogy vannak-e itt öregek és betegek, vagy hogy az egész háztartás terhe nem az asszonyok vállára hárul-e, akik éppen ezért, elnyomottságban és rabszolgasorsban vannak. Kinek kell harcolni az ilyesmi ellen? Az ifjúsági szövetségeknek, melyeknek azt kell mondaniok: ezt megváltoztatjuk, ifjakból álló csoportokat szervezünk, akik majd rendszeresen bejárják a házakat és segíteni fognak a tisztaságot fenntartani, vagy az élelmiszereket helyesen elosztani, akik majd szervezetten tevékenykednek az egész társadalom javára, helyesen osztják el az erőket és megmutatják, hogy a munkának szervezett munkának kell lennie.

Az a nemzedék, amelynek képviselői most 50 év körül vannak, nem számíthat arra, hogy meglátja a kommunista társadalmat. Ez a nemzedék addigra kihal.

Az a nemzedék azonban, amely jelenleg 15 éves, meglátja majd a kommunista társadalmat és maga fogja építeni ezt a társadalmat.

S ennek a nemzedéknek tudnia kell, hogy egész életfeladata ennek a társadalomnak az építése.

A régi társadalomban minden egyes család külön dolgozott és senki sem egyesítette ezt a munkát, kivéve a földesurakat és a kapitalistákat, akik elnyomták a nép tömegeit. Nekünk minden munkát, ha még oly piszkos és nehéz is, úgy kell megszerveznünk, hogy minden egyes munkás és paraszt úgy tekintsen magára: én — a szabad munka nagy hadseregének vagyok a részese s be tudom

rendezni az életemet földesurak és kapitalisták nélkül is, meg tudom teremteni a kommunista rendet.

A Kommunista Ifjúsági Szövetségnek mindenkit, ifjú korától, tizenkétéves korától fogva, tudatos és fegyelmezett munkára kell nevelnie.

Így számíthatunk arra, hogy az előttünk álló feladatokat meg fogjuk oldani.

Számítanunk kell arra, hogy az ország villamosításához, ahhoz, hogy elszegényedett földünket a technika legújabb vívmányai szerint művelhessük meg, legalább tíz évre van szükségünk.

S ennek a nemzedéknek, amely most 15 éves és amely 10—20 év mulva kommunista társadalomban fog élni, a nevelőmunkát úgy kell intéznie, hogy az ifjúság minden faluban, minden városban, nap mint nap megoldja a közös munka egyik vagy másik feladatát, ha a legcsekélyebbet, legegyszerűbbet is.

Amilyen mértékben ezt majd minden faluban végrehajtják, amilyen mértékben ki fog fejlődni a kommunista verseny, amilyen mértékben az ifjúság be fogja bizonyítani, hogy munkáját egyesíteni tudja — olyan mértékben biztosítjuk a kommunista építés sikerét.

Csak ha a Kommunista Ifjúsági Szövetség minden lépését ennek az építésnek sikere szempontjából tekinti, csak ha azt kérdezi önmagától: vajjon megtettünk-e mindent, hogy egyesült öntudatos dolgozókká legyünk, csakis ebben a hosszú folyamatban fogja elérni a Kommunista Ifjúsági Szövetség azt, hogy félmilliónyi tagját a munka egységes hadseregévé fogja tömöríteni és kivívja a maga számára a közmegbecsülést.

Lenin. Az irodalomról. Szikra. 174—195. old.
Lenin Művei. 3. kiad. XXX. köt. 403—417. old. (oroszul).

Lenin

Az ifjúságnak különösen szüksége van az életvidámságra és életkedvre, az önuralomra és az önfegyelemre

(Lenin szavai Klara Zetkin: *„Emlékezések Leninre"* c. könyvéből)

1920 őszén

... Mint közölték velem, a nemi kérdés a maguk ifjúsági szervezeteiben szintén kedvenc tantárgy. Azt mondják, hogy alig van rá elég előadó. Az ifjúsági szervezetben ez a helytelenség különösen káros és különösen veszedelmes. Nagyon könnyen a nemi élet túlfokozására, túlhevítésére, némelyeknél az ifjúi erő és egészség elpusztítására vezethet. Ez ellen a jelenség ellen is harcolnia kell. A nő- és ifjúsági mozgalomnak számos érintkezőpontja van. Kommunista elvtársnőinknek mindenütt tervszerűen együtt kell dolgozniok az ifjakkal...

... Az ifjúság nagy része nálunk is élénken foglalkozik a nemi kérdésekben mutatkozó „polgári felfogás és morál" felülvizsgálásával. S hozzá kell fűznöm: ifjúságunk legjobb és igazán legszebb reményre jogosító része. Úgy áll a dolog, ahogy maga az imént említette. A háború következményeinek és a megindult forradalomnak légkörében feloldódnak és erejüket vesztik a régi ideológiai értékek. Az új értékek lassan, harcok közepette kristályosodnak ki. Az ember és ember, a férfi, és nő viszonyára vonatkozó nézetek forradalmasodnak, forradalmasodnak a gondolatok is, az érzések is. Az egyes ember és az összesség joga s ennek folytán az egyes ember kötelességei között is új határvonalakat vonnak. Ez az elmúlás és keletkezés lassú és gyakran igen fájdalmas folyamata. Mindez a nemi kapcsolatok, a házasság, a család területére is vonatkozik. A polgári házasság feloszlása, rothadása, szennye, az, hogy nehezen bontható fel, a férfinek adott szabadság, az asszony

rabszolgasága, a nemi erkölcs és viszony undorító hazugsága mély utálattal tölti el a legkiválóbb embereket.

A polgári állam házassági és családi igája csak elmérgesíti a bajt és kiélezi a konfliktusokat. A „szent" magántulajdon igája ez. Szentesíti a megvásárolhatóságot, a hitványságot, a piszkot. A többit aztán elvégzi a tisztes polgári társadalom konvencionális képmutatása. Az emberek fellázadnak az uralkodó romlottság és természetellenesség ellen. És ebben a korban, amikor hatalmas birodalmak omlanak össze, régi uralmi viszonyok dőlnek halomra, amikor az egész társadalmi rend süllyedni kezd, ebben a korban az egyes ember érzése hamar változik. Az élvezetek változatosságára való törekvés könnyen fékezhetetlen erőre kap, a házasság és a nemek viszonyának polgári formái már nem elégítenek ki. A házasság és a nemek viszonya terén közeleg a forradalom, amely visszhangja a proletárforradalomnak.

Érthető, hogy az ezáltal felvetett rendkívül bonyolult kérdéshalmaz élénken foglalkoztatja mind a nőket, mind pedig az ifjúságot. Ezek is, azok is különösen sokat szenvednek a nemi viszonyok terén jelenleg uralkodó visszásságoktól. Az ifjúság korára jellemző viharossággal lázad fel ellenük. Ez érthető. Mi sem volna hazugabb, mint az, ha szerzetesi önmegtartóztatást és szennyes polgári erkölcsöt kezdenénk hirdetni az ifjúságnak. De aligha jó, hogy ezekben az években a természetes okoknál fogva előtérbe tolt nemi kérdés központi kérdéssé válik az ifjúság lelkivilágában. Ennek következményei rendszerint végzetesek ...

... Az ifjúság megváltozott viszonya a nemi élet kérdéseihez természetesen „elvi" állásfoglalás és állítólag az elméletre támaszkodik. Sokan „forradalminak", „kommunistának" nevezik állásfoglalásukat. Őszintén gondolják, hogy ez így is van. Nekem, öregnek, ez nem imponál. S bár igazán nem vagyok vígasztalan aszkéta, az ifjúság „új nemi élete" — és gyakran az öregeké is — elég gyakran tisztán polgárinak, a jó polgári bordélyház válfajának tűnik fel előttem. Mindennek a szerelem szabadságához, ahogy azt mi, kommunisták értjük, semmi köze. Bizonyára ismeri

azt a híres elméletet, mely szerint a kommunista társadalomban a nemi ösztön és a szerelmi szükséglet kielégítése állítólag olyan egyszerű és jelentéktelen valami, mint egy pohár vizet inni. Ez a „pohár víz" elmélet ifjúságunkat megőrjítette, valósággal megőrjítette. Ez az elmélet ifjúnak és leánynak végzetévé lett. Hívei azt állítják, hogy ez marxista elmélet. Köszönöm az olyan marxizmust, amely a társadalom ideológiai felépítményének minden jelenségét és változását közvetlenül, egyenesen és maradéktalanul kizárólag a gazdasági alapra vezeti vissza. A dolog azért mégsem egészen ennyire egyszerű. Ezt az igazságot „egy bizonyos" Engels Frigyes, a történelmi materializmusra vonatkozóan már rég megállapította.

A híres „pohár víz" elméletet teljesen antimarxistának s ezen felül társadalomellenesnek tartom. A nemi életre nemcsak a természeti adottság hat, hanem az is, amit már a kultúra vitt bele, akár fennköltet, akár alantasat. Engels „A család, stb. eredete" című munkájában utalt annak a fontosságára, hogy a nemi szerelem kifejlődjék és kifinomuljon. A nemek viszonya nem egyszerűen a társadalomgazdaság és a fiziológiai szemlélet által izoláltan elgondolt testi szükséglet kölcsönös viszonyának kifejezője. Nem marxizmus, hanem racionalizmus lenne, ha ezeknek a viszonyoknak a változását önmagában vizsgálnók s kiragadva az ideológia egészével való összefüggésükből, közvetlenül a társadalom változásaira igyekeznénk visszavezetni. Hát persze: a szomjúság csillapítást követel. De vajjon normális ember, normális körülmények között lefekszik-e az utca sarába, hogy a pocsolyából, vagy akár olyan pohárból igyék, amelyiknek a sok szájtól zsíros a széle?

De mindennél fontosabb a dolog szociális oldala. A vízivás igazán egyéni dolog, de a szerelemhez kettő kell és egy harmadik, egy új élet fakad belőle. S itt már társadalmi érdek rejlik és felmerül az összesség iránti kötelesség.

Mint kommunista egyáltalán nem rokonszenvezek ezzel a „pohár víz" elmélettel, még ha ez a szép címke ékeskedik is rajta: „a felszabadított szerelem". Egyébként ez az elmélet se nem új, se nem kommunista elmélet. Maga nyilván emlékszik rá, hogy úgy

a mult század közepe körül ezt az elméletet a szépirodalomban, mint „a szív felszabadítását" hirdették. A burzsoá gyakorlatban a testiség felszabadításává vált. Az akkori prédikáció tehetségesebb volt, mint a mostani; a gyakorlatot illetően nem tudok véleményt mondani.

Nem mintha kritikámmal aszkézist akarnék prédikálni. Eszemben sincs. A kommunizmusnak nem aszkézist kell hoznia, hanem életvidámságot és élénkséget a szerelmi élet hiánytalansága által is. De véleményem szerint a nemi élet manapság gyakran megfigyelhető túltengése nem életvidámságra és élénkségre vezet, hanem ezek csökkenésére. Forradalom idején ez rossz, nagyon rossz.

Az ifjúságnak különösen szüksége van az életvidámságra és életkedvre. Egészséges sport, torna, úszás, kirándulások, mindenféle testgyakorlás, a szellemi érdeklődés sokoldalúsága, tanulás, tanulmányozás, vizsgálódás, amennyire csak lehet, közösen. Mindez többet nyújt az ifjúságnak, mint az örökös előadások, nemi kérdésről folytatott viták és az úgynevezett „kiélés". Ép testben, ép lélek! Se szerzetes, se Don Juan, de német nyárspolgár se, mint holmi középút.

Hiszen ismeri a fiatal X. Y. elvtársat. Nagyszerű fiú, nagy tehetség. Félek, hogy mégsem lesz belőle semmi. Egyik szerelmi históriából a másikba veti magát. Ez nem jó sem a politikai harcban, sem a forradalomban ...

... A forradalom az erő összpontosítását, fokozását követeli a tömegektől és az egyénektől. Nem tűr nemi kicsapongásokat, ami D'Annunzio* dekadens hőseinél és hősnőinél mindennapi dolog. A nemi élet zabolátlansága polgári jelenség: bomlási tünet. A proletariátus feltörekvő osztály. Nincs szüksége mámorra, amely eltompítja vagy felélénkíti. Sem a nemi kicsapongás mámorára, sem az alkohol mámorára. A proletariátusak nem szabad elfelejtenie és

* Olasz író, az első világháború idején háborús uszító, a fasiszta mozgalom egyik megalapítója. — *Szerk.*

nem is akarja elfelejteni a kapitalizmus ocsmányságát, piszkát, barbarizmusát. A legerősebb ösztönzést a harcra saját osztályhelyzetéből, a kommunista eszményből meríti. Amire szüksége van, az tisztánlátás, tisztánlátás és ismét tisztánlátás. Ezért, ismétlem, semmiképpen sem szabad gyöngíteni, pazarolni, pusztítani az erőt. Önuralom és önfegyelem — nem pedig rabszolgaság; ezekre a szerelemben is feltétlenül szükség van.

De bocsásson meg Klára. Messze eltértem beszélgetésünk kiindulópontjától. Miért nem utasított rendre? Az aggodalom késztet arra, hogy beszéljek. Ifjúságunk jövője nagyon a szívemen fekszik. Az ifjúság — a forradalom egy része. S ha a polgári társadalom káros jelenségei a forradalom világában is terjedni kezdenek, mint némely élősdi növény messzeágazó gyökerei, akkor jobb velük idejekorán szembeszállni...

Klara Zetkin. „Emlékezések Leninre". Részletek az 1933-as orosz kiadásból.

Lenin

Az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség V. kongresszusának

1922 október 11

Kedves Barátaim!

Nagyon sajnálom, hogy nem üdvözölhetem Önöket személyesen. Sok sikert kívánok V. kongresszusuk munkájához. Meg vagyok győződve arról, hogy az ifjúság tud olyan sikerrel fejlődni, hogy a világforradalom következő szakaszának megérlelődése idejére minden tekintetben feladatai magaslatán állhasson.

Forró kommunista üdvözlettel

V. Uljánov (Lenin)

Lenin Művei. 3. kiad. XXVII. köt. 306. old. (oroszul).

Lenin

Mindenekelőtt a gyermekeket kell ellátni

(A Nemzetközi Munkássegély titkárának írt levélből)

1922 december 2

Kiegészítésképpen a Kommunista Internacionále Kongresszusán mondott előadói beszédéhez, szeretnék néhány szóval rámutatni a segélyszervezet jelentőségére.

Az a támogatás, amelyet a nemzetközi munkásosztály az éhezőknek nyujtott, jelentős mértékben segítségére volt Szovjetoroszországnak abban, hogy átvészelje és leküzdje a multévi éhinséget. Most be kell gyógyítanunk az éhínség ejtette sebeket, mindenekelőtt a sokezer árvaságra jutott gyermeket kell ellátni s helyre kell állítani az éhínség nyomán sokat szenvedett mezőgazdaságot és ipart.

Lenin Művei. 3. kiad. XXVII. köt. 369. old. (oroszul).

Lenin

A Kommunista Ifjúsági Internacionále harmadik világkongresszusának

1922 december

Kedves elvtársak!

Sajnálom, hogy nem üdvözölhetem Önöket személyesen. A legjobb sikereket kívánom munkájukhoz. Remélem, hogy a nagy hivatás ellenére nem feledkeznek meg a legfontosabbról, arról, hogy tevékenyen kell előmozdítani az ifjúság kiképzését és a tanulást.

Szívélyes kommunista üdvözlettel

V. Uljánov (Lenin)

Lenin Művei. 3. kiad. XXVII. köt. 371. old. (oroszul).

Sztálin

Az ifjúságnak óriási jelentősége van pártunk fejlődésében

(Az OK(b)P XII kongresszusán a KB nevében tartott szervezeti beszámolóból)

1923 április 17

A harmadik hajtószíjat, mely az osztályt a párttal egybekapcsolja — az ifjúsági szövetségek képezik. Aligha kell bizonyítani az ifjúsági szövetség és általában az ifjúság óriási jelentőségét pártunk fejlődésében. A rendelkezésünkre álló adatok azt mutatják, hogy a múlt évben, a XI. kongresszus idején, az ifjúsági szövetségnek legalább 400 000 tagja volt. Azután 1922 derekán, amikor személyzeti létszámcsökkentés folyt, amikor az ifjak jövőbeli foglalkoztatása nem volt eléggé megszervezve, amikor az ifjúsági szövetség még nem tudott az új viszonyokhoz alkalmazkodni, a taglétszám 200 000-re esett vissza. Most, különösen a mult év őszétől kezdve, az ifjúsági szövetség óriási mértékben megnövekedett. A szövetség legalább 400 000 tagot számlál. A legörvendetesebb az, hogy az ifjúsági szövetségek elsősorban munkásifjakkal töltik fel soraikat. Az ifjúsági szövetségek elsősorban azokban a kerületekben növekednek, ahol iparunk fellendülőben van.

Önök tudják, hogy az ifjúsági szövetség főtevékenységét a munkások körében — a gyári tanonciskolákban — fejti ki. Az idevágó számadatok azt mutatják, hogy a mult évben, a XI. kongresszus idején, körülbelül 500 gyári tanonciskolánk volt 44 000 taggal. Ez év januárjában már több mint 700 gyári iskolánk működött 50 000 taggal. De fő az, hogy a növekedés az ifjúsági szövetség munkástaglétszámának gyarapodásából ered.

Mint az előző frontot — a mezőgazdasági szövetkezetek frontját —, ugyanúgy az ifjúság frontját is rendkívül veszélyeztetettnek kell tekintenünk, mert pártunk ellenségei különösen ezen a

területen intéznek ellenünk folyton megújuló rohamokat. Itt, ezen a két területen elengedhetetlen, hogy a párt és szervezetei minden erejüket megfeszítsék befolyásuk fölényének biztosítása érdekében.

Sztálin Művei. 5. köt. 201—202. old. (oroszul).

Sztálin

Az „öregek" és a „fiatalok" egysége forradalmunk legfőbb ereje

(*„A vitáról ... stb."* c. cikkből)

1923 december 15

... Mi az értelme annak, hogy Trockij szembeállítja az „öregeket" akik elfajulhatnak, az „ifjúsággal", amely a párt „legmegbízhatóbb barométere", a „régi gárdát", amely elbürokratásodhat, a „fiatal gárdával", amelynek „harccal kell kivívnia a forradalmi formulákat"? Mi az értelme ennek a szembeállításnak, milyen célt szolgál? Vajjon az ifjúság és a régi gárda nem alkotott mindíg egységes frontot a belső ellenségek és a külső ellenségek ellen? Vajjon nem az „öregek" és a „fiatalok" egysége forradalmunk legfőbb ereje? Mi az értelme a kísérletnek, hogy kompromittálják a régi gárdát és demagóg módon hízelegjenek az ifjúságnak azért, hogy egy kis rést üssenek pártunk e két fő osztaga közé és azt kiszélesítsék? Kinek van szüksége minderre, ha a párt érdekeit, a párt egységét, egybeforrottságát tartják szem előtt, nempedig arra gondolnak, hogy az ellenzék érdekében kísérletet tegyenek ennek az egységnek megbontására?

Talán így védik a Központi Bizottságot és határozatát a párton belüli demokráciáról, méghozzá olyan határozatát, amelyet egyhangúlag fogadtak el?

Egyébként Trockij nyilvánvalóan nem is tűzött maga elé ilyen feladatot, amikor levelet írt a pártértekezleteknek. Talán más megfontolás vezette, mégpedig: hogy a KB határozatának színlelt védelmével diplomatikusan támogassa az ellenzéket a párt KB-a elleni harcában.

Tulajdonképpen ezzel is magyarázható az a nyilvánvaló kétszínűség, amely Trockij levelét átitatja.

Trockij a demokratikus centralistákkal és a „baloldali" kommunisták egy részével van blokkban — ez Trockij fellépésének politikai értelme.

Sztálin Művei. 5. köt. 386—87. old. (oroszul).

Sztálin

Szélesebbre a párt kapuit a proletárelemek előtt

(Az OK(b)P XIII. konferenciáján mondott beszéd I. részéből)

1924 január 16

Trockij ötödik hibája abban áll, hogy leveleiben ürügyet és jelszót adott arra, hogy a tanulóifjúsághoz, „pártunk e legmegbízhatóbb barométeréhez" igazodjanak. „Az ifjúság — a párt legmegbízhatóbb barométere, a legélesebben reagál a pártbürokratizmusra" — mondja első cikkében. És hogy ne legyen kétséges, milyen ifjúságról van szó, Trockij második levelében hozzáteszi: „A bürokratizmusra, amint láttuk, különösen élesen reagál a tanulóifjúság". Ha ebből a teljesen helytelen, elméletileg hamis, gyakorlatilag káros tételből indulunk ki, akkor tovább kell mennünk és ezt a jelszót kell kiadnunk: „Több tanulóifjút pártunkba, szélesebbre pártunk kapuit a tanulóifjúság előtt".

Mindeddig az volt a helyzet, hogy pártunk proletár szektorára vettük az irányt és azt mondtuk: szélesebbre a párt kapuit a proletárelemek előtt, növekedjék pártunk proletárelemekkel. Trockij most ezt a formulát fenekestül felforgatja.

Sztálin Művei. 6. köt. 19—20. old. (oroszul).

Sztálin

A komszomolban észlelhető ellentmondásokról

(Beszéd az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságában az ifjúság közötti munka kérdéseiről tartott tanácskozáson)

1924 április 3

Mindenekelőtt az ifjúság Központi Bizottságának a pártvita kérdésében elfoglalt álláspontjáról kell mondanom valamit. Hiba volt, hogy az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottsága makacsul hallgatott még azután is, hogy a helyi szervezetek már nyilatkoztak. De helytelen volna a szövetség Központi Bizottságának hallgatását semlegességgel magyarázni. Egyszerűen túlságosan óvatosak voltak.

Most valamit a vitáról. Azt gondolom, hogy Önök között nincsenek elvi nézeteltérések. Téziseiket és cikkeiket áttanulmányoztam és mégsem találtam elvi nézeteltéréseket. Van azonban zavarosság és egy halom kiagyalt „kibékíthetetlen" ellentmondás.

Az első ellentmondás: a szövetségnek mint „tartaléknak" szembehelyezése a szövetséggel mint a párt „eszközével". Mi a szövetség? — tartalék-e vagy eszköz? Tartalék is, meg eszköz is. Ez világ-

gos, hiszen maguk az elvtársak is ezt mondották beszédeikben. A Kommunista Ifjúsági Szövetség — tartalék, parasztokból és munkásokból álló tartalék, amelyből a párt utánpótlást merít. De egyszersmind eszköz is, eszköz a párt kezében, amely az ifjúság tömegeit befolyása alá rendeli. Konkrétabban azt mondhatnám, hogy a szövetség a párt eszköze, a párt segítő eszköze abban az értelemben, hogy a komszomol aktív tagsága a párt eszköze a szövetségen kívüli ifjúság befolyásolására. Ezek a fogalmak nem mondanak ellent egymásnak és nem helyezhetők szembe egymással.

A második állítólag kibékíthetetlen ellentmondás abban áll, hogy — egyes elvtársak véleménye szerint — „a szövetség osztálypolitikáját nem a tagság összetétele, hanem az élen álló emberek következetessége határozza meg". A vezetők következetességét szembehelyezik a szövetség tagságának összetételével. Ez az ellentmondás szintén kiagyalt, mert az Oroszországi Ifjúsági Szövetség osztálypolitikáját a kettő együtt határozza meg — vagyis a szövetség tagságának összetétele és a vezetőség következetessége. Ha a következetes emberek egy, szellemében idegen tagság hatása alá kerülnek és a szövetség egyes tagjai egyenlő jogokat élveznek, akkor az ilyen tagság feltétlenül rányomja bélyegét a szövetség munkájára és politikájára. Miért szabályozza a párt tagságának összetételét? Mert tudja, hogy a tagság összetétele befolyásolja munkáját.

Végül egy további, szintén koholt ellentmondás, amely a szövetség szerepére és a parasztok közötti munkájára vonatkozik. Egyesek úgy állítják be a kérdést, hogy a szövetség feladata a parasztok közötti befolyás „megszilárdítása", de nem annak kiterjesztése, mások viszont „kiterjesztenék a befolyást", de megszilárdítani nem hajlandók. Erre akarják felépíteni a platformot a vitában. Világos, hogy e két feladat szembeállítása mesterséges, mert mindenki nagyon jól tudja, hogy a szövetségnek meg kell szilárdítania és egyidejűleg ki is kell terjesztenie befolyását a falun. Igaz, az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizott-

ságának téziseiben van egy ügyetlen frázis a parasztok közötti munkáról. De sem Tarhánov nem ragaszkodik, sem az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottsága többségének más képviselői nem ragaszkodnak ehhez az ügyetlenséghez és hajlandók azt kijavítani. Érdemes-e ezután kicsiségek miatt vitatkozni?

De van egy ellentmondás a Kommunista Ifjúsági Szövetség életében és tevékenységében, valóságos, nem kitalált ellentmondás, amelyről szeretnék pár szót szólni. Arra gondolok, hogy a Szövetségben két tendencia van: egy munkás és egy paraszt tendencia. Az e tendenciák közötti ellentmondásra gondolok, amely érezhető s amely előtt lehetetlen szemet hunyni. Ennek az ellentmondásnak a kérdése a leggyengébb pont a szónokok beszédeiben. Mindenki egyetért abban, hogy minél több munkásifjút kell bevonni a szövetségbe, de amikor rátérnek a parasztságra, a parasztság bevonásának kérdésére, akkor valamennyien dadognak. Még azok a szónokok is megbotlottak ennél a pontnál, akik nem okoskodtak és nem ravaszkodtak.

Az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetségnek nyilvánvalóan két problémája van: egyik a munkás-, másik a parasztprobléma. Nyilvánvaló, hogy mivel a komszomol munkás és paraszt szövetség, ez a két tendencia, ez az ellentmondás a szövetségben a jövőben is megmarad. Egyesek azt fogják mondani, hogy a munkásokat kell bevonni és hallgatnak a parasztságról, mások pedig azt fogják mondani, hogy parasztokat kell bevonni, s le fogják becsülni a szövetség proletár elemének, mint vezető elemnek jelentőségét. Éppen ez a belső ellentmondás, amely magában a szövetség jellegében rejlik, készteti dadogásra a szónokokat. A beszédekben párhuzamot vontak a párt és a komszomol között. De az igazság az, hogy a valóságban nincs ilyen párhuzam, mert pártunk munkáspárt, nem pedig munkás és paraszt párt, a komszomol viszont munkás és paraszt szövetség. A komszomol ezért nem lehet csupán munkásszövetség, hanem egyidejűen munkásszövet-

ségnek is és parasztszövetségnek is kell lennie. Egy világos: a szövetség mai szerkezete mellett a belső ellentmondások és a tendenciák harca a jövőben is elkerülhetetlen lesz.

Igazuk van azoknak, akik azt mondják, hogy a középparaszti ifjúságot be kell vonni a pártba, de itt óvatosnak kell lenni és nem lehet lecsúszni a munkás és paraszt párt álláspontjára, amelyre néha még egyes felelős pártmunkások is lekanyarodnak. Sokan lármát csapnak, mondván: „Ti a munkásokat bevonjátok a pártba, miért ne lehetne bevonni ugyanilyen mértékben parasztokat is? Hadd vegyünk be százezer vagy kétszázezer parasztot." A Központi Bizottság ellenzi ezt, mert pártunknak munkáspártnak kell lennie. 70 vagy 80 százalék munkás és 20—25 százalék nemmunkás — ilyennek kell lennie pártunk összetételének. Kissé más a helyzet a komszomolban, mint a pártban. A Kommunista Ifjúsági Szövetség a munkás és paraszt fiatalság forradalmi elemeinek önkéntes, szabad szervezete. Ez az ifjúsági szövetség parasztok nélkül, a paraszti ifjúság tömegei nélkül nem lesz többé munkás és paraszt szövetség. De a dolgot úgy kell megszervezni, hogy a vezetőszerep a proletár elemeké maradjon.

Sztálin Művei. 6. köt. 65—68 old. (oroszul).

Sztálin

Az ifjúság szervezettsége kétségtelenül növekszik

(Az OK(b)P XIII. kongresszusán a KB nevében tartott beszámolóból)

1924 május 24

c) Ifjúsági szövetség. A mult évben a tagok és tagjelöltek száma 317 000 volt (vannak olyan adataim is, melyeket a mult évben az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottsága egyik tagjának aláírásával kaptam és 400 000 tagról és tagjelöltről szólnak), az idén pedig a tagok és tagjelöltek száma 570 000. Az adatok némi megbízhatatlansága ellenére is kétségtelen a szervezettség növekedése. Az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetségben a mult évben 34% volt munkás, az idén 41%; paraszt 42% volt a mult évben, az idén — 40%. Az üzemi oktatás iskoláiban tanulók száma 50 000 volt a mult évben, az idén — 47 000. Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt tagjainak száma az egész ifjúsági szövetségben a mult évben körülbelül 10% volt, az idén — 11%. Szintén kétségtelen a növekedés.

Sztálin Művei. 6. köt. 194. old. (oroszul).

Sztálin

A pártnak a párt proletár magvára kell irányt vennie

(A OK(b)P XIII. kongresszusán a KB nevében tartott beszámoló zárszavából)

1924 május 27

A második kérdés — a tanulóifjúság kérdése; a tanulóifjúság állítólag a legmegbízhatóbb barométer. Kinek volt igaza ebben a kérdésben? Ismét csak nem az ellenzéknek. Ha pártunk legutóbbi növekedését, 200 000 új tag felvételét nézzük, kiderül, hogy a barométert nem a tanulóifjúság soraiban kell keresni, hanem a proletariátus soraiban, hogy a pártnak nem a tanulóifjúságra kell irányt vennie, hanem a párt proletár magvára. 200 000 új párttag — ez a barométer. Az ellenzéknek itt sem volt igaza.

Sztálin Művei. 6. köt. 223. old. (oroszul).

Sztálin

Az ifjúság a leghálásabb talaj a jövő építése számára

(Az OK(b)P XIII. kongresszusának eredményeiről mondott beszédből)

1924 június 17

A dolgozó tömegek nevelésének és átnevelésének kérdései

A proletárdiktatúra korában a párt egyik leglényegesebb feladata, hogy az idősebb nemzedékek átnevelésén és az új nemzedékeknek a proletárdiktatúra és a szocializmus szellemében történő nevelésén munkálkodjék. A régi szokások és szabályok, hagyo-

mányok és előítéletek, amelyeket a régi társadalomtól örököltünk, a szocializmus legveszedelmesebb ellenségei. Ezek a hagyományok és szokások a dolgozók milliós tömegeit tartják hatalmukban, néha a proletariátus egész rétegeit behálózzák, néha roppant veszélyt idéznek elő, amely magát a proletárdiktatúra létét veszélyezteti. Ezért a harc ezek ellen a hagyományok és szokások ellen, kötelező leküzdésük munkánk minden területén, végül, az új nemzedékeknek a proletár szocializmus szellemében történő nevelése — pártunk ama soronlevő feladatai, amelyek megoldása nélkül a szocializmus győzelme lehetetlen. Az államapparátus megjavítása érdekében kifejtett munka, a falun végzett munka, a dolgozó nők között végzett munka, az ifjúság között végzett munka — ezek a párt tevékenységének legfontosabb területei e feladatok megvalósítása során.

d) Az ifjúság között végzett munkáról. A kongresszus az ifjúság közötti munkának különös figyelmet szentelt. A kongresszus idevágó határozata szerintem a kongresszus valamennyi határozata között a legjobban van kidolgozva és a legrészletesebb. Ezért nagy értéke van a párt és az ifjúság számára.

Az ifjúság jelentősége — a munkás és paraszt ifjúságról beszélek — az, hogy a leghálásabb talaj a jövő építése számára, hogy az ifjúság országunk jövője, annak megtestesítője. Ha az államapparátusban, a parasztok és a dolgozó nők között végzett munkánknak hatalmas jelentősége van a régi szokások és hagyományok leküzdése, a dolgozó tömegek idősebb nemzedékeinek *átnevelése* szempontjából, úgy ez a munka, amelyet az ezektől a hagyományoktól és ezektől a szokásoktól többé-kevésbbé mentes ifjúság között végzünk, felbecsülhetetlen jelentőségre tesz szert a dolgozók új kádereinek a proletárdiktatúra és a szocializmus szellemében történő *nevelése* szempontjából, itt ugyanis a talaj — magától értetődően — rendkívül kedvező.

Innen ered az ifjúsági szövetségnek és az úttörők közötti ágazatainak igen komoly jelentősége.

Az ifjúsági szövetség a munkás- és parasztifjúság önkéntes szervezete. Központja, magva a munkásifjúság. Támasza a parasztifjúság. A munkás- és parasztifjúság szövetsége — az ifjúsági szövetség alapja. A proletár mag köré gyüjteni az egész becsületes és forradalmi parasztifjúságot; bevonni a szövetség tagjait a gazdasági, kulturális, katonai és közigazgatási munka valamennyi területére; kinevelni soraikból országunk harcosait és építőit, dolgozóit és vezetőit — ezek az ifjúsági szövetség feladatai...

Sztálin Művei. 6. köt. 248. és 251—252. old. (oroszul).

Sztálin

A „Krasznaja Mologyozs" c. folyóirat feladatairól

1925 január

A szerkesztőség tagjaival folytatott beszélgetés során *Sztálin* elvtárs kitért a folyóirat feladataira és a következőket mondta:

A folyóiratnak azt a fő feladatot kell maga elé tűznie, hogy a pártonkívüli proletár tanulóifjúságot bevonja a Szovjethatalom és a kommunista párt munkájába. Ezt a folyóirat csak akkor éri el, amikor valóban igazi szovjet diáklappá válik. A főiskolákon, a Közoktatásügyi Népbiztosság szerveiben és egyebütt végzett munkának természetesen még számos hiányossága van. A diákságnak, amely jobban ismeri ezeket a hiányosságokat, mint bárki más, rendszeresen fel kell fednie, bírálnia kell a hiányosságokat, rá kell azokra mutatnia, hogy közös erőfeszítéssel megjavíthassuk munkánkat. Ezért nagy arányokban kell bevonni a folyóiratnál való közreműködésbe a pártonkívüli proletár diákság legjobbjait. A diákoknak érezniök kell, hogy ez az ő lapjuk, amely segíti őket munkájukban és fejlődésükben.

Sztálin elvtárs ezután az ujság néhány rovatával foglalkozott és a következőket jegyezte meg:

A folyóirat politikai rovataiban a párt és a Szovjethatalom munkájának csak a legfontosabb kérdéseit kell megvilágítani. Semmi célja annak, hogy itt más folyóiratokat lemásoljanak. A Szovjetunióban minden sajtószervnek saját határozott helyének kell lennie a közös munkában. Erősen fejleszteni kell a „Diákélet", „Irodalom", „Tudomány és technika" rovatot. Éppen azokat a rovatokat, amelyekben a diákság maga tevékenyen vehet részt és szóhoz juthat. Ami „A Főiskola reformja" című rovatot illeti, az előadókkal és a tanári karral együtt a diákságot ugyancsak be kell vonni a különböző kérdések kidolgozásába. A jelszó megvalósításával — „közelebb a diáksághoz" — a folyóirat valóban a szovjet diákság kedvenc folyóiratává válik.

Sztálin Művei. 7. köt. 4—5. old. (oroszul).

Sztálin

A falusi komszomol-aktíváról

(Beszéd az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottsága Szervezési Irodájának ülésén)

1925 április 6

Elvtársak! Az első feladat az, hogy megadjuk az ifjúsági szövetségnek alapvető proletár magvát, mint olyan magot, amely az egész Szövetséget vezeti. Az előadó erről a kérdésről egyáltalán nem beszélt. És ez nem is csoda, mert a komszomol falusi munkájáról van szó, nem pedig a proletár magról. De ez nem változtat azon, hogy a proletár mag biztosítása a komszomol alapvető feladata maradt. Azt hiszem, hogy az ezirányú munka a komszomolban többé-kevésbbé eredményesen folyik. Túlzás nélkül mondhatjuk,

hogy a munkásifjúság bevonása a komszomolba sikeresen folyik és nincs messze az az idő, amikor a szövetség az egész munkásifjúságnak legalább kilenctized részét felöleli.

A második feladat: a proletár mag funkcionáriusainak helyes elosztása a Szövetség gócaiban és fő körzeteiben azért, hogy biztosítsuk az ifjúság paraszti részének valóságos vezetését e mag erői által. Abból indulok ki, hogy az ifjúság paraszti része számbelileg felülmúlja proletár részét. Abból indulok ki, hogy az ifjúság proletár erői nem elegendők ahhoz, hogy egyenlően oszthassák el őket a Szovjetunió valamennyi kerületében és járásában. Ezeket az erőket ezért úgy és azokon a pontokon kell elhelyezni, ahonnan a legkönnyebben lehet biztosítani a parasztifjúság vezetését. Nem hiszem, hogy a komszomol ezt a feladatot ugyanolyan eredményesen teljesítette, mint az elsőt. De mégis van okunk feltételezni, hogy a komszomol az e feladat végrehajtására irányuló munkát teljes erővel végzi és a közeljövőben ez a munka meg is fogja hozni gyümölcsét.

A harmadik feladat: biztosítani kell a komszomol számára a parasztifjúság nagyszámú aktíváját a falun, politikai nevelést kell adni ennek az aktívának, a proletár politika meghonosítójává kell tenni a faluban és olyan cementté kell változtatni, amely összeköti a proletariátust a parasztság dolgozó tömegeivel. Ez nehéz és a legnagyobb mértékben bonyolult feladat. Ezt a feladatot rövid idő alatt megoldani teljesen lehetetlen. A komszomol proletár magvának óriási munkájára és roppant erőfeszítéseire van szükség ahhoz, hogy megbirkózzék ezzel a feladattal. De meg kell oldani, bármibe kerüljön is. Mert enélkül nem lehetséges sem a komszomol megerősítése, sem a munkások és parasztok összefogásának biztosítása.

De hogyan biztosítsuk a komszomol számára a paraszti aktívát, hogyan neveljük ezt az aktívát és hogyan érjük el, hogy a proletár politika meghonosítója legyen a falun?

Azt mondják, hogy a komszomolban csupán falusi sejttitkár legalább 27 000 van. Azt mondják, hogy a sejttitkárokon kívül a

szövetkezetekben, a Szovjetekben, a parasztbizottságokban, a kulturális intézményekben és másutt is vannak tevékeny komszomol funkcionáriusok. Azt mondják, hogy mindennek együttvéve legalább 100 000 főnyi falusi komszomol-aktívát kell tennie. Igaz-e mindez — nehéz megmondani. De ha mindez igaz, akkor meg kell mondanom, hogy ez az aktíva hozzáértő felhasználással hatalmas erő lehet, amely csodára képes. Ez a körülmény annál is inkább fontos, mert a párt a falun jelenleg sokkal kisebb létszámú aktívával rendelkezik.

A kérdés tehát ez: *hogyan kell nevelni ezt a nagyszámú aktívát, hogyan kell a proletár politika meghonosítójává tenni a faluban, nem szavakban, hanem a valóságban.*

Erre itt nem szándékozom kimerítő választ adni. Ilyen rövid beszéd keretében erre nincs semmi lehetőség. De rövid beszédben is teljesen lehetséges megjelölni néhány alapvető feltételt, amely szükséges, hogy e feladathoz helyesen nyúljunk hozzá. Melyek ezek a feltételek? Legalább nyolc ilyen feltétel van.

Először. Az ifjúság falusi aktíváját el kell látni népszerű brosúrákkal és kézikönyvekkel, amelyek megmagyarázzák a Szovjethatalom által a szegényparasztság érdekében kiadott rendeleteket. Szükséges, hogy ez az aktíva kívülről tudja ezeket a rendeleteket, meg tudja magyarázni a szegényparasztságnak és meg tudja védelmezni a szegényparasztság érdekeit ezeknek a rendeleteknek alapján a kulákok túlerejével szemben. Azt hiszem, hogy e rendeletek nemismerése és rendszeres megszegésük a „vagyonosok hatalma által" a falun — az egyik legfőbb baj a mostani falusi viszonyokban. A falusi komszomol-aktívának őrködnie kell a forradalmi törvényesség fölött. Szívvel-lélekkel a szegényparasztság mellett kell állnia a faluban. Ez a feladat kétségtelenül egyszerű és prózai. Kétségtelen, hogy sokkal könnyebb a világforradalomról fecsegni, mint megvalósítani ezt a szovjet rendeletekkel kapcsolatos egyszerű és hétköznapi feladatot. De az is kétségtelen, hogy enélkül semmiféle munkás-paraszt összefogás sem lehetséges.

Másodszor. Az ifjúság falusi aktíváját el kell látnunk az elemi

agronómiai ismeretekkel foglalkozó népszerű brosúrákkal. Szükséges, hogy ez az aktíva tanulmányozza a mezőgazdaságot, megismerkedjék tökéletesítésének módjaival és meg tudja adni a parasztnak a szükséges felvilágosításokat ezen a téren. A paraszt gyakran nem veszi komolyan a komszomol-ifjút, kigúnyolja. Ez azért történik, mert a paraszt a gazdaságtól elszakadottnak, tudatlannak, naplopónak tartja. Innen a feladat — közelebb hozni a komszomoltagot a mezőgazdasághoz és összekapcsolni vele. A komszomol aktívista csak abban az esetben vívhatja ki a paraszt megbecsülését és bizalmát, ha összeforr a mezőgazdasággal, ha megtanult hasznos tanácsokat adni a paraszti gazdaság fellendítésére, tökéletesítésére és megerősítésére. Ez természetesen nem könnyű dolog és talán unalmas is. De ez nem változtat azon, hogy ez a dolog szükséges a parasztság bizalmának kivívásához.

Harmadszor. A falusi aktívát el kell látni a mezőgazdasági adót, a helyi költségvetést és az ország pénzügyi helyzetét ismertető népszerű brosúrákkal. Az adó és a helyi költségvetés — ma a legfontosabb dolog a faluban. Ezen a téren ma számtalan visszaélés történik. Hogyan vessük ki az adókat, hogy a szegényparasztot ne sértsük meg, a kulák pedig ne szabaduljon meg az adóterhektől; hogyan kell felhasználni a helyi költségvetés rendelkezésére álló pénzeket és milyen szükségletekre; hogyan kell elérni, hogy az ezen a téren történő visszaéléseket feltárjuk és kiirtsuk — mindezek olyan kérdések, amelyeket a komszomol aktívista nem hagyhat figyelmen kívül. Beleavatkozni mindezekbe a dolgokba és segítségére menni a dolgozó parasztnak — ez a feladat. Ez a feladat szintén nem könnyű és korántsem szórakoztató. De enélkül nincs és nem is lehet semmiféle szovjet építés a faluban.

Negyedszer. A falusi komszomol-aktívát el kell látni olyan népszerű kézikönyvekkel, amelyek a szovjet építésnek, a Szovjetek felélénkítésének kérdéseit és azt a kérdést világítják meg, hogy hogyan vonják be a parasztságot a falu, a járás, a kerület stb. igazgatásába. Szükséges, hogy a komszomol aktívista kívülről tudja a szabályzatokat: a helyi Szovjetek jogairól és kötelességeiről, a

parasztok jogairól és kötelességeiről a helyi Szovjetekkel kapcsolatban, a választási rendszerről, a választások végrehajtásának rendjéről stb. Meg kell magyarázni a parasztságnak a párt és a Szovjethatalom falusi politikáját, el kell érni, hogy ezt a politikát becsületesen és lelkiismeretesen megvalósítsák — ez a feladat. E nélkül gondolni sem lehet a bizalom kivívására a parasztság körében, a paraszti aktíva kibővítésére, a proletárdemokrácia meghonosítására a falun.

Ötödször. A komszomol falusi aktíváját el kell látni a mezőgazdasági hitel- és fogyasztási szövetkezeteket, az arteleket és általában a kollektív gazdaságokat ismertető népszerű brosúrákkal. Szükséges, hogy a komszomol-aktívista be tudja vonni a parasztságot a szövetkezeti rendszer meghonosításába a falun. Ez a legnagyobb mértékben nehéz és bonyolult feladat, de feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a falut bekapcsoljuk a szocialista építésbe. A mezőgazdasági és hitelszövetkezetnek ma elsőrendű jelentősége van a paraszt számára. Elérni azt, hogy a szövetkezet a parasztság szívügye legyen — ez a feladat. Ugyanakkor fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a mezőgazdasági felszerelés hiánya a szegényparaszti rétegeknél a falun különleges helyzetet teremt, amely kedvező az artelek és kollektív gazdaságok megalakítására, ha az állami hitelintézetek bizonyos segítséget nyújtanak ehhez. A feladat az, hogy a szegényparaszti rétegeknek módjukban legyen megkapni a megfelelő kedvezményes hitelt. A komszomol-aktívista nem hagyhatja figyelmen kívül ezeket az életbevágó kérdéseket.

Hatodszor. A falusi komszomol-aktívát el kell látnunk a falusi kulturális építésre — az olvasószobák fejlesztésére, az írástudatlanság felszámolására stb. — vonatkozó szükséges útmutatásokkal és anyagokkal. A komszomol-aktívista legyen a Szovjetek és általában a falusi kulturális erők természetes segítőtársa a szovjet kultúra meghonosításában — ez a feladat.

Hetedszer. A falusi komszomol-aktívának legyenek pontos útmutatásai a komszomoltagok jogairól és kötelességeiről, a komszomol és a párt, a szovjetek és a komszomol közötti viszonyról.

Szükséges, hogy a komszomol-aktívista úgy tekintse magát, mint a párt és a Szovjethatalam segítőtársát a faluban. A faluban a parancsolgatást, a garázdálkodásokat a szovjetválasztások idején, a párt-, szövetkezeti és szovjetszervezetek megkerülésére irányuló kísérleteket, a szertelenségeket az úgynevezett vallásellenes propagandában — mindezt haladéktalanul abba kell hagyni és meg kell szüntetni, mint olyan dolgokat, amelyek meggyalázzák a komszomol zászlaját és teljesen méltatlanok a komszomol-ifjú elnevezéshez. Kíméletlen harc ezek ellen a tűrhetetlen jelenségek ellen és a helyes viszony megteremtése a komszomol és a szovjet- és pártszervezetek között — ez a feladat.

Nyolcadszor. A falusi komszomol-aktívát el kell látni népszerű brosúrákkal a munkás- és parasztszövetségről, e szövetség értelméről és jelentőségéről, a proletárdiktatúráról, a kommunizmus alapjairól, végül az Októberi Forradalom történetéről és arról, hogyan éltek a parasztok azelőtt, a cár és a földesurak idejében, hogyan élnek most és hogy fognak élni, ha a munkás-paraszt összefogás megerősödik és a szocializmus megvalósul. A komszomol-aktívistának egyáltalán nem szabad alkalmazkodnia a paraszt előítéleteihez. Számolni ezekkel az előítéletekkel és alkalmazkodni hozzájuk — ez két különböző dolog. A komszomol ifjúnak tudnia kell kommunista nyelven beszélni a parasztal. Konkrét tényekkel kell tudnia meggyőzni a parasztot arról, hogy a szocializmuson kívül nincs menekvés számára.

Ezek azok a feltételek, amelyeknek teljesítése szükséges ahhoz, hogy politikai nevelést adjunk a komszomol falusi aktívájának és hogy a proletárpolitika meghonosítójává tegyük a faluban.

A komszomol Központi Bizottságának az a feladata, hogy megkönnyítse és ellenőrizze e feladatok megvalósítását.

Beszélnek arról, hogy a komszomol rendkívül erőteljes növekedése veszélyes a falun. Beszélnek arról, hogy a parasztifjúság özönlik a komszomolba. Kétségtelen, hogy itt van bizonyos veszély. De az is kétségtelen, hogy a komszomolnak nem kell feltétlenül félnie ettől a veszélytől, ha becsülettel teljesíteni tudja a fent fel-

sorolt feladatokat. Százezernyi komszomol-aktíva a falun — ez olyan erő, amelynek nem lehet veszélyes a paraszti ifjúság semilyen beözönlése sem. Csak az kell, hogy erélyes munkát fejtsünk ki ennek az aktívának politikai nevelésére. Csak az kell, hogy hozzáértően irányítsuk ennek az aktívának a munkáját a munkások és parasztok szövetségének megerősítésére. Csak az kell, hogy felhasználjuk ezt az aktívát a parasztságnak az új szovjetépítésbe való bevonására.

Tehát: *a)* a proletár magnak, mint fő vezetőerőnek biztosítása a komszomolban; *b)* e mag aktív erőinek elhelyzése a Szovjetunió legfontosabb vidékein e vezetés szempontjából; *c)* az ifjúság falusi aktívájának nevelése abban a szellemben, hogy a faluban biztosítani kell a proletárpolitikát — ezek a komszomol soronlevő feladatai általában és a Komszomol Központi Bizottságáé különösen.

Ha szem előtt tartjuk ezeket a feladatokat és a mindennapi munka során teljesítjük azokat, nem kell félnünk azoktól a veszélyektől, amelyek előtt a komszomol a falun áll.

Sztálin Művei. 7. köt. 77—84. old. (oroszul).

Sztálin

A proletár diákok első összszövetségi értekezletéhez

(Üzenet)

1925 április 15

Elvtársak! Az Önök képviselői felkértek, hogy nyilatkozzam, mik a párt és a pártmunka feladatai a proletár diákság között.

Engedjék meg, hogy néhány szóval válaszoljak erre.

A jelenlegi helyzet sajátossága az, hogy országunk proletariátusának sikerült a szocialista építéshez szükséges helyzetet meg-

teremtenie. Nem igaz, hogy nem lehet szocializmust építeni *egy* országban, amely legyőzte és kiűzte a tőkéseket és a földesurakat. Olyan ország, ahol proletárdiktatúra van, amely óriási tartalékokkal rendelkezik és az egész világ proletariátusának támogatását élvezi — az ilyen ország építheti és köteles is építeni a szocializmust. Leninnek igaza volt, amikor azt mondta, hogy országunknak mindene megvan „a szocialista társadalom teljes felépítéséhez". Az adott pillanat sajátossága az, hogy már komoly lépéseket sikerült megtennünk a szocializmus felépítése terén, s a szocializmus szentképből már a mindennapi gyakorlati munka prózai tárgya lett.

Milyen szerepet kell vinniök a proletár diákoknak ebben az építőmunkában?

Szerepük kétségkívül fontos, ha ugyan nem elsőrendű. A főiskolák és kommunista főiskolák, a munkásfakultások és a szakközépiskolák — a gazdasági és kulturális parancsnoki kar kialakítását szolgáló iskolák. A medikusok és a közgazdászok, a szövetkezeti szakemberek és a pedagógusok, a bányamérnökök és a statisztikusok, a technikusok és a vegyészek, a mezőgazdászok és a vasutasok, az állatorvosok és az erdőmérnökök, az elektrotechnikusok és a mechanikusok: valamennyien leendő parancsnokai az új társadalom felépítésének, a szocialista gazdaság és a szocialista kultúra épületének. Nem lehet új társadalmat építeni új parancsnoki gárda nélkül, mint ahogy új hadsereget sem lehet szervezni új parancsnoki kar nélkül. Az új parancsnoki gárda előnye az, hogy nem a dolgozók kizsákmányolása céljából kell építenie egy maroknyi gazdag érdekében, hanem a dolgozók felszabadítása érdekében, a kizsákmányolók maroknyi csoportja ellen. Az a fő, hogy a főiskolai diákok — munkások és parasztok, párttagok és pártonkívüliek — megértsék és tudatosan, nem vonakodva, hanem lelkiismeretesen be is töltsék ezt a megtisztelő szerepet.

Tehát el kell érnünk, hogy a proletár diákság a szocialista gazdaság és a szocialista kultúra tudatos építője legyen — ez a párt első feladata.

De a parancsnoki gárda erőivel egymagában, a dolgozó tömegek közvetlen támogatása nélkül, lehetetlen új társadalmat építeni. A szocializmus felépítéséhez nem elegendő az új parancsnoki gárda tudása. Ehhez az is szükséges, hogy a parancsnoki gárda a dolgozó tömegek bizalmát és támogatását élvezze. A régi parancsnoki karnak, amely a kapitalizmus alatt épített, az a megkülönböztető vonása, hogy elszakadt a munkásoktól és parasztoktól, a dolgozó tömegek fölé helyezte magát, nem tartotta becsben e tömegek bizalmát és támogatását, s ezért nélkülözte azt. A mi országunkban ez az út teljesen járhatatlan. Új gazdaságunk és új kultúránk építésének parancsnoki gárdáját éppen azért nevezik újnak, mert a parancsnoklás régi útjaival gyökeresen és visszavonhatatlanul szakítania kell. Nem elszakadni a tömegektől, hanem a legszorosabb kapcsolatban lenni velük; nem a tömegek fölé helyezkedni, hanem a tömegek élén járni és vezetni őket; nem elidegenedni a tömegektől, hanem egybeolvadni velük, kivívni a tömegek bizalmát és támogatását — ezek az új parancsnoki gárda tevékenységének új útjai. Más utakon szocialista építés el sem képzelhető.

Tehát el kell érnünk, hogy a proletár diákság a dolgozó tömegek elválaszthatatlan részének tekintse magát, el kell érnünk, hogy a diákok társadalmi munkásoknak érezzék magukat és igazi társadalmi munkásokként viselkedjenek — ez a Párt második feladata.

Végül, néhány szót külön a kommunista diákokról. Azt mondják, hogy a kommunista diákok gyengén haladnak előre a tudományokban. Azt mondják, hogy a tanulás terén komolyan elmaradnak a pártonkívüliek mögött. Azt mondják, hogy a kommunista diákok szívesebben foglalkoznak „nagypolitikával", és idejük kétharmad részét „világpolitikai kérdésekről" folyó végnélküli vitákra fecsérlik. Igaz-e mindez? Azt hiszem, igaz. De ha igaz, akkor ebből legalább két következtetés vonható le. Először, a kommunista diákok azt kockáztatják, hogy rossz vezetői lesznek a szocialista építésnek, mert a tudományok elsajátítása nélkül lehetet-

len a szocialista társadalom felépítését vezetni. Másodszor, megeshetik, hogy az új parancsnoki gárda kinevelésének ügye a régi professzorok monopóliuma marad, akiket pedig új embereknek kellene felváltani, mert lehetetlen új nemzedéket és új tudományos munkásokat olyan emberekkel kiképeztetni, akik maguk nem akarják vagy nem tudják elsajátítani az új tudományokat. Mondanom sem kell, hogy mindez közvetlenül veszélyezteti a szocialista építés ügyét. Belenyugodhatunk-e ebbe a helyzetbe? Világos, hogy nem. Ezért a kommunista diákoknak és általában a szovjet diákoknak világosan és határozottan azt a legközelebbi feladatot kell maguk elé tűzniök, hogy elsajátítják a tudományt és új, szovjet emberekből létrehozzák az új gárdát a régi professzori kar helyébe. Ezzel egyáltalán nem azt akarom mondani, hogy a diákok ne foglalkozzanak politikával. Szó sincs róla. Csak arról beszélek, hogy a kommunista diákoknak össze kell egyeztetniök a politikai munkát a tudomány elsajátításával. Azt mondják, hogy ezt nehéz összeegyeztetni. Ez persze igaz. De mióta félnek a kommunisták a nehézségektől? Építésünk nehézségei csak arra valók, hogy megküzdjünk velük és legyőzzük őket.

Ezenkívül figyelembe kell venni még egy körülményt. Úgy vélem, hogy országunk, ahol annyi a forradalmi tapasztalat és forradalmi hagyomány, ahol annyit harcoltak a gondolat megmerevedése és pangása ellen — a legkedvezőbb talaj a tudomány felvirágzására. Aligha lehet kételkedni abban, hogy a nyárspolgári korlátoltság és a maradiság, amely a kapitalista iskola régi professzorait jellemzi, ólomsúlyként nehezedik a tudományra. Aligha lehet kételkedni abban, hogy teljes és szabad tudományos alkotásra csak új emberek képesek, akiknek nincsenek ilyen fogyatékosságaik. Országunknak ezen a téren nagyszerű jövendője van, országunk lesz a béklyóitól megszabadult tudományok fellegvára és melegágya. Azt hiszem, már útban vagyunk e jövendő felé. De szomorú és méltatlan lenne, ha a kommunista diákok távolmaradnának a tudomány fejlődésének országútjától. Ezért különösen nagy jelentőségű a tudomány elsajátításának jelszava.

Tehát el kell érnünk azt, hogy a proletár diákok és mindenekelőtt a kommunista diákok értsék meg a tudomány elsajátításának szükségességét és sajátítsák is el a tudományt — ez a párt harmadik feladata.

Fogadják üdvözletemet. *I. SZTÁLIN*

Sztálin Művei. 7. köt. 85—89. old. (oroszul).

Sztálin

A falu csak vagy kapitalista, vagy szocialista úton fejlődhet

(A „«Komszomolszkaja Právda» szerkesztőségének tagjaihoz" című írásból)

1925 június 2

2. Nem teljesen elfogadható Sztyeckij cikkeiben a falu nemkapitalista fejlődéséről szóló ismert pont sem. Azelőtt lehetett a fejlődés nemkapitalista útjáról beszélni. Most, amikor a harc a szocialista és a kapitalista fejlődés elemei között tényleg megkezdődött és nagy erővel bontakozik ki, helyesebb volna a fejlődés szocialista útjáról beszélni. Máskülönben az a benyomás támadhat, hogy a fejlődés két útján, a kapitalista és a szocialista úton kívül van még egy harmadik út is — ami helytelen, mindenesetre — nem meggyőző.

3. Ugyancsak helytelennek tűnik nekem Szlepkov „A lenini örökségről" c. cikkében az az ismert hely, ahol arról van szó, hogy a kommunistáknak és a komszomolistáknak a szervezési és politikai munkában *versenyezniök* kell a parasztság pártonkívüli aktívájával. Mindeddig azt a kérdést vetettük fel, hogy a párt körül teremteni kell egy ilyen aktívát, nevelni kell azt, s ezt

helyesnek tartották. Szlepkov most azt az új kérdést veti fel, hogy a kommunistáknak és a komszomolistáknak versenyezniök kell azzal a pártonkívüli aktívával, amelyet még meg kell teremteni. Ez helytelen s ez nem fér össze a Szovjetek felélénkítésének jelszava alatt folytatott egész kampányunkkal. Nem versenyezni kell ezzel az aktívával, hanem megteremteni és nevelni kell azt.

Sztálin Művei. 7. köt. 154—155. old. (oroszul).

Sztálin

A komszomol feladatairól

(Válaszok a „Komszomolszkaja Právda" szerkesztősége által feltett kérdésekre)

1925 október

I

Alapjában mire kötelezi a komszomolt a Szovjetunió mai nemzetközi és belső helyzete?

A kérdés túlságosan általános, tehát a válasz is csak általános lehet. A Szovjetunió mai nemzetközi és belső helyzete alapjában arra kötelezi a komszomolt, hogy szóval és tettel támogassa valamennyi ország elnyomott osztályainak forradalmi mozgalmát és a Szovjetunió proletariátusának harcát a szocializmus építéséért, a proletár állam szabadságáért és függetlenségéért. Ebből azonban az következik, hogy a komszomol csak abban az esetben tudja teljesíteni ezt az általános feladatot, ha egész tevékenységében a Kommunista Internacionálétól és az Oroszországi Kommunista Párttól kiinduló útmutatások fogják vezérelni.

II

Milyen feladatok várnak a komszomolra a likvidátorság (a szocialista építés távlatának elvesztése), a nacionalizmus (a nemzetközi forradalmi távlat elvesztése) és a párt vezetésének lekicsinylése veszélyeivel kapcsolatban, vagyis azokkal a veszélyekkel kapcsolatban, amelyeket a „Kérdések és feleletek" c. brosúra kiemelt?

Röviden szólva, a komszomol feladatai e téren abban állnak, hogy munkás-paraszt ifjúságunkat a leninizmus szellemében nevelje. És mit jelent a leninizmus szellemében nevelni az ifjúságot? Először is, be kell vinni az ifjúságba annak tudatát, hogy országunkban a szocialista építés győzelme teljesen lehetséges és szükséges. Másodszor, meg kell szilárdítani benne azt a meggyőződést, hogy munkásállamunk a nemzetközi proletariátus szülötte, a világforradalom kibontakozásának bázisa, hogy forradalmunk végleges győzelme a nemzetközi proletariátus ügye. Harmadszor, azt jelenti, hogy az Oroszországi Kommunista Párt vezetése iránti bizalom szellemében neveljük az ifjúságot. A komszomolban olyan káderekét és aktívát kell teremteni, amelyek éppen ezekben az irányokban tudják folytatni az ifjúság nevelését.

A komszomol-ifjak az építés minden terén dolgoznak: az iparban, a mezőgazdaságban, a szövetkezetekben, a Szovjetekben, a kulturális és nevelő szervezetekben stb. Minden egyes komszomol-aktívistának egybe kell kapcsolnia az építés minden területén végzett mindennapi munkáját a szocialista társadalom felépítésének távlatával. Minden egyes aktívistának értenie kell ahhoz, hogy mindennapi munkáját e távlat valóraváltása szellemében és irányában végezze.

A komszomol-ifjak a legkülönbözőbb nemzetiségű munkások és parasztok között végzik munkájukat. Maga a komszomol valami sajátos Internacionáléra hasonlít. Itt azonban nemcsak a komszomol nemzetiségi összetétele játszik szerepet, hanem az a tény is, hogy a komszomol közvetlenül csatlakozik az Oroszországi Kom-

munista (bolsevik) Párthoz, amely a világproletariátus Internacionáléjának egyik legfontosabb osztaga. Az internacionalizmus az a fő eszme, amely áthatja a komszomol munkáját. Ez az ereje. Ez a hatalma. A komszomolnak mindig az internacionalizmus szellemében kell cselekednie. Azoknak a sikereknek és balsikereknek, amelyek országunk proletariátusának harcában bekövetkeznek, a komszomol-ifjak tudatában egybe kell kapcsolódniok a nemzetközi forradalmi mozgalom sikereivel és balsikereivel. A komszomol-ifjúságnak meg kell tanulnia, hogy forradalmunkat ne öncélnak tekintse, hanem eszköznek és segítségnek a proletárforradalom győzelméhez az egész világon.

A komszomol formailag pártonkívüli szervezet. Ugyanakkor azonban kommunista szervezet is. Ez azt jelenti, hogy a komszomolnak, mint a munkások és parasztok formailag pártonkívüli szervezetének egyszersmind pártunk vezetésével is kell dolgoznia. A feladat az, hogy biztosítsa az ifjúság bizalmát pártunk iránt, biztosítsa pártunk vezetését a komszomolban. A komszomol-ifjúnak nem szabad megfeledkeznie arról, hogy a párt vezetésének biztosítása a legfőbb és legfontosabb a komszomol egész munkájában. A komszomol-ifjúnak nem szabad megfeledkeznie arról sem, hogy a komszomol e vezetés nélkül nem tudja teljesíteni fő feladatát — a munkás-paraszt ifjúságnak a proletárdiktatúra és a kommunizmus szellemében való nevelését.

III

Hogyan kell felvetni napjainkban a komszomol növelésének kérdését: alapjában továbbra is folytatni kell-e az egész munkás-, béres-, szegényparasztfiatalságnak és a középparaszti fiatalság jobb részének bevonására vett irányt, vagy pedig a Szövetségbe már bevont ifjúsági tömeg megerősítésére és nevelésére kell-e fordítani a fő figyelmet?

Nem lehet azt mondani: vagy-vagy. Ezt is, azt is tenni kell.

A lehetőséghez képest be kell vonni a komszomolba az egész munkásifjúságot, valamint a falusi szegény- és középparasztság jobb elemeit. De ugyanakkor összpontosítani kell figyelmünket arra a nevelésre, amelyet a komszomol új tagjai a komszomol aktívájától kapnak. A proletár mag erősítése a komszomol legfontosabb soronlevő feladata. E feladat végrehajtása a biztosítéka annak, hogy a komszomol a helyes úton fog haladni. De a komszomol nemcsak a munkásifjúság szervezete. A komszomol a munkás- és parasztifjúság szervezete. A proletár mag erősítése mellett azért egyszersmind munkálkodniok kell a paraszti ifjúság jobb elemeinek bevonásán, a proletár mag és a komszomol paraszti része közötti tartós szövetség biztosításán. Enélkül lehetetlen, hogy a proletár mag vezesse a paraszti ifjúságot a komszomolban.

IV

A komszomol egyes kormányzósági bizottságai, hivatkozva a női küldöttgyűlések példájára, hozzáfogtak a pártonkívüli paraszti ifjúság állandó összetételű küldöttgyűlésének megszervezéséhez. E gyűléseknek az a szerepük, hogy a komszomol vezetése alatt egyesítsék az ifjúság paraszti — főként középparaszti — aktíváját. Helyes-e ez az álláspont, s nem rejlik-e ebben az a veszély, hogy ezek a küldöttgyűlések valamiféle pártonkívüli parasztifjúsági szövetségekké fajulnak, amelyek szembe tudnak helyezkedni a mi ifjúsági szövetségünkkel?

Ez az álláspont szerintem helytelen. Miért? A következők miatt.

Először, mert ebben a középparasztitól való valamilyen félelem, a középparaszti ifjúság távoltartására irányuló törekvés rejlik, és kísérlet arra, hogy ne foglalkozzanak vele. Helyes-e ez a törekvés? Természetesen nem. Nem távoltartani kell magunktól a középparaszti ifjúságot, hanem közelebb kell hozni magunkhoz, a komszomolhoz. Csak ilyen úton lehet kinevelni a középparaszti

ifjúságban a bizalmat a munkások iránt, a bizalmat a komszomol proletár magva iránt, a bizalmat pártunk iránt.

Másodszor, kétségtelen, hogy a komszomol mellett a középparaszti ifjúság külön küldöttgyűlései a mai viszonyai között, amikor a parasztság valamennyi csoportja felélénkül, elkerülhetetlenül a középparaszti ifjúság külön szövetségévé alakulnak át. Emellett ez a külön szövetség szükségszerűen kénytelen lesz szembehelyezkedni az ifjúság már létező szövetségével és annak vezetőjével — az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párttal, magához vonzza majd a komszomol paraszti részét és így a komszomol kettészakadásának — munkásifjúsági szövetségre és parasztifjúsági szövetségre való szakadásának — veszélyét idézi elő. Figyelmen kívül hagyhatjuk-e ezt a veszélyt? Természetesen nem hagyhatjuk figyelmen kívül. Kell-e nekünk ilyen szétesés, különösen a mai körülmények között, különösen fejlődésünk mai viszonyai között? Természetesen nem kell. Ellenkezőleg, most nem a paraszti ifjúság eltávolodására, hanem a paraszti ifjúságnak a komszomol proletár magvához való közeledésére van szükség, nem széthúzásra, hanem tartós szövetségükre van szükség.

Harmadszor, nem lehet a középparaszti ifjúság küldöttgyűléseinek megszervezését a munkásnők és parasztnők küldöttgyűléseinek létezésével igazolni. Nem lehet egy kalap alá venni a komszomol formájában külön szervezettel bíró munkás- és parasztifjúságot a külön szervezettel nem rendelkező munkásnőkkel és parasztnőkkel, mint ahogy nem lehet összekeverni a *parasztság* középparaszti ifjúságát a munkásnőkkel, akik a *munkásosztály* részei. A középparaszti ifjúság küldöttgyűléseinek létezése veszélyes az ifjúság szövetségére nézve, míg a munkásnők és parasztnők küldöttgyűléseinek létezése senkit sem fenyeget semilyen veszéllyel, mivel jelenleg a munkásnőknek és parasztnőknek az ifjúsági szövetséghez hasonló különálló állandó szervezetük nincs.

Ezért gondolom, hogy a komszomol mellett a középparaszti ifjúság külön küldöttgyűléseinek megszervezése fölösleges.

Azt hiszem, a komszomol VI. kongresszusa helyesen cseleke-

dett akkor, amikor arra a javaslatra szorítkozott, hogy létesítsenek a falun a komszomol körül olyanféle kisegítő szervezeteket, aminők például az önképzőkörök, mezőgazdasági csoportok stb.

V

Egybekapcsolhatja-e a komszomol-aktíva a mi viszonyaink között a gyakorlati munkát a marxizmus és a leninizmus alapos tanulmányozásával s mit kell ebben az irányban tenniök a komszomol-szervezeteknek és az egyes komszomoltagoknak?

Először is egy futólagos megjegyzés a marxizmussal és a leninizmussal kapcsolatban. A kérdés ilyen megfogalmazásából arra következtethetnénk, hogy más a marxizmus és más a leninizmus, hogy lehetünk leninisták akkor is, ha nem vagyunk marxisták. De ezt a felfogást nem ismerhetjük el helyesnek. A leninizmus nem a lenini tanítás *mínusz* marxizmus. A leninizmus az imperializmus és a proletárforradalmak korának marxizmusa. Másszóval, a leninizmus magában foglalja mindazt, amit Marx adott, plusz azt az újat, amivel Lenin gazdagította a marxizmus kincsesházát és ami szükségszerűen következik a Marx által adottakból (a proletárdiktatúráról szóló tanítás, a parasztkérdés, nemzeti kérdés, a párt, a reformizmus társadalmi gyökereinek kérdése, a kommunista mozgalomban észlelhető főbb elhajlások kérdése stb.). Ezért helyesebb volna úgy megfogalmazni a kérdést, hogy marxizmusról, illetőleg leninizmusról (ami alapjában egy és ugyanaz) legyen szó, nem pedig marxizmusról *és* leninizmusról.

Másodszor, teljesen kétségtelen, hogy a komszomol-aktíva gyakorlati munkájának elméleti képzésével („a leninizmus tanulmányozásával") való *egybekapcsolása nélkül* lehetetlen bármiféle valamelyest értelmes kommunista munka a komszomolban. A leninizmus a világ munkásainak forradalmi mozgalmából leszűrt tapasztalatok általánosítása. Ez a tapasztalat az a vezércsillag, amely a gyakorlati munkásoknak megvilágítja az utat mindennapi

munkájukban és megadja nekik az irányt. A gyakorlati munkásoknak nem lehet meg sem a biztonságuk munkájukban, sem e munka helyességének tudata, ha legalább minimális mértékben nem sajátították el ezt a tapasztalatot. Vaktában, tapogatózva végzett munka az osztályrésze a gyakorlati munkásoknak, ha nem tanulmányozzák a leninizmust, ha nem törekszenek a leninizmus elsajátítására, ha nem kívánják egybekapcsolni gyakorlati munkájukat a szükséges elméleti képzéssel. Ezért a leninizmus tanulmányozása, a leninista tanulás a legszükségesebb feltétele annak, hogy a mai komszomol-aktíva igazi leninista aktívává váljék, amely képes arra, hogy a proletárdiktatúra és a kommunizmus szellemében nevelje a sokmilliós komszomol-ifjúságot.

De lehetséges-e egybekapcsolni az elméletet és a gyakorlatot a mai viszonyok között, amikor a komszomol-aktíva túl van terhelve? Igen, lehetséges. Ez nehéz dolog, mondanom sem kell. De teljesen lehetséges, ha egyszer annyira szükséges, ha egyszer e feltétel nélkül nem lehet igaz leninista aktívát teremteni a komszomolban. Mi nem hasonlíthatunk ernyedt emberekre, akik menekülnek a nehézségek elől és a könnyű munkákat keresik. A nehézségek éppen azért vannak, hogy harcbaszálljunk velük és leküzdjük őket. A bolsevikok minden bizonnyal elpusztultak volna a kapitalizmus ellen folytatott harcukban, ha nem tanulták volna meg leküzdeni a nehézségeket. A komszomol nem volna komszomol, ha félne a nehézségektől. Nagy feladatot vállalt a komszomol-aktíva. Ezért az erőt is meg kell találnia magában ahhoz, hogy leküzdjön minden néven nevezendő nehézséget a célhoz vezető úton.

Türelmes és állhatatos leninista tanulás — ez az az út, amelyen a komszomol-aktívának haladnia kell, ha valóban a proletárforradalom szellemében akarja nevelni az ifjúság milliós tömegeit.

Sztálin Művei. 7. köt. 241—249. old. (oroszul).

Sztálin

Az ifjúsági szövetség a munkás- és parasztifjúság tömegszervezete

(*„A leninizmus kérdéseihez"* c. mű V. fejezetéből)

1926 január 25

... Az ifjúsági szövetség. Ez a munkás- és parasztifjúság tömegszervezete, nem pártjellegű szervezet, de a párthoz csatlakozó szervezet. Feladata, hogy segítse a pártot az ifjú nemzedék szocialista szellemű nevelésében. Fiatal tartalékokat ad a proletariátus valamennyi többi tömegszervezete számára, a kormányzás minden ágában. Az ifjúsági szövetség különös jelentőségre tett szert a proletárdiktatúra megszilárdítása után, a proletariátus széleskörű kulturális és nevelő munkájának időszakában.

... Az ifjúsági szövetség... a munkás- és parasztifjúság tömegszervezete, melynek az a hivatása, hogy a proletariátus élcsapatának megkönnyítse az új nemzedékek szocialista nevelését és fiatal tartalékok kiképzését...

Sztálin Művei. 8. köt. 34. és 35. old. (oroszul).
Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra. 150. és 153. old.

Sztálin

A kínai ifjúság kérdéséről

(*„A kínai forradalom távlatairól"* c. beszéd VII. fejezete)

1926 december 10

A hatodik megjegyzés a kínai ifjúság kérdésére vonatkozik. Furcsa, hogy a tézisekben nem veszik figyelembe ezt a kérdést. Pedig az ifjúság kérdése most rendkívül nagyjelentőségű Kíná-

ban. Tan-Pin-Szjan beszámolójában megemlíti ezt a kérdést, de sajnos, nem veti fel eléggé világosan. Az ifjúság kérdésének most Kínában elsőrendű jelentősége van. A tanulóifjúság (a forradalmi diákság), a munkásifjúság, a parasztifjúság — mindez olyan erő, amely hétmérföldes léptekkel hajthatná előre a forradalmat, ha alárendelik a Kuomintang eszmei és politikai befolyásának.* Tekintetbe kell vennünk azt is, hogy az imperialista elnyomástól senki sem szenved annyira, és senki sem érzi oly erősen és fájdalmasan az elnyomás elleni harc szükségességét, mint a kínai ifjúság. Ezzel a körülménnyel teljes mértékben számolnia kell a kínai kommunista pártnak és számolniok kell a kínai forradalmároknak az ifjúság körében végzett munkájuk során. Az ifjúságot be kell venni a kínai kérdésről szóló tézisbe.

Sztálin Művei. 8. köt. 373. old. (oroszul).

Sztálin

A komszomol V. Összszövetségi Konferenciáján mondott beszédből

1927 március 29

A komszomol nálunk mindíg harcosaink első soraiban menetelt. Reméljük, hogy a komszomol a jövőben is az első sorokban fog állni és magasra fogja tartani a szocializmus zászlaját. *(Taps.)*

Sztálin Művei. 9. köt. 193. old. (oroszul).

---

* *Megjegyzés.* Az akkori viszonyok között ez a politika helyes volt, mivel a Kuomintang akkor a kommunisták és az imperialistaellenes forradalmi politikát folytató, többé-kevésbbé baloldali kuomintangisták blokkja volt. Később felszámolták ezt a politikát, mert nem felelt meg többé a kínai forradalom érdekeinek, minthogy a Kuomintang eltávolodott a forradalomtól s a továbbiakban a forradalom elleni harc középpontjává vált, a kommunisták pedig szakítottak a Koumintanggal és kiléptek abból. *(Sztálin jegyzete.)*

Sztálin

Beszéd a Szovjetunió Lenini Kommunista Ifjúsági Szövetségének VIII. kongresszusán

1928 május 16

Elvtársak! A kongresszusokon az elért eredményekről szokás beszélni. Kétségtelen, hogy nekünk is vannak eredményeink. Ezek természetesen nem csekély eredmények és semmi okunk sincs arra, hogy véka alá rejtsük azokat. De, elvtársak, nálunk az utóbbi időben annyi sokat és néha olyan émelyítően kezdtek beszélni az elért eredményekről, hogy az embernek elmegy a kedve a mondottak megismétlésétől. Ezért engedjék meg nekem, hogy megszegjem az általánosan bevett szokást és ne az elért eredményekről, hanem gyengéinkről s azokkal kapcsolatban feladatainkról mondjak önöknek néhány szót.

Én, elvtársak, olyan feladatokra gondolok, amelyek egész belső építőmunkánkra kiterjednek.

Ezek a feladatok három kérdésre vonatkoznak: politikai munkánk vonalának kérdésére, a nagy néptömegek, különösen a munkásosztály aktivitásának, aktivitása fokozásának és a bürokrácia elleni harcnak kérdésére, és végül, gazdasági építésünk új káderei kialakításának kérdésére.

I

Fokozzák a munkásosztály harckészségét

Kezdjük az első kérdéssel. A mai helyzetnek az a jellegzetessége, hogy immár öt éve békés fejlődési viszonyok között építünk. Nemcsak abban az értelemben beszélek békés fejlődésről, hogy nem viselünk háborút a külső ellenségek ellen, hanem abban az értelemben is, hogy az országon belül sincsenek meg a polgár-

háború elemei. Ez az, amit nálunk építésünk békés fejlődési viszonyainak neveznek.

Tudják, hogy három éven át az egész világ kapitalistái ellen kellett hadakoznunk, hogy kivívjuk ezeket a békés fejlődési feltételeket. Tudják, hogy ezeket a feltételeket kivívtuk és ezt a legnagyobb eredménynek tartjuk. De, elvtársak, mint minden vívmánynak, ennek a vívmánynak is megvannak a hátrányos oldalai. Annak is megvan az ára, hogy békés viszonyok között építünk. Ezek a viszonyok rányomták bélyegüket munkánkra, funkcionáriusainkra és pszichológiájukra. Ez alatt az öt év alatt könnyen, szinte síneken haladtunk előre. Ennek a hatása alatt számos funkcionáriusunk olyan hangulatba ringatta magát, hogy most már minden símán megy majd, mintha különvonaton ülnénk, amelyen közvetlenül, átszállás nélkül száguldunk a szocializmus felé

Ebből a talajból hajtott ki az az elmélet, hogy a dolgok „mennek maguktól", hogy „majd csak lesz valahogy", hogy „minden elrendeződik" önmagától, az az elmélet, hogy nálunk nincsenek osztályok, ellenségeink megnyugodtak, s minden úgy megy nálunk, mint a karikacsapás. Innen ered bizonyos hajlamosság a tétlenségre, az elernyedésre. Az elernyedésnek ez a pszichológiája, ez a „dolgok mennek maguktól" pszichológia a munkában — ez a békés fejlődés időszakának hátrányos oldala.

Miért veszélyesek az ilyen hangulatok? Azért, mert elhomályosítják a munkásosztály látását, megakadályozzák abban, hogy felismerje ellenségeit, álomba ringatják hivalkodó beszédekkel ellenségeink gyengeségéről és aláássák a munkásosztály harckészségét.

Nem szabad megnyugtatnunk magunkat azzal, hogy pártunknak egymillió, a komszomolnak kétmillió, a szakszervezeteknek tízmillió tagja van, hogy ez minden tekintetben biztosítja a végleges győzelmet az ellenség felett. Nem igaz ez, elvtársak. A történelem azt mutatja, hogy a legnagyobb hadseregek is belepusztultak abba, hogy elbízták magukat, túlságosan bíztak saját ere-

jükben, nem számoltak eléggé az ellenség erejével, kezdtek elernyedni, elvesztették harckészségüket, s a válságos pillanat készületlenül érte őket.

A legnagyobb párttal is megtörténhet, hogy készületlenül találja a támadás, a legnagyobb párt is elpusztulhat, ha nem veszi figyelembe a történelem tanulságait, ha nem kovácsolja napról-napra osztályának harckészségét. Elvtársak, nincs veszélyesebb dolog annál, mintha a támadás készületlenül talál bennünket. Készületlenül állni a veszély pillanatában — ez azt jelenti, hogy „meglepetések" áldozatai leszünk, hogy az ellenség láttán rémület fog el bennünket. A rémület pedig felbomláshoz, vereséghez, pusztuláshoz vezet.

Sok példát hozhatnék fel hadseregeink életéből, a polgárháborúból, amikor apró osztagok ízzé-porrá zúzták az ellenség nagy katonai egységeit, mert készületlenül találta őket a támadás. Elmondhatnám, hogy 1920-ban egy gyalogos zászlóalj szétvert és fejvesztett futásra kényszerített három lovashadosztályt, mely legalább ötezer lovasból állott, s ez csak azért történhetett, mert a lovashadosztályokat készületlenül érte a támadás, rémület fogta el őket az ellenség láttán, amelyet nem ismertek, amely pedig egészen kisszámú volt s amelyet egy csapással szét lehetett volna ugrasztani, ha ezek a hadosztályok nem szunyókáltak volna, ha nem fogta volna el őket azután a rémület és nem vesztették volna el a fejüket.

Ugyanezt kell mondanunk pártunkról, komszomolunkról, szakszervezeteinkről és általában minden erőnkről. Nem igaz, hogy nálunk már nincsenek osztályellenségek, hogy megsemmisítettük és felszámoltuk őket. Nem, elvtársak, még vannak osztályellenségeink. És nemcsak vannak, hanem gyarapodnak és megkísérlik, hogy szembeszálljanak a Szovjethatalommal.

Erről tanuskodnak begyüjtési nehézségeink, ez év telén, amikor a falu kapitalista elemei megkísérelték meghiúsítani a Szovjethatalom politikáját.

Erről tanuskodik a Sahtü-ügy, amely a nemzetközi tőkének és országunk burzsoáziájának együttes fellépése volt a Szovjethatalom ellen.

Erről tanuskodik számos bel- és külpolitikai esemény, amelyek ismeretesek önök előtt s amelyekkel itt nem érdemes foglalkozni.

A munkásosztály ellenségeiről hallgatni — nem szabad. Lekicsinyelni a munkásosztály osztályellenségeinek erejét — bűn. Lehetetlen hallgatni minderről, különösen most, békés fejlődésünk időszakában, amikor a szunyókálás és a „dolgok mennek maguktól" elméletének, amely tönkreteszi a munkásosztály harckészségét, bizonyos mértékben kedvező talaja van.

A begyüjtési válság és a Sahtü-ügy óriási nevelő hatása abban áll, hogy felrázták valamennyi szervezetünket, alaposan megtépázták a „dolgok mennek maguktól" elméletét és újból aláhúzták, hogy vannak még osztályellenségek, még élnek, nem szunnyadnak, s hogy a munkásosztály erejét, éberségét, forradalmiságát, harckészségét fokozni kell velük szemben.

Ebből adódik a párt soronlevő feladata, mindennapi munkájának politikai vonala: *fokozni kell a munkásosztály harckészségét osztályellenségeivel szemben.*

Lehetetlen észre nem venni, hogy a komszomol mai kongresszusa, s különösen a „Komszomolszkaja Právda", most közelebb jutott ehhez a feladathoz, mint bármikor. Tudják, hogy a szónokok beszédeikben, s ugyanúgy a „Komszomolszkaja Právda" cikkeiben, kiemelik ennek a feladatnak fontosságát. Ez nagyon jó, elvtársak. Csak ne tekintsék ezt a feladatot átmeneti és futólagos feladatnak, mert a proletariátus harckészségének fokozása olyan feladat, amelynek egész munkánkat át kell hatnia, amíg országunkban osztályok vannak és amíg kapitalista környezetben élünk.

II

Szervezzenek alulról jövő tömegbírálatot

A második kérdés a bürokrácia elleni harccal, fogyatékosságaink tömegbírálatának megszervezésével, az alulról jövő tömegellenőrzés megszervezésével függ össze.

Előrehaladásunk egyik legádázabb ellensége a bürokratizmus. Ez ott tenyészik minden szervezetünkben — a párt-, a komszomol-, a szakmai és a gazdasági szervezetekben egyaránt. Amikor bürokratákról beszélnek, rendszerint ujjal mutogatnak a régi, pártonkívüli hivatalnokokra, akiket a karikatúrák rendszerint pápaszemes embereknek ábrázolnak. *(Derültség.)* Ez nem egészen helyes, elvtársak. Ha csak a régi bürokratákról lenne szó, a bürokrácia elleni harc igen könnyű volna. Az a baj azonban, hogy nem a régi bürokratákról van szó. Új bürokratákról van szó, elvtársak, a Szovjethatalommal együttérző bürokratákról, s végül, a kommunista bürokratákról. A kommunista bürokrata — a bürokrata legveszedelmesebb fajtája. Miért? Azért, mert párttagságával álcázza bürokratizmusát. Pedig ilyen kommunista bürokraták — sajnos — szép számmal akadnak nálunk.

Nézzék pártszervezeteinket. Önök valószínűleg olvastak a szmolenszki ügyről, az artyómovszki ügyről stb. Vajjon véletlenség-e ez?! Mivel magyarázható, hogy pártszervezeteink egyes láncszemeiben az erkölcsi züllésnek és lealjasodásnak ilyen botrányos esetei fordulnak elő? Azzal, hogy a képtelenségig vitték a párt monopolhelyzetét, elfojtották a párttagság hangját, eltiporták a pártdemokráciát, s bürokratizmust honosítottak meg a pártban. Hogyan kell harcolni ez ellen a baj ellen? Azt hiszem, hogy ez ellen a baj ellen nincs és nem is lehet más szer, mint az, hogy megszervezzük a párttagság tömegeiből kiinduló, az alulról jövő ellenőrzést, hogy megvalósítjuk a pártdemokráciát. Mi kifogásolni való van azon, ha felszítjuk a párttagság tömegeinek dühét ezek ellen az elzüllött elemek ellen és lehetővé tesszük, hogy a tömegek

kiebrudalják az ilyen elemeket? Ezen aligha lehet valami kifogásolni való.

Vagy például nézzük a komszomolt. Önök természetesen nem fogják tagadni, hogy imitt-amott a komszomolban is vannak teljesen elzüllött elemek, akik ellen feltétlenül könyörtelen harcot kell folytatni. De hagyjuk az elzüllötteket. Vegyük azt a legutóbbi tényt, hogy a komszomolban egyes személyek körül elvtelen csoportharc folyik, amely megmérgezi a komszomol légkörét. Mivel magyarázható az, hogy a komszomolban annyi „koszarevistát" és „szóbolevistát" találunk, amennyit csak akarunk, de marxistákat lámpással kell keresni? *(Taps.)* Mit bizonyít ez a tény, ha nem azt, hogy a komszomol csúcsszervének néhány láncszemében bürokratikus megcsontosodás megy végbe?

És a szakszervezetek? Ki tagadhatja, hogy a szakszervezetekben túlteng a bürokrácia? Vannak üzemi termelési értekezleteink. A szakszervezetek keretében vannak ideiglenes ellenőrző bizottságok. Ezeknek a szervezeteknek az a feladatuk, hogy felébresszék a tömegeket, felfedjék fogyatékosságainkat és megmutassák építésünk javításának az útját. Miért nem fejlődnek nálunk ezek a szervezetek? Miért nem lüktet bennük az élet? Nem világos-e, hogy a szakszervezeti bürokrácia és a pártszervezetek bürokráciája az, ami nem engedi fejlődni a munkásosztálynak ezeket az igen fontos szervezeteit?

Végül, a gazdasági szervezeteink. Ki tagadhatja, hogy gazdasági szerveinkben is jócskán van bürokratizmus? Vegyük akár a Sahtü-ügyet. Vajjon a Sahtü-ügy nem arról tanuskodik-e, hogy gazdasági szerveink nem mennek előre, hanem másznak, üggyelbajjal vonszolják magukat?

Hogyan vessünk véget a bürokráciának mindezekben a szervezetekben?

Ennek egyetlenegy módja van — meg kell szervezni az alulról jövő ellenőrzést, meg kell szervezni azt, hogy a munkásosztály milliós tömegei résztvegyenek intézményeink bürokratizmusának, fogyatékosságainak, hibáinak bírálatában.

Tudom, hogy amikor szervezeteink bürokratikus elfajulásai ellen felszítjuk a dolgozó tömegek dühét, olykor meg kell bántanunk egyes elvtársainkat is, akik a multban érdemeket szereztek, de most a bürokratizmus betegségében szenvednek. De vajjon megállíthatja-e ez az alulról jövő ellenőrzés megszervezésére irányuló munkánkat? Azt hiszem, hogy nem állíthatja meg és nem is szabad megállítania. Régi érdemeikért mélyen meg kell hajolnunk előttük, de az új hibákért és a bürokratizmusért jól végig lehetne verni a hátukon. *(Derültség, taps.)* Mit tehetünk egyebet? Miért ne tennők meg ezt, ha ezt követeli az ügy érdeke?

Beszélnek a felülről jövő bírálatról, a Munkás-Paraszt Ellenőrzés részéről, a pártunk Központi Bizottsága stb. részéről gyakorolt bírálatról. Mindez természetesen jó. De korántsem elegendő. Sőt, most nem is ez a fontos. Most az a fontos, hogy megindítsuk az alulról jövő bírálat legszélesebb hullámát a bürokrácia ellen általában és különösen munkánk fogyatékosságai ellen. Csak ha kettős nyomást szervezünk, alulról és felülről, csak ha az alulról jövő bírálatra helyezzük át a súlypontot, csakis akkor számíthatunk arra, hogy a harc eredményes lesz és gyökerestől kiirtjuk a bürokráciát.

Helytelen volna azt hinni, hogy csak a vezetőknek vannak építési tapasztalataik. Ez nem igaz, elvtársak. A munkások milliós tömegei, akik iparunkat építik, napról-napra óriási tapasztalatra tesznek szert az építésben, s a milliók tapasztalatai nem kevésbbé becsesek számunkra, mint a vezetők tapasztalatai. Az alulról jövő bírálatra, az alulról jövő ellenőrzésre többek között azért van szükségünk, hogy a milliós tömegeknek ez a tapasztalata ne veszszen kárba, hogy vegyék számba és ültessék át az életbe.

Ebből következik a párt soronlevő feladata: *könyörtelen harc a bürokrácia ellen, az alulról jövő kritika megszervezése, ennek a kritikának figyelembevétele a fogyatékosságaink felszámolására irányuló gyakorlati döntéseknél.*

Nem mondhatjuk, hogy a komszomol, különösen a „Komszomolszkaja Právda" nem volt tekintettel e feladat fontosságára.

De itt az a baj, hogy ennek a feladatnak teljesítésében gyakran megállanak a félúton. Ahhoz, hogy ezt a feladatot maradéktalanul teljesítsék, nemcsak a bírálatra kell figyelemmel lenni, hanem a bírálat eredményére is, figyelemmel kell lenni azokra a javításokra is, melyeket a bírálat nyomán bevezetnek.

III

Az ifjúságnak el kell sajátítania a tudományt

A harmadik feladat a szocialista építés új kádereinek megszervezésével függ össze.

Óriási feladatok állanak előttünk, elvtársak, egész népgazdaságunkat át kell építenünk. A mezőgazdaság terén le kell fektetnünk a nagyüzemű, egyesített, kollektív gazdaság alapját. Molotov elvtárs mai felhívásából valószínűleg tudomást szereztek arról, hogy a Szovjethatalom a kis, szétforgácsolt parasztgazdaságok kollektívába egyesítésének és új nagy szovjet gabonagazdaságok létesítésének roppant nehéz feladatát tűzi maga elé. Ezek olyan feladatok, amelyek megoldása nélkül lehetetlen komolyan és gyorsan előrehaladni.

Míg a Szovjethatalom az iparban a legnagyobb üzemű és legösszpontosítottabb termelésre támaszkodik, addig a mezőgazdaságban a legszétforgácsoltabb és legkisebb parasztgazdaságra támaszkodik, amely csak félig-meddig árutermelő gazdaság, és sokkal kevesebb árugabonát szolgáltat, mint a háborúelőtti gazdaság, annak ellenére, hogy vetésterülete elérte a háborúelőtti méreteket. Ez a gabonabegyüjtés terén mindenféle nehézség forrása lehet a jövőben. Ebből a helyzetből csak úgy kerülhetünk ki, ha a mezőgazdaságban késedelem nélkül hozzálátunk a nagyüzemű, kollektív termelés megszervezéséhez. De nagygazdaságot csak úgy tudunk szervezni, ha ismerjük a mezőgazdasági tudományt. Ahhoz pedig, hogy ezt ismerjük — tanulni kell. Olyan embereink azonban, akik ismerik a mezőgazdasági tudományt, botrányosan kevesen vannak.

Ebből következik az a feladat, hogy meg kell teremteni az új, kollektív mezőgazdaság új, fiatal építő-kádereit.

Az ipar terén sokkal jobban állunk. De az új építő-káderek hiánya itt is fékezi előrehaladásunkat. Elég megemlítenünk a Sahtü-ügyet, hogy megértsük, mennyire égető a szocialista iparban az új építő-káderek kérdése. Persze, az ipari építés terén vannak régi szakembereink. De, először is, ezek kevesen vannak, másodszor, nem valamennyi akarja építeni az új ipart, harmadszor sokan közülük nem értik az építés új feladatait, negyedszer, jelentős részük már kiöregedett és kiesik a sorból. Hogy előrevihessük az ügyet, gyorsított ütemben új szakember káderekre kell teremteni a munkásosztály embereiből, a kommunistákból, a komszomol tagjaiból.

Az építésnek és az építés vezetésének műkedvelői fölös számban vannak a mezőgazdaság és az ipar terén. De olyan emberek, akik értenek az építéshez és a vezetéshez, botrányosan kevesen vannak nálunk. Viszont a tudatlanoknak se szeri se száma ezen a téren. Sőt vannak olyanok is, akik készek dicsőíteni kulturálatlanságunkat. Aki írástudatlan, vagy helytelenül ír és kérkedik elmaradottságával, az — igazi „proli", annak tisztelet és megbecsülés jár. De aki levetkőzte kulturátlatlanságát, aki megtanult helyesen írni, aki elsajátította a tudományt — az idegen, az „elszakadt" a tömegektől, az nem munkás többé.

Azt hiszem, hogy mi egy lépést sem tehetünk előre mindaddig, amíg ezt a barbárságot és vadságot, ezt a tudománnyal és a kultúremberekkel szemben tanúsított barbár magatartást ki nem irtjuk. A munkásosztály nem lehet az ország igazi gazdája, ha nem tudja levetkőzni a kulturálatlanságot, ha nem tudja megteremteni saját értelmiségét, ha nem sajátítja el a tudományt és nem tudja a gazdaságot a tudomány alapján igazgatni.

Meg kell érteni, elvtársak, hogy a harc feltételei most mások, mint a polgárháború időszakában voltak. A polgárháború időszakában az ellenség állásait rohammal, bátorsággal, vakmerőséggel, lovassági rajtaütéssel be lehetett venni. Most azonban, a békés gazdasági építés viszonyai között, lovassági rajtaütéssel csak elront-

hatjuk a dolgot. Bátorságra és vakmerőségre most is szükség van, mint azelőtt. De bátorsággal és vakmerőséggel egymagában nem sokra megyünk. Most érteni kell az ipar, a mezőgazdaság, a közlekedés és a kereskedelem építéséhez, le kell vetkezni a kereskedelemmel szemben tanúsított úri és gőgös magatartást, ha meg akarjuk semmisíteni ellenségeinket.

Ahhoz, hogy építsünk, tudás kell, el kell sajátítani a tudományt. Ahhoz azonban, hogy tudjunk, tanulni kell. Tanulni állhatatosan, türelmesen. Tanulni mindenkitől — ellenségtől és baráttól egyaránt, de különösen az ellenségtől. Tanulni összeszorított fogakkal, nem félve attól, hogy az ellenség nevetni fog rajtunk, tudatlanságunkon, elmaradottságunkon.

Erőddel állunk szemben. Ennek az erődnek neve — tudomány, melynek sokféle ága van. Ezt az erődöt be kell vennünk, bármi áron. Ezt az erődöt az ifjúságnak be kell vennie, ha az új élet építője, ha a régi gárda méltó utódja akar lenni.

Most már nem elégedhetünk meg azzal, hogy *általában* kommunista káderekét, *általában* bolsevik káderekét nevelünk, akik mindenről tudnak valamit fecsegni. A kontárság és a mindenhez konyítás — most megannyi béklyó számunkra. Most vas- és fémipari, textilipari, fűtőanyagipari, vegyiipari, mezőgazdasági, közlekedési, kereskedelmi, könyvelési stb. stb. bolsevik *szakemberekre* van szükségünk. Most az új káderek egész csoportjaira, százaira és ezreire van szükségünk olyan bolsevikokból, akik otthonosak a tudás legkülönbözőbb ágaiban. Enélkül szó sem lehet országunk szocialista építésének gyors üteméről. Enélkül szó sem lehet arról, hogy utól tudjuk érni és túl tudjuk szárnyalni a fejlett tőkés országokat.

Elsajátítani a tudományt, kikovácsolni a bolsevik szakemberek új kádereit a tudás minden ágában és tanulni, tanulni, tanulni a legkitartóbban — ez most a feladat.

A forradalmi ifjúság tömeghadjárata a tudomány meghódításáért — erre van most szükségünk, elvtársak. *(Viharos taps. Felkiáltások:* „Hurrá!", „Bravó!". *Mindenki feláll.)*

Sztálin Művei. 11. köt. 66—77. old. (oroszul).

Sztálin

A „Komszomolszkaja Právdá"-nak

(Fennállásának harmadik évfordulójára)

1928 május 26

Baráti üdvözlet a „Komszomolszkaja Právdá"-nak, munkás- és parasztifjúságunk harcos lapjának!

Sikert kívánok neki azon a nehéz fronton, amelyen az ifjúságot a munkásosztály ellenségei elleni engesztelhetetlen harc szellemében, a kommunizmusnak az egész világon való teljes győzelméért folytatott harc szellemében neveli!

Legyen a „Komszomolszkaja Právda" hívóharang, amely felébreszti az alvókat, bátorítja az elfáradtakat, ösztönzi az elmaradókat, korbácsolja intézményeink bürokratizmusát, feltárja munkánk fogyatékosságait, megvilágítja építőmunkánk sikereit és ilyképpen megkönnyíti az új embereknek, a szocializmus új építőinek, az ifjak és leányok új nemzedékének kinevelését, akik a bolsevikok régi gárdájának helyébe léphetnek!

Forradalmunk ereje abban van, hogy nálunk nincs szakadás a forradalmárok régi és új nemzedéke között. Mi azért győzünk, mert a régi és az új gárda nálunk együtt halad, egységes frontban, *egy* csatasorban a belső és a külső ellenség ellen.

A feladat az, hogy megőrizzük és megszilárdítsuk ezt az egységet.

Hirdesse a „Komszomolszkaja Právda" fáradhatatlanul a régi és az ifjú bolsevik gárda egységének eszméjét!

I. SZTÁLIN

Sztálin Művei. 11. köt. 78—79. old. (oroszul).

Sztálin

A lenini komszomolnak

(Üdvözlet a Szovjetunió Lenini Kommunista Ifjúsági Szövetsége fennállásának tizedik évfordulójára)

1928 október 28

Üdvözlet a lenini komszomolnak fennállása tizedik évfordulójának napján!

A lenini komszomol forradalmunk fiatal tartaléka volt és az is marad. A fiatal munkás-paraszt nemzedék legjobb képviselőinek tíz- és százezrei nevelkedtek a komszomol soraiban, forradalmi edzést kaptak és beolvadtak pártunkba, Szovjetjeinkbe, szakszervezeteinkbe, Vörös Hadseregünkbe, Vörös Hajóhadunkba, szövetkezeteinkbe, kulturális szervezeteinkbe — a bolsevikok régi gárdájának felváltására.

A komszomol azért tudta megoldani ezt a nehéz feladatot, mert a párt vezetésével végezte munkáját, mert tevékenységében egyesíteni tudta a tanulást, különösen a leninizmus tanulását a mindennapi gyakorlati munkával, mert az internacionalizmus szellemében tudta nevelni a munkások és munkásnők, a parasztok és parasztnők fiatal nemzedékét, mert meg tudta találni azt, ami egyesíti az öreg és a fiatal leninistákat, az öreg és az ifjú gárdát, mert egész munkáját alá tudta rendelni a proletárdiktatúra és a szocialista építés győzelme érdekeinek.

Csak azért tudta a komszomol Lenin zászlaját fennen hordozni.

Reméljük, hogy a komszomol a jövőben is teljesíteni tudja kötelességét proletariátusunk és a nemzetközi proletariátus iránt.

Üdvözlet pártunk kétmilliós tartalékának, a lenini komszomolnak!

Éljen a komszomol nemzedék!

I. SZTÁLIN

Sztálin Művei. 11. köt. 242—243. old. (oroszul).

Sztálin

Az Ukrajnai Komszomolnak, fennállása tizedik évfordulója alkalmából

1929 július 10

Forró üdvözlet fennállása tizedik évfordulója alkalmából az Ukrajnai Lenini Komszomolnak, amely kiállta a polgárháború tűzpróbáját, sikeres szocialista versenyt indított és tevékenyen veszi ki részét az ukrán szocialista kultúra építéséből.

I. SZTÁLIN

Sztálin Művei. 12. köt. 116. old. (oroszul).

Sztálin

„A mi ifjaink nem egyformák . . .“

(Az A. M. Gorkijnak írt levél 2. pontja)

1930 január 17

A mi ifjaink nem egyformák. Vannak sopánkodó, fáradt, kétségbeesett ifjak (olyanok, mint Zényin). Vannak bátrak, életvidámak, olyanok, akik akaratukban és törhetetlen győzniakarásukban erősek. Lehetetlen, hogy most, amikor az életben szétszaggatjuk a régi kapcsolatokat és újakat teremtünk, amikor a megszokott utakat járhatatlanná tesszük és új, szokatlan utakat építünk, amikor a lakosság egész csoportjai, amelyek jómódban éltek, kizökkennek életük megszokott medréből és kidőlnek a sorból, megtisztítva az utat a régebben elgyötört és meghajszolt emberek milliói számára — lehetetlen, hogy ilyen helyzetben az ifjúság velünk rokonszenvező emberek egynemű tömege legyen, hogy az ifjúságban ne legyen rétegeződés, szakadás. Először is, az ifjúság soraiban ott vannak a gazdag szülők gyermekei. Másodszor, még ha a (társadalmi helyzetét tekintve) saját ifjúságunkat nézzük is, nincs mindegyik ifjú-

nak idege, ereje, jelleme és megértése ahhoz, hogy úgy fogadja a régi nagyszabású megdöntésének és az új lázas építésének képét, mint *szükséges,* tehát *kívánatos* képet — annál kevésbbé, mert ez a kép nem is nagyon hasonlít az „általános üdvösség" mennyei idilljére, amelytől elvárják, hogy lehetővé tegye a „pihenést", a „boldogság szürcsölését". Érthető, hogy ilyen szédítő rohanásban feltétlenül akadnak olyanok, akik elfáradnak, idegeskednek, megviselődnek, kétségbeesnek, eltávolodnak és végül — átszöknek az ellenség táborába. Ezek a forradalom elkerülhetetlen „költségei".

Most az a fontos, hogy az ifjúságban nem a sopánkodók a hangadók, hanem — harcos komszomolistáink, a kapitalizmust leromboló bolsevikok felváltói — a szocializmust építő bolsevikok, az elnyomottakat és leigázottakat felszabadító bolsevikok új, nagyszámú nemzedékének magva. Ebben van a mi erőnk. És ebben van győzelmünk záloga is.

Sztálin Művei. 12. köt. 174—175. old. (oroszul).

Sztálin

Levél Bezümenszkij elvtársnak

1930 március 19

Bezümenszkij elvtárs!

Megkésve írok.

Nem vagyok irodalmi szakértő és persze nem vagyok kritikus sem. Ennek ellenére, tekintve az Ön határozott kérését, közölhetem Önnel magánvéleményemet.

Mind a „Lövés"-t, mind „Életünk napjá"-t olvastam. Ezekben a művekben nincs semmi „kispolgári", semmi „pártellenes". Az egyiket is, a másikat is, különösen a „Lövés"-t, a forradalmi proletár művészet mintaképének lehet tekinteni a jelenkor számára.

Igaz, megvannak bennük a komszomolista avantgardizmus egyes maradványai. Tapasztalatlan olvasónak, aki ezeket a műveket

olvassa, még úgy is tűnhet, hogy nem a párt javítja ki az ifjúság hibáit, hanem fordítva. De nem ebben a fogyatékosságban van e művek fő jellegzetessége, pátosza. E művek pátosza abban van, hogy élesen vetik fel apparátusunk fogyatékosságainak kérdését, továbbá az e fogyatékosságok kijavításának lehetőségébe vetett mély hitben. Ez a tengelye a „Lövés"-nek is, az „Életünk napjá"-nak is. Fő érdemük is ez. Ez az érdem pedig bőven felér, össze sem hasonlíthatóan kicsiny, szerintem idővel multbavesző fogyatékosságaikkal.

Kommunista üdvözlettel *I. SZTÁLIN*

Sztálin Művei. 12. köt. 200—201. old. (oroszul).

Sztálin

Üdvözlet a komszomol VII. Összszövetségi Konferenciájának

1932 július 9

Üdvözlet a lenini komszomol harcosainak, a hetedik összszövetségi konferencia küldötteinek és küldöttnőinek!

Sikert kívánok önöknek a munkás- és parasztifjúság milliós tömegeinek kommunista szellemben való felvilágosítása és megszervezése terén.

Tartsák magasra a lenini internacionalizmus zászlaját, harcoljanak a népek közötti békéért és barátságért, erősítsék országunk védelmét a kapitalista inváziő ellen, robbantsák fel a rabszolgaság és kizsákmányolás régi világát, építsék és erősítsék a felszabadult munka és a kommunizmus új világát, tanulják meg, hogyan kell egyesíteni munkájukban a hatalmas forradalmi lendületet a bolsevik építők állhatatos gyakorlatiasságával, legyenek méltó fiai és leányai anyánknak — a Szovjetunió Kommunista Pártjának.

Éljen a komszomol nemzedék!

I. SZTÁLIN

„Komszomolszkaja Právda."

Sztálin

Az ifjúság a mi jövőnk, a mi reménységünk

(Az élmunkás kolhozparasztok első összszövetségi kongresszusán mondott beszédből)

1933 február 19

Néhány szót a kolhozokban dolgozó *kommunista ifjúságról.* Az ifjúság a mi jövőnk, a mi reménységünk, elvtársak. Az ifjúságnak kell majd felváltania bennünket, öregeket. Nekik kell majd zászlónkat a végleges győzelemre vinni. A parasztok közt nem kevés az olyan öregember, akit lenyügöz a régi teher, lenyügöz a megszokás hatalma és a régi élet emléke. Érthető, hogy az ilyeneknek nem mindig sikerül a párttal, a Szovjethatalommal lépést tartaniok. Más az ifjúságunk. Az ifjúság mentes minden régi tehertől s könnyebben teszi magáévá a lenini eszméket, mint bárki más. S éppen azért, mert az ifjúság könnyebben teszi magáévá a lenini eszméket, mint bárki más, éppen ezért van hívatva arra, hogy az elmaradókat és ingadozókat előre vigye. Igaz, nincs elég tudása. De a tudás olyan dolog, amit meg lehet szerezni. Ma nincs meg, holnap meglesz. Ezért a feladat: tanulni és megint csak tanulni, elsajátítani a leninizmust. Komszomol elvtársak és komszomol elvtársnők! Sajátítsátok el a bolsevizmust és vezessétek az ingadozókat előre! Kevesebbet fecsegjetek, többet dolgozzatok s ügyeteket siker koronázza. *(Taps.)*

Sztálin. A leninizmus kérdései. 1945. 420. old. (oroszul).
Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra. 501. old.

Sztálin

A lenini komszomolnak

(Üdvözlet a Szovjetunió Lenini Kommunista Ifjúsági Szövetségének fennállása tizenötödik évfordulója alkalmából)

1933 október 29

Baráti üdvözlet a lenini munkás-paraszt komszomolnak, dicsőséges forradalmi ifjúságunk szervezőjének, fennállásának tizenötödik évfordulója alkalmából!

Sikert kívánok a komszomolnak ifjúságunk leninista nevelésében, abban a munkájában, amellyel ifjúságunkat a munkásosztály ellenségei ellen folytatott engesztelhetetlen harc szellemében, a világ minden nyelvű és fajú dolgozója közötti nemzetközi baráti kapcsolatok megszilárdításának szellemében neveli.

A komszomolista élmunkások és élmunkásnők dicsőséget szereztek az új gyárak, bányák, vasutak, szovhozok, kolhozok építésének időszakában. Remélem, hogy a komszomolista élmunkások népgazdaságunk minden ágában még nagyobb bátorságot és kezdeményezést fognak tanusítani az új technika elsajátításában, országunk védelmi képességének fokozásában, hadseregünk, hajóhadunk és légierőnk erősítésében.

A lenini komszomol 15 éves fennállása alatt bátran vitte előre Lenin nagy zászlaját és sikeresen sorakoztatta fel e zászló köré a fiatal munkások és parasztok, a fiatal munkásnők és parasztnők millióit. Reméljük, hogy a lenini komszomol a jövőben is fennen fogja hordozni Lenin zászlaját és becsületesen viszi nagy harcunk győzelmes végéig, a szocializmus teljes győzelméig.

Éljen a lenini komszomol!

Éljen a lenini komszomol Központi Bizottsága!

I. SZTÁLIN

Lenin—Sztálin. A munkáról. 562. old. (oroszul).

III

A GYERMEKEK ÉS A SERDÜLTEK MUNKÁJÁRÓL ÉS HELYZETÉRŐL A KAPITALIZMUSBAN

Tiltsák meg a 15 éven aluli gyermekek munkáját

(Részlet „A szociáldemokrata párt programtervezete és annak magyarázata“ c. brosúrából)

1895—1896

Az orosz szociáldemokrata párt, anélkül, hogy elkülönülne a munkásmozgalomtól, támogatni fog minden olyan társadami mozgalmat, amely az önkényuralmi kormányzat korlátlan hatalma ellen, a kiváltságos nemesi földbirtokosok ellen, valamint a jobbágyságnak és rendiségnek a szabadversenyt korlátozó maradványai ellen irányul...

Ezekből a nézetekből kiindulva, az orosz szociáldemokrata párt mindenekelőtt követeli:

Az általános és közvetlen választójogot minden 21. életévét elért orosz állampolgár számára, vallási és nemzetiségi különbség nélkül...

A munkások számára az orosz szociáldemokrata párt követeli:

Az éjjeli munka és az éjjeli műszakok törvényes megtiltását. A 15 éven aluli gyermekek munkájának megtiltását.

Lenin Művei. 4. kiad. 2. köt. 80—81. old. (oroszul).

Lenin

A kisparasztok túlterhelik munkával a gyermekeket

(*„A kapitalizmus a mezőgazdaságban"* c. cikkből)

1899

A kisparasztok — mondja a westfáliai falusi nép életének Kautsky által idézett tanulmányozója — mértéktelenül túlterhelik gyermekeiket munkával, úgy, hogy visszamaradnak testi fejlődésükben; a bérmunkának nincsenek ilyen hátrányos következményei. Az angol falvak létviszonyainak tanulmányozására kiküldött bizottság előtt (1897) egy lincolni kisparaszt a következő kijelentést tette: „Én egy egész családot neveltem fel és félholtra kínoztam a munkával". Egy másik így beszél: „A gyerekekkel együtt 18 órát dolgoztunk, átlagosan 10—12 órát". A harmadik: „Mi keményebben dolgozunk mint a napszámosok, úgy dolgozunk, mint a rabszolgák". Read úr ugyanezen bizottság előtt a következőképpen jellemzi a szó szoros értelmében vett földművelés túlsúlyát felmutató vidékek kisparasztjainak helyzetét: „Létfenntartásának egyetlen módja, hogy két napszámos helyett dolgozik, de ugyanannyit ad ki, mint egy napszámos. Gyermekei jobban agyon vannak csigázva és rosszabbul vannak nevelve, mint a napszámosok gyermekei" („Royal Commission on Agriculture final report" — „A királyi agrárbizottság zárójelentése" — 34, 357. old. Kautskynál idézve, 109. old.). Talán csak nem hajlandó Bulgákov úr azt állítani, hogy a napszámosok nem kevésbbé gyakran dolgoznak két paraszt helyett? Különösen jellemző azonban a következő, Kautsky által felhozott tény, amely megmutatja, hogy miként „vezethet a parasztok éhezési művészete (Hungerkunst) a kisüzemi termelés gazdasági fölényére": két badeni parasztgazdaság jövedelmezőségének összehasonlítása azt mutatja, hogy az egyiknek, a *nagynak* 333 márka vesztesége, a másiknak, a *félekkorának* pedig 191 márka feleslege van. De az előbbi gazdaságnak, amely kizárólag

bérmunkásokkal dolgoztatott, megfelelően kellett táplálni őket, úgy hogy fejenként naponta majdnem 1 márkát költött (kb. 45 kopejka), míg a kisgazdaságban kizárólag családtagok dolgoztak (feleség és 6 felnőtt gyermek), akiknek megélhetése csak fele olyan jó volt: 48 pfennigbe került naponta és fejenként. Ha a kisparaszt családja is olyan jól táplálkozott volna, mint a nagygazda bérmunkásai, a kisgazdának 1250 márka vesztesége lett volna. „Fölöslege nem a teli csűrből, hanem az üres hasból állott elő." Milyen sok hasonló példát fedeznének fel, ha a mezőgazdaságban a nagy- és kisgazdaságok „jövedelmezőségének" összehasonlítását a parasztok és bérmunkások fogyasztásának kiszámítása kisérné. Van egy másik számítás is, amely azt példázza, hogy egy kisgazdaság (4—6 hektár) jövedelmezőbb egy nagy gazdaságnál (26,5 hektár); ezt a számítást egyik szakfolyóiratban végezték. De hogyan éri el a nagyobb jövedelmet? — kérdezi Kautsky. Kiderül, hogy a kisgazdának segítenek a gyermekei, már attól a kortól kezdve, hogy járni kezdenek, míg a nagygazdának pénzt kell kiadnia a gyermekekre (iskola, gimnázium) ...

Lenin Művei. 4. kiad. 4. köt. 113—114. old. (oroszul).

Lenin

A kapitalista gyárban úgy érzi magát az ifjúmunkás, mint az erdei vadonban

(*„A munkásbíróságokról"* c. cikkből)

1899

... A hivatalnok-bíráktól sohasem várhatjuk, hogy teljesen igazságosak legyenek: már megmondtuk, hogy ezek a bírák a burzsoá osztályhoz tartoznak és már eleve hajlanak arra, hogy

elhigyjenek mindent, amit a gyáros mond, de ne higyjenek a munkás szavainak. A bírák a törvényt nézik: a munkaszerződést (az egyik ember bér ellenében vállalja, hogy bármit megtesz a másiknak, vagy szolgál nála). És a bírónak mindegy, hogy mérnök, orvos, gyárigazgató vagy pedig napszámos szegődik-e el a gyároshoz; a bírák (burzsoá lelkük és burzsoá bárgyúságuk következtében) azon a nézeten vannak, hogy a segédmunkásnak ugyanolyan jól kell ismernie jogait és ugyanúgy kell értenie ahhoz, hogy a szerződésben minden szükségesre kitérjen, mint az igazgatónak, az orvosnak vagy a mérnöknek. Az ipari bíróságok (fele részben) munkásküldöttekből állanak, akik nagyon jól tudják, hogy az új, vagy a fiatal munkás gyakran úgy érzi magát a gyárban és az irodában, mint az erdei vadonban, és fogalma sincs arról, hogy „szabad szerződést" köt s ebben a szerződésben „kikötheti" minden, számára kívánatos feltételt . . .

Lenin Művei. 4. kiad. 4. köt. 276—277. old. (oroszul).

Lenin

Az állandóan éhező gyermekek nemzedéke

(*„A sztrájkokról"* c. cikkből)

1899

Amikor a nép tönkremenetele olyan fokra hág, hogy a városokban is, a falvakban is, mindíg tömegével vannak a munkanélküliek, amikor a gyárosok óriási vagyonokat halmoznak fel s a kisvállalkozókat kiszorítják a milliomosok, — akkor az egyes munkás *teljesen erőtlenné* válik a tőkésekkel szemben. A tőkésnek lehetősége nyílik arra, hogy teljesen elfojtsa, a rabszolgamunkában halálra hajszolja a munkást, de nem is csak a munkást,

hanem feleségét és gyermekeit is. És valóban, figyeljék csak meg azokat az iparágakat, melyekben a munkások még nem vívták ki maguknak a törvényes védelmet s amelyekben a munkások nem tudnak ellenállást tanusítani a tőkésekkel szemben, és meglátják, hogy a munkanap mérhetetlenül hosszú, eléri a 17—19 órát, meglátják, hogy már 5—6 éves gyermekek is beleszakadnak a munkába, hogy a munkások egy egész nemzedéke állandóan éhezik és lassan-lassan éhen pusztul...

Lenin Művei. 4. kiad. 4. köt. 288. old. (oroszul).

Lenin

A dolgozó ifjúság helyzete az oroszországi kapitalizmus fejlődése idején

(Szemelvények *„A kapitalizmus fejlődése Oroszországban"* c. műből)

1899

III. fej. A földesurak áttérése a tőkés gazdálkodásra.
VIII. A gépek jelentősége a mezőgazdaságban.

... A gépek a termelés koncentrációjához és a tőkés kooperáció alkalmazásához vezetnek a földművelésben. A gépek bevezetése egyrészt jelentős tőkét követel s ezért csak a nagygazdák valósíthatják meg, másrészt a gép csak nagybani termelésnél fizetődik ki, miértis a gépek bevezetésével együtt szükségessé válik a termelés kibővítése. Az aratógépek, gőzcséplőgépek stb. elterjedése ilymódon a mezőgazdasági termelés koncentrációjára mutat, s lejjebb valóban látni fogjuk, hogy az orosz földművelésnek az a területe (Újoroszország), amelyben a gépek használata különösen elterjedt, egyúttal a gazdaságok igen jelentős méreteivel is kitűnik.

Csak azt jegyezzük meg, hogy hiba volna a földművelés koncentrációját egyedül a vetésterület extenzív kibővülésének formájában képzelni el (mint N.—on úr teszi); a valóságban a földművelés koncentrációja, ami a piacra termelő földművelés formáit illeti, a legkülönfélébb formákban nyilvánul meg... A termelés koncentrációja elválaszthatatlan a gazdaságban alkalmazott munkások széleskörű kooperációjától. Fentebb láttunk egy esetet, amikor a nagybirtok a gabona learatására egyidejűleg *száz meg száz* aratógépet foglalkoztat. „A 4—8 lovas járgányos cséplőgépek 14—23, sőt több munkást igényelnek, akiknek fele nő és serdületlen fiú, vagyis félmunkás... A 8—10 lóerős gőzcséplőgépek, aminők" (Herszon kormányzóságban) „minden nagygazdaságban találhatók, 50—70 munkást igényelnek egyidejűleg s ezeknek több mint fele félmunkásokból, 12—17 éves lányokból és fiúkból kerül ki"...

A gépek használatának másik következménye a női és gyermekmunka fokozott igénybevétele. A kialakuló tőkés földművelés általában a munkások bizonyos ranglétráját hívta életre, amely nagyon emlékeztet a gyári munkások ranglétrájára. Így a délorosz gazdaságokban megkülönböztetnek: a) *teljes munkásokat* — mindenfajta munkára alkalmas felnőtt férfiak; b) *félmunkásokat* — 20 éven aluli nők és férfiak; a félmunkásokat két kategóriára osztják: *aa)* 12—13 éves kortól 15—16 éves életkorig — ezek a szó szoros értelmében vett félmunkások és *bb) a nagyobb erejű félmunkások,* „gazdasági nyelven «háromnegyed» munkások" — 16 és 20 év között, akik a kaszáláson kívül a teljes munkás minden munkáját el tudják végezni. Végül c) *apró kisegítő* félmunkásokat — 8 évnél nem fiatalabb és 14 évnél nem idősebb gyerekek; ezek disznót vagy borjút őriznek, gyomlálnak, szántásnál a lovat hajtják. Az apró kisegítő félmunkások nem ritkán kosztért és gúnyáért szolgálnak. A földművelési munkaeszközök bevezetése „elértékteleníti a teljes munkás munkáját" s lehetővé teszi helyettesítését olcsóbb női és serdületlen gyermekmunkával. A jövevény munká-

sokra vonatkozó statisztikai adatok igazolják a férfimunka kiszorítását a női munka által: 1890-ben Kahovka mezővárosban és Herszonban e munkások 12,7%-a a nők közül került ki; 1894-ben az egész kormányzóságban 18,2% volt közöttük a nő (56 464-ből 10 239); 1895-ben 25,6% (48 753-ból 13 474). A gyerekek százalékaránya 1893-ban 0,7% (10-től 14 évig), 1895-ben pedig 1,69% (7-től 14 évig) volt. Herszon kormányzóság Jeliszavetgrádi kerületében a gazdasági munkások 10,6%-a gyermek (u. o.).

A gépek növelik a munkások munkájának intenzitását. Például az aratógépek legelterjedtebb fajtája (amelynél a learatott gabonát kézzel kell ledobni) a jellemző „homlokizzasztó" vagy „tarkóizzasztó" nevet kapta, mert az ezen végzett munka rendkívüli erőfeszítést követel a munkástól: a munkás a ledobáló szerkezetet helyettesíti (v. ö. „Oroszország termelőerői." I. 52. old.). Ugyanígy növekszik a munkaerőfeszítés a cséplőgépeknél is. A gép tőkés alkalmazása itt is (mint mindenütt) rendkívül erősen ösztönöz a munkanap meghosszabbítására. A mezőgazdaságban is feltűnik a korábban ismeretlen éjjeli munka. „Bő termésű években... néhány nagybirtokon és sok parasztgazdaságban még éjnek idején is folyik" a munka (Tyezjakov, id. mű, 126. old.), mesterséges világítás — fáklyafény — mellett (92. old.). Végül, a gépek rendszeres használata a mezőgazdasági munkások közt sérüléssel járó baleseteket von maga után; a gépek mellett dolgozó lányok és gyermekek között természetesen különösen gyakran fordulnak elő sérülések. Így például Herszon kormányzóság kórházai és gyógyintézetei a mezőgazdasági munkák dandárja idején megtelnek, mégpedig „csaknem kizárólag sérültekkel" s „bizonyos értelemben tábori kórházul szolgálnak a mezőgazdasági munkások óriási hadseregének sebesültjei, a mezőgazdasági gépek és munkaeszközök könyörtelenül pusztító tevékenységének áldozatai részére"...

X. A szabad bérmunka jelentősége a mezőgazdaságban.

A nagyvállalkozót az egyszerű kereskedelmi számítás arra készteti, hogy eltekintsen a kicsinyes zsugoriságtól, amely kis haszonnal jár és összetűzés esetén nagy veszteséggel fenyeget. Ezért például a nagybani szegődtetők (akik 300—800 munkást vesznek fel) azon vannak, hogy a hét leteltével ne bocsássák el munkásaikat s a munkabért ők maguk a munkaerőkeresletnek megfelelően állapítják meg; sőt egyesek önként még ráadást is adnak a kikötött munkabérre olyankor, ha a környéken a munkabérek emelkednek s minden amellett szól, hogy ezek a ráadások búsásan megtérülnek a jobb munka és az összeütközések elmaradása révén. Ezzel szemben a kisgazda semmitől sem riad vissza. „A tanyás muzsikok és a német telepesek «kiválasztják» a munkásokat, 15—20%-kal több bért fizetnek, de az a munkatöbblet, amelyet ezek a gazdák a munkásokból «kipréselnek», meghaladja az 50%-ot". A lányoknak az ilyen gazdáknál, mint ők maguk mondják, „se nappaluk, se éjjelük". A kaszásokat foglalkoztató telepesek fiaikat kényszerítik arra, hogy *felváltva* a munkások sarkában legyenek (vagyis hajszolják őket!) s egymást naponta háromszor felváltva kergetik a kaszásokat: „innen van az, hogy a német telepeseknél dolgozó munkásokat már elcsigázott külsejükről is fel lehet ismerni . . .

IV. fej. A piacra termelő mezőgazdaság növekedése.
VII. A mezőgazdasági termékek technikai feldolgozása.

A nagy arányokban folytatott tőkés mezőgazdaságnak haladása a mezőgazdasági bérmunkások, béresek s különösen a napszámosok keresletének igen jelentős növekedésével jár együtt; különösen nagy méretekben alkalmazzák a női és gyermekmunkát . . . A szomszédos kormányzóságok parasztjai közt az elvándorlás egy különleges fajtája — a „cukorhoz" vándorlás kapott lábra (u. o., 42. old.). Úgy számítják, hogy egy morgen (=⅔ gyesz.) cukorrépaföld teljes megmunkálásához 40 munkanap kell (Szabad

bérmunka. 72. old.). „Európai Oroszország falusi lakosságának gazdasági helyzetére vonatkozó statisztikai anyag összesítése" (a min. biz. kiadása) c. kiadvány szerint egy gyesz. cukorrépaföld megmunkálásához gépi megmunkálással 12, kézi megmunkálással pedig 25 férfi munkanap kell, nem számítva a nők és fiatalkorúak munkáját. Ilymódon a cukorrépaföldek megmunkálásánál egész Oroszországban valószínűleg nem kevesebb mint 300 000 falusi napszámost és napszámosnőt kell foglalkoztatni. A cukorrépával bevetett terület gyeszjatyínák alapján kiszámított növekedése azonban még nem nyujt teljes fogalmat a bérmunkásokra megnyilvánuló keresletről, mert bizonyos munkákat a cukorrépa berkovecei szerint fizetnek. A „Beszámolók és vizsg."-ban pl. a következőket olvassuk:

„A város és a kerület női lakossága" (a Csernyigov kormányzóságban fekvő Krolevec városról van szó) „becsüli a cukorrépaföldeken végzett munkát; ősszel a cukorrépa tisztításáért egy berkovec [= 163,8 kg] után 10 kopeket fizetnek; két nő hat-tíz berkovecet tisztít meg egy nap, de egyesek a fejlődő cukorrépa gondozására: gyomlálására és feltöltésére szegődnek el; ez esetben a teljes gondozásért, kiszedésért és tisztításért minden megtisztított berkovec cukorrépa után 25 kopeket kapnak." A munkások a cukorrépaültetvényeken rendkívül súlyos helyzetben vannak. Például a „Vracsebnaja hronyika Harkovszkoj Gubérnyii" — „Harkov Kormányzóság Orvosi Krónikája" c. folyóirat „egész sor szomorúnál szomorúbb tényt" közöl *„a cukorrépaültetvényeken dolgozó* munkások helyzetéről". Így Podolszkij, az Ahtürkai kerületben fekvő Kotelva szloboda (telep) zemsztvo-orvosa a következőket írja: „Ősszel a *tífuszjárvány* kezdetét rendszerint a *jómódú parasztok cukorrépaültetvényein dolgozó ifjúság* soraiban veszik észre. A munkások pihenő- és hálóhelyéül kijelölt csűrök az ilyen ültetvényeseknél igen piszkosak, a szalma, amin alszanak, a munka végéig a szó szoros értelmében trágyává változik, mivel soha ki nem cserélik: itt fejlődnek ki a járványok fészkei. Volt olyan

eset, hogy egyszerre 4—5 tífuszos megbetegedést kellett megállapítani az egy és ugyanazon ültetvényről beszállított betegek között." Ennek az orvosnak véleménye szerint „a vérbajosok nagy része a cukorrépaültetvényekről kerül ki". Fejnberg úr teljes joggal jegyzi meg, hogy az „ültetvényeken folytatott munka a gyári munkánál semmivel sem kevésbbé ártalmas mind magukra a munkásokra, mind a környék népességére nézve, sőt különösen veszedelmes azáltal, hogy a nők és fiatalkorúak tömegei végzik s hogy itt a munkások a társadalom és az állam legelemibb védelmétől is meg vannak fosztva"...

V. fej. A kapitalizmus első fejlődési fokai az iparban
II. Kisárutermelők az iparban.

Az árutermelés kezdeti formáinál a „kusztárok" közötti verseny még nagyon gyenge, de mennél jobban bővül a piac és terjed ki széles területekre, a verseny mind erőteljesebbé válik s véget vet a kisiparos patriarchális nyugalmas jólétének, amely tényleges monopóliumos helyzetéből fakadt. A kis árutermelő érzi, hogy érdekei, az egész társadalom érdekeivel ellentétben, ennek a monopóliumos helyzetnek fenntartását követelik s ezért *fél* a konkurrenciától. Mind egyénileg, mind a többi kistermelővel összefogva, minden erejével azon van, hogy megakadályozza a versenyt, hogy „ne engedje be" a versenytársakat saját vidékére, hogy saját helyzetét, mint állandó vevőkörrel rendelkező kisiparosét, megszilárdítsa. Ez a félelem a konkurrenciától oly kirívóan jellemzi a kisárutermelő igazi társadalmi arculatát, hogy szükségesnek tartjuk az idevágó tények részletesebb ismertetését. Először is vegyünk egy példát a kézművességből. A kalugai juhirha-cserzők más kormányzóságokba járnak munkára; ez az iparűzés a jobbágyság megszüntetése óta hanyatlik; a földesurak ugyanis, amikor jobbágyaikat nagy pénzdíj fejében „irhacserzésre" elengedték, szigorúan ügyeltek arra, hogy azok tudják „meghatározott helyüket" s más juhirha-cserzőnek ne engedjék meg az idegen körzetbe való behatolást. Az ilymódon megszervezett iparűzés annyira hasznothajtó volt, hogy

egyes „telephelyeket" 500 meg 1000 rubelért engedtek át s egy kézműves megjelenése idegen körzetben néha véres összeütközésre vezetett. A jobbágyság megszüntetése aláásta ezt a középkori jómódot; „ez esetben a kényelmes vasúti közlekedés is segítségére van a konkurrenciának". Ugyanide tartozik az az egész sor mesterségnél tapasztalható s határozottan általános szabály jellegű jelenség is, hogy a kisiparosok titkolni igyekeznek a technikai találmányokat és javításokat, rejtegetni igyekeznek mások előtt a hasznothajtó munkát, hogy így a „veszedelmes konkurrenciának" elejét vegyék.Valamely új iparűzés megalapítói, vagy olyan személyek, akik egy már meglevő iparba tökéletesítéseket visznek be, minden lehető módon eltitkolják az előnyös foglalkozást a falubeliek előtt, ebből a célból különféle ravaszkodásokhoz folyamodnak (pl. a megtévesztés kedvéért meghagyják a műhely régi berendezését), senkit sem bocsátanak be a műhelybe, suttyomban dolgoznak s még saját édes gyermekükkel sem beszélnek a termelésről. Az ecsetkészítő mesterség elterjedésének lassúságát Moszkva kormányzóságban „rendszerint a jelenlegi termelőknek az új versenytársaktól való irtózásával magyarázzák. Azt beszélik, hogy idegenek előtt lehetőleg eltitkolni igyekeznek munkájukat; idegen tanoncokat csak egy termelő tart". A fémfeldolgozó mesterségről nevezetes Bezvodnoje községről (Nyizsnyij-Novgorod kormányzóság) a következőket olvassuk: „Figyelemreméltó, hogy Bezvodnoje lakosai mindeddig" (tudniillik a 80-as évek elejéig; a mesterséget az 50-es évek elejétől űzik) „gondosan titkolják módszereiket a szomszédos parasztok előtt. Nem egyszer kísérelték meg, hogy olyan határozatot hozassanak a járás elöljáróságával, amely szerint büntetéssel sújtanak mindenkit, aki mesterségük titkait más községnek továbbadja; mivel a határozatot formailag nem sikerült keresztülvinniök, erkölcsileg tartják azt magukra nézve kötelezőnek, s ezért nem adják oda leányaikat a szomszédos falvakból jelentkező kérőknek s lehetőleg fiaikat sem engedik onnan házasodni".

VI. fej. A tőkés manufaktúra és a tőkés házimunka.
II. A tőkés manufaktúra az orosz iparban.

1. Szövőipar.

Moszkva kormányzóság „paszományipara" a tőkés manufaktúrát testesíti meg, teljesen hasonló szervezettel. Ugyanez a helyzet Szarátov kormányzóság Kamüsini kerületének kartoniparában is. A „Lajstrom" szerint 1890-ben itt 31 „gyár" volt, 4250 munkással és 265 000 rubel értékű termeléssel, míg a „Jegyzék" szerint mindössze egy „munkaelosztó iroda" volt, 33 üzemi munkással és 47 000 rubel termeléssel. (Vagyis 1890-ben az üzemben dolgozó és az otthon foglalkoztatott munkások össze voltak keverve!) A helyi kutatás szerint a kartonkészítés 1888-ban mintegy 7000 szövőgépet foglalkoztatott kétmillió rubel értékű termeléssel, miközben „az egész szakmát néhány gyáros irányítja", akiknek a „kusztárok" dolgoznak, ideértve 6—7 éves gyerekeket is, 7—8 kopek napibérrel...

5. Állati termékek feldolgozása. Bőr és szűcsipar.

... A legnagyobb mértékben jellegzetes és tipikus a tőkés manufaktúrára a mókusprém ipari feldolgozása Olonyec kormányzóság Kargopoli kerületében, amit ennek az iparnak egy mestere és egyben oktatója nagy szakértelemmel, valamint az iparűző népesség egész életének hű és keresetlen ecsetelésével ismertet a „Kusztárbiz. munk."-ban (IV. füz.). Leírása szerint (1878) az ipar a XIX. század eleje óta áll fenn; 8 vállalkozó van 175 munkással, de nekik dolgozik körülbelül 1000 varrónő (otthon) és kb. 35 szűcscsalád (a falvakban), összesen 1300—1500 személy, 336 000 rubel termeléssel. Mint érdekességet meg kell említeni, hogy amíg ez az iparág virágzott, nem került be a „gyáripari" statisztikába. Az 1879. évre vonatkozó „Lajstrom"-ban nincs megemlítve. Mikor azonban hanyatlani kezdett, a statisztikában is helyet kapott. Az 1890. évre vonatkozó „Lajstrom" Kargopol városban és kerületben 7 üzemet számlál 121 munkással és 50 000

rubel termeléssel, míg a „Jegyzék" — 5 üzemet 79 munkással (továbbá 57 házimunkással) és 49 000 rubelnyi termeléssel. Az állapotok ebben a tőkés manufaktúrában szerfölött tanulságosak, mivel megmutatják, miként folynak a dolgok „kusztáriparunk" azon ősrégi és mindenképen őseredeti ágaiban, amelyek ott rekedtek Oroszország istenhátamögötti zugai egyikében. A mesterek rendkívül egészségtelen levegőben naponta 15 órán át dolgoznak, havonta 8 rubelt keresnek, egy évben 60—70 rubelnél kevesebbet. A vállalkozók évi jövedelme körülbelül 5000 rubel. A vállalkozó és a munkások viszonya — „patriarchális": a vállalkozó ősrégi szokás szerint ingyen ad kvaszt és sót, amit azonban a munkásoknak az urasági szakácsnőtől kell kikönyörögniök. A vállalkozó iránti hála jeléül (azért, mert munkát „ad") a munkások a munka végeztével jönnek, hogy a mókusfarkokat ingyen kinyujtsák és a prémet megtisztítsák. A mesterek egész héten át a műhelyben laknak s a vállalkozók merő tréfából megverik (id. mű, 218. old.) és mindenféle munka elvégzésére kényszerítik őket, szénaforgatásra, hólapátolásra, vízhordásra, ruhaöblögetésre stb. A munkaerő olcsósága már magában Kargopolban is elképesztő, a környéki parasztok pedig — „csaknem ingyen is hajlandók dolgozni". A termelés a kézimunkán alapszik, rendszeres munkamegosztással és hosszantartó (8—12 éves) tanoncidővel; a tanoncok sorsát könnyű elképzelni.

6. Az állati termékek feldolgozásának egyéb ágai.

A tőkés manufaktúra különösen figyelemreméltó példája Tver kormányzóság Korcsevai kerületében fekvő Kimrü falu és környékének híres lábbelikészítő ipara. Ez az ipar ősrégi; a XVI. század óta áll fenn. A reformutáni időszakban tovább gyarapszik és fejlődik. Pletnyov a 70-es évek elején ennek az iparnak kiterjedését 4 járásra számította, 1888-ban már 9 járást számláltak. Az ipar szervezeti alapja a következő. A termelés élén a bérmunkásokat foglalkoztató nagy műhelyek tulajdonosai állanak, akik kiszabott

bőrt osztanak szét otthoni megvarrásra. Pletnyov úr 20 ilyen vállalkozót számlált 124 munkással, továbbá 60 fiúval és 818 000 rubel termeléssel; e tőkések otthon dolgozó munkásainak számát a szerző hozzávetőlegesen 1769-re, a fiúkét pedig 1833-ra becsüli. Ezután a kisvállalkozók következnek 1—5 munkással és 1—3 fiúval. Ezek a vállalkozók főleg Kimrü faluban, a piacokon helyezik el árujukat; számuk 224-re rúg, 460 munkással, továbbá 301 fiúval és 187 000 rubelnyi termeléssel. Eszerint a vállalkozók száma összesen 244, a munkásoké 2353 (ebből 1769 házimunkás), a fiatalkorú munkásoké 2194 (ebből 1833 házimunkás), a termelés összértéke 1 005 000 rubel. Ezen kívül vannak műhelyek, amelyek különféle részműveleteket végeznek el: a bőr megtisztítása színlővassal, a hulladék összeragasztása, külön árufuvarozók (4 vállalkozó 16 munkással és mintegy 50 lóval), speciális asztalosok (ládakészítéshez) stb. Az egész kerület össztermelését Pletnyov 4 700 000 rubelre becsüli. 1881-ben 10 638, illetőleg a vándormunkásokkal együtt 26 000 kusztárt számláltak, 3 700 000 rubelnyi termeléssel. A munkafeltételeket illetőleg fontos megemlíteni a mértéktelenül hosszú munkaidőt (14—15 óra), a rendkívül egészségtelen munkaviszonyokat, az áruban történő bérfizetést stb.

Ugyanilyen típusú a szaruipar is, amely táblázatunkban a kisiparok közé van felvéve. A néhány tucat bérmunkást foglalkoztató „kusztárok" a „Lajstrom"-ban is mint „gyárosok" szerepelnek. A termelésben munkamegosztást alkalmaznak; a munkát otthonra is szétosztják (a fésűcsiszolók közt). A Bogorodszkojei kerületben az iparág központja a nagy Hotyeicsi falu, amelyben a mezőgazdaság már háttérbe szorult (1897 — 2494 lakos). Nagyon helyesen állapítja meg a Moszkva kormányzósági zemsztvo „Kusztárnüje promüszlü Bogorodszkovo ujezda Moszk. gub. v 1890 g." — „A kusztáripar Moszkva korm. Bogorodszkojei kerületében 1890-ben" c. kiadványa, hogy ez a falu *„nem más, mint a fésűkészítés egyetlen kiterjedt manufaktúrája"*. 1890-ben ebben a faluban több mint 500 iparost számláltak, akik 3,5—5.5 millió darab fésűt állítottak elő. „A szarv eladója a legtöbb esetben egyidejűleg

a készítmények felvásárlója s ezenfelül nem ritkán nagy fésűs is." Különösen rossz helyzetben azok a mesterek vannak, akik „darabbér ellenében" kényszerülnek átvenni szarvat: „ezek helyzete valóban rosszabb, mint a nagyüzemekben dolgozó bérmunkásoké". A szükség arra viszi őket, hogy mértéken felül használják ki az egész család munkaerejét, *meghosszabbítsák a munkanapot* és serdületlen gyermekeiket ültessék oda dolgozni. „Tél idején Hotyeicsiben éjjeli egy órakor kezdik a munkát és igazán nehéz megmondani, hogy a «darabbér ellenében» dolgozó «önálló» kusztár házában mikor ér véget a munka." Nagyon elterjedt a bérfizetés áruban. „Ez a rendszer, amelyet a gyárakban nagy fáradsággal már megszüntettek, a kis kusztárműhelyekben még ereje teljében van." Valószínűleg ugyanilyen képet mutat a szarukészítmények iparának szervezete a Kadnyikovi kerületben (Vologda korm.) fekvő Usztye nagyközség körzetében (az ú. n. „Usztyjanscsinában") is, amelyhez 58 falu tartozik. V. Boríszov úr itt 388 kusztárt számlált, 45 000 rubelnyi termeléssel: a kusztárok valamennyien tőkéseknek dolgoznak, akik a szarvat Szentpétervárott, a békateknőt pedig külföldön vásárolják.

Moszkva kormányzóság kefekötő iparának élén nagyszámú bérmunkást foglalkoztató és a munkamegosztást rendszeresen alkalmazó nagyüzemeket látunk.* Érdekes rámutatni ezen a helyen arra a változásra, amely az 1879—1895 közötti években következett be ennek az iparágnak szervezetében (lásd a moszkvai zemsztvo „A kefekötőipar az 1895. évi kutatások szerint" c. kiadványát). Néhány vagyonos iparos Moszkvába költözött át, hogy ott folytassa az ipart. Az iparosok száma 70%-kal növekedett, különösen az iparágban foglalkoztatott nők (+170%) és leányok (+159%) száma. A bérmunkásokat foglalkoztató nagyműhelyek száma csökkent; a bérmunkásokat alkalmazó üzemek száma 62%-ról 39%-ra esett vissza. Ez azzal magyarázható, hogy a vállalkozók áttértek

* A „fűrészelő" a kefe foglalatát fűrészeli ki, a „fúró" kis lyukakat fúr bele, a „tisztító" megtisztítja a sörtét, az „ültető" „elülteti" a sörtéket, az „asztalos" összeenyvezi a foglalatot és a borítólapot. *(Lenin jegyzete.)*

arra, hogy *a munkát otthonra adják ki.* A fúrógép használatának általános elterjedése (a foglalat átfúrására) meggyorsította és megkönnyítette a kefekészítés egyik legfőbb műveletét. Megnövekedett a kereslet az „ültetők" iránt (akik a sörtét a foglalatba „ültetik") s ennek az egyre inkább elkülönülő műveletnek elvégzése, mint olcsóbb munkaerőnek — a nőknek jutott. A nők otthon, darabbér ellenében, kezdték ültetni a sörtét. Eszerint ezen a téren a házimunka elterjedését a technikai haladás (a fúrógép), a munkamegosztás fokozódása (a nők csak a sörte elültetését végzik) és a tőkés kizsákmányolás fokozódása (az asszonyok és leányok munkája olcsóbb) váltotta ki. Különösen szembetünően mutatkozik meg ezen a példán, hogy *a házimunka egyáltalán nem zárja ki a tőkés manufaktúra fogalmát,* hanem ellenkezőleg, olykor egyenesen *továbbfejlődésének jele.*

9. A fémfeldolgozás egyéb ágai.

Az előző fejezet függelékében idéztük Moszkva kormányzóság tálca- és réziparára vonatkozó statisztikai adatokat (ez utóbbi a „Zagarje"-nak nevezett körzetben). Látható ezekből az adatokból, hogy a bérmunkának ezekben az iparokban túlnyomó szerepük van, hogy élükön olyan nagyműhelyek állanak, amelyek átlag 18—23 bérmunkást foglalkoztatnak és 16—17 000 rubelnyi termelést mutatnak ki. Ha hozzátesszük ehhez azt, hogy a munkamegosztás igen nagyarányú, világossá válik, hogy tőkés manufaktúrával van dolgunk. „A kisipari egységek, amelyek a technika és a munkamegosztás adott feltételei között rendellenességek, a nagyműhelyek mellett csak a munkaidő szélsőséges meghosszabbításával tarthatják magukat" (Iszájev, id. mű, 33. old.); pl. a tálcakészítőknél egészen *19 óráig.* A munkaidő itt általában 13—15 óra, míg a kismestereknél 16—17 óra. Általánosan elterjedt szokás a bérfizetés áruban (1876-ban és 1890-ben egyaránt). Hozzátesszük, hogy a hosszú idő óta fennálló ipar (legkésőbb a XIX. század elején keletkezett), melyben a munka messzemenően specializálódott,

ez esetben is rendkívül ügyes kézműveseket termelt ki: a zagarjeiak híres mesterek. Az iparban olyan munkakörök is kialakultak, amelyekhez nem kell előzetes szakképzés s amelyeket a fiatalkorú munkások is minden további nélkül be tudnak tölteni. „Már az a lehetőség — jegyzi meg helyesen Iszájev úr —, hogy a fiatalkorú egyenesen munkássá lehet s úgyszólván tanulás nélkül tanulhatja meg a mesterséget, már ez is amellett szól, hogy a munkaerő nevelését megkövetelő kézművesség szelleme tünőben van; a sok részleteljárás egyszerűsége a kézművesség manufaktúrába való átmenésének jele" (id. mű, 34. old.). Csak annyit jegyzünk meg, hogy a „kézművesség szelleme" bizonyos fokig mindig megmarad a manufaktúrában, mivel annak alapja — szintén csak a kézitermelés.

III. A technika a manufaktúrában. A munkamegosztás és jelentősége.

Valamennyi megvizsgált iparág általános jellegzetessége a kézitermelés megőrzése s a munkamegosztás rendszeres, széleskörű bevezetése. A termelési folyamat több részműveletre bomlik, amelyeket különböző kézművesspecialisták végeznek el. Az ilyen specialisták kiképzése meglehetősen hosszadalmas tanulási időt igényel s ezért a manufaktúra természetes velejárója a *tanonckodás*. Ismeretes, hogy az árugazdaság és a kapitalizmus általános viszonyai közepette ez a jelenség a személyes függés és a kizsákmányolás legrosszabb fajtáit vonja maga után.* A tanonckodás megszűnése a manufaktúra magasabb fejlettségével és a gépi nagyipar

* Egyetlen példára szorítkozunk. A Kurszk kormányzóság Grajvoroni kerületében fekvő Boriszovka szabadfaluban iparszerűen űzik a szentképfestést, ami körülbelül 500 embert foglalkoztat. A mesterek nagyrészt bérmunkások nélkül is elvannak, de tanoncokat tartanak, akik 14—15 órán át dolgoznak naponta. A rajziskola felállítására vonatkozó indítványt ezek a mesterek ellenségesen fogadták, mert attól féltek, hogy ezáltal elesnek a tanoncok ingyenes munkaerejétől (Beszámolók és vizsg. I. 333. old.). A tőkés manufaktúrának végzett otthoni munkánál a gyerekek helyzete egyáltalán nem jobb a tanoncok helyzeténél, mivel a házimunkás arra kényszerül, hogy nec plus ultra (a lehetőség határáig. — *Szerk.*) hosszabbítsa meg a munkaidőt s a család egész erejét megfeszítse a munkánál. *(Lenin jegyzete.)*

kialakulásával függ össze, amikoris a gépek a tanulási időt a minimumra csökkentik, vagy amikor a munkafolyamat oly egyszerű részműveletekre bomlik, hogy azokat gyerekek is el tudják végezni (lásd fent Zagarje példáját) ...

XII. A kapitalizmus három fejlődési szakasza az orosz iparban.

A technika különböző fejlődési fokainak a kapitalizmus különböző fejlődési fokai felelnek meg. A kis árutermelést és a manufaktúrát a kisüzemek túlsúlya jellemzi, amelyek közül csak kevés nagyüzem válik ki. A gépi nagyipar véglegesen kiszorítja a kisüzemeket. Tőkés viszonyok alakulnak ki a kisiparban is (bérmunkásokat alkalmazó műhelyek és kereskedelmi tőke formájában), de ezek itt még gyengén fejlettek és még nem kristályosodnak ki a termelésben résztvevők csoportjainak éles ellentétében. Itt még nincs nagytőke, és még nincsenek széles proletár rétegek. A manufaktúrában mindkettő kialakulása megfigyelhető. A termelési eszközök tulajdonosa és a munkás közötti szakadék már jelentősen kimélyül. „Gazdag" ipari települések keletkeznek, amelyekben a népesség zömét teljesen vagyontalan munkások alkotják. Egyfelől a nyersanyagok felvásárlását és a termékek elhelyezését óriási összegekkel lebonyolító kisszámú kereskedő és másfelől az egyik napról a másikra élő részmunkások tömege — ez a manufaktúra általános képe. De a kisüzemek nagy száma, a földdel való kapcsolat, a hagyományok megőrzése a termelésben és az egész életmódban — mindez a közvetítő elemek tömegét hívja életre a manufaktúra végletei közt s feltartóztatja e végletek fejlődését. A gépi nagyiparban mindezek a gátlások elesnek; a társadalmi ellentétek végletei elérik fejlődésük csúcspontját. A kapitalizmus minden árnyoldala szinte egymásra halmozódik: a gép, mint tudjuk, óriási lökést ad a munkanap mértéktelen meghosszabbításának; a nőket és a gyermekeket is bevonják a termelésbe.

... Amikor arról beszélünk, hogy a gyár a nép életfeltételeit átalakítja, külön meg kell jegyeznünk, hogy a nők és a serdület-

lenek bevonása a termelésbe* alapjában véve haladó jelenség. Vitathatatlan, hogy a tőkés gyár a dolgozó népesség e csoportjait különösen súlyos helyzetbe hozza s hogy ezek irányában különösen szükséges a munkaidő leszállítása és szabályozása, az egészséges munkaviszonyok biztosítása stb., de arra törekedni, hogy a nők és a serdülők ipari foglalkoztatását teljesen megtiltsák, vagy támogatni azt a patriarchális életformát, amely az ilyen munkát kizárta — reakciós és utópikus volna. Amidőn a gépi nagyipar szétrombolja a népesség e csoportjainak, amelyek korábban nem léptek át a ház és a család szűk körét, patriarchális elzárkózottságát, amikor ezeket is bevonja a társadalmi termelésben való közvetlen részvételbe, ezzel előbbreviszi fejlődésüket, növeli önállóságukat, azaz olyan létfeltételeket teremt, amelyek össze sem hasonlíthatók a kapitalizmuselőtti viszonyok patriarchális mozdulatlanságával.**

* A „Lajstrom" adatai szerint Európai Oroszország gyáraiban és üzemeiben 1890-ben 875 764 munkás volt alkalmazva, ebből 210 207 (24%) nő, 17 793 (2%) fiú és 8216 (1%) fiatal leány. *(Lenin jegyzete.)*

** „A szegény szövőnő követi apját és férjét a gyárba, velük egy sorban és tőlük függetlenül dolgozik. Ugyanolyan családfenntartó, mint a férfi." „A gyárban... a nő teljesen önálló termelő, akárcsak a férje." A gyári munkásnők körében az írástudók száma különösen gyorsan nő (Vlagyímir korm. ipara. III. 113, 118, 112. és más oldalak). Harizoménov úr az alábbiakban egészen helyesen következtet: az ipar megszünteti „a nő gazdasági függését a családtól... és férjtől... Az idegen gyárban a nő egyenlő a férfivel: ez — a proletár egyenlősége... Az ipar tőkés alapokra fektetésének tekintélyes szerepe van a nő harcának családonbelüli önállóságáért". „Az ipar a nők számára új s a családtól és a férjtől teljesen független helyzetet teremt" („Jurigyícseszkij Vésztnyik" 1883 12. sz. 582, 596. old.). Moszkva korm. stat. adatainak gyüjteményében (Gazdasági stat. osztály, VII. köt. 2. füz. 1882. 152, 138—139. old.) a kutatók összehasonlítják a kézi és a gépi harisnyagyártásnál foglalkoztatott nők helyzetét. A kézitermelésnél a napi kereset kb. 8 kopek, míg a gépitermelésnél 14—30 kopek. A gépitermelésnél foglalkoztatott munkásnők helyzetét a következő szavakkal ecsetelik: „... Már szabad, semmiféle béklyót nem ismerő leány áll előttünk, aki függetlenítette magát a családtól és mindentől, ami a parasztnő életkörülményeit meghatározza, olyan leány, aki bármikor egyik helyről a másikra vándorolhat, munkáltatótól munkáltatóhoz s aki bármely pillanatban munka,... falat kenyér nélkül maradhat... A kézitermelésnél a kötőnő bére a lehető legszűkösebb, oly keveset keres, hogy a bér élelmezési kiadásait sem fedezi; ilyen bérért dolgozni csak úgy lehetséges, hogy a kötőnő, mint juttatott telekkel bíró gazdacsalád tagja, részesedik e föld termékeiben; a gépi termelésnél a szakmunkásnőnek, élelmezés és tea mellett, olyan keresete van, amely lehetővé teszi... számára, hogy a családi körön kívül éljen és lemondjon a család mezőgazdálkodásából szár-

VIII. fej. A belső piac kialakulása.
II. A kereskedelmi és ipari népesség növekedése.

A nem-mezőgazdasági vándormunka — akárcsak a népesség elvonása a mezőgazdaságból a városba — szintén *haladó jelenség.* Kiragadja a népességet az elhanyagolt és elmaradott istenhátamögötti, a történelem országútjától félreeső falvakból, és belesodorja a modern társadalmi élet forgatagába. Csökkenti a népesség írástudatlanságát* és növeli öntudatát**, pallérozza a népességet, kulturális szükségleteket olt belé***. A parasztokat „magasabbrendű motívumok", vagyis a pétervváriak szembetűnő jóratossága és pallérozottsága ösztönzik elvándorlásra; keresik, „hol jobb". „A pétervári munkát és életet könnyebbnek tartják, mint a falusit". „A falusiakat általában *szürkéknek* nevezik és az a különös, hogy ezek még csak meg sem sértődnek, hanem egymás közt is ezt az elnevezést használják és panaszkodnak szüleikre, hogy nem adták őket oda Pétervárra tanulni. Egyébként meg kell jegyeznünk, hogy ezek a *szürke* falusiak sem olyan szürkék, mint a tisztán mezőgazdasági vidékek falvainak lakosai: önkéntelenül is átveszik a pétervváriak külsőségeit és szokásait: a fővárosi fény közvetve őket is besugározza". Jaroszlávl kormányzóságban

---

mazó jövedelmének igénybevételéről... Ugyanakkor a szakmunkásnő keresete a gépi termelésnél, az adott feltételek mellett, biztosabb." *(Lenin jegyzete.)*

* Az írni-olvasnitudó férfiak százaléka Kosztroma kormányzóság vándoripari kerületeiben = 55,9%, a gyáripari kerületekben = 34,9%, a helyhezkötött népesség kerületeiben (az erdei kerületek) = 25,8%; a nőké 3,5%—2,0%—1,3%; az iskolásgyerekeké: 1,44%—1,43%—1,07%. A vándoripari kerületekben a gyermekek közt még olyanok is vannak, akik Szentpétervárott tanulnak. *(Lenin jegyzete.)*

** „Az írni-olvasnitudó pétervváriak határozottan jobban és hozzáértőbben gyógyítják magukat, úgyhogy a ragályos betegségek nem pusztítanak közöttük annyira, mint a *«kulturális szempontból elmaradott»* (a szerző aláhúzása) járásokban." *(Lenin jegyzete.)*

*** „A vándoripari kerületek jelentősen felülmúlják a mező- és erdőgazdasági vidékeket életkörülményeik tekintetében... A pétervváriak öltözéke sokkal tisztább, csinosabb és egészségesebb... A gyerekeket tisztábban tartják s ezért náluk ritkábban fordul elő rüh és egyéb bőrbetegség". „Az olyan falvak, amelyekben vándormunkások laknak, élesen különböznek a helybenlakó népesség falvaitól: a házak, az emberek ruházata, szokásai és szórakozásai nem annyira paraszti, mint inkább kispolgári életre emlékeztetnek". Kosztroma kormányzóság vándoripari járásaiban „minden második házban találunk papirost, tintát, ceruzát és tollat". *(Lenin jegyzete.)*

(egyesek meggazdagodásának példáján kívül) „van még egy másik ok is, amely mindenkit elűz otthonából. Ez a közvélemény, amely azt az embert, aki nem élt Pétervárott vagy máshol és aki földműveléssel vagy valamilyen kézművességgel foglalkozik, egész életére szólóan kondásnak kereszteli el s az ilyen ember nehezen talál menyasszonyt". A városba való elvándorlás fejleszti a paraszt állampolgári egyéniségét, mert megszabadítja a falvakban oly erős patriarchális és személyi függőségi viszonyok és rendi kötelékek rengeteg gátlásától... „A vándormunka elterjedtségének elsőrendű tényezője az egyéni öntudat erősödése a nép körében. A jobbágyi kötelékektől való megszabadulás, a falusi népesség legéletrevalóbb részének már huzamosabb idő óta fennálló érintkezése a városi élettel, régen felébresztették Jaroszlávl kormányzóság parasztságában azt a vágyat, hogy megvédelmezze saját «én»-jét, kivergődjék abból a nyomorúságos és függő helyzetből, amelyre a falusi élet feltételei kárhoztatták és jómódú, független, megbecsült emberré legyen... A kenyerét saját faluján kívül kereső paraszt szabadabbnak, a más rendhez tartozókkal szemben egyenjogúbbnak érzi magát és sok más tekintetben is szabadabbnak, s ez az oka annak, hogy a falusi ifjúság egyre erősebben törekszik a városba".

A városba való elvándorlás lazítja a régi patriarchális családot, a nőt önállóbb, a férfival egyenjogú helyzetbe juttatja. „Az egyhelyben lakó népességű vidékekhez képest a család a szoligalicsi és csuhlomai kerületekben" (Kosztroma kormányzóságának azok a kerületei, amelyekben az elvándorlás a legnagyobb) „sokkal kevésbbé szilárd, nemcsak ami a családfő patriarchális hatalmát illeti, hanem a szülők és a gyermekek, a férj és a feleség közötti viszonyt illetőleg is. Olyan fiúktól, akiket 12 éves korukban Pétervárra küldenek, természetesen nem lehet elvárni a szülők iránti odaadó szeretetet és a szülői házhoz való ragaszkodást; akaratlanul is kozmopolitákká válnak: «ahol jó dolgom van, ott a haza»"...

Lenin. A kapitalizmus fejlődése Oroszországban. Szikra. 223—224., 226—228., 238—239., 288—290., 332—334., 386., 404—407., 408—410., 417—418., 423—424., 538—539., 541—542. és 571—573. old.

Sztálin

Az éhező parasztok eladják leányaikat és fiaikat

(*„A pártért"* c. cikkből)

1912 március

Meg kell gyógyítanunk a krónikus éhségtől szenvedő országot, véget kell vetni a mai helyzetnek, amikor a föld robotosainak tízmilliói rendszeres időközökben éhezésre és az éhezés minden szörnyűségére vannak kárhoztatva: lehetetlen ölbetett kézzel nézni, hogy az éhező apák és anyák könnyes szemmel „potomáron" adják el lányaikat és fiaikat! Gyökeresen meg kell szüntetni a mai ragadozó pénzpolitikát, amely tönkreteszi az ínséges paraszti gazdaságot és minden rossz termés esetén elkerülhetetlenül a parasztok millióit kergeti a pusztító éhinség útjára!

Sztálin Művei. Szikra. 2. köt. 230. old.

Lenin

Oroszországban igen nagy a gyermekhalandóság

(*„A kapitalizmus és a nép fogyasztása"* c. cikkből)

1912 augusztus 2

Dánia a vajtermelés terén a leggazdagabb ország. A dán vaj, valódi tehénvaj, a legjobbak közé tartozik. A világ legnagyobb és leggazdagabb városa — London (peremvárosokkal együtt körülbelül 6 millió lakos) a legszívesebben dán vajat vásárol és a legmagasabb árat is megfizeti érte.

A jómódú dán parasztok, de elsősorban a dán tőkések, szép pénzt keresnek a vajkereskedelemmel. S ugyanakkor Dánia a pót-

vaj — a margarin — fogyasztását tekintve, első helyen áll a világon.

Mivel magyarázható ez?

Igen egyszerű a dolog. A dán lakosság óriási többsége, mint bármely kapitalista ország lakosságáé, munkásokból és vagyontalan parasztokból áll. A valódi vajat nem bírja a zsebük. Dániában még a középparasztok is, akiknek pénzre van szükségük, külföldre adják el a gazdaságukban termelt valódi vajat, maguk pedig olcsó margarint vásárolnak. Növekszik a dán tőkések gazdagsága — növekszik a dán munkások és parasztok nyomora és nélkülözése.

Nálunk Oroszországban ugyanaz történik. Nagyon régen, vagy negyven évvel ezelőtt, amikor divattá vált, hogy a falvakban sajtüzemeket és tejszövetkezeteket létesítsenek, Engelhard demokrata író megjegyezte, hogy a parasztok, akiknek pénzre van szükségük, eladják a tejet és a vajat, gyermekeik pedig éheznek és elpusztulnak.

Azóta sokszor mutattak rá erre a jelenségre. Növekszik a sajttermelés, növekszik az eladásra kerülő tej termelése, gazdagodik néhány paraszt és kereskedő, a szegényparasztság viszont még jobban elszegényedik. A szegényparasztok gyermekei tej nélkül maradnak és óriási számban halnak meg. Oroszországban igen nagy a gyermekhalandóság.

Lenin Művei. 4. kiad. 18. köt. 202. old. (oroszul).

Lenin

A gyermekmunka a parasztgazdaságban

1913 június 25

Azoknak a viszonyoknak helyes értékelése céljából, amelyek közé a kapitalizmusban a kisüzemi mezőgazdasági termelés került, a legfontosabb a munkás helyzetének, keresetének, munkamennyi-

ségének, életkörülményeinek, továbbá — állattartásának és a jószággondozás színvonalának, végül — a föld megmunkálása során alkalmazott módszereknek, a föld trágyázásának, termőereje kiuzsorázásának stb. kérdése.

Nem nehéz megérteni, hogy ezeknek a kérdéseknek megkerülésével (mint a polgári közgazdaságtan lépten-nyomon teszi), egészen torz fogalmat szerzünk a parasztgazdaságról, mivel ennek *tényleges* „életrevalósága" éppen a munkás helyzetétől, az állattartás feltételeitől és a föld kezelésétől függ. Az az indokolatlan feltevés, hogy ezekben a viszonylatokban a kis- és a nagyüzemi termelés számára egyenlő feltételek adódnak, nem jelent mást, mint bizonyítottnak venni azt, ami bizonyításra szorul, nem jelent mást, mint azt, hogy egyszerűen burzsoá álláspontra helyezkedünk.

A burzsoázia azt szeretné bizonyítani, hogy a paraszt — igazi és életrevaló „gazda", nem pedig a tőke rabszolgája, aki ugyanúgy el van nyomva, mint a bérmunkás, de ez utóbbinál kötöttebb és nem olyan világosfejű. Ha komolyan és lelkiismeretesen keressük az *adatokat* ennek a vitás kérdésnek megoldásához, a kis- és a nagyüzemi termelésben tapasztalt *élet- és munkafeltételek* rendszeres és tárgyilagos ismertetőjeleit kell felkutatnunk. Az ilyen — méghozzá különösen fontos — ismertetőjelek közé tartozik a *gyermekmunka* alkalmazásának foka. Kétségtelen, hogy mennél erősebb a gyermekmunka kizsákmányolása, annál rosszabb a munkás helyzete, annál nehezebb az élete.

Az osztrák és a német mezőgazdasági összeírások adatokkal szolgálnak arra vonatkozólag, hogy mennyi a gyermek és a serdülő a mezőgazdaság által foglalkoztatott személyek között. Emellett Ausztriában külön számlálták össze a 16 éven *aluli* munkásokat és munkásnőket. Ilyen 9 millió közt 1,2 millió, vagyis 13% volt. Németországban viszont csak a *14 éven aluli* kiskorúakat választották külön s kiderült, hogy ezek száma *tizenötmillió* (15 169 549) *közt* hatszázezer (601 637), vagyis 3,9%.

Világos, hogy az osztrák és a német adatok nem hasonlíthatók

össze. De teljes egészében összehasonlítható a proletár-, a paraszt- és a tőkés gazdaság között megmutatkozó *arány*.

A proletárgazdaságok közé az egészen elenyésző (két hektáron aluli, vagyis gazdaságonként majdnem két gyeszjatyina nagyságú) földdarabkákat sorozzuk, amelyek mellékkeresetet biztosítanak a bérmunkásoknak. A parasztgazdaságokhoz a 2—20 hektáros gazdaságokat sorozzuk; ezeknél a családtagok munkája túlsúlyban van a bérmunkával szemben. Végül a tőkés gazdaságok — azok a nagyobb gazdaságok, amelyeknél a bérmunka van túlsúlyban a családtagok munkájával szemben.

Íme a gazdaságok e három típusában alkalmazott gyermekmunka adatai:

Gazdaságtípusok	Gazdaságcsoportok	A mezőgazdaságban foglalkoztatott száz személy közül	
		16 éven aluli	14 éven aluli
		Ausztriában	Németországban
Proletárgazdaság . . .	0,5 ha-ig	8,8	2,2
	0,5— 2 ha-ig	12,2	3,9
Parasztgazdaság	2— 5 ha-ig	15,3	4,6
	5— 10 „	15,6	4,8
	10— 20 „	12,8	4,5
Tőkésgazdaság	20—100 ha-ig	11,1	3,4
	100 ha-on felül	4,2	3,6
	Összesen . . .	**13,0**	**3,9**

Látjuk ebből, hogy a gyermekmunka kizsákmányolása mindkét országban éppen általában a *parasztgazdaságokban*, különösen pedig éppen a *középparaszti* gazdaságokban (5—10 ha-ig, vagyis 4,5—9 gyesz.-ig) a *legerősebb*.

Tehát nem elegendő az, hogy a kisüzemi termelés rosszabb helyzetben van, mint a nagyüzemi termelés. Azt is látjuk, hogy

speciálisan a parasztgazdaság nemcsak a tőkés gazdaságnál, hanem még a proletárgazdaságnál is rosszabb helyzetben van.

Mivel magyarázhatjuk ezt a jelenséget?

A proletárgazdaságban olyan elenyészően kis földdarabon folytatják a földművelést, hogy a szó tulajdonképpeni értelmében vett „gazdaságról" komolyan még csak beszélni sem kell. A földművelés itt *mellék*foglalkozás; a főfoglalkozás viszont — a mezőgazdasági és ipari bérmunka. Az ipar hatására általában emelkedik a munkás életszínvonala, többek közt csökken a gyermekmunka kizsákmányolása. Így például Németországban az összeírás során az iparban csak 0,3% (vagyis a mezőgazdasághoz viszonyítva kilenc tizeddel kevesebb) 14 éven aluli és csak 8% 16 éven aluli munkást számláltak.

A parasztgazdaságban az ipar hatása a leggyengébb, a tőkés mezőgazdasági üzemmel való verseny viszont a legerősebb. A paraszt nem tudja felszínen tartani magát, ha maga nem dolgozik inaszakadtáig és gyermekeit nem kényszeríti arra, hogy mégegyszer olyan nehéz munkát végezzenek. A szükség arra kényszeríti a parasztot, hogy verejtékével pótolja a tőke és a tökéletesített munkaeszközök hiányát. Ha pedig a parasztnál a gyermekek dolgoznak a legnehezebben, ez azt jelenti, hogy a paraszt jószágát is nehezen dolgoztatják és rosszul táplálják: az erő végső megfeszítésének és a mindenáron való „takarékoskodásnak" szükségessége elkerülhetetlenül megmutatkozik a gazdaság minden vonatkozásában.

A német statisztika azt mutatja, hogy a bérmunkások közt a gyermekek száma a tőkés nagygazdaságokban (100 és több gyesz.) a legnagyobb (csaknem 4—3,7%). Ugyanakkor a dolgozó családtagok közt a parasztoknál a legnagyobb a gyermekek száma, mégpedig körülbelül 5% (4,9—5,2%). Az idénymunkások közt a gyermekek százalékaránya a nagytőkéseknél 9,0%-ig megy, a parasztoknál pedig az idényszerűen foglalkoztatott *dolgozó családtagok* közt ez a százalékarány eléri a 16,5—24,4%-ot!!

A paraszt a munka dandárja idején szenved a munkaerő hiá-

nyától; bérmunkást csak kis számban fogadhat fel; minden módon be kell fognia a munkába saját gyermekeit. Ennek eredménye az a tény, hogy a német mezőgazdaságban általában a gyermekek százalékaránya a dolgozó családtagok között csaknem *másfélszeresen* mulja felül a gyermekeknek ezt a százalékarányát a bérmunkások közt. A dolgozó családtagok közt — 4,4%, a bérmunkások közt pedig — 3,0% a gyermek.

A parasztnak jobban meg kell magát erőltetnie a munkában, mint a bérmunkásnak. Ezt az ezernyi egyes helyi megfigyelés által alátámasztott tényt most egész országok statisztikája teljesen bebizonyította. A kapitalizmus roppant elnyomatásra és pusztulásra ítéli a parasztot. Nincs más menekvés, mint a csatlakozás a bérmunkások osztályharcához. Ahhoz azonban, hogy ezt a következtetést megértse, a parasztnak a család burzsoá jelszavakból való kiábrándulás hosszú éveit kell átélnie.

Lenin Művei. 4. kiad. 19. köt. 182—185. old. (oroszul).

Lenin

A prostitúció leküzdése tárgyában tartott ötödik nemzetközi kongresszus

1913 július 26

Londonban nemrégiben ért véget a „leánykereskedelem elleni harc tárgyában tartott ötödik nemzetközi kongresszus".

Felvonultak a hercegnők, grófnők, érsekek, lelkipásztorok, rabbik, rendőrtisztviselők és mindenféle burzsoá emberbarátok! Mennyi ünnepi ebéd és pompás hivatalos fogadás! Mennyi ünnepi beszéd a prostitúció káros és gyalázatos voltáról!

Milyen harci eszközöket követeltek hát az elegáns burzsoá küldöttek? Főleg két eszközt: a vallást és a rendőrséget. Ez, ahogy

mondják, a leghelyesebb és legbiztosabb eszköz a prostitúció ellen Az egyik angol küldött, mint a lipcsei „Népujság" londoni tudósítója közli, azzal dicsekedett, hogy a parlamentben keresztülvitte, hogy a kerítést *testi fenyítéssel* büntessék. No lám, ez aztán a prostitúció elleni küzdelem modern „civilizált" harcosa!

Egy kanadai hölgy lelkesedett a rendőrségért és azért, hogy az „elbukott" nőket női rendőrök felügyelete alatt tartsák, a munkabéremelésekkel kapcsolatban viszont megjegyezte, hogy a munkásnők nem érdemelnek meg jobb fizetést.

Egy német lelkipásztor ostorozta a modern materializmust, amely egyre jobban terjed a nép közt és elősegíti a szabadszerelem terjedését.

Amikor Gärtner osztrák küldött megkísérelte felvetni a prostitúció társadalmi okainak, a munkáscsaládok nélkülözésének és nyomorának, a gyermekmunka kizsákmányolásának, a tűrhetetlen lakásviszonyoknak stb. kérdését, ellenséges kiáltásokkal hallgatásra kényszerítették a szónokot!

Ellenben egyes magasrangú személyiségekről — a küldöttek egymás között — tanulságos és fényes dolgokat mondottak el. Amikor például a német császárnő Berlinben meglátogatja valamelyik szülőotthont, a „törvénytelen" gyermekek anyáinak *gyűrűt* húznak az ujjára, hogy a hajadon anyák láttára a magas személyiség meg ne botránkozzék!!

Ebből megítélhetjük, hogy milyen undorító burzsoá képmutatás dívik ezeken az arisztokrata-burzsoá kongresszusokon. A jótékonyság akrobatái és a szükség és nyomor kigúnyolásának rendőri védelmezői most „harcra készülnek a prostitúció ellen", amelyet éppen az arisztokrácia és a burzsoázia tart fenn ...

Lenin Művei. 4. kiad. 19 köt. 230—231. old. (oroszul).

IV

AZ ISKOLA ÉS AZ OKTATÁS KÉRDÉSEIRŐL

A narodnyik tervkovácsolás gyöngyszemei

(Sz. N. Juzsákov, A népművelés kérdései. Publicisztikai karcolatok. — A középiskola reformja. — A felsőfokú oktatás rendszere és feladatai. — Gimnáziumi tankönyvek. — A közoktatás kérdései. — A nő és a népművelés. Szentpétervár 1897. VIII + 283 old. Ára 1 rubel 50 kopejka)

1897 vége

I

Ezzel a címmel adta ki Juzsákov úr a „Russzkoje Bogatsztvó"-ban* 1895—1897-ben megjelent cikkeinek gyüjteményét. A szerző úgy véli, hogy ezek a cikkek „e kérdéseknek", vagyis a „népművelés kérdéseinek" „legfontosabbjait ölelték fel" s együttesen véve szellemi kultúránk leginkább megért és legégetőbb, de még mindig kevéssé kielégített szükségleteinek holmi áttekintésféléjét alkotják. (Előszó. V. old.) A szerző az 5. oldalon mégegyszer hangsúlyozza, hogy „főképpen az elv kérdéseire" szándékszik kitérni. De mindezek a szólamok csak azt mutatják, hogy Juzsákov úr szereti nekiereszteni a gondolatait, sőt nem is annyira a gondolatait, mint inkább a tollát. S a könyv címe is egészen átfogó, csakhogy a szerző a valóságban — mint a mű alcímében adott cikkcímekből látható — egyáltalán nem a „népművelés kérdéseit" tárgyalja, ha-

---

* „Russzkoje Bogatsztvo" — „Orosz Gazdagság".

nem csupán az iskola, méghozzá csak a közép- és a főiskola kérdéseit. A könyv valamennyi cikke közül a gimnáziumaink tankönyveiről szóló cikk a legkonkrétabb. A szerző ebben a cikkben részletesen elemzi a használatban levő orosz nyelvtanokat, továbbá a földrajz- és történelemkönyveket s kimutatja, hogy ezek teljesen hasznavehetetlenek. Ezt a cikket még nagyobb érdeklődéssel olvasnák, ha a szerző szokásos bőbeszédűsége nem volna itt is olyan fárasztó. A könyvnek csupán két cikkére szándékozunk felhívni az olvasó figyelmét, mégpedig a középiskolai reformról és a közoktatásról szóló cikkre, mert ezek a cikkek valóban elvi kérdéseket érintenek s különösen jellemzőek arra, hogy hogyan világítja meg a „Russzkoje Bogatsztvo" kedvenc eszméit. Lám, Grinevics és Mihajlovszkij uraknak az oroszországi költészet makulatúrájának trágyadombját kell felásniok, hogy példákat találjanak az ellenséges tanokból levont elképesztően ostoba következtetésekre. Nekünk ebből a célból nem kell ilyen unalmas ásatásokat végeznünk; elegendő, ha a „Russzkoje Bogatsztvo" c. folyóirathoz, s ezen belül egyik kétségtelen „oszlopához" fordulunk.

II

„A középiskolai oktatás reformjának alapjai" c. cikk II. pontjának Juzsákov ezt a címet adta: „A középiskola feladatai. Osztályérdekek és osztályiskola" (lásd a tartalomjegyzéket). A tárgykör, mint látják, lebilincselően érdekes és magyarázatot igér nemcsak művelődésünk, hanem egész társadalmi életünk egyik legfontosabb kérdésére, mégpedig éppen arra a kérdésre, amely a narodnyikok és a „tanítványok"* egyik legfőbb ellentétét idézi elő. Lássuk csak, milyen elképzelései vannak a „Russzkoje Bogatsztvo" munkatársának az „osztályérdekekről és az osztályiskoláról".

A szerző egészen helyesen mondja, hogy ez a tétel: „az isko-

* A XIX. század 90-es éveiben a legális irodalomban Marx és Engels követőit nevezték „tanítványok"-nak. — *Szerk.*

lának az életre kell előkészítenie az embert" — teljesen tartalmatlan, hiszen a kérdés az, hogy mi szükséges az élethez és ez „kinek szükséges" (6. old.). „Kinek szükséges a középiskolai oktatás — ez azt jelenti: kinek érdeke, kinek válik javára és hasznára, hogy a középiskola növendékei oktatásban részesüljenek" (7. old.). Pompás kérdésfelvetés s tiszta szívből üdvözölnők a szerzőt, ha ... ha mindezek az előjátékok a további fejtegetésekben nem bizonyulnának ilyesféle üres szólamoknak: „Érdeke lehet, javára és hasznára válhat az államnak, a nemzetnek, egyik vagy másik társadalmi osztálynak, vagy magának a tanuló egyénnek". Elkezdődik a zűrzavar: arra a következtetésre kell jutnunk, hogy az osztályokra tagolt társadalom összeegyeztethető a nem osztályérdekeket képviselő állammal, az osztályoktól mentes nemzetekkel, az osztályokon kívülálló egyénnel! Mindjárt meglátjuk, hogy ez Juzsákov úrnál egyáltalán nem nyelvbotlás, hogy éppen ez a képtelenség a vesszőparipája. „Ha az iskolai program kidolgozásánál osztályérdekeket tartanak szem előtt, akkor szó sem lehet általános állami középiskolai típusról. Az iskolák ez esetben elkerülhetetlenül rendi intézmények, s emellett nemcsak tanintézetek, hanem nevelőintézetek is, mert nemcsak a rend speciális érdekeinek és feladatainak megfelelő műveltséget kell adniok, hanem a rendi szokásokra és a rendi összetartozásra is kell nevelniök" (7. old.).

Ebből a szóáradatból az első következtetés az, hogy Juzsákov úr nem érti meg a rendek és az osztályok közötti különbséget s ezért irgalmatlanul összekeveri ezeket a teljesen különböző fogalmakat. Ennek a cikknek más helyein (lásd például a 8. old.) ugyanolyan hozzánemértésről tesz tanuságot, s ez annál inkább csodálatos, mert Juzsákov úr ugyanebben a cikkben majdnem hogy megértette az e fogalmak közötti lényeges különbséget. „Nem szabad elfelejteni — meséli el Juzsákov úr a 11. oldalon —, hogy a politikai, gazdasági és szellemi szervezet gyakran (de egyáltalán nem feltétlenül), hol jogi kiváltságot jelent, hol a lakosság külön csoportjainak tényleges hovátartozását jelenti. Az ilyen szervezet az első esetben rend, a másodikban osztály." A szerző itt helyesen

mutat rá az osztály és a rend *egyik* különbségére, tudniillik arra, hogy az osztályok nem jogi kiváltságaikban, hanem tényleges viszonyaikban különböznek egymástól, hogy tehát a modern társadalom osztályai feltételezik a *jogi egyenlőséget*. Juzsákov úrnak mintha az osztályok és a rendek közötti másik különbségről is tudomása volna: „... Mi ... akkor (vagyis a jobbágyság eltörlése után) lemondtunk ... a nemzet életének jobbágyi és rendi felépítéséről, többek között a zárt rendi iskola rendszeréről. Ma a kapitalista folyamat meghonosítása nem is annyira rendekre, mint inkább gazdasági osztályokra tagolja az orosz nemzetet ..." (8. old.). Helyesen mutat rá itt a másik ismertetőjelre is, amely Európa és Oroszország történetében megkülönbözteti a rendeket az osztályoktól, vagyis arra, hogy rendek a feudális, osztályok pedig a kapitalista társadalomban vannak.* Ha Juzsákov úr csak egy kicsit gondolkozott volna ezeken a különbségeken és nem engedett volna olyan könnyen szertelen tollának és kleinbürgeri szívének,** akkor nem írta volna le sem a fentebb idézett szóáradatot, sem más olyan badarságokat nem írt volna, mint az, hogy az osztályérdekeket képviselő iskolaprogramokat gazdagoknak és szegényeknek szóló programokra kell osztani, hogy Nyugat-Európában az osztályérdekeket képviselő programoknak nincs sikerük, hogy az osztályiskola osztályelzárkózást feltételez stb. stb. Mindez napnál világosabban mutatja, hogy Juzsákov úr a sokat igérő címek, az ékes szólamok ellenére egyáltalán nem értette meg, miben rejlik az osztályiskola lényege. Ez a lényeg, igen tisztelt narodnyik úr, abban rejlik, hogy a művelődés minden *vagyonos* számára egyformán meg van szervezve és egyformán hozzáférhető. Egyedül a „vagyonos" szóban rejlik az osztályiskola lényege, amely megkülönbözteti a rendi iskolától. Juzsákov úr tehát fentebb idézett szóáradatában merő ostoba-

* A rendek feltételezik, hogy a társadalom osztályokra oszlik, mivel az osztálykülönbségek egyik formáját alkotják. Amikor egyszerűen osztályokról beszélünk, mindig a kapitalista társadalom rendekre nem oszló osztályaira gondolunk.

** Kispolgári. — *Szerk.*

ságot mondott, amikor azt állította, hogy ha az iskola osztályérdeket képvisel, „szó sem lehet általános állami középiskolai típusról". Éppen ellenkezőleg, az osztályiskolának — ha következetesen valósították meg, vagyis ha megszabadult a rendiség minden néven nevezendő maradványától — feltétlenül általános iskolatípusra van szüksége. Az osztálytársadalomnak (következésképpen az osztályművelődésnek is) lényege a teljes jogi *egyenlőség,* minden polgár teljes egyenjogúsága, az, hogy a vagyonosak teljesen egyenjogúak és hogy számukra egyenlően hozzáférhető a művelődés. A rendi iskola bizonyos rendhez való tartozást követel meg a tanulótól. Az osztályiskola nem ismer rendeket, csak állampolgárokat. Bárki is legyen a tanuló, *csak egyet* követel tőle: azt, hogy megfizesse tanítását. Az osztályiskolának egyáltalán nincsen szüksége arra, hogy különböző programja legyen a gazdagok és a szegények számára, mert az osztályiskola azok elől, akiknek nincsen pénzük a tandíjra, az iskolai segédeszközökre és a tanuló ellátására az egész tanulási időszak alatt — egyszerűen elzárja a középiskolai oktatást. Az osztályiskolának egyáltalán nincs szüksége osztályelzárkózásra: ellenkezőleg, az osztályok, a rendekkel ellentétben, mindig teljes szabadságot biztosítanak arra, hogy egyes személyek az egyik osztályból a másikba menjenek át. Az osztályiskola nincs elzárva senki elől, akinek pénze van arra, hogy tanuljon. A valóság teljes elferdítése az, hogy Nyugat-Európában „nincs sikerük ezeknek a veszélyes programoknak, amelyek a különböző néprétegek félműveltségére, erkölcsi és szellemi osztályelidegenítésére" (9. old.) törekednek, mert hiszen mindenki tudja, hogy a középiskola, lényegét tekintve Nyugaton és Oroszországban egyaránt osztályiskola és hogy a lakosság mindössze igen-igen kis részének érdekeit szolgálja. Mivel Juzsákov úr ilyen hihetetlen fogalomzavart árul el, még azt sem tartjuk fölöslegesnek, hogy a következő kiegészítő felvilágosítást adjuk neki: a modern társadalomban még az a középiskola sem szűnik meg osztályiskola lenni, amely nem szed semmiféle tandíjat, mert a tanuló ellátása 7—8 éven át összehasonlíthatatlanul többre megy, mint a tandíj, s ezt a költséget csak egy el-

enyésző kisebbség engedheti meg magának. Ha Juzsákov úr a középiskola mai reformátorainak gyakorlati tanácsadója akar lenni, ha a mai valóság talaján akarja felvetni a kérdést (márpedig így veti fel), — akkor csak a rendi iskolának osztályiskolával való helyettesítéséről kellett volna beszélnie, *csakis* erről, vagypedig egyetlen szóval sem kellett volna érintenie „az osztályérdekek és az osztályiskola" kényes kérdését. Csakugyan: ezek az elvi kérdések nem igen függenek össze a klasszikus nyelveknek élő nyelvekkel való helyettesítésével, amit Juzsákov úr ebben a cikkben javasol. Ha erre a javaslatra szorítkozott volna — nem tettünk volna ellene kifogásokat s még arra is hajlandók lettünk volna, hogy megbocsássuk neki szabadjára eresztett ékesszólását. De ha már egyszer ő *maga* vetette fel „az osztályérdekek és az osztályiskola" kérdését — viselje is a felelősséget ostoba szólamaiért.

Juzsákov úr szólamai az adott tárgykörrel kapcsolatban korántsem merülnek ki a fenti idézetekben. Juzsákov úr, amikor az osztályok kérdését érinti, a „szociológia szubjektív módszerének" alapeszméihez híven „átfogó szempont" (12. old., v. ö. 15. old.), mégpedig annyira átfogó szempont magaslatára emelkedik, hogy felséges nyugalommal mellőzheti az osztálykülönbségeket, olyan átfogó szempont magaslatára, amely lehetővé teszi számára, hogy ne az egyes osztályokról (pfuj, micsoda szűk látókör!), hanem az egész nemzetről beszéljen. Ezt a nagyszerű „átfogó" szempontot az erénycsőszök, különösen a Kleinbürger-erénycsőszök elcsépelt fogásaival éri el. Juzsákov úr szigorúan elítéli a társadalomnak ezt az osztályokra tagozódását és ennek a tagozódásnak kihatását a műveltségre, amikor magasan szárnyaló szavakkal és nagy pátosszal ennek a jelenségnek „veszélyéről" (9. old.) beszél; arról, hogy a „művelődés osztályrendszere minden változatában és formájában alapjában véve ellentétben áll az állam, a nemzet és a tanuló egyének érdekeivel"* (8. old.); arról, hogy az iskola osztályprogramja „az állam

* Vagy — vagy, igen tisztelt Kleinbürger úr: vagy osztályokra tagozódott, vagy osztályokra nem tagozódott társadalomról beszél. Az első esetben osztályérdekektől független oktatás sem lehetséges. Az utóbbi esetben sem

és a nemzet szempontjából egyaránt célszerűtlen és veszélyes" (9. old.); arról, hogy a történelmi példák egyedül „az osztályrendnek és az osztályérdekeknek arról a rendkívül nemzetellenes fejlődéséről" tanuskodnak, „amelyről fentebb beszéltünk s amelyről már elismerték, hogy veszélyes a nemzet jólétére és magára az államra nézve" (11. old.); arról, hogy „a kormányzás osztályjellegét egy vagy más formában mindenütt megszüntették" (11. old.); arról, hogy ez a „veszélyes" osztálytagozódás „kibékíthetetlen ellentétet" idéz elő „a lakosság különböző csoportjai között" és fokozatosan kiirtja „a nemzeti szolidaritás és az egész népet átható hazafiság érzését" (12. old.); arról, hogy „a nemzeteknek, mint egésznek, az államnak és általában az egyes állampolgároknak mindenre kiterjedően, helyesen és körültekintően felfogott érdekei legalábbis a modern társadalomban nem állanak egymással szükségszerűen ellentétben" (15. old.) stb. stb. Mindez csupa képmutatás, csupa üres szólam, amelyek a Kleinbürger minden értelemtől megfosztott „óhajaival" elleplezik a mai valóság lényegét, olyan óhajokkal, amelyek észrevétlenül annak jellemzésébe csapnak át, ami van. Hogy annak a világszemléletnek, amelyből ilyen szólamok következnek, megtaláljuk a párját, a nyugati „etikai" iskola képviselőihez kell fordulnunk, amely az ottani burzsoázia elméleti gyávaságának és politikai fejvesztettségének természetes és elkerülhetetlen kifejezése volt.

Mi azonban arra szorítkozunk, hogy ezzel a nagyszerű ékesszólással és gyönyörű lelkülettel, ezzel a kitűnő éleslátással és körültekintéssel a következő kis tényt állítjuk szembe.

Juzsákov úr érintette a rendi iskola és az osztályiskola kérdését. Az első kérdésre vonatkozólag pontos statisztikai adatok találhatók, legalábbis a fiúgimnáziumokról, a polgári iskolákról és a reáliskolákról. Nézzük ezeket az adatokat, amelyeket a pénzügy-

osztályállam, sem osztályokra tagozódott nemzet nem lehet, sem az egyik vagy a másik osztályhoz tartozó egyének nem lehetnek. A mondatnak egyik esetben sincs értelme, csak a Kleinbürger jámbor óhaját tartalmazza, aki gyáván szemethúny a mai valóság legszembetűnőbb jellegzetességei fölött.

minisztérium „Oroszország termelőerői" c. kiadványából (Szentpétervár 1896. XIX. rész. Közoktatás. 31. old.) vettünk át.

„A tanulók rendek szerinti megoszlása (százalékban) a következő táblázatból látható:

	A közoktatásügyi minisztériumhoz tartozó fiúgimnáziumokban és polgári iskolákban			A reáliskolákban		
	1880	1884	1892	1880	1884	1892
Nemesi származásúak, nemesek és hivatalnokok gyermekei	47,6	49,5	56,2	44,0	40,7	38,0
Papgyerekek — — — —	5,1	5,0	3.9	2,6	1,8	0,9
A városi rendek gyermekei	33,3	35,9	31,3	37,0	41,8	43,0
A falusi rendek gyermekei (az idegenekkel és alacsonyrangúakkal együtt) — —	8,0	7,9	5,9	10.4	10,9	12,7
Külföldiek gyermekei — —	2,0	2,0	1,9	3,0	4,8	5,4
Más rendek gyermekei — —	2,0	Az előbbiekkel együtt		3,0	Az előbbiekkel együtt	
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ez a táblázat szemléltetően mutatja, milyen elővigyázatlanul fejezte ki magát Juzsákov úr, amikor azt mondotta, hogy mi azonnal és határozottan (??) „lemondtunk a rendi iskoláról". Ellenkezőleg, a rendiség még ma is túlsúlyban van középiskoláinkban, a tanulók 56 százaléka, még a gimnáziumokban is (említést sem téve a kiváltságos nemesi intézményekről stb.) nemesek és hivatalnokok gyermeke. Egyetlen komoly versenytársaik a városi rendek, amelyek a reáliskolákban többségbe kerültek. A falusi rendek részvétele viszont — különösen ha figyelembe vesszük óriási számbeli többségüket a többi renddel szemben — teljesen elenyésző. Ez a táblázat tehát szemléltetően mutatja, hogy annak, aki mai középiskolánk jellegéről akar beszélni, jól meg kell tanulnia, hogy csak rendi iskoláról, vagy osztályiskoláról lehet szó s hogy amennyiben

„mi" valóban lemondunk a rendi iskoláról, — ez kizárólag az osztályiskola érdekében történik. Magától értetődően ezzel egyáltalán nem azt akarjuk mondani, hogy a rendi iskola osztályiskolával való helyettesítésének vagy az utóbbi megjavításának a kérdése lényegtelen vagy közömbös kérdés azoknak az osztályoknak szempontjából, amelyek nem járatják és nem járathatják gyermekeiket középiskolába; ellenkezőleg, ezek szempontjából sem közömbös kérdés, hiszen a rendiség mind az életben, mind az iskolában különösen súlyos teherként nehezedik rájuk, hiszen a rendi iskolának osztályiskolával való felváltása csak egyik láncszeme Oroszország általános és minden térre kiterjedő európaizálásának. Csak azt akarjuk kimutatni, hogy mennyire kiforgatta Juzsákov úr a dolgot s hogy az ő állítólag „átfogó" szempontja még annál a felfogásnál is hasonlíthatatlanul szűkebb látókörű, amelyet a burzsoázia vall ebben a kérdésben. A burzsoá felfogásról jut eszembe. A. Manuilov úr sehogyan sem tudja megérteni, hogy P. B. Sztrúve, aki olyan határozottan domborította ki Schulze-Gaevernitz egyoldalúságát, miért „hirdeti" mégis „annak eszméit" („Russzkoje Bogatsztvo", 11. sz. 93. old.). A. Manuilov úrnak ez a megnemértése teljes egészében és kizárólag abból ered, hogy nemcsak az orosz, hanem a nyugateurópai „tanítványoknak", sőt nemcsak a tanítványoknak, hanem a tanítónak alapvető nézeteit sem érti. Vagy talán tagadni akarja Manuilov úr, hogy a „tanító" alapvető nézeteihez, amelyek vörös fonálként húzódnak végig egész elméleti, irodalmi és gyakorlati tevékenységén, hozzátartozik a változatlanul ellenséges magatartás az „átfogó szempontoknak" azokkal a kedvelőivel szemben, akik édeskés szólamokkal elleplezik a modern társadalom osztálytagozódását? — hogy alapvető nézeteihez hozzátartozik annak határozott elismerése, hogy a nyílt és következetes „burzsoá eszmék" haladók és előbbrevalók, mint azoknak a Kleinbürgereknek eszméi, akik a kapitalista fejlődés hátráltatása és megállítása után áhítoznak? Ha ez Manuilov úr számára nem világos, gondolkozzék akár kollegájának, a vele egy folyóiratnál dolgozó Juzsákov úrnak a művein. Képzelje el, hogy a minket most érdeklő kérdésben Juzsá-

kov úr mellett a „burzsoá eszmék" egy nyílt és következetes képviselőjét látjuk, aki éppen a mai iskola osztályjellegéért száll síkra, aki bebizonyítja, hogy ez a legjobb, amit elképzelhetünk és arra törekszik, hogy teljesen kiszorítsa a rendi iskolát és hozzáférhetőbbé tegye az osztályiskolát (hozzáférhetőbbé olyan értelemben, ahogyan arról fentebb szó volt). Hát bizony az ilyen eszmék sokkal, de sokkal Juzsákov úr eszméi fölött állanak; ezeknél a mai iskola reális szükségleteire, vagyis a rendi elzárkózás kiküszöbölésére irányulna a figyelem, nem pedig a Kleinbürger zavaros „átfogó szempontjára". A mai iskola egyoldalú jellegének nyílt tisztázása és védelme helyesen jellemezné a valóságot s már egyoldalúságával is megvilágosítaná a másik oldal tudatát.* Ezzel szemben Juzsákov úr „átfogó" gőgicsélése csak megrontja a társadalmi tudatot. Végül, a kérdés gyakorlati oldala ... de hiszen Juzsákov úr sem jut túl arasznyival sem az osztályiskola határain, mégpedig nemcsak ebben a cikkében, hanem abban az „utópiában" sem, amelyre most rátérünk.

III

Juzsákov úr cikkének, amely a „közoktatás kérdéseit" (lásd a könyv címét) vizsgálja, ez a címe: „Népművelési utópia. Az általános kötelező középiskolai oktatás terve". Már a címből látható,

---

* Tudva-tudjuk, hogy a „Russzkoje Bogatsztvo" munkatársainak igen-igen nehéz megérteni az ilyen jellegű érvet. Ez ismét csak azzal függ össze, hogy nemcsak a „tanítványokat", de a „tanítókat" sem értik.

Az egyik „tanító" például már 1845-ben a következőképpen bizonyította be, hogy a gabonatörvények eltörlése az angol munkások javát szolgálja. A gabonatörvények eltörlése — írta — „liberálisokká, vagyis öntudatos burzsoákká" változtatja a farmereket, az öntudatosságnak ez a növekedése az egyik oldalon viszont feltétlenül maga után vonja az öntudat ugyanilyen mérvű növekedését a másik oldalon *(Fr. Engels.* The condition of the working class in England in 1844. — A munkásosztály helyzete Angliában 1884-ben. — New York 1886. 179. old.). Mi az oka, uraim, annak, hogy önök, a „Russzkoje Bogatsztvo" munkatársai, egyre csak hajlonganak a „tanítók" előtt, s nem leplezik le őket mint olyanokat, akik „burzsoá eszméket hirdetnek"?

hogy Juzsákov úrnak ez a rendkívül tanulságos cikke igen sokat igér. De a valóságban Juzsákov úr „utópiája" még ennél is hasonlíthatatlanul többet igér. „Semmiképpen sem kevesebbet ennél, kedves olvasók, minden engedmény vagy kompromisszum nélkül... — így kezdi a szerző cikkét. — Teljes, mindenki számára kötelező gimnáziumi oktatást, az egész mindkét nembeli lakosságnak, még hozzá az állam, a zemsztvók és a nép bármi néven nevezendő kiadása nélkül — ez az én nagy népművelési utópiám!" (201. old.) A derék Juzsákov úr nyilván úgy véli, hogy e kérdés lényege a „kiadás"; ugyanezen az oldalon mégegyszer hangoztatja, hogy az általános elemi iskolai oktatás kiadással jár, míg az ő „tervének" megfelelő általános középiskolai oktatás semmiféle kiadást sem igényel. De nemcsak arról van itt szó, hogy Juzsákov úr terve semmiféle kiadást sem igényel: ez a terv sokkal többet igér az egész népre kiterjedő középiskolai oktatásnál. Hogy teljes nagyságában mutassuk meg, mit igér nekünk a „Russzkoje Bogatsztvo" munkatársa, előre kell lapoznunk és idéznünk kell a szerző saját diadalkiáltásait, amikor már egész tervét ismertette és gyönyörködik benne. Juzsákov úr terve abban áll, hogy a gimnáziumi oktatás a „gimnazisták" termelőmunkájával párosul s a „gimnazisták" maguk tartják el magukat: „... Egy darabka föld megművelése... bőséges, ízletes és egészséges ellátást biztosít az ifjú nemzedéknek a születéstől a gimnázium befejezéséig, de biztosítja a tandíjat ledolgozó ifjúságnak (erről a Juzsákov-féle Zukunftsstaat* intézményről részletesebben lentebb), az egész adminisztrációs és előadói személyzetet, továbbá a tulajdonosok ellátását is. Emellett valamennyien lábbelit meg ruhát is kapnak. Sőt, az említett földterület, csak úgy mellesleg, körülbelül 20 000 rubelt jövedelmez, mégpedig 15 000 rubelt a tejből és a tavaszi gabonafeleslegekből..., körülbelül 5000 rubelt pedig a bőr, sörte, toll és más melléktermékek eladásából" (216. old.). Gondolja csak meg az olvasó: az *egész* fiatal nemzedék ellátásáról van szó, a gimnázium befejezéséig, vagyis 21—25 éves

* A jövő állama. — *Szerk.*

korig (203. old.)! Hiszen ez a lakosság *felének* ellátását jelenti.* A lakosság tízmillióinak ellátása és oktatása — ez bizony már valósággal a „munka megszervezése"! Juzsákov úr úgy látszik, nagyon megharagudott azokra a gonosz emberekre, akik azt állítják, hogy a „munka megszervezésének" narodnyik tervei mihaszna szájhősök haszontalan szólamai, és elhatározta, hogy elintézi ezeket a gonosz embereket, mégpedig olyanformán, hogy egész „tervet" tesz közzé a „munka" olyan megszervezésére, amely „minden kiadás nélkül" megvalósítható ... De még ez sem minden: „... Menetközben kibővítettük a feladatot: ugyanerre a szervezetre bíztuk az egész gyermeknépesség ellátását; gondoskodtunk arról, hogy kilépéskor falusi viszonylatban komoly összeget adjanak útravalóul a fiatalembereknek; lehetőséget találtunk arra, hogy ugyanezekből az eszközökből minden gimnáziumban, vagyis minden járásban legalább egy-egy orvost, állatorvost, képzett mezőgazdászt, képzett kertészt, technológust és legalább hat-hat mestert alkalmazzunk (akik felemelik az egész helység kultúráját és kielégítik megfelelő szükségleteit) ... S mindezek a feladatok pénzügyi és gazdasági megoldásra találnak tervünk megvalósítása során ..."** Milyen szégyenkezve fognak most elhallgatni azok a rossz nyelvek, akik azt mondták, hogy a híres narodnyik „mi" — holmi „titokzatos ismeretlen", holmi pájeszos zsidó és így tovább! Milyen méltatlan rágalom! Ezentúl elegendő lesz Juzsákov úr „tervére" hivatkozni annak bizonyítása céljából, hogy ezek a „mi"-k mindenhatók és a „mi" terveink megvalósíthatók.

Talán kétség merül fel az olvasóban ezzel a „megvalósítható" szóval kapcsolatban? Talán azt fogja az olvasó mondani, hogy Juzsákov úr utópiának nevezte művét, s ezzel kiküszöbölte a megvalósíthatóság kérdését? — Ez így volna, ha Juzsákov úr maga nem élt volna rendkívül lényeges fenntartásokkal az „utó-

* Oroszország lakossága életkorát tekintve Bunyakovszkij szerint úgy oszlik meg, hogy 1000 lakosból 485 0—20 éves, 576 — 0—25 éves.

** 237. old. A sokatmondó három pont a szóáradat mindkét helyén Juzsákov úrtól származik. Mi nem mernénk itt egyetlen betűt sem kihagyni.

pia" szóval kapcsolatban, ha egész fejtegetésében többízben nem hangsúlyozta volna tervének megvalósíthatóságát. „Merem hinni — jelenti ki a cikk legelején —, hogy az ilyen általános középiskolai oktatás csak első pillantásra tűnik utópiának" (201. old.). Kell ennél több? ... „Még inkább merem állítani azt, hogy az ilyen általános oktatás sokkal inkább megvalósítható, mint az általános elemi iskolai oktatás, amit pedig Németország, Franciaország, Anglia és az Egyesült Államok már megvalósított s aminek megvalósításához Oroszország egyes kormányzóságai is egészen közel állanak" (201. old.). Juzsákov úr annyira meg van győződve tervének megvalósíthatóságáról (nyilvánvalóan a fent mondottak után, melyek szerint a „terv" kifejezés helyesebb, mint az utópia), hogy e terv kidolgozása során a legkisebb „gyakorlati kényelmi szempontokat" sem hanyagolja el, amikoris szándékosan meghagyja például a két gimnázium, fiú- és leánygimnázium rendszerét, mert tiszteletben tartja „az európai kontinensen a fiúk és leányok közös oktatásával szemben táplált előítéleteket", s hagsúlyozza, hogy ez a terv „lehetővé teszi a fiú- és leánygimnáziumok megállapított tantervének pontos betartását és több foglalkozást, következésképpen több fizetést biztosít az előadóknak" ... „Mindennek eléggé komoly jelentősége van, ha nem kívánunk pusztán a tapasztalatokra szorítkozni, hanem el akarjuk érni a valóban általános oktatást" (205—206. old.). Sok utópista volt már a világon, akik versengtek egymással abban, hogy melyikük utópiája csábítóbb, jobban felépített, de aligha akad köztük egy is, aki ennyire törődne a „megállapított tantervvel" és az előadók fizetésével. Meggyőződésünk, hogy az utókor még sokáig fogja emlegetni Juzsákov urat, mint valóban gyakorlati és valóban tárgyilagos „utópistát".

Nyilvánvaló, hogy a szerző ilyen ígéreteire való tekintettel általános oktatási terve a legfigyelmesebb vizsgálatot érdemli.

IV

Juzsákov úr abból az elvből indul ki, hogy a gimnáziumnak egyidejűleg földművelő gazdaságnak is kell lennie, tanulóinak nyári munkájával kell fennállását biztosítania. Ez tervének alapgondolata. „Aligha kételkedhetünk abban, hogy ez a gondolat helyes" (237. old.) — véli Juzsákov úr. Mi is egyetértünk vele abban, hogy itt valóban helyes gondolat rejlik, ezt azonban nem szabad sem egyedül csak a „gimnáziumokkal", sem azzal a lehetőséggel egybekapcsolni, hogy a gimnáziumok a tanulók munkája révén „kifizetődnek". Ez a helyes gondolat abban foglalható össze, hogy a jövő társadalom eszményét nem képzelhetjük el az ifjú nemzedék oktatásának és termelőmunkájának egybekapcsolása nélkül: sem az oktatást és művelést termelőmunka nélkül, sem a termelőmunkát párhuzamos oktatás és művelés nélkül nem tudnók olyan fokra emelni, amelyet a technika mai színvonala és a tudományos ismeretek állapota megkövetel. Ezt a gondolatot már a régi nagy utópisták is kifejezésre juttatták; teljes egészében osztják azt a „tanítványok" is, akik többek között éppen ezért nem foglalnak állást elvben a nők és a serdülők ipari munkája ellen, reakciósnak tekintik a nők és a serdülők munkájának teljes megtiltására irányuló kísérleteket s csak minden tekintetben higiénikus feltételeihez ragaszkodnak. Juzsákov úr tehát hiábavalóan fáradozik, amikor a következőket mondja: „csupán a gondolatot akartam felvetni" (237. old.) ... Ezt a gondolatot már régen felvetették, s nem merjük feltételezni (míg az ellenkezője be nem bizonyosodik), hogy Juzsákov úr esetleg nem ismerte. A „Russzkoje Bogatsztvo" munkatársa e gondolat *megvalósításának* egészen önálló *tervét* akarta felvetni és vetette fel. Csak ebben a tekintetben kell Juzsákov urat eredetinek elismerni, de itt azután az eredetisége ... egetverő.

Hogy az általános termelőmunkát egybekapcsolhassuk az általános oktatással, nyilván *mindenki* számára kötelezővé kell tennünk a termelőmunkában való részvételt. Azt hinné az ember,

hogy ez magától értetődik. — Kitűnik azonban, hogy nem. „Narodnyikunk" úgy oldja meg ezt a kérdést, hogy a kötelező fizikai munkát valóban mint általános elvet kell bevezetni, *de egyáltalán nem mindenki számára, hanem csak a vagyontalanok számára.*

Talán azt gondolja az olvasó, hogy tréfálunk! Istenuccse nem. „A tisztán városi gimnáziumok, amelyekbe azok a jómódú emberek járatják gyermekeiket, akik készek pénzben megfizetni az egész tandíjat, megmaradhatnának mai formájukban" (229. old.). A 231. oldalon a „jómódúak" általában közvetlenül azokhoz a „népesség-kategóriákhoz" vannak sorozva, amelyekre nem vonatkozik a „földműves gimnáziumi" tankötelezettség. Eszerint a kötelező termelőmunka narodnyikunknál nem az ember általános és sokoldalú fejlődésének feltétele, hanem pusztán a gimnáziumi oktatás díja. Szóról-szóra. Juzsákov úr cikke legelején megvizsgálja a földműves gimnázium számára szükséges téli munkások kérdését. A gimnáziumok téli munkásokkal való ellátása tekintetében a következő módszer látszik előtte „leglogikusabbnak". Az alsóbb osztályok tanulói nem dolgoznak s így díjtalanul kapják az ellátást és oktatást, nem fizetik meg azt, amit a gimnázium erre kiadott. „Ha pedig ez így van, vajjon nem egyenesen kötelességük-e az iskola befejezése után ledolgozni ezeket a költségeket? Ez az alaposan megfontolt és pontosan megállapított kötelezettség mindenkire vonatkozik, *aki nem tudja megfizetni a tandíjat* s ez biztosítja a gimnáziumi gazdaság számára a szükséges téli munkásokat és a nagyobb számú nyári munkást... Ez elméletileg igen egyszerű, könnyen érthető és teljesen vitathatatlan" (205. old., a mi kiemelésünk). Kérem, mi lehet „egyszerűbb" ennél? Ha van pénzed, fizess, ha pedig nincs, dolgozz! — minden szatócs egyetért azzal, hogy ez igen-igen könnyen „érthető". S emellett mennyire praktikus! — Csak . . . csak hol itt az „utópia"? És miért mocskolja be Juzsákov úr az efféle tervekkel azt a nagy alapeszmét, amelyre utópiáját építeni akarta? Juzsákov úr egész tervének alapja az, hogy a vagyontalan tanulók ledolgozzák a tandíjat. Megengedi ugyan, hogy a téli munkások szerzésének egy másik

módja is lehetséges: bérmunkások alkalmazása,* de ezt a módot háttérbe szorítja. A ledolgozás viszont három évre (szükség esetén négy évre is) kötelező mindazoknál, akik még nem teljesítenek katonai szolgálatot, vagyis a tanulók kétharmad részénél és valamennyi leánynál. „Csak ez a rendszer — jelenti ki nyiltan Juzsákov úr — teszi lehetővé az általános oktatás, mégpedig nem az elemi-, hanem a középiskolai oktatás feladatának megoldását" (207—208. old.). „Az a kisszámú állandó munkás, aki véglegesen ottmaradt a gimnáziumnál és belekapcsolódott munkájába (!?), kiegészíti a gimnáziumi gazdaság e munkásait. Ezek földműves gimnáziumunk lehetséges és korántsem utópisztikus munkaerői" (208. old.). De természetesen a többi munkát — talán kevés munka van a gazdaságban? — szintén ők végzik el: „A kiegészítő konyha- és mosodaszemélyzetet s ugyanígy az írnokokat könnyen össze lehet válogatni a gimnáziumot elvégzett három évre befogott munkások közül" (209. old.). A gimnáziumnak mesterekre: szabókra, cipészekre, asztalosokra stb. is szüksége lesz. Természetesen „adhatunk mellékük segédeket azokból, akik három évüket dolgozzák le" (210. old.).

Ugyan mit kapnak majd munkájukért ezek a mezőgazdasági munkások (vagy földműves gimnazisták? Már nem is tudom, minek nevezzem őket)? Mindent megkapnak, ami megélhetésükhöz szükséges, „bőséges és ízletes élelmezést". Juzsákov úr pontosan kiszámítja mindezt s azokat az élelemfejadagokat állapítja meg, „amelyeket a mezőgazdasági munkásoknak rendszerint kiutalnak". Igaz, hogy ő „nem ilyen módon akarja élelmezni a gimnáziumot" (210. old.), de mégis meghagyja ezeket a

* „A gimnáziumi gazdaságnak, amelyet tapasztalt és képzett gazdák vezetnek, amely tökéletesen van felszerelve s amely tapasztalt képzett munkásokkal rendelkezik, jövedelmező gazdaságnak kell lennie és igazolnia kell, hogy bizonyos számú nélkülözhetetlen bérmunkást alkalmaz, akik közül néhány arra érdemes (sic!) (így! — *Szerk.*) részesülhetne a jövedelemből. Bizonyos számú bérmunkást valószínűleg szükséges is lenne alkalmazni, különösen olyan földnélkülieket, akik ugyanabban a gimnáziumban végezték tanulmányaikat" (204. old.).

fejadagokat, mert hiszen a gimnazisták saját földjükről is szednek majd burgonyát, borsót és lencsét, kendert is vetnek maguknak, meg napraforgót, hogy bőjti zsiradékuk legyen, azokon a napokon viszont, amikor a hús nincs tiltva, kapnak majd fejenként fél font húst és két pohár tejet. Ne gondolja az olvasó, hogy Juzsákov úr ezt éppen csak megemlítette, példának hozta fel. Nem, mindent részletesen kiszámított, azt is, hogy hány egy- és kétéves borjú lesz, a betegek ellátását is, a baromfieledelt is. A moslékról, a belekről és a gyümölcshéjról sem feledkezett meg (212. old.). Mindenre gondolt. A gimnázium a ruhát és lábbelit is saját erejéből készítheti. „De a fehérneműhöz, ágyneműhöz, asztalneműhöz és a nyári öltözethez szükséges pamutanyagot, a téli öltözethez szükséges erősebb anyagot, a téli felsőöltözethez szükséges prémet, ha irha is, természetesen venni kell. A pedagógusoknak és tisztviselőknek természetesen családjaikkal együtt maguknak kell gondoskodniok az anyagról, bár meg lehet engedni nekik, hogy a műhelyeket igénybe vegyék. A tanulók és a három évüket ledolgozó munkások számára szükséges ilyen irányú kiadásokat fukarkodás nélkül évi 50 rubelben, vagyis az egész intézetre átszámítva, évente 60 000 rubelben állapítjuk meg" (213. old.).

Már egészen meg vagyunk hatva narodnyikunk gyakorlatiasságától. Képzeljék el: „mi", a „társadalom", ilyen nagyszabásúan szervezzük meg a munkát, általános középiskolai oktatást adunk a népnek, s mindezt minden költség nélkül, ugyanakkor pedig milyen óriási erkölcsi tőkét kovácsolunk! Milyen gyönyörű leckét kapnak a „mi" mostani mezőgazdasági munkásaink, akik tudatlanságuk, pimaszságuk és vadságuk folytán nem hajlandók ellátás és évi 61 rubelnél olcsóbban dolgozni*, amikor meglátják, hogy a gimnáziumból kikerült mezőgazdasági munkások évi 50 rubelért dolgoznak majd! Bizonyosak lehetünk, hogy még maga Koro-

* A földművelési és mezőgazdasági ipari főosztály adatai szerint Európai Oroszországban az egész évre leszerződtetett mezőgazdasági munkás átlagos évi bére 61 rubel 29 kopejka (1881—1891, tíz év átlaga) és 46 rubelnak megfelelő ellátás.

bocska is igazat ad most Juzsákov úrnak abban, hogy tervének elméleti alapjai rendkívül „könnyen érthetők".

V

Hogyan folytatják és igazgatják majd a gimnáziumok gazdaságát? A gazdaság, amint már láttuk, vegyes gazdaság lesz· részben naturális, részben pedig pénzgazdaság. Juzsákov úr természetesen egészen részletes útmutatásokat ad erre a fontos kérdésre vonatkozólag. A 216. oldalon pontosan, tételenként kiszámítja, hogy minden gimnáziumnak 160—170 000 rubel pénzre van szüksége, vagyis mind a 15—20 000 gimnáziumnak mintegy 3 milliárd rubelra. Persze eladnak majd mezőgazdasági termékeket s így pénzhez jutnak. Szerzőnk annyira előrelátó, hogy ennél figyelembe veszi a mai kapitalista árugazdaság általános viszonyait: „Azokat a gimnáziumokat, amelyek városok környékén vagy vasúti állomások közelében, nagy központokhoz közeli vonalakon fekszenek, egészen más típus szerint kell megszervezni. Itt a kertészet, a tejgazdaság és a kézművesség teljesen helyettesítheti a földművelést" (228. old.). Itt tehát egészen komoly kereskedelem lesz. Hogy ki foglalkozik majd a kereskedelemmel, arról nem beszél a szerző. Azt kell feltennünk, hogy a gimnáziumi pedagógusi tanácsok részben kereskedelmi tanácsokká válnak. — A szkeptikusok talán tudni szeretnék, hogy mi legyen abban az esetben, ha a gimnázium csődbe jut és tud-e a gimnázium egyáltalán kereskedelmet folytatni? — Persze ez alaptalan kötekedés volna: ha most műveletlen kereskedők le tudják bonyolítani a kereskedelmet, kételkedhetünk-e a sikerben, amikor értelmiségi társadalmunk képviselői veszik kezükbe az ügyet?

A gimnázium gazdaságának természetesen földre van szüksége. Juzsákov úr ezt írja: „Azt hiszem... hogy ha e gondolat gyakorlati megvalósítására kísérletet tennének, az első ilyen földműves gimnáziumoknak próbaképpen 6—7000 gyeszjatyína földet kellene juttatni" (228. old.). 109 millió lakos — 20 000 gimnázium —

számára körülbelül 100 millió gyeszjatyína kellene, de hiszen nem szabad elfelejteni, hogy mindössze 80 millió foglalkozik földműveléssel. „Csak az ő gyermekeiknek kell földműves gimnáziumba járniok."

Ezenkívül még körülbelül 8 millió különböző kategóriákhoz tartozó lakost kell leszámítani* — marad 72 millió. Ezek számára csak 60—72 millió gyeszjatyínára van szükség. „Természetesen ez is sok" (231. old.), de Juzsákov úr nem jön zavarba. Hiszen a kincstárnak is sok a földje, csakhogy ennek a földnek a fekvése nem egészen megfelelő. „Így például az északi erdővidéken 127,6 millió gyeszjatyína ilyen föld van, s itt valószínűleg nem volna nehéz ingyenes földdel ellátni a földműves gimnáziumokat, különösen ha azt a rendszert alkalmaznók, hogy a magánföldeket, ahol szükséges, még a paraszti földeket is, kincstári földekre cseréljük ki, abból a célból, hogy az előbbieket az iskoláknak adjuk. Ugyanilyen kedvező a helyzet"... délkeleten (231. old.). Hm... „kedvező"! ezek szerint küldjük őket Arhangelszk kormányzóságba! — Igaz, hogy ez a kormányzóság eddig főképpen száműzetési hely volt, s a kincstári erdők ott óriási többségükben még „rendezve" sincsenek — de ez mitsem számít. Amint odaküldik a gimnazistákat és felvilágosult előadókat, ezek kivágják mindezeket az erdőket, megtisztítják a földet és meghonosítják a kultúrát!

A központi területen pedig meg lehetne váltani a földeket: mi az a 80 millió gyeszjatyína! „Jótállásos kötelezvényeket" lehetne

* Itt adjuk azoknak a szerencsés kategóriáknak a listáját, amelyek mentesülnek a földműves gimnázium alól: „jómódúak, rovottmultúak, mohamedán lányok, kis nemzetiségek tagjai, fanatikus szektások, vakok, süketnémák, gyengeelméjűek, őrültek, krónikus és fertőző betegek, bűnözők" (231. old.). Amikor elolvastuk ezt a listát, fájdalmasan összeszorult a szívünk: uramisten, gondoltuk, sikerül-e hozzátartozóinkat valahogy a mentesülők közé sorolnunk! — Az első kategória alapján? — ehhez nincs elég pénzünk! No, a lányokat mégcsak sikerül valami ravasz fortéllyal a muzulmán lányok közé sorolni, de mi legyen a fiúkkal? Az egyetlen remény a harmadik kategória. Mihajlovszkij úr, aki ugyanannál a folyóiratnál dolgozik, amelynél Juzsákov úr, mint tudjuk, már egyszerűen az idegenek közé sorolta P. B. Sztrúvét, s talán lesz olyan kegyes, minket is az „idegen nemzetiségek tagjai" közé sorolni, hogy mentesítsük hozzátartozóinkat a földműves gimnáziumtól!

kiadni, a velük kapcsolatos fizetéseket pedig magától értetődően „az ingyenes juttatott földekben részesülő gimnáziumokra" kellene áthárítani (232. old.) — s minden rendben van! Juzsákov úr azt bizonygatja, hogy nem kell félni „a pénzügyi művelet hatalmas méreteitől. Ez a művelet nem agyrém és nem utópia" (232. old.). Ez „lényegében kitűnően biztosított jelzálogkölcsön" lesz. Miért ne volna biztosítva! Ismét csak azt kérdezzük, hol itt az „utópia"? S vajjon Juzsákov úr komolyan annyira ostobának és fejletlennek tekinti parasztunkat, hogy az beleegyezik majd az ilyen tervekbe?? Tessék megváltást fizetni a földért, tessék megfizetni „az eredeti felszerelésre kapott kölcsönt",* ellartani az egész gimnáziumot, fizetni az előadókat, s a tetejébe tessék mindezért (vagyis azért, hogy fizetésért előadókat szerződtettek) még három évecskét ledolgozni! Nem lesz ez már kissé sok a jóból, felvilágosodott „narodnyik" úr? Meggondolta-e, amikor 1897-ben újra kiadta a „Russzkoje Bogatsztvo" c. folyóiratban 1895-ben megjelent művét, hogy hová juttatja önt a különböző pénzügyi műveletek és megváltások minden narodnyikra jellemző szeretete? Gondolja csak meg az olvasó, hogy általános oktatást ígértek, „az állam, a zemsztvók és a nép bármi néven nevezendő kiadása nélkül". S a mi zseniális pénzügyi szakértőnk valóban egyetlen rubelt sem követel sem az államtól, sem a zemsztvóktól. Hát a „néptől?" Vagy helyesebben, a *vagyontalan parasztoktól?*** Az ő pénzükön veszik meg a földet, az ő pénzükön létesítik a gimnáziumokat (mert ők fizetik az erre a célra felhasznált tőkék kamatait és a tőketörlesztéseket), ők fizetik a tanerőket is, ők tartják el a gimnáziumokat is. És mindennek tetejébe a ledolgozás. De miért? — Azért — válaszolja a kérlelhetetlen pénzügyi szakértő —, mert a gimnazisták az alsóbb osztályokban nem fizettek oktatásukért és

* 216. old. 10 000 rubel gimnáziumonként.

** Hiszen a vagyonosak nem számítanak. Juzsákov úr maga is gyanítja, hogy „a mezőgazdasági lakosságból is bizonyos százalék szívesebben a fizetett városi középiskolába adja majd gyermekeit" (230. old.). Perszehogy szívesebben teszik!

ellátásukért (204. old.). De, először is, a nemdolgozó korhoz „csak az előkészítő osztályokat és a gimnázium első két osztályát" (206. old.) sorolja, ezután pedig már a félmunkások következnek. Másodszor pedig, ezeket a gyermekeket idősebb testvéreik tartják el, ugyanők a fiatalok tanítását is megfizetik az előadóknak. Nem Juzsákov úr, nemcsak most, de még az arakcséjevi időkben is teljesen *megvalósíthatatlan* lett volna egy ilyen terv, mert ez valójában *feudális* „utópia".

A gimnáziumok igazgatásával Juzsákov úr nem igen foglalkozik. Az oktatási személyzetet ugyan pontosan felsorolta s valamennyiök számára „aránylag csekély" fizetést állapított meg (mert ingyenes lakást kapnak, gyermekeiket ellátják, „ruházati kiadásaik felét fedezik"); talán azt hiszik, hogy évi 50 rubelt? Nem, valamivel többet: „az igazgatónak, az igazgatónőnek és a fő agronómusnak 2400" és így tovább rang szerint a hierarchikus létrán lefelé, egészen a legalacsonyabb alkalmazottak évi 200 rubeljéig (214. old.). Amint látják, nem rossz előmenetel ez a felvilágosult társadalom ama képviselői számára, akik „többre becsülték" a fizetett városi iskolát a földműves gimnáziumnál! De vizsgáljuk csak meg a „ruházati kiadások felét", amelyet a tanár uraknak fedeznek: narodnyikunk terve szerint igénybe veszik majd a műhelyeket (amint már láttuk!), vagyis a „gimnazistákkal" varratják meg ruháikat. Lám, mennyire gondoskodik Juzsákov úr... az előadó urakról! Különben, a „gimnazistákról" is gondoskodik — mint a jó gazda az állatokról: meg kell etetni, itatni, el kell helyezni és... és párosítani kell. Csupa jóindulat:

„Ha... megengedik majd, hogy azok, akik tanulmányuk befejezése után három évre a gimnáziumban maradnak, házasságra lépjenek egymással..., akkor a gimnáziumban való hároméves tartózkodás sokkal kevésbbé lesz terhes, mint a katonai szolgálat" (207. old.). „Ha megengedik a házasságokat"!! Tehát lehet, hogy nem engedik meg? De ehhez egy új törvény szükséges, tisztelt progresszista úr, olyan törvény, amely *korlátozza a parasztok* állampolgári jogait. De csodálkozhatunk-e Juzsákov úr efféle

„nyelvbotlásán" (?), amikor egész „utópiájában", miközben a legrészletesebben fejtegeti a tanerők fizetésének, a gimnazisták ledolgozásának stb. kérdését, egyetlenegyszer sem említette, hogy igazán nem ártana — legalábbis egy „utópiában", ha a „gimnázium" igazgatásával és a gazdaság vezetésével kapcsolatban bizonyos jogokat biztosítanának maguknak a „tanulóknak", akik maguk tartják fenn az egész intézményt és 23—25 éves korukban végeznek; egyetlenegyszer sem említette, hogy ezek tulajdonképpen nemcsak „gimnazisták", hanem *állampolgárok* is. Erről az apróságról a mi narodnyikunk teljesen megfeledkezett! Ezzel szemben gondosan kidolgozta a rossz magaviseletű „tanulók" kérdését. „A negyedik típust (a gimnáziumok negyedik típusát) olyan tanulók számára kellene létesíteni, akiket rossz magaviseletük miatt a rendes gimnáziumokból kizártak. Amikor az egész fiatal nemzedéket kötelezzük a középiskola elvégzésére, nem volna észszerű, ha felmentenők a rossz magaviseletűeket. Ez kísértésbe hozhatná és rossz magaviseletre buzdíthatná a felsőbb osztályokat. (Istenuccse, így áll a szövegben, a 299. oldalon!!) A rossz magaviseletükért eltávolítottak számára létesített külön gimnáziumok az egész rendszer logikus kiegészítését jelentenék." Ezeket „javító gimnáziumoknak" (230. old.) neveznék.

Nemdebár, mily párallan ez az orosz ízlésnek megfelelően készült „népművelési utópia", javító gimnáziumokkal olyan gonosztevők számára, akiket talán „kísértésbe" ejtene... a népnevelés alól való „mentesülés" kilátása!?

VI

Az olvasók talán nem felejtették még el az iparvezetés egyik tervét, amelyet joggal a merkantilizmus újjászületéseként, a „hazai ipar burzsoá-bürokratikus-szocialista szervezetének" terveként jellemeztek (238. old.). Juzsákov úr „tervének" jellemzésére még bonyolultabb kifejezést kell használnunk. Ezt a tervet *feudális-bürokratikus-burzsoá-szocialista* kísérletnek kell neveznünk. Eléggé

otromba négyrészes kifejezés, de mit tegyünk? Hiszen a terv is otromba. Ez a kifejezés azonban *pontosan* érzékelteti Juzsákov úr „utópiájának" minden jellegzetességét. Kezdjük a taglalást a negyedik résszel. „A szocializmus *tudományos* fogalmának egyik fő ismertetőjele a társadalmi termelés tervszerű szabályozása" — mondja helyesen az imént idézett szerző.* Az „utópiában" megtalálható ez az ismertetőjel, mert a munkások tízmillióinak gazdaságát már eleve általános terv alapján szervezik meg. Az utópia burzsoá jellege kétségtelen: először, a középiskola Juzsákov úr „terve" szerint *osztályiskola marad.* Mégpedig mindazok után a pompás szólamok után, amelyeket Juzsákov úr első cikkében csak úgy ontott magából az osztályiskola „ellen"!! Egy iskola a vagyonosak, egy másik — a vagyontalanok számára: ha van pénzed fizess a tanításért, ha pedig nincs — dolgozz. Sőt: a vagyonosak számára, mint láttuk, meghagyták az iskola „mai típusát". A mai középiskolákban, például a népművelési minisztériumhoz tartozó középiskolákban, a tandíj az iskola kiadásainak csak 28,7%-át fedezi, 40%-ot ad a kincstár; 21,8%-ot egyes személyek, intézmények és egyesületek segélyeiből, 3,1%-ot tőkekamatokból, 6,4%-ot egyéb forrásokból fedeznek („Termelőerők", XIX. rész, 35. old.). Juzsákov úr tehát a *maihoz képest még fokozta* a középiskola osztályjellegét: „terve" szerint a vagyonos emberek tandíjuknak csak 28,7%-át fogják megfizetni, a vagyontalanok viszont az *egész* tandíjat, sőt ráadásul még ledolgozásra is kényszeríteni fogják őket! „Narodnyik" utópiának nem rossz! Másodszor, a terv feltevése szerint a gimnáziumok téli munkásokat fognak alkalmazni, különösen a földnélküli parasztok közül. Harmadszor, meghagyják a város és a falu közötti ellentétet, a társadalmi munkamegosztás alapját. Ha már egyszer Juzsákov úr tervszerűen szervezi meg a társadalmi munkát, ha már „utópiát" ír a tanulás és a termelőmunka egybekapcsolásáról, akkor ennek az ellentétnek a meghagyása képtelenség, ami azt mutatja, hogy szerzőnk nem is

* „Novoje Szlovó" („Új Szó") 1897 április.

konyít ahhoz a tárgykörhöz, melynek vizsgálatára vállalkozott. Nemcsak a mostani tanítványok „tanítói" írtak ez ellen a képtelenség ellen, hanem a régi utópisták, sőt nagy orosz utópistánk* is. Juzsákov urat ez hidegen hagyja! Negyedszer — s ez a legfontosabb ok, amelynek alapján burzsoának nevezhetjük az „utópiát" —, ebben az „utópiában" a szerző a társadalmi termelés tervszerű megszervezésének kísérlete *mellett* meghagyja az árutermelést is. A gimnázium *piacra* termel. A társadalmi termelést tehát a piac törvényei irányítják majd, amelyeknek a „gimnáziumok" is kénytelenek lesznek alávetni magukat! Juzsákov urat ez hidegen hagyja! S honnan vették — mondja talán ő —, hogy a termelést holmi piac-törvények fogják irányítani? Mindez merő badarság! A termelést nem a piac törvényei fogják irányítani, hanem a földműves gimnáziumi igazgató urak rendelkezései. Voilà tout.** — Juzsákov úr utópista gimnáziumainak tisztán bürokratikus felépítéséről már beszéltünk. A „népmüvelési utópia", reméljük, jó szolgálatot tesz az orosz olvasóközönségnek, amikor megmutatja, mennyire mély a mai narodnyikok „demokratizmusa". — Juzsákov úr „tervének" feudális jellegét az a ledolgozás adja, amelyre a vagyontalanok kényszerülnek a tanításért. Ha következetes burzsoá írt volna egy ilyen tervet, nem volna meg sem az első, sem a második sajátossága, s a terv hasonlíthatatlanul magasabbrendű és hasonlíthatatlanul hasznosabb volna, mint ez a narodnyik utópia. A ledolgozás a hűbéri rend gazdasági alapja. A tőkés rendben a vagyontalan ember kénytelen eladni munkaerejét, hogy létfenntartási eszközöket vásárolhasson. A hűbéri rendben a vagyontalannak le kell dolgoznia azokat a létfenntartási eszközöket, amelyeket a földesúrtól kapott. A ledolgozás feltétlenül megköveteli a munkakényszert, a ledolgozó jogfosztottságát, azt, amit a „Tőke" szerzője „ausserökonomischer Zwang"***-

* Lenin itt N. G. Csernüsevszkijre, a kimagasló orosz forradalmi demokrata tudósra és kritikusra céloz. — *Szerk.*

** Ennyi az egész. — *Szerk.*

*** Gazdaságon kívüli kényszer. — *Szerk.*

nak nevezett (III. köt. 2. rész, 234. old.). Ez az oka annak, hogy a ledolgozást, amennyiben megmaradt és megmarad, Oroszországban is szükségszerűen a parasztok polgári jogfosztottsága, a földhözkötöttség, a testi fenyítés és a munkára küldés joga egészíti ki. Juzsákov úr nem érti meg ezt a ledolgozás és a jogfosztottság között fennálló összefüggést, de a „gyakorlati" ember érzéke azt súgta neki, hogy, ha a gimnazisták számára kötelező a ledolgozás, nem árt javító gimnáziumokat bevezetni azok számára, akik kibújni merészelnek a népművelés alól; hogy a felnőtt „gimnazista"-munkásoknak a kiskorú tanulók helyzetében kell maradniok.

S felmerül a kérdés, miért volt szüksége utópistánknak műve első három részére? Ha csak a negyedik részt hagyta volna meg, senki egy szót sem vethetne ellene, mert maga is nyiltan és előre megmondta, hogy „utópiát" ír! Csakhogy kleinbürgeri természete magával ragadta. Egyrészt az „utópia" is jó dolog, másrészt pedig az intellektuel urak tanári tiszteletdíja sem megvetendő valami. Egyrészt — „a nép minden néven nevezendő kiadása nélkül", másrészt pedig: nem, barátocskám, fizesd meg a kamatocskákat és az egész törlesztést, s még dolgozz is le három évecskét. Egyrészt — dagályos szavalatok az osztálytagozódás veszélyéről és hátrányáról, másrészt pedig: tisztán osztályjellegű „utópia". Ezek az örökös ingadozások a régi és az új között, az a furcsa törekvés, hogy a saját fejükön ugorjanak át, vagyis mindenféle osztály fölé emelkedjenek, ez minden Kleinbürger-világnézet lényege ...

Lenin Művei. 4. kiad. 2. köt. 427—450. old. (oroszul).

Lenin

Az ingyenes és kötelező általános oktatásért

(*„Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt programtervezete“* c. írásból)

1902 január

C) Ezért az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt legközelebbi politikai feladatául a cári önkényuralom megdöntését és demokratikus alkotmányon felépülő *köztársasággal* való felcserélését tűzi ki, amely alkotmány biztosítja:

2. az általános, egyenlő és közvetlen választójogot mind a törvényhozó gyűlés, mind pedig valamennyi helyi önkormányzati szerv választásánál, minden 21. életévét elért állampolgár számára . . .

10. az egyháznak az államtól és az iskolának az egyháztól való elválasztását.

11. az általános, ingyenes és a 16. életévig kötelező oktatást; a szegény gyermekek ellátását élelemmel, ruhával és tanszerekkel államköltségen.

D) A munkásosztály védelme és harciképességének növelése érdekében az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt követeli:

5. annak megtiltását, hogy a vállalkozók 15 éven aluli gyermekeket bérmunkára alkalmazzanak:

Lenin Művei. 4. kiad. 6. köt. 13—14. és 14—15. old. (oroszul).

Lenin

A gyermekeket ingyenes oktatásban kell részesíteni

(„*A falusi szegénységhez*" c. brosúrából)

1903 március

... Nagyon fontos javítást jelent az egész nép, de különösen falusi szegénység számára a gyermekek *ingyenes oktatása*, amit a szociáldemokraták követelnek. Ma a falvakban sokkal kevesebb az iskola, mint a városokban, s emellett mindenütt csak a gazdag osztályoknak, csak a burzsoáziának van lehetősége a gyerekek rendes iskoláztatására. Csak *minden gyerek* ingyenes és kötelező oktatása emelheti ki a népet, hacsak részben is, mai tudatlanságából. Márpedig a falusi szegénység különösen szenved a tudatlanságtól, a falusi szegénységnek különösen nagy szüksége van az oktatásra. Persze, nekünk igazi, teljesen szabad oktatás kell, nem pedig olyan, amilyet a hivatalnokok és a pópák akarnak.

... Nem fogjuk itt felsorolni *mindazokat* az újításokat, amelyekért a szociáldemokrata párt a munkások érdekében küzd: ezek az újítások fel vannak sorolva a programban és részletesen meg vannak magyarázva a „Munkásügy Oroszországban" című könyvecskében. Itt elegendő, ha a legfontosabbakat említjük meg ezek közül az újítások közül. A munkanapnak nem szabad meghaladnia a napi nyolc órát. Egy napnak minden héten szabadnak kell lennie a pihenés számára. A túlórázást, továbbá az éjjeli munkát teljesen meg kell tiltani. A gyerekeket 16 éves korukig ingyenes oktatásban kell részesíteni és ezért eddig az életkorig semmiféle bérmunkára sem szabad engedni őket.

Lenin Művei. 4. kiad. 6. köt. 365. és 367. old. (oroszul).

Lenin

Az ifjúságnak a politikába való bevonása elleni mindennemű gáncsoskodás képmutatás

(A *„Növekvő aránytalanság"* című cikkből)

1913 február 19—22

A különböző pártok dumai bizalmatlansági szavazatának indokolásai — Kasszo válaszával kapcsolatban — igen érdekesek. Pontos, a különböző pártok képviselői által hivatalosan megerősített anyagot adnak a politikai elemzés számára. Éppen ez az anyag az, ami az elemzésből rendszerint leginkább hiányzik. Ez az anyag elvész a napi sajtó sorai között, vagy a Duma gyorsírási feljegyzéseinek mélyén. Márpedig nagyon érdemes foglalkozni vele, a különböző pártok igazi jellegének tisztázása céljából.

A „Récs"* szerkesztőségi cikke a bizalmatlanság megszavazását követő napon kijelenti: „Ilyen módon az orosz társadalom megkapta az Állami Dumától azt, amire joggal számított." (37. sz., február 7.) Ebből olyasmi derül ki, hogy a társadalomnak csupán azt kell tudni: megbízik-e a Duma Kasszo úrban vagy nem, semmi többet!

Ez nem igaz. A népnek és a demokráciának tudnia kell a bizalmatlanság *indítóokait* azért, hogy *megértse* annak a jelenségnek okait, amelyet a politikában rendellenesnek ismernek el, s hogy meg tudja találni a *kivezető utat* a normális politika felé. A kadetok, októbristák és szociáldemokraták egyesülése egyes-egyedül a „bizalmatlanok vagyunk" szavak alapján túlságosan keveset mond erről az igen komoly kérdésről.

Nézzük az októbristák bizalmatlansági szavazatának indokolását:

---

* „Beszéd". — *Szerk.*

„Az állami Dumának ... az a véleménye, hogy:

1. a középiskolai tanulók bárminő bevonása a politikai harcba, romboló hatást gyakorol az orosz ifjúság szellemi fejlődésére és ártalmas a társadalmi élet normális menete szempontjából;

2. a hatóságoknak azokban az esetekben, amikor idejében tudomásukra jutnak a középiskolákban tapasztalt nemkívánatos jelenségek, elhárító intézkedéseket kell tenniök és nem szabad várniok addig, amíg ezek abnormális jelleget öltenek;*

3. határozottan állást kell foglalni az ellen, hogy a diáksággal szemben azokat a rendőri intézkedéseket foganatosítsák, amelyeket 1912 december 10-én a tanügyi igazgatóság jóváhagyása nélkül, a természetes pedagógiai befolyásolás helyett foganatosítottak;

4. pedagógiai szempontból helyteleníteni kell azt a lassúságot, amellyel a tanintézetekből eltávolított tanulók sorsáról határoznak, s ennek az esetnek a tanulók szempontjából jóindulatú haladéktalan elintézését várva — áttér a következő napirendi pontra."

Milyen politikai eszméket foglal magában ez a szavazat?

A politika az iskolákban káros. A tanulók hibásak. De a pedagógusoknak kell megbüntetni őket, nem pedig a rendőröknek. A kormánnyal nem vagyunk megelégedve a „jóakarat" hiánya és a lassúság miatt.

Ezek antidemokratikus eszmék. Ez liberális ellenzékieskedés: hadd maradjon meg a régi hatalmi rendszer, de a *hatalmat* gyakorolják enyhébben. Üsd, de csak mértékkel és feltűnés nélkül.

Nézzük meg a haladók bizalmatlansági szavazatának indokolását:

---

* Ezt a szöveget a január 25-i ülésen nyujtották be. A február 1-i ülésen a 2. pontot a következőképpen változtatták meg: „A szóbanforgó egyes eset kapcsán felhívjuk a figyelmet arra, hogy a középiskolában bürokrácia uralkodik, közömbösen kezelik a tanulókat, a tanári kart elidegenítik a tanulók szüleitől s szükségesnek tartjuk, hogy ezentúl jóindulatot tanusítsanak a serdülő nemzedék irányában." *(Lenin jegyzete.)*

„. . . a Duma úgy találja, hogy:

1. a népművelési minisztérium, amelynek tudomása volt arról, ami az utóbbi időben a szentpétervári középiskolákban történt, elmulasztotta kötelességét és nem akadályozta meg, hogy a rendőrség a középiskolába behatoljon;

2. a rendőri beavatkozás során követett módszerek, amelyek ellen a népművelési minisztérium nem tiltakozott s amelyek abban állottak, hogy a rendőrség motozást rendezett az iskolában, gyerekeket fogott el és tartott őrizetben az őrszobán és megengedhetetlen nyomozási módszereket alkalmazott, semmiképpen sem igazolhatók, márcsak azért sem, mert a szóbanforgó esetben nem az állambiztonság megvédéséről, hanem a középiskolai rend helyreállításáról volt szó;

3. a népművelési minisztérium intézkedéseinek egész rendszere, amely az iskolának a családtól való elidegenítését célozza, a lélektelen bürokrácia, amely elfojtja az ifjú nemzedék erkölcsi és szellemi fejlődését, megteremti az iskolai életben tapasztalható rendellenes jelenségek előállásának kedvező feltételeit. A Duma elégtelennek tartja a népművelési minisztérium magyarázatát és áttér a következő napirendi pontra."

Ezt az indokolást január 30-án nyújtották be s a haladók ugyanakkor kijelentették, hogy az októbristákra szavaznak az esetben, ha ők is bizalmatlansági indítványt tesznek. Ennek az alkunak eredményét fentebb láttuk.

Milyen alapon *folyhatott* az alku? A főkérdésekben való egyetértés alapján.

A haladók szintén rendellenesnek tartják azt, ha az iskolában politizálnak, szintén követelik a „rend" (a szolgai fegyelem) „helyreállítását". Az ő ellenzékieskedésük is olyan, hogy nem a rendszer ellen irányul, nem a régi hatalom rendszerét ellenzik, hanem a hatalom „részvétlen, lélektelen" stb. alkalmazását. Pirogov a 60-as években egyetértett azzal, hogy kell verni a tanulókat, de azt követelte, hogy *ne* részvétlenül, *ne* lélektelenül verjék őket. A haladók nincsenek az ellen, hogy a mostani társadalmi elemek „helyreállít-

sák a rendet", de azt tanácsolják nekik, hogy ezt „együttérzőbben" tegyék. Mekkora haladás egy félszázad alatt!

A kadetok bizalmatlansági szavazatának indokolása:

„A népművelési miniszter válaszát meghallgatva és megállapítva:

1. hogy a válaszban a pedagógiai szempont teljesen össze van keverve a rendőrivel;

2. hogy a válasz teljes tagadása azoknak a normális elveknek, amelyek alapján az iskola és a család között baráti együttműködést lehetne létesíteni;

3. hogy a minisztérium politikája, amely a tanulók között mély elégedetlenséget, a társadalomban pedig komoly felháborodást vált ki, maga teremti meg a kedvező légkört az ifjúságnak a politikai tevékenységbe való korai bevonására, s ilymódon maga teremti meg azokat a feltételeket, amelyek kialakulását meg kellene előznie;

4. hogy a diákoknak mint bűnösöknek kezelése megnyomorítja a serdülő nemzedék legtehetségesebbjeinek életét, nagyszámú áldozatot szed soraikból és Oroszország jövőjét fenyegeti — a Duma a miniszter válaszát nem találja kielégítőnek és áttér a következő napirendi pontra."

Sokkal enyhébben és sokkal inkább frázisokba burkoltan itt ugyancsak el van ítélve a politikába való „korai" bevonás. Ez antidemokratikus álláspont. Az októbristák is, a kadetok is csak azért ítélik el a rendőri intézkedéseket, mert helyettük *megelőző lépéseket* követelnek. A rendszernek nem szétkergetni kell a gyűléseket, hanem elejét kell azoknak vennie. Világos, hogy magát a rendszert az ilyen reform csak átmázolja, de nem változtatja meg. Nem vagyunk megelégedve a miniszter politikájával, mondják a kadetok és teljesen októbrista módon oda lyukadnak ki, hogy *lehet kívánni* ennek a politikának megváltoztatását sokkal mélyrehatóbb átalakulások nélkül.

A kadetok sokkal élesebben foglalnak állást a kormány ellen, mint az októbristák, s a politikailag fejletlen elemek ezek mögött

az éles szavak mögött nem látják meg a kadetok és az októbristák liberális, antidemokratikus *kérdésfelvetésének* teljes azonosságát.

A Dumának komolyan kell tanítania a népet politikára. Aki a kadetoktól tanul politikát, az lezülleszti, nempedig fejleszti öntudatát.

Az, hogy az októbristák, a haladók és a kadetok alkudoztak és kialkudtak valamit a közös indokolás tekintetében, nem véletlen, hanem annak következménye, hogy eszmeileg és politikailag nagyjából szolidárisak. Nincs nyomorúságosabb valami a kadetok politikájánál: azért, hogy ki nem elégítőnek ismertessék el a miniszter válaszát, hozzájárulnak az iskolákban való politizálás nyílt elítéléséhez. De a kadetok csak azért járultak ehhez hozzá, mert ők maguk is elítélik a politikába való „korai" bevonást.

A munkacsoport bizalmatlansági szavazatának indokolása:

„Figyelembe véve: 1. hogy a középiskolai tanulóifjúság ellen 1912 december 9-én alkalmazott durva erőszak, az államvédelmi ügyosztálynak a társadalomra meglepetésként ható gyalázatos bevonása a középiskolai tanulók feletti tanári felügyelet ügyébe, Kasszó úr népművelési miniszter válaszában csupán teljes jóváhagyással és a közvélemény kárörvendő kigúnyolásával találkozott; 2. hogy a motozás és őrizetbevétel, ami az egész minisztérium, különösen pedig Kasszo népművelési miniszter politikájának eredménye, végleges felforduláshoz vezet és a jövőre vonatkozólag súlyos megrázkódtatásokkal fenyegeti a serdülő nemzedéket — az Állami Duma követeli: a december 9-én kicsapott diákok haladéktalan visszavételét, s mivel nem tartja kielégítőnek Kasszo népművelési miniszter válaszát, haladéktalan lemondását és áttér a következő napirendi pontra."

Ez szigorú értelemben véve, kifejezetten liberális indokolás, de nincs meg benne az, amit a demokratának a liberálissal ellentétben mondania kell. A liberális is gyalázatnak tarthatja az ohrána bevonását a tanári felügyeletbe, de a demokratának meg kell mondania és meg kell tanítania a népet arra, hogy *semmiféle* „fel-

ügyeletnek" sincs joga kezet emelni körök szabad létesítése és politikai beszélgetések szabad rendezése ellen. A liberális is elítélheti „az egész minisztérium" politikáját, de az oroszországi demokratának meg kell magyaráznia, hogy van néhány általános feltétel, amelyek következtében bármely tetszésszerinti más minisztérium lényegileg ugyanennek a politikának folytatására kényszerülne.

A munkacsoport indokolásának demokratizmusa *csupán* hangjában és szerzőinek hangulatában mutatkozik meg. Szó se róla, a hangulat politikai tünet. De nem bűn az, ha a bizalmatlansági szavazat indokolásától nemcsak „lélekemelő" hangulatot, hanem megfontolt gondolatot is követelünk.

A szociáldemokraták bizalmatlansági szavazatának indokolása:

„Meghallgatva a népművelési miniszter válaszát és megállapítva, hogy 1. eltökélt szándéka harcolni a tanulóifjúságnak az ellen a természetes és örvendetes törekvése ellen, hogy önképzés és bajtársi érintkezés útján kiszélesítse szellemi látókörét; továbbá 2. helyesli a hivatalnoki bürokratizmus, a besúgás és rendőri házkutatások rendszerét, amelyet a felső-, közép- és alsófokú iskolákban meghonosítottak s amely szellemileg és erkölcsileg megnyomorítja az ifjúságot, könyörtelenül elnyomja a szabad gondolat, a jellemszilárdság mindennemű megnyilatkozását és öngyilkossági járványt vált ki a tanulók soraiban — az Állami Duma nem tartja kielégítőnek ezt a választ. Ugyanakkor abból a felfogásból kiindulva, hogy 1. a rendőri szempont uralma a népművelés terén elválaszthatatlan összefüggésben van az államvédelmi rendőrségnek az egész orosz élet fölötti uralmával, az állampolgárok részéről megnyilvánuló szervezett kezdeményezés minden formájának elfojtásával és az állampolgárok jogfosztottságával s hogy 2. csakis az államrend és a kormányrendszer gyökeres átalakítása szabadíthatja meg az állampolgárokat a rendőri béklyóktól, csak ez szabadíthatja meg ezektől a béklyóktól az iskolát is — az Állami Duma áttér a következő napirendi pontra."

Ezt az indokolást is aligha ismerhetjük el kifogástalannak. Feltétlenül kívánatos a bizalmatlansági szavazat népszerűbb és behatóbb megindokolása, feltétlenül sajnálatos, hogy nem mutat rá a politikával való foglalkozás jogosságára stb. stb.

De a mi kritikánk *valamennyi indokolás* kapcsán egyáltalán nem a helyenkénti megfogalmazás, hanem kizárólag a szerzők alapvető *politikai eszméi* ellen irányul. A demokratának meg kellett mondania a fődolgot, azt ugyanis, hogy a körök szervezése és eszmecserék rendezése *természetes és örvendetes.* Ez a lényeg. A politikába való bevonás mindennemű elítélése, mégha „korai" is a bevonás — képmutatás és ködösítés. A demokratának az „egész minisztérium" kereteiről az államrend kereteire kell kiszélesítenie a kérdést. A demokratának fel kellett hívnia a figyelmet az „elválaszthatatlan összefüggésre", először is „az államvédelmi rendőrség uralmával", másodszor pedig a feudális típusú nagy földbirtokosok uralmával a gazdasági életben.

Lenin Művei. 4. kiad. 18. köt. 537—541. old. (oroszul).

Lenin

A népművelési minisztérium politikájának kérdéséhez

1913 július 31

A mi, bocsánat a kifejezésért — „népművelési" minisztériumunk szerfelett dicsekszik azzal, hogy különös gyorsasággal növekszenek kiadásai. A miniszterelnök és a pénzügyminiszter 1913. évi jelentésében megtaláljuk az úgynevezett „népművelési" minisztérium költségvetési adatainak összesítését a forradalom utáni évekre vonatkozóan. Ez a költségvetés az 1907. évi 46 millió rubelről 1913-ig bezárólag 137 millióra emelkedett. A növekedés óriási: mindössze hat év alatt csaknem háromszoros.

Csakhogy az oroszországi kancsuka-„rend", helyesebben *rendetlenség* hivatalos dicsőítői megfeledkeznek arról, hogy a nevetségesen kis számok százalékszerűen mindig *„óriási"* gyorsasággal növekednek. Ha annak a koldusnak, akinek három kopejkája van, egy ötöst adnak, „vagyona" egyszeriben „óriásira", kereken 167 százalékra növekszik!

Nem kellett volna-e a minisztériumnak, ha nem azt a célt követte, hogy *elhomályosítsa* a nép öntudatát és *takargassa* az oroszországi népművelés nyomorúságos helyzetét, *más adatokat* közölnie? Nevezetesen, nem olyan adatokat kellett volna-e közölnie, amelyek mai ötösünket a tegnapi három kopejkánkkal, azt pedig, amink van, azzal hasonlítják össze, amire egy civilizált államnak *elengedhetetlenül szüksége van?* Mindenkinek el kell ismernie, aki nem akarja becsapni önmagát és nem akarja becsapni a népet, hogy a minisztériumnak ilyen adatokat *kellett volna* közölnie s hogy mivel a minisztérium nem közölt ilyen adatokat, elmulasztotta kötelességét. A minisztérium, ahelyett, hogy *felvilágosítaná* a népet és a nép képviselőit államszükségleteinkről, *homályba burkolja* ezeket a szükségleteket, ostoba bürokrata játékot folytat a számocskákkal, bürokratához illően a régi, semmitmondó adatokon kérődzik.

Persze, nekem századrésze sem áll rendelkezésemre azoknak az eszközöknek és forrásoknak, amelyekkel a népművelés állapotának megismerése tekintetében a minisztérium rendelkezik. Mindamellett azon igyekeztem, hogy hozzáférjek legalább *egyes* forrásokhoz. És bátran állítom, hogy *vitathatatlan,* hivatalos adatokat közölhetek, amelyek valóban *tisztázzák* a hivatalos nép-„bulitás" helyzetét.

Vegyük a hivatalos, állami, a belügyminisztérium kiadásában megjelent „Oroszországi Évkönyv" 1910. évi kiadását (Szentpétervár, 1911).

A 211-ik oldalon azt olvassuk, hogy az Orosz Birodalom valamennyi alsó-, közép- és felsőfokú tanintézetében 1904-ben *összesen* 6 200 172, 1908-ban pedig 7 095 351 tanulót számláltak. Növekedés

van! A *kilencszázötös* év, az oroszországi néptömegek ébredésének, a proletariátus vezetése alatt álló nagy népi szabadságharcnak éve, ez az év még a mi bürokratikus hivatalunkat is rábírta arra, hogy kimozduljon a holtpontról.

De nézzék meg, hogy milyen koldussorsra vagyunk ítélve, *még* a leggyorsabb „hivatalos" haladás mellett is, a bürokrácia megmaradása és a feudális földbirtokosok mindenhatósága folytán.

Ugyanaz az „Oroszországi Évkönyv" ugyanazon a helyen kiszámítja, hogy Oroszországban 1908-ban minden ezer lakosra 46.7 tanuló esett (1904-ben az ezer lakosra eső tanulók száma 44,3 volt).

Mit mutat ez a szám, amelyet a népművelési minisztérium lusta volt közölni a Dumával a belügyminisztérium kiadványaiból? Mit mutat ez az arány: minden ezer lakosra *kevesebb mint ötven* tanuló?

Azt mutatja, a hivatalos népbutítást védelmező uraim, hogy Oroszország *hihetetlenül* el van maradva és el van vadulva, még pedig azért, mert a feudális földbirtokosok mindenhatók államunkban. Oroszországban a gyermekek és az iskolaköteles korban levő serdülők száma több húsz százaléknál, vagyis a lakosság több mint *egyötöde*. Ezt a számot *még* Kasszo és Kokovcov urak is könnyen megtudhatnák saját főosztályaik hivatalnokaitól.

Tehát az iskolaköteles korban levő gyermekek számaránya 22 százalék, a tanulóké viszont 4,7 százalék, vagyis *csaknem ötszörte kisebb!!* Ez azt jelenti, hogy Oroszországban a gyerekek és serdülők *négyötöde ki van zárva* a közoktatásból!!

Olyan vad ország, ahol a nép ennyire *ki volna semmizve* a tanulás, a felvilágosodás, a tudás tekintetében — ilyen ország egy sincs Európában Oroszországon kívül. És a néptömegeknek, különösen a parasztoknak ez az elvadultsága nem véletlen, hanem *elkerülhetetlen* a földesúri elnyomás mellett, ott, ahol a földesurak tíz meg tízmillió gyeszjatyina földet ragadtak magukhoz, ahol a földesurak ragadták magukhoz az államhatalmat mind

a Dumában, mind az Államtanácsban, sőt nemcsak ezekben a viszonylag *alárendelt jelentőségű* intézményekben...

Az ifjú nemzedék négyötödét írástudatlanságra ítéli Oroszország hűbéri államberendezése. A nép eme elbutításának a földbirtokos hatalom részéről velejárója az Oroszországban tapasztalható írástudatlanság. Ugyanaz az „Oroszországi Évkönyv" számítja ki (a 88. oldalon), hogy Oroszországban a lakosság 21 százaléka, ha pedig (a lakosságból) az iskolaköteles kort *még el nem ért*, vagyis a 9 éven aluli gyermekeket leszámítjuk, mindössze 27%-a tud írni és olvasni.

Ezzel szemben a civilizált országokban vagy egyáltalán nincs írástudatlan, mint például Svédországban és Dániában, vagy pedig arányuk mindössze 1—2%, mint Svájcban és Németországban. Sőt még az elmaradt Ausztria-Magyarország is hasonlíthatatlanul kulturálisabb létfeltételeket teremtett szláv lakosságának, mint a feudális Oroszország: Ausztriában az írástudatlanok aránya 39%, Magyarországon 50%. A mi sovinisztáinknak, jobboldaliainknak, nacionalistáinknak és októbristáinknak *gondolkodniok* kellene ezeken a számokon, ha nem tűznék maguk elé azt az „állami" célt, hogy maguk is leszoknak a gondolkozásról és a népet is leszoktatják róla. De ha már ők maguk le is szoktak a gondolkozásról, a nép egyre inkább *megtanul* gondolkozni — gondolkozni arról is, hogy melyik osztály ítéli az orosz parasztokat anyagi és szellemi nyomorra azzal, hogy uralkodik az államban.

Amerika az írástudatlanok számát tekintve *nem* tartozik az előrehaladott országokhoz. Amerikában az írástudatlanok aránya csaknem 11%, a négerek között pedig 44%. De az amerikai négerek még így is *több mint kétszer* olyan jó helyzetben vannak a „népművelődés" tekintetében, mint az orosz parasztok. Akármennyire is el vannak nyomva az amerikai négerek, az amerikai köztársaság szégyenére, mégis szerencsésebbek az orosz parasztoknál, mégpedig azért szerencsésebbek, mert a nép pontosan félszázaddal ezelőtt tönkreverte az amerikai rabszolgatartókat, eltaposta

ezeket a férgeket, elsöpörte Amerikában a rabszolgaságot, a rabszolgatartó államrendet és a rabszolgatartók politikai kiváltságait.

A Kasszo, Kokovcov és Maklakov féle urak az orosz népet is megtanítják majd az amerikai példa utánzására.

Amerikában 1908-ban *17 millió* tanuló volt, vagyis *192 jutott ezer lakosra — több mint négyszer* annyi, mint Oroszországban. Negyvenhárom évvel ezelőtt, 1870-ben, amikor az amerikai nép még csak hozzákezdett szabad életének felépítéséhez, miután *megtisztította* az országot a rabszolgatartó bölényektől — 43 évvel ezelőtt Amerikában 6 871 522 tanuló volt, több mint Oroszországban 1904-ben s *csaknem* annyi, mint Oroszországban 1908-ban. De akkor is, 1870-ben, 178 (egyszázhetvennyolc) tanuló jutott ezer lakosra, azaz kishíján négyszerannyi, mint a *jelenlegi* Oroszországban.

Ez, uraim, újabb bizonyítéka annak, hogy Oroszországnak a nép szívós, forradalmi harca útján még csak ezután kell kivívnia azt a szabadságot, amelyet az amerikaiak már félszázaddal ezelőtt kivívtak.

Az oroszországi népbutítás minisztériumának költségvetését 1913-ra 136,7 millió rubelben állapították meg. Ez egy lakosra (1913-ban 170 millió) mindössze 80 kopek. Még ha hozzá is vesszük ehhez azt az összeget, amelyet a pénzügyminiszter úr részletes előirányzatához fűzött magyarázó jegyzeteiben „általános állami kiadások a népművelésre" elnevezés alatt ismertetett, még pedig 204,9 millió rubelt, akkor is csak 1 rubel 20 kopejka jut egy lakosra. Belgiumban, Angliában és Németországban fejenként 2, 3, sőt 3,50 rubelt fordítanak népművelésre. Amerikában 1910-ben 426 millió dollárt, vagyis 852 millió rubelt költöttek népművelésre, ami azt jelenti, hogy egy lakosra 9 rubel 24 kopejka esik. Negyvenhárom évvel ezelőtt, 1870-ben az amerikai köztársaság 126 millió rubelt, vagyis fejenként *3 rubel 30 kopejkát* adott ki erre a célra.

A hivatalos firkászok és kormánybérencek persze azt az ellenvetést teszik, hogy Oroszország szegény, nincs pénze. Ó igen,

Oroszország nemcsak szegény, hanem koldus, ha népművelésről van szó. Ezzel szemben nagyon „gazdag", ha a földbirtokosok által kormányzott feudális államra, a rendőrségre, a hadseregre, a „magas" rangot megszolgált földesurak földhaszonbérére és tízezrekre menő fizetésére, ha a tegnapi koreai, vagy a Yalu folyó melléki, s a mai mongóliai és török-örményországi kalandokra és rablásra kell áldozni. Oroszország *mindig* is szegény és koldus marad a népművelésre fordított kiadások tekintetében mindaddig, *amíg* a *nép* nem világosodik fel annyira, hogy képes lerázni magáról a feudális földbirtokosok igáját.

Oroszország szegény, amikor a néptanítók fizetéséről van szó. Ezeknek szánalmas garasokat fizetnek. A néptanítók fűtetlen és csaknem lakhatatlan parasztkunyhókban éheznek és fáznak. A néptanítók együtt élnek a jószággal, amelyet a parasztok télire saját házukba vesznek. A néptanítókat akármelyik falusi rendőr, akármelyik falusi feketeszázas vagy önként felcsapott ohránalegény és rendőrkopó üldözheti, említést sem téve a fölöttes hatóságok kötekedéséről és üldözéséről. Oroszország szegény, amikor arról van szó, hogy rendesen fizesse a népművelés becsületes munkásait, de nagyon gazdag akkor, ha milliókat és tízmilliókat kell kidobni a naplopó nemesekre, a háborús kalandorokra, a cukorgyárosoknak és olajkirályoknak juttatott adományokra és hasonlókra.

Még egy utolsó adat az amerikai életről, uraim, hogy megmutassuk az orosz földbirtokosok és *ezek* kormánya által elnyomott népnek, *miként* él az a nemzet, amely forradalmi háborújával ki tudta harcolni szabadságát. 1870-ben Amerikában 200 515 tanító volt, összesen 37,8 millió dollár fizetéssel, vagyis egy tanító évi fizetése átlag *377 rubelnek* felelt meg. Ez 40 évvel ezelőtt volt. Jelenleg azonban Amerikában *523 210* tanító van s összesen 253,9 millió dollár fizetést kapnak, vagyis egy-egy tanítóra *966 rubel* jut évenként. Oroszországban, még a termelőerők jelenlegi színvonala mellett is, már most teljesen lehetséges volna, hogy nem kevésbbé kielégítő fizetést biztosítsanak a népet a tudatlan-

ságból, eltompultságból és megfélemlítettségből felemelkedni segítő néptanítók hadseregének, ha... ha Oroszország egész államrendje lent mint fent ugyanolyan mértékben lenne átalakítva demokratikussá, mint az amerikai.

Vagy kolduszegénység és elvadultság, ha megmarad a feudális földbirtokosok mindenható uralma, ha megmarad a július 3-i rend, pontosabban disznóság, vagy szabadság és civilizáció, ha megvan a *hozzáértés és elszántság* a szabadság kivívásához, ez az a szemléltető *l e c k e,* amelyet a népművelési minisztérium költségvetése az orosz állampolgároknak ad.

Eddig azonban csaknem kizárólag egyedül a kérdés anyagi, sőt pénzügyi részét érintettem. Még ennél is hasonlíthatatlanul szomorúbb, helyesebben visszataszítóbb kép tárul elénk, ha az oroszországi tanítók és tanulók szellemi megfélemlítését, lealacsonyítását, elnyomását és jogfosztottságát nézzük. Ebben a tekintetben a népművelési minisztérium egész tevékenysége egyesegyedül az állampolgárok, a nép jogainak teljes lábbaltiprása. A rendőri nyomozások, a rendőri önkény *akadályok,* amelyeket a rendőrség gördít általában a nép, különösen pedig a munkások művelődésének útjába, a rendőrség által véghezvitt *e l p u s z t í t á s a* mindannak, amit maga a nép tesz *saját* művelődése érdekében — ebben foglalható össze az *egész* tevékenysége annak a minisztériumnak, amelynek költségvetését a földbirtokos urak, a jobboldaliaknál kezdve az októbristákig bezárólag, jóvá fogják hagyni.

És hogy *bebizonyítsam* Önöknek, a IV. Dumában helyet foglaló képviselő urak, szavaim helyességét, egy olyan tanút idézek meg, akit még önök sem utasíthatnak el, földbirtokos urak. Ez a tanú az októbrista *Kljuzsev* úr, a III. és IV. Állami Duma képviselője, a szamárai 2. és 3. számú leánygimnázium gondnoki tanácsának tagja, a szamárai városi duma mellett működő iskolabizottság tagja, a Szamára kormányzósági zemsztvo felügyelő bizottságának tagja, volt tanfelügyelő. Azért soroltam fel (a III. Duma hivatalos tájékoztatója alapján) ennek az októbristának rangjait és címeit, hogy *bebizonyítsam* önöknek, hogy *maga* a kormány,

maguk a földesúri zemsztvóink földesurai állították Kljuzsev urat a mi népbolondítási minisztériumunk „munka"-körének (a fogdmeg és hóhér „munka") legtekintélyesebb helyére.

Ha valaki, úgy természetesen Kljuzsev úr befutotta a törvénytisztelő és istenfélő szolga-hivatalnok egész pályáját. Ha valaki, úgy természetesen Kljuzsev úr a helyszínen, a vidéken tett hű szolgálataival kivívta a nemes és földbirtokos urak bizalmát.

Nos, nézzünk néhány idézetet ennek a (feudális szempontból) minden tekintetben megbízható tanúnak abból a beszédéből, amelyet a *harmadik* Dumában a népművelési minisztérium költségvetése kapcsán mondott.

A szamárai zemsztvo — mesélte Kljuzsev úr a harmadik Dumában — *egyhangúlag* elfogadta Kljuzsev úrnak azt a javaslatát, hogy kérvényezzék néhány kétosztályos falusi iskola átalakítását négyosztályos iskolává. A kerületi gondnok azonban — közli a törvénytisztelő és istenfélő Kljuzsev úr — *megtagadta* ezt. Miért? A hivatalos magyarázat: *„tekintettel az iskolaköteles gyermekek jelentéktelen számára"*.

Kljuzsev úr erre a következő összehasonlítást teszi: *nálunk*, mondja ő a földbirtokosok által elnyomott Oroszországról, nálunk a szamáriai falvak 6000 lakójának nincs *egyetlen* négyosztályos iskolája *sem*. Ugyanakkor Szerdobole városában (Finnország) *2800* lakosra *négy* középfokú (és ennél magasabb fokú) iskola esik.

Ilyen összehasonlítást tett az októbrista és érdemdús Peredonov* ... bocsánat, nyelvbotlás ... az érdemdús Kljuzsev úr a III. Dumában. Gondolkozzanak ezen a szembeállításon képviselő, ha nem is a népet, hanem a földbirtokosokat képviselő urak! Ki kérvényezte az iskolák felállítását? Talán a baloldaliak? Talán a muzsikok? Talán — isten mentsl! — a munkások? A kérvényt egyhangúlag a szamárai zemsztvo, vagyis a szamárai *földesurak*, a legsötétebb reakciósokat is ideértve, nyujtották be. A kormány

* Peredonov — a tökfejű tanító-besúgó típusa Szologub „Kis ördög" című regényében.

pedig a gondnok révén elutasítja azzal az ürüggyel, hogy *„jelentéktelen"* az iskolaköteles korban levő gyermekek száma!! No, hát nem volt-e teljesen és tökéletesen igazam akkor, amikor azt mondtam, hogy Oroszországban a kormány *akadályozza* a népművelést, hogy a kormány — a népművelés esküdt ellensége?

Ha Finnországban kultúrát, civilizációt, szabadságot, írni-olvasni tudást, művelt nőket stb. látunk, ez kizárólag azért van, mert Finnországban *nincs* olyan „társadalmi nyomorúság", mint az orosz kormány. Most Finnországra is rá akarják erőszakolni ezt a nyomorúságot és rabszolgaországgá akarják tenni Finnországot. Ez nem fog sikerülni önöknek uraim!! Kísérleteikkel, hogy erőszakos úton vezessék be a rabszolgaságot Finnországba, csak Oroszország népeinek a politikai rabszolgaságból való felébredését gyorsítják meg!

Idézem az októbrista Kljuzsev úr egy további vallomását. „Hogyan toborozzák a pedagógusokat?" — teszi fel a kérdést Kljuzsev úr beszédében és maga adta a következő választ kérdésére:

„Egy megboldogult szamárai közéleti személyiség, Popov, végrendeletében alapítványt tett egy tanítónőképző intézet felállítására". És mit gondolnak, ki lett az intézet vezetőnője? Azt írja a megboldogult Popov utolsó rendelkezésének végrehajtója: „A vezetőnői állásra egy *gárdatábornok özvegye* van kinevezve, aki saját bevallása szerint először hallott tanítónőképzőnek nevezett intézet létezéséről"!!

Ne gondolják uraim, hogy ezt a tényt Szegény Demján mesegyüjteményéből vettem, egy olyan meséből, amelyért a „Proszvescsenyije"* folyóiratot pénzbírsággal sujtották, szerkesztőjét pedig lecsukták. Nem. Ezt a tényt az oktobrista Kljuzsev beszédéből vettem, aki még csak *gondolkodni* sem mer (mint isten- és rendőrfélő emberhez illik is) ennek jelentőségéről. Mert hiszen ez a tény ismét csak vitathatatlanul bizonyítja, hogy nincs Oroszországban a nép-

* „Művelődés" — Pétervárott 1911 decemberétől kezdve megjelenő bolsevik legális társadalmi, politikai és irodalmi havi folyóirat. — *Szerk.*

művelésnek gonoszabb és engesztelhetetlenebb ellensége az orosz kormánynál. A népművelésre alapítványokat tevő uraknak pedig meg kell érteni, hogy hiábavalóan, sőt több mint hiábavalóan dobják ki a pénzt. A nép javára akarnak áldozni, a *valóságban* azonban *gárdatábornokoknak,* meg *özvegyeiknek* adják a pénzt. Az ilyen adakozóknak meg kellene érteniök, ha nem egyszerűen kidobni akarják pénzüket, hogy a szociáldemokratáknak kell azt áldozni, akik *eggedül* értenek ahhoz, hogy ezen a pénzen *valódi* műveltséget, a „gárdatábornokoktól" ... és a félénk, törvénytisztelő Kljuzsev uraktól független műveltséget nyujtsanak a népnek.

Még egy idézet ugyanennek a Kljuzsev úrnak beszédéből:

„Hasztalan volt az Állami Dumában (a harmadikban) az a kívánságunk, hogy a főiskolákat tegyék hozzáférhetővé a szeminaristák számára. Óhajunk a minisztériumban nem talált visszhangra." „Egyébként, a minisztérium nemcsak a szeminaristák, hanem általában a paraszti és kispolgári rend gyermekei elől is elzárja a magasabb fokú képzettség felé vezető utat. Ez nem szép szólam — kiáltott fel a népművelési minisztérium októbrista tisztviselője —, hanem igazság. A gimnáziumokban tanuló 119 000 diák közt csak 18 000 paraszti származású van. Ugyanakkor a népművelési minisztérium valamennyi tanintézetében összesen 15% a paraszti származású. A papneveldék 20 500 tanulója között mindössze 1300 paraszti származásút találunk. A tiszti iskolába és más efféle intézetekbe parasztot egyáltalában be sem engednek" (Kljuzsev úr beszédének ezek a helyei többek között K. Dobroszerdovnak, a „Nyevszkaja Zvezdá"* 1912 május 22-i 6. számában megjelent cikkében is idézve vannak). Így beszélt a III. Dumában Kljuzsev úr. Ennek a tanúnak vallomását a IV. Duma urai sem cáfolják meg, már pedig ez a tanú, *anélkül,* hogy kívánná, akarata *ellenére,* teljes egészében alátámasztja Oroszország jelenlegi helyzetének *forradalmi* értékelését általában, a népművelését pedig különösen. Mit is érdemel az a kormány, amely az egyik tekintélyes

* „Névai Csillag". — *Szerk.*

kormányhivatalnoknak, az októbrista kormánypárt egyik politikusának szavai szerint: *elzárja az utat* a parasztság és a kispolgárság előtt?

Fontolják meg uraim, hogy mit érdemel az ilyen kormány ezeknek a parasztoknak és kispolgároknak szemszögéből nézve?

És ne feledkezzenek meg arról, hogy Oroszországban az egész lakosság 88%-a, vagyis a népnek kis híján *kilenctizede* paraszt és kispolgár. Nemes viszont mindössze *másfélszázalék* van. S a kormány a népnek ettől a kilenctizedétől szedi az adót a különféle iskolák és tanintézetek fenntartására, *és ezen a pénzen* tanulnak a nemesek, akik *elzárják az utat* a parasztok és a kispolgárok előtt!! Vajjon nem világos-e, hogy mit érdemel ez a nemesi kormány, amely azért, hogy a lakosság *századrészének* kiváltságait megőrizze, elnyomja a lakosság kilenctizedét?

Végül egy utolsó idézet tanúmnak, az októbrista népművelési minisztériumi tisztviselő Kljuzsev úrnak, a III. és IV. Duma képviselőjének beszédéből:

„A kazáni kerületben — mondja Kljuzsev úr — az 1906-tól 1911-ig terjedő öt év alatt 21 középiskolai és népiskolai igazgatót, 32 tanfelügyelőt, továbbá *1054* városi iskolai tanítót mozdítottak el és összesen *870-et* helyeztek át. Gondolják meg — kiáltott fel szónokunk, — hogyan alhat nyugodtan egy tanító? Amikor Asztrahánban álomra hajtja fejét, nem biztos benne, hogy nem találja-e magát másnap Vjatkában. Képzeljék bele magukat a nyúlként hajszolt pedagógus lelkiállapotába!"

Ez nem holmi „baloldali" tanító, hanem egy októbrista föl-kiáltása. Ezeket az adatokat szolgalelkű csinovnyik idézte. Ez egy *„önök közül való"* tanú, nacionalista, jobboldali és októbrista urak!! És ez az „önök közül való" tanú kénytelen elismerni, hogy a kormány a leglehetetlenebb, legszemérmetlenebb, legvisszataszítóbb önkényeskedéssel bánik a tanítókkal!! Ez az *„önök közül való"* tanú, hatalmas urai a IV. Dumának és az Államtanácsnak, kénytelen elismerni azt a tényt, hogy Oroszországban az orosz kormány nyúlként *hajszolja* a tanítókat!!

És az orosz élet ezer meg ezer hasonló ténye közül erre az egyre támaszkodva kérdezzük az orosz népet és az Oroszországban élő valamennyi népet: arra kell nekünk a kormány, hogy őrizze a nemesek privilégiumait és *„hajszolja"* a néptanítókat? Nem érdemli-e meg ez a kormány, hogy a nép *elűzze*?

Igen, az orosz néptanítókat nyúlként hajszolják! Igen, a kormány Oroszország lakosainak kilenctizede elől elzárja a műveltséghez vezető utat!! Igen, a mi népművelési minisztériumunk a rendőri nyomozásoknak, az ifjúság megcsúfolásának, a népben élő tudásvágy meggyalázásának minisztériuma. De az orosz parasztok és különösen az orosz munkások, képviselő urak a IV. Dumában, nem mind, korántsem mind olyanok, mint a *nyúlak*. A munkásosztály értett ahhoz, hogy ezt kilencszázötben bebizonyítsa és érteni fog ahhoz, hogy mégegyszer bebizonyítsa, még hozzá sokkal meggyőzőbben, sokkal hatásosabban bizonyítsa be, hogy képes a forradalmi harcra, az igazi szabadságért és az *igazi* — nem Kasszo-féle és nem nemesi *nép* művelésért!

Lenin Művei. 4. kiad. 19. köt. 113—122. old. (oroszul).

Lenin

Külön olvasótermeket és könyvtárakat a gyermekeknek

(A *„Mit tehetünk a népművelésért"* c. cikkből)

1913 július 31

A nyugati államokban nem kevés rothadt előítélet van elterjedve, amelyektől szent Oroszország mentes. Ott például azt hiszik, hogy a hatalmas, százezer meg millió kötetes nyilvános könyvtáraknak korántsem kell csupán maroknyi tudós és úgynevezett tudós tulajdonát képeznie. Ott azt a furcsa, érthetetlen, vad célt

tűzték maguk elé, hogy ezeket a hatalmas, felmérhetetlen könyvtárakat necsak a tudósok, professzorok és egyéb szakemberek céheinek, hanem a tömeg, a nép, az utca számára is hozzáférhetővé tegyék.

Milyen megszentségtelenítése ez a könyvtáraknak! Mennyire hiányzik itt az a „rend", amellyel mi joggal büszkélkedhetünk! A hivatalnoki bizottság által megtárgyalt és kidolgozott tucatnyi *szabályzat* helyett, amelyek száz meg száz formaságot és korlátozást találnak ki a könyvhasználat tekintetében, arra irányítani a figyelmet, hogy még *gyerekek* is használhassák a gazdag könyvgyüjteményeket; arról gondoskodni, hogy az olvasók otthon olvashassák az állam tulajdonát képező könyveket; nem abban látni a nyilvános könyvtárak büszkeségét és hírnevét, hogy hány ritkaság, hány XVI. századbeli kiadvány vagy a X. századból származó kézirat van birtokukban, hanem abban, hogy *milyen széles körben* forognak a könyvek *a nép között,* hány új olvasót tudnak beszervezni, milyen gyorsan tudnak kielégíteni bármely könyvigénylést, hány könyvet adnak ki otthoni olvasásra, hány gyereket vontak be az olvasásba és a könyvtárhasználatba... Furcsa előítéletek vannak elterjedve a nyugati államokban és csak örülhetünk annak, hogy a mi gyámkodó hatóságaink gondosan és figyelmesen óvnak minket ezeknek az előítéleteknek hatásától, óvják gazdag nyilvános könyvtárainkat az utcától, a csőcseléktől!

Lenin Művei. 4. kiad. 19. köt. 247. old. (oroszul).

Lenin

A zsidó iskolák államosítása

1913 augusztus 31

A kormány politikáját teljesen áthatja a nacionalizmus szelleme. Az „uralkodó", vagyis a nagyorosz nemzetnek mindenféle előjogokat igyekeznek biztosítani, noha Oroszországban a nagyoroszok a lakosság *kisebbségét*, csupán 43%-át alkotják.

Az Oroszországban élő valamennyi többi nemzet jogait egyre inkább megnyírbálni igyekeznek, azon vannak, hogy az egyiket elszigeteljék a másiktól és ellenségeskedést szítsanak köztük.

A jelenlegi nacionalizmus legszélsőségesebb megnyilvánulása a zsidó iskolák államosításának terve. Ez a terv az odesszai tankerület gondnokának fejében született meg és a népművelési minisztériumban együttérzésre talált. Miből is áll voltaképpen ez az államosítás?

Abból, hogy a zsidókat külön zsidó tanintézetekben (középiskolákban) akarják elkülöníteni. Ezzel szemben valamennyi többi iskola kapuját, a magániskolákét is, az állami iskolákét is, teljesen le akarják zárni a zsidók előtt. Ennek a „lángeszű" tervnek betetőzéséül pedig a zsidó gimnáziumi tanulók létszámának korlátozását ajánlják a híres „százalékarány" szerint!

Ilyen zsidóellenes intézkedések és törvények az európai országokban kivétel nélkül csak a legsötétebb középkorban, az inkvizíció, eretnekégetés és egyéb bájos dolgok dühöngése idején voltak. Európában már régen teljes egyenjogúságot nyertek a zsidók és mindinkább egybeolvadnak azzal a néppel, amely között élnek.

A mi politikánkban azonban általában, a most elmondott tervezetben pedig különösen, a zsidók sanyargatása és elnyomása mellett legártalmasabb az a törekvés, hogy felszítsák a nacionalizmust, az állam egyik nemzetiségét elszigeteljék a másiktól, fokozzák egymástól való idegenkedésüket, elszakítsák egymástól iskoláikat.

A munkásosztály érdekei — mint általában a politikai szabadság érdekei — viszont megkövetelik az adott állam kivétel nélkül valamennyi nemzetiségének legteljesebb egyenjogúságát és a nemzetek között levő mindennemű válaszfal ledöntését, minden nemzet gyermekeinek egységes iskolákban történő egyesítését stb. A munkásosztály csak akkor válhat olyan erővé, amely ellenáll a tőkének és eléri életének komoly megjavítását, ha elvet minden — vad és ostoba nemzeti előítéletet, ha valamennyi nemzet munkásait egyetlen szövetségbe olvasztja egybe.

Nézzék a kapitalistákat: ezek arra törekednek, hogy szítsák az „egyszerű nép" soraiban a nemzeti gyűlöletet, maguk pedig kitűnően megértik egymást, ha üzletről van szó: egy és ugyanazon részvénytársaságban vannak az oroszok, az ukránok, a lengyelek, a zsidók és a németek. A munkások ellen nemzetiségi és valláskülönbség nélkül egységesen lépnek fel minden nemzet kapitalistái, a munkásságot azonban megbontani és gyengíteni igyekeznek a nemzeti gyűlölködéssel.

A zsidó iskolák államosításának szerfölött ártalmas terve többek között azt is megmutatja, hogy mennyire hibás az úgynevezett „nemzeti kulturális autonómia" terve, vagyis az, ha az iskolaügyet kivesszük az állam kezéből és az egyes nemzetek kezébe adjuk át. Nekünk egyáltalán nem erre kell törekednünk, hanem arra, hogy egyesítsük valamennyi nemzet munkásait a *mindennemű* nacionalizmus ellen, a valóban demokratikus *közös* iskoláért és általában a politikai szabadságért folyó harcban. Az egész világ előrehaladott országainak példája — akár Svájcé Nyugat-Európában, akár Finnországé Kelet-Európában — azt mutatja, hogy egyedül a következetesen demokratikus általános állami intézmények biztosítják a különböző nemzetiségek lehető legbékésebb és legemberibb (nem pedig állati) együttélését, amely *nem ismeri* az iskolaügy nemzetiségek szerinti mesterkélt és ártalmas különválasztását.

Lenin Művei. 4. kiad. 19. köt. 274—275. old. (oroszul).

Lenin

Az orosz iskolákban tanulók nemzetiségi összetétele

1913 december 14

Hogy pontos fogalmat alkothassunk arról a „nemzeti kulturális autonómia" tervről, amelynek lényege az iskolaügy nemzetiségek szerinti megosztása, érdemes szemügyre venni az orosz iskolákban tanulók nemzetiségi összetételét. A pétervári tankerületben erre vonatkozólag az 1911 január 18-i összeírás keretében gyüjtöttek adatokat.

Nézzük a népmüvelési minisztérium alá tartozó elemi iskolák tanulóinak a tanulók *anyanyelve szerinti* megoszlását. A számok az egész pétervári tankerületre vonatkoznak, míg *zárójelben* a Szentpétervárra vonatkozó adatokat ismertetjük. A hivatalnokok „orosz nyelv" elnevezés alatt állandóan összekeverik a nagyorosz, a fehérorosz és az ukrán (hivatalos elnevezése szerint: „kisorosz") nyelvet. A tanulók száma összesen — 265 660 (48 076).

Orosz — 232 618 (44 223), lengyel — 1 737 (780), cseh — 3 (2), litván — 84 (35), lett — 1 371 (113), zsmud-litván — 1 (0), francia — 14 (13), olasz — 4 (4), román — 2 (2), német — 2 408 (845), svéd — 228 (217), norvég — 31 (0), dán — 1 (1), holland — 1 (0), angol — 8 (7), örmény — 3 (3), cigány — 4 (0), zsidó — 1 196 (396), gruzin — 2 (1), oszét 1 (0), finn — 10 750 (875), karél — 3 998 (2), csud — 247 (0), észt — 4 723 (536), lopár — 9 (0), zürjén 6 008 (0), szamojéd — 5 (0), tatár — 63 (13), kínai — 1 (1), perzsa — 1 (1), ismeretlen — 138 (7).

Ezek a megközelítően pontos adatok. A lakosság óriási mértékben vegyes összetételét mutatják, noha Oroszország egyik leginkább nagyorosz kerületére vonatkoznak. Első pillantásra kitünik a nagyvárosnak, Szentpétervárnak rendkívül vegyes nemzeti összetétele. Ez a jelenség nem véletlen, hanem a kapitalizmus *törvénye*, minden országban és a világ minden zugában. A nagyvárosok, a

gyár-, bánya-, vasúti, általában a kereskedelmi és ipari telepek szükségszerűen lakosságuk rendkívül vegyes nemzeti összetételével tűnnek ki s éppen az ilyen fajta települések azok, amelyek a leggyorsabban fejlődnek s mindenkor az eldugott falvak lakosságának egyre nagyobb részét vonzzák magukhoz.

Most pedig próbáljuk meg egybevetni ezekkel az eleven életből vett adatokkal a nacionalista kispolgároknak azt a holt utópiáját, amelyet „nemzeti kulturális autonómiának" vagy (a bundisták fordításában) a nemzeti kultúra kérdéseinek, azaz elsősorban az iskolaügynek „az állam vezetése alól való kivételének" neveznek.

Az iskolaügyet „kiveszik az állam vezetése alól" és (ami Pétervárt illeti) 23 „nemzeti szövetség" kezébe helyezik, amelyek mindegyike „saját" „nemzeti kultúráját" fejleszti.

Egyetlen szót is nevetséges volna vesztegetni az ilyen „nemzetiségi program" ostobaságának és reakciós voltának bizonyítására.

Világos mint a nap, hogy az ilyen tervek hirdetése a *valóságban* a polgári nacionalizmus, a sovinizmus és a klerikalizmus eszméinek megvalósítását vagy támogatását jelenti. Általában a demokrácia, különösen pedig a munkásosztály érdekei ennek éppen az ellenkezőjét követelik: el kell érni, hogy *valamennyi* nemzetiség gyermekei együvé *kerüljenek* az adott helység egységes iskoláiban; arra van szükség, hogy valamennyi nemzetiség munkásai *közösen* folytassák azt a proletár iskolapolitikát, amelyet az Állami Duma szociáldemokrata munkásfrakciójának nevében olyan jól fejtett ki Szamojlov, a vlagyimiri munkások képviselője. Nekünk a leghatározottabban fel kell lépnünk az iskolaügy bármely néven nevezendő nemzetiségek szerinti megosztása ellen.

Nem arról kell nekünk gondoskodni, hogy egy vagy más módon válaszfalakat emeljünk a nemzetek közé az iskolaügyben, hanem ellenkezőleg, arról, hogy megteremtsük azokat a legfontosabb demokratikus feltételeket, amelyek mellett az egyenjogúság alapján lehetséges a népek békés együttélése. Nem a „nemzeti kultúra" mellett kell lándzsát törnünk, hanem az egész világ munkás-

mozgalmának internacionalista (nemzetközi) kultúrája nevében le kell lepleznünk ennek a jelszónak klerikális és burzsoá jellegét.

De lehetséges-e, kérdezik tőlünk, a 48 076 pétervári iskolás között tanuló *egy* gruzin gyermek érdekeit az egyenjogúság alapján biztosítani? Mi erre azt válaszoljuk: külön grúz iskolát létesíteni Pétervárott a gruzin „nemzeti kultúra" alapján lehetetlen s az ilyen terv hirdetése *káros* eszméket olt a néptömegekbe.

De nem hangoztatunk káros dolgot és nem törekszünk lehetetlenségre, ha ingyenes állami helyiséget követelünk ennek a gyereknek a gruzin nyelv, a gruzin történelem stb. tanulására, ha azt követeljük, hogy adjanak neki gruzin könyveket a központi könyvtárból, az állam fedezze a gruzin tanító fizetésének egy részét és így tovább. Igazi demokráciában, ha teljesen kiirtjuk az iskolaügy terén a bürokratizmust és a „Peredonov-szellemet", a lakosság ezt teljes egészében elérheti. Ezt az igazi demokráciát azonban *nem lehet* elérni másként, mint *valamennyi* nemzetiség munkásainak egybeforrásával.

Külön nemzeti iskolákat hirdetni minden egyes „nemzeti kultúra" számára reakciós dolog. De az igazi demokrácia viszonyai között az iskolák nemzetiségi megosztása *nélkül* is teljes egészében biztosítani lehet a saját anyanyelven történő oktatást, a saját történelem stb. oktatását. A teljes helyi önkormányzat pedig azt jelenti, hogy lehetetlen erőszakkal rákényszeríteni valamit — mondjuk például — a kemszki kerület 713 karél gyerekére (ahol 514 orosz gyerek van) vagy a pecsorai kerület 681 zürjén gyerekére (153 orosz), avagy a novgorodi kerület 267 lett gyerekére (több mint 7 000 orosz) stb. stb.

A megvalósíthatatlan nemzeti kulturális autonómia hirdetése olyan ostobaság, amely eszmeileg már most is csak szétforgácsolja a munkásságot. Valamennyi nemzetiség munkásainak egybeforrását hirdetve, megkönnyítjük a sikert a proletárszolidaritás számára, ami egyedül biztosíthatja valamennyi nemzetiség egyenjogúságát és a legnagyobb mértékben békés együttélését.

Lenin Művei. 4. kiad. 19. köt. 481—483. old. (oroszul).

Lenin

A jövő nevelésének csírái

(A „*Marx Károly*" c. cikkből)

1914 július—november

... Marx a tőkés társadalom szocialista társadalommá való átváltozásának elkerülhetetlenségét egyedül és kizárólag a mai társadalom gazdasági mozgási törvényéből vezeti le. A munka társadalmasítása, mely ezer és ezer formában egyre gyorsabban és gyorsabban halad előre, s amely a Marx halála óta eltelt félévszázad alatt különösen szembeötlően jutott kifejezésre a nagyüzemi termelés, a tőkések kartelljeinek, szindikátusainak és trösztjeinek növekedésében, valamint a finánctőke méreteinek és hatalmának óriási növekedésében: ez a szocializmus elkerülhetetlen eljövetelének fő anyagi alapja. Ennek az átalakulásnak eszmei és erkölcsi motorja és gyakorlati megvalósítója a proletariátus, melyet maga a kapitalizmus nevelt nagyra. A proletariátusnak a burzsoázia ellen folytatott harca, mely különböző és tartalomban egyre gazdagabb formákat ölt, elkerülhetetlenül politikai harccá lesz, amely a politikai hatalomnak a proletariátus által való meghódítására („a proletariátus diktatúrája") irányul. A termelés társadalmasítása szükségképpen odavezet, hogy a termelési eszközök a társadalom tulajdonába mennek át, vagyis a „kisajátítók kisajátításához". Ennek az átmenetnek közvetlen folyománya lesz: a munka termelékenységének óriási méretű emelkedése, a munkanap megrövidülése, a kezdetleges, felaprózott kisüzemi termelés maradványainak, romjainak felváltása tökéletesített kollektív munkával. A kapitalizmus végleg széttépi a mezőgazdaság és ipar közötti kapcsolatot, ugyanakkor azonban fejlődésének legmagasabb fokán ennek a kapcsolatnak új elemeit készíti elő. Az ipar és földművelés egyesítését a tudomány tudatos alkalmazása és a kollektív munka kombinációja alapján, az emberiség új települési módját (amely megszünteti majd

a falunak elhanyagolt, a külvilágtól elszigetelt, elvadult helyzetét ugyanúgy, mint óriási embertömegeknek a nagyvárosokban való természetellenes összezsúfolását). A modern kapitalizmus legmagasabb formái a család új formáját készítik elő, új viszonyokat teremtenek a nő helyzetében és a serdülő új nemzedék nevelése terén: a női és a gyermekmunka, a patriarchális családi élet felbomlása a kapitalizmus folytán, a modern társadalomban elkerülhetetlenül a legborzasztóbb, legnyomorultabb és legvisszataszítóbb formákat öltik. Ennek ellenére azonban „a nagyipar azáltal, hogy a nőknek, fiataloknak és mindkét nembeli gyermekeknek a ház területén túl a társadalmilag szervezett termelő folyamatokban döntő szerepet biztosít, megteremti az új gazdasági alapot a család és a nemek viszonyának magasabb formája számára. Természetesen éppolyan dőreség a család keresztény-germán formáját abszolútnak vélni, mint a régi görög vagy a keleti formát, amelyek egyébként egymás között történelmi fejlődési sort alkotnak. Ugyanígy az is világos, hogy a kombinált munkaszemélyzet mindkét nembeli és legkülönbözőbb korú egyénekből való összetevődésének — bár a természetes fejlődés során kialakult brutális tőkés-formájában, ahol a munkás van a termelőfolyamatért és nem a termelőfolyamat a munkásért, a romlás és rabszolgaság forrása — megfelelő viszonyok között, fordítva, a humánus fejlődés forrásává kell átváltoznia" („A tőke" I. köt., a 13. fej. vége, németül).*

A gyári rendszer megmutatja nekünk, hogy *„a jövő nevelésének csírája* bontakozott ki, amely egy bizonyos koron túl valamennyi gyermek számára a termelőmunkát *oktatással és tornával* kapcsolja össze, nemcsak mint a társadalmi munka fokozására szolgáló módszert, hanem mint olyan módszert, amely egyedül alkalmas sokoldalúan fejlett emberek termelésére."**

Lenin Művei. 4. kiad. 21. köt. 54—56. old. (oroszul).

* *Marx.* A tőke. I. köt. IV. szakasz, 13. fej. 9. pont Id. kiadás, 530—531. old. — *Szerk.*

** Ugyanott, 524. old.

Lenin

A fiúk és a lányok számára egyaránt biztosítani kell a kötelező politechnikai oktatást

(A pártprogram felülvizsgálatára vonatkozó anyagból)

1917 május

A programnak azok a részei, amelyek az újban is változatlanok maradnak, rendes betűkkel vannak szedve. Dőlt betűkkel a programnak azok a részei vannak szedve, amelyek teljesen kimaradnak az új programból; kövér betűkkel az új programnak azok a részei vannak szedve, amelyek egyáltalán nem voltak meg a régiben. (Lenin megjegyzése.)

Az Oroszországi Demokratikus Köztársaság alkotmányának biztosítania kell:

13. Az egyháznak az államtól és az iskoláknak az egyháztól való különválasztását: **a teljesen világi iskolákat.**

14. Mindkét nembeli minden gyerek 16 éves korig terjedő ingyenes és kötelező általános és szakmai képzését, a szegényebbek étkeztetését, ruhával és tanszerrel való ellátását államköltségen.

14. Mindkét nembeli minden gyerek 16 éves korig terjedő díjtalan és kötelező általános technikai és politikai (a termelés minden főágát elméletileg és gyakorlatilag megismertető) képzését; az oktatás egybekapcsolását a gyermekek társadalmi és termelő munkájával.

15. Minden tanuló étkeztetését, ruhával és tanszerrel való ellátását államköltségen.

16. A népoktatás ügyének átadását a demokratikus helyi önkormányzati szervek kezébe, a központi hatalom mindennemű beavatkozásának kiküszöbölését a program megállapítása, vagy a tanszemélyzet kiválasztása terén; a tanítók választását közvetlenül a lakosság által és a lakosságnak azt a jogát, hogy elmozdíthassa a nem kívánatos tanítókat.

Hogy megóvja a munkásosztályt a fizikai és erkölcsi elkorcsosodástól, úgyszintén, hogy kifejlessze a szabadságharcra való képességeit, a párt követeli:

5. Tiltsák meg a vállalkozóknak, hogy iskolás korban levő (16 éven aluli) gyermekeket dolgoztassanak és korlátozzák napi hat órára a serdülők (16—18 év) munkaidejét.

5. Tiltsák meg a vállalkozóknak, hogy *iskolaköteles* korban levő (16 éven aluli) gyermekeket dolgoztassanak, korlátozzák az ifjak (16—20 évig) munkaidejét négy órára és tiltsák meg az éjjeli munkát az egészségre veszélyes termelési ágakban és bányákban.

Lenin Művei. 4. kiad. 24. köt. 428, 434, 435. és 436. old. (oroszul).

Lenin

Hazudott a burzsoázia, amikor azt állította, hogy az iskola a politikán kívül állhat

(Az I. Összoroszországi Népművelési Kongresszuson mondott beszédből)

1918 augusztus 23

Annak a harcnak, amelyet most folytatunk, egyik alkateleme a népoktatás. A képmutatással és hazugsággal szembeszegezhetjük a teljes leplezetlen igazságot. A háború szemléltetően mutatta meg, hogy mi is az a „többség akarata", amellyel a burzsoázia takarózott; a háború megmutatta, hogy maroknyi plutokrata saját érdekei kedvéért viszi vágóhídra a népeket. Az a hit, hogy a polgári demokrácia a többséget szolgálja, most végleg alá van ásva. A mi alkotmányunk, a mi szovjetjeink, amelyek ujdonságot jelentettek Európának, de amelyek számunkra már az 1905-ös forradalmi kísérlettől kezdve érthetők, a legjobb agitációs és propagandisztikus

példát szolgáltatják, amelyek leleplezik demokráciájuk minden hazugságát és képmutatását. Mi kikiáltottuk a dolgozók és elnyomottak uralmát — ebben van a mi erőnk, ez a mi függetlenségünk forrása.

A népoktatás terén ugyanaz a helyzet: minél kulturáltabb volt a burzsoá állam, annál körmönfontabban hazudott, azt állítva, hogy az iskola kívül állhat a politikán és a társadalom egészét szolgálja.

A valóságban az iskolát teljes egészében a burzsoá osztályuralom eszközévé változtatták át, teljesen áthatotta azt a burzsoá kasztszellem, az volt a célja, hogy szolgálatkész cselédeket és értelmes munkásokat adjon a kapitalistáknak. A háború megmutatta, hogy a modern technika csodái millió meg millió munkás kiirtásának és a háborún nyerészkedő kapitalisták mérhetetlen meggazdagodásának eszközéül szolgálnak. A háború belülről van aláásva, mert lelepleztük hazugságukat és az igazságot szegeztük vele szembe. Mi azt mondjuk: a mi ügyünk az iskola terén ugyancsak harc a burzsoázia megdöntéséért, mi nyíltan kijelentjük, hogy az életen, a politikán kívülálló iskola — hazugság és képmutatás...

Lenin Művei. 3. kiad. XXIII. köt. 198—199. old. (oroszul).

Lenin

A népművelés programjának egyik pontjához írt kiegészítés tervezete

1919 március 20

HOZZÁTENNI:

1. Az ifjak és felnőttek politechnikai neveléséről.
2. Öntevékenység (gyerekeké) az iskolában.
3. Bölcsődék stb.

4. A 6. §-hoz + szakszervezetek.
5. Anyanyelven való oktatással.

A FELNŐTTEK RÉSZÉRE:

Fejleszteni kell a szakmai nevelést politechnikai nevelésre való átmenettel.

Lenini Gyüjtemény. XIII. köt. 80. old.

Lenin

Az oktatás és a munka szoros egybekapcsolásáért

(Az Oroszországi Kommunista Párt népművelési programtervezetének egyik pontjából)

1919 március

A népművelés terén az Oroszországi Kommunista Párt azt a feladatot tűzi maga elé, hogy végigvigye az Októberi Forradalom által elkezdett ügyet, az iskolának a burzsoá osztályuralom eszközéből ezen uralom megsemmisítésének eszközévé változtatását, továbbá a társadalom osztályokra tagozódásának teljes megszüntetését. Az iskolának a proletárdiktatúra eszközévé, vagyis nemcsak általában a kommunista elvek terjesztőjévé, hanem a proletariátus által a félproletár és nemproletár dolgozó tömegekre gyakorolt eszmei, szervezeti és nevelési befolyás terjesztőjévé kell lennie, a kizsákmányolók ellenállásának teljes elnyomása és a kommunista rend megvalósítása érdekében.

Ezen az úton a legközelebbi feladatok jelenleg a következők:

... 3. Ingyenes és kötelező általános és politechnikai (a termelés minden ágát elméletileg és gyakorlatilag felölelő) oktatás biztosítása mindkét nembeli gyermekek részére, tizenhat éves korig.

4. Az oktatás szoros egybekapcsolása a gyermekek társadalmi és termelő munkájával.

5. A tanulók étkeztetése, ruhával és tanszerekkel való ellátása államköltségen.

Lenin Művei. 3. kiad. XXIV. köt. 99. old. (oroszul).

Lenin

A fiatalkorúak bíróságáról

1920 március 4

a

Jegyzetek a rendelettervezethez

1. Az elhatárolás elmélete *használhatatlan.*
2. Bíróságok és börtönök *rontanak.*
3. Ki érti a gyerek pszichológiáját? A bírák vagy a szakértők?
4. Külön intézetek?
5. Spekulánsok és egyebek? Visszaesők?

b

Javítások a tervezet 4. pontjához

1. Meg kell bízni az Igazságügyi Népbiztosságot, hogy az Egészségügyi Népbiztossággal, a Népművelési Népbiztossággal és a Központi Statisztikai Hivatallal egyetértésben dolgozza ki a fiatalkorúak felelősségrevonásának és az ilyenfajta ügyek vizsgálatával kapcsolatos esetenkénti eljárásoknak módozatait.

2. Meg kell bízni a Népművelési Népbiztosságot és az Egészségügyi Népbiztosságot, hogy fokozza a fogyatékos képességű gyermekek részére felállítandó gyógypedagógiai intézetek megszervezésére (berendezésére) irányuló tevékenységét.

c

Javítás a 6. ponthoz

Meg kell bízni az Igazságügyi Népbiztosságot, hogy szigorúbb felügyeletet gyakoroljon a fiatalkorúakkal foglalkozó bizottságok tagjai, továbbá a végrehajtás jellege és a mód fölött, ahogyan kötelezettségüket teljesítik.

Lenin Gyüjtemény. XXIV. köt. 185—186. old.

Lenin

A politechnikai oktatásról

*(Megjegyzések Nagyezsda Konsztantyinovna téziseihez)**

1920 végén

Így, elvont módon, a távoli jövő számára, *nem véve figyelembe* a sürgető, mostani, szomorú valóságot — nem szabad írni a politechnikai oktatásról.

Szükséges:

1. Hozzátenni egy vagy két tételt a politechnikai oktatás *elvi* jelentőségéről

{ *Marx szerint*
a mi Oroszországi Kommunista Pártunk programja szerint. }

2. Világosan megmondani, hogy semmiféleképpen sem mondhatunk le az elvről és a *lehetőséghez képest* éppen a politechnikai oktatás azonnali megvalósításáról.

* Nagyezsda Konsztantyinovna Krupszkája. — *Szerk.*

A 17. tézis — *ki vele.*

A második fokozatról (12—17) meg kell mondani:

A köztársaság rendkívül nehéz gazdasági helyzete most feltétlenül és haladéktalanul megköveteli:

a II. fokozat egybeolvasztását* a műszaki iskolákkal,

a II. fokozat műszaki iskolává való változtatását,* de ugyanakkor, **nehogy kézművességgé változtassuk át,** fel kell állítani a következő pontos szabályokat:

1. El kell kerülni a korai szakosítást; ki kell dolgozni az erre vonatkozó utasítást.
2. **Ki kell bővíteni** *minden* műszaki iskolában az **általános műveltséget biztosító** tantárgyak számát.

A programot évek szerint kell összeállítani:

(ha nincs ilyen program, akkor Lunacsarszkijt fel kell akasztani)

kommunizmus	földrajz
történelem (általános)	irodalom
a forradalmak története	stb.
az 1917-es forradalom története.	

3. *Feltétlen* feladatként kell kitűzni a **haladéktalan** áttérést a **politechnikai** oktatásra, helyesebben, haladéktalanul meg kell tenni több, azonnal lehetséges **lépést a politechnikai oktatás** felé, mint:

a Goelrovval** párhuzamosan

a) a villanytelepek látogatása, a legközelebb fekvőké, és több előadás a tapasztalatokról; **mindenféle gyakorlati munkák** az elektromossággal kapcsolatban; azonnal ki kell dolgozni a részletes programokat (az egyes látogatásokra; 5—10 előadásból álló tanfolyamra; 1—2 hónapra stb.)

---

* Ki kell javítani: nem az egész II. fokozatot kell egybeolvasztani, hanem 13—14 évtől *a* **pedagógusok** *utasítása* és *határozata* szerint. *(Lenin jegyzete.)*

** Oroszország villamosításának Állami Terve. — *Szerk.*

b) ugyanez — de **mindegyik** olyan *szovhozzal* kapcsolatban, amely *tűrhetően* van berendezve,

c) ugyanez — de **mindegyik** olyan *üzemmel* kapcsolatban, amely *tűrhetően* van berendezve,

a Goelrovval párhuzamosan

d) **mozgósítani kell** (villamossági és szakelőadások **tartására**, a gyakorlati foglalkozások és utazások stb. vezetésére) minden mérnököt, agronómust és azokat, **akik elvégezték** az egyetem fizika-matematikai fakultását,

e) **kisebb** múzeumokat kell felállítani, a politechnikai oktatással, a mozdonyokkal, gőzhajókkal stb. kapcsolatban.

A második fokozat iskoláinak (helyesebben a második fokozat magasabb osztályainak) (12—17) feladata az, hogy olyan *asztalosokat, ácsokat,* **lakatosokat** stb. neveljen, akik tökéletesen ismerik mesterségüket, minden tekintetben alkalmasak arra, hogy művezetőkké váljanak és erre gyakorlatilag ki vannak képezve, de úgy, hogy ennek az „iparosnak" *széleskörű általános műveltsége* legyen (ismerje minimum bizonyos tudományágak *alapjait;* pontosan meg kell jelölni, hogy melyekét);

hogy *kommunista leggen* (pontosan meg kell jelölni azt, *amit* tudnia kell);

hogy **politechnikai látókörrel** *rendelkezzék és* **tisztában** *legyen a* **politechnikai** *ismeretek alapjaival,* nevezetesen:

aa) a villamosság *alap*fogalmaival (pontosan meghatározni, hogy melyekkel);

bb) a villamosság felhasználásával, a *mechanikai* iparban;

cc) ugyanígy a *vegyi ipar* tekintetében;

dd) ugyanez az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság (RSzFSzR) villamosítási tervéről;

ee) hogy meglátogasson ***legalább*** *1—3*-szor valamely villanytelepet, gyárat, szovhozt;

ff) hogy ismerje a mezőgazdaság **bizonyos** alapfogalmait stb.

Részletesen ki kell dolgozni, hogy *minimum mely ismeretek szükségesek.*

Ez rendkívül fontos dolog. Koldusszegények vagyunk. Nekünk asztalosok, lakatosok kellenek, **azonnal. Okvetlenül.** ***Mindenkinek*** asztalossá, lakatossá stb. kell válni, **de** az általános műveltség és politechnikai minimum tudása mellett.

Lenin Művei. 3. kiad. XXX. köt. 418—419. old. (oroszul).

Lenin

Minden erőt be kell vonni a politechnikai oktatásba

(A Központi Bizottságnak a Népművelési Népbiztosság kommunista funkcionáriusai számára kiadott utasításaiból)
1921 február 5

1. A párt a politechnikai oktatás tekintetében feltétlenül az Oroszországi Kommunista Párt programjában meghatározott álláspontot van (lásd a programnak abban a szakaszában, amely a népműveléssel foglalkozik, a külön 1. és 8. §-t), s az általános politechnikai oktatási korhatár leszállítását kizárólag gyakorlati szükségességnek, olyan ideiglenes intézkedésnek kell tekintenie, amelyet az országnak az antant által ránkerőszakolt háború nyomában járó teljes elszegényedése és romlása váltott ki.

A 15 éven felülieknél a szakmai oktatás és az „általános politechnikai ismeretek" „egybekapcsolása" (az OKP programjának említett szakaszában a 8. §) feltétlenül és mindenütt kötelező, ahol erre akár a legkisebb lehetőség kínálkozik.

5. Az egységes munka-iskolák főosztályának, különösen pedig az Állami Szakoktatási Központnak fokozott figyelmet kell fordí-

tania arra, hogy nagyobb arányokban és rendszeresebben vonja be a megfelelő műszaki és agronómus szakerőket a szakmai-technikai és politechnikai oktatásba, s ezzel kapcsolatban fel kell használnia minden egyes valamelyest tűrhetően berendezett gyárüzemi és mezőgazdasági vállalatot (szovhozt, mezőgazdasági kísérleti állomást, jól vezetett gazdaságot stb. villanytelepet stb.).

Annak formáit és módozatait, ahogyan a gazdasági vállalatokat és üzemeket a politechnikai oktatás céljaira felhasználják, a felelős gazdasági szervekkel egyetértésben úgy kell megállapítani, hogy ez ne zavarja a termelés rendes menetét.

Lenin Művei. 3. kiad. XXVI. köt. 157. és 158. old. (oroszul).

Lenin

A politechnikai oktatás kérdését programunk eldöntötte

(*„A Népművelési Népbiztosság munkájáról"* c. cikkből)

1921 február

A „Právda" február 5-i 25. számában leközölte az „Oroszországi Kommunista Párt Központi Bizottságának utasításait a Népművelési Népbiztosság kommunista funkcionáriusai számára (a Népbiztosság újjászervezésével kapcsolatban)".

Sajnos, az első pontban háromszor is megismétlődött egy értelemzavaró sajtóhiba: „politechnikai" oktatás helyett „politikai" van írva!!

Szeretném az elvtársak figyelmét felhívni ezekre az utasításokra s szeretnék néhány különösen fontos ponttal kapcsolatban eszmecserét kezdeményezni.

1920 december végén a népoktatás kérdéseivel kapcsolatban egy pártkonferencia zajlott le. Ezen 134 szavazati és 29 tanácsko-

zási joggal rendelkező küldött vett részt. A konferencia öt napig tartott. Erről a konferenciáról „A VIII. Szovjetkongresszus közlönyének melléklete a népoktatás kérdései kapcsán rendezett pártkonferenciáról" (Az Összoroszországi Központi Végrehajtóbizottság kiadása, 1921 január 10) számol be. A konferencia határozataiból, az azokról szóló beszámolókból, az említett „közlöny-mellékletben" Lunacsarszkij elvtárs bevezető cikkén és Grinyko elvtárs cikkén kívül elhelyezett minden egyes cikkből látható a politechnikai oktatás kérdésének helytelen felvetése, látható az a hiányosság, amelynek a leküzdésére a Központi Bizottság utasításai a Népbiztosság és a népbiztosi testületek „főfigyelmét" ráirányítják, nevezetesen az általános megítélések és az elvont jelszavak iránt tanúsított előszeretet.

A politechnikai oktatás kérdését pártprogramunk, a népoktatással foglalkozó szakasz 1. és 8. §-ában, alapjában eldöntötte. A Központi Bizottság utasításai rá is mutatnak ezekre a pontokra. Az 1. §-ban a 17 évig terjedő *politechnikai oktatásról,* a 8. §-ban a „tizenhétévet betöltöttek *általános politechnikai ismeretekkel egybekapcsolt* szakmai oktatásának széleskörű fejlesztéséről" van szó.

Ilyenformán a Párt programja által felvetett kérdés teljesen világos. Az olyan okoskodások, hogy *„politechnikai vagy monotechnikai"* oktatás (éppen ezek az idézőjelbe tett és általam kiemelt szavak azok, amelyekkel az említett „közlöny-melléklet" 4. oldalán egész szörnyű ostobaságukban találkozunk), az ilyen okoskodások gyökeresen helytelenek, kommunistánál egyenesen megengedhetetlenek, egyaránt mutatják a program nem ismerését és az elvont jelszavak iránti meddő „előszeretetet". Ha kénytelenek is vagyunk *ideiglenesen* 17 évről 15-re szállítani le a korhatárt (az általános politechnikai oktatásról a szakmai politechnikai oktatásra való áttérését) a korhatár e leszállítását „a pártnak kizárólag" (A Központi Bizottság utasításának 1. pontja), gyakorlati szükségességnek, olyan ideiglenes intézkedésnek „kell tekintenie", amelyet az „ország teljes elszegényedése és romlása váltott ki".

Lenin Művei. 3. kiad. XXVI. köt. 160—161. old. (oroszul).

Lenin

Szorosabbra kell fűzni a kapcsolatot az oktatómunka és a gazdasági feladatok között

(*„A IX. Összoroszországi Szovjetkongresszuson a gazdasági munka kérdéseivel kapcsolatban elfogadott utasítás"*-ból)

1921 december 25—27

A IX. kongresszus véleménye szerint a Népművelési Népbiztosság feladata az új időszakban az, hogy munkásokból és parasztokból minden téren a legrövidebb időn belül a szakemberek új kádereit nevelje ki, s nyomatékkal mutat rá arra, hogy még szorosabbra kell fűzni a kapcsolatot az iskolai és iskolán kívüli oktatómunka és mind az egész köztársaság, mind pedig az egyes területek és helységek időszerű gazdasági feladatai között. Többek között a IX. kongresszus megállapítja, hogy a VIII. Szovjetkongresszusnak azt a határozatát, mely szerint Oroszország villamosítási terve érdekében propagandát kell kifejteni, még korántsem hajtják végre kellő erővel és követeli, hogy a munkásoknak és parasztoknak a villamossággal, annak jelentőségével és a villamosítási tervvel való megismerkedése érdekében, valamennyi alkalmas erő mozgósítása útján minden egyes villanytelepen rendszeresen szervezzenek megbeszéléseket, felolvasásokat, gyakorlati foglalkoztatásokat: azokban a kerületekben, ahol még egyetlen villanytelep sincs, a lehető leggyorsabban legalább kis villanytelepeket kell építeni, amelyeknek az említett propaganda- és népművelési munka, továbbá az ezen a téren megnyilvánuló mindennemű kezdeményezés bátorításának központjaivá kell válniok.

Lenin Művei. 3. kiad. XXVII. köt. 144. old. (oroszul).

Lenin

Valamennyi tanintézetben be kell vezetni a villamosítási terv oktatását

(Előszó I. I. Sztyepanov *„Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság villamosítása a világgazdaság átmeneti szakaszával kapcsolatban"* c. könyvéhez)

1922 március 18

Minden kommunistának szívből figyelmébe ajánlom Sztyepanov elvtárs e munkáját.

A szerző kiváló sikerrel birkózott meg a legnehezebb és legfontosabb kérdésekkel. A szerző nagyon helyesen járt el, amikor elhatározta, hogy nem az értelmiségnek ír könyvet (mint ahogy nálunk, a polgári írók legrosszabb példáinak utánzása folytán, a könyveket írni szokták), hanem a dolgozóknak, az igazi néptömegeknek, az egyszerű munkásoknak és parasztoknak. A szerző függelék formájában irodalommutatót mellékelt munkájához, amely egyaránt szól azoknak, akik magyarázat nélkül nehezen értenék meg Sztyepanov elvtárs fejtegetéseinek egyes helyeit és azoknak, akik meg akarják ismerni az erre a kérdésre vonatkozó legfontosabb orosz és külföldi munkákat. Különösen ki kell emelni a VI. fejezet elejét, ahol a szerző pompásan fejti ki az új gazdasági politika jelentőségét, majd kitűnően cáfolja meg a villamosítással kapcsolatos közkeletű „némi" szkepticizmust; ez a szkepticizmus rendszerint azt van hivatva elleplezni, hogy nem gondolkoznak komolyan erről a kérdésről (ha ugyan ez a szkepticizmus nem a fehérgárdisták, eszerek és mensevikek általában mindennemű szovjet építéssel kapcsolatban megnyilvánuló ellenséges érzületét leplezi, ami olykor ugyancsak előfordul).

Amik nekünk leginkább hiányzanak a népművelés terén az igazi (nem pedig csinovnyik szokás szerint, tessék-lássék módra

végzett) munkához — azok éppen olyan (minden egyes iskola, kivétel nélkül minden egyes iskola számára kötelező) „iskolai segédeszközök", mint ez a könyv. Ha marxista íróink, ahelyett, hogy az ujságokban és folyóiratokban folyó unalmas politikai fecsegésre pazarolják erejüket, nekiülnének és ugyanilyen segédkönyveket vagy tankönyveket írnának kivétel nélkül valamennyi társadalmi kérdésről, akkor nem érne minket az a szégyen, hogy csaknem öt évvel a politikai hatalomnak a proletariátus által történt meghódítása után, *ennek* a proletariátusnak állami iskoláiban és egyetemein régi polgári tudósok régi polgári lim-lomból tanítják (helyesebben rontják) az ifjúságot.

A VIII. Szovjetkongresszus elrendelte, hogy az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság valamennyi — kivétel nélkül valamennyi — tanintézetében kötelező a villamosítási terv oktatása. Ez a rendelet, mint sok más rendelet, kulturálatlanságunk (a mi kulturálatlanságunk, a bolsevikok kulturálatlansága) folytán papiroson maradt. Most, hogy Sztyepanov elvtárs igazi „iskolai segédeszköz"-e napvilágot látott, el kell érnünk — és elérjük! — hogy minden egyes kerületi könyvtárban (majd pedig minden egyes járási könyvtárban is) legyen néhány példány ebből a „segédeszköz"-ből, hogy Oroszország minden egyes villanytelepén (már pedig ilyen több mint 800 van) ne csak meg legyen ez a könyv, hanem mindenki számára könnyen hozzáférhető kötelező népszerű felolvasásokat is rendezzenek a villamosságról, az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság villamosításáról és általában a technikáról; hogy minden egyes néptanító, minden egyes iskolában elolvassa és elsajátítsa ezt a „segédeszközt" (hogy ebben segítségükre legyünk, minden egyes kerületben meg kell szervezni a mérnökök és fizikatanárok körét, vagy csoportját), és necsak elolvassa, megértse és ő maga elsajátítsa, hanem egyszerűen és érthetően el is tudja mondani az iskola tanulóinak és általában a parasztifjúságnak.

Ennek elérése sok munkába fog kerülni. Kolduszegény és kulturálatlan emberek vagyunk. Nem baj. Csak annak legyünk

tudatában, hogy tanulni kell. Csak legyen kedvünk a tanulásra. Csak azt értsük meg világosan, hogy a munkásnak és a parasztnak most nem azért van szüksége tudásra, hogy a nagybirtokosoknak és kapitalistáknak „hasznot" hajtson, hanem azért, hogy *saját* életén javítson.

Mindez pedig megvan nálunk. És ezért fogunk tanulni és tudni.

Lenin Művei. 3. kiad. XXVII. köt. 195—196. old. (oroszul).

Lenin

A legfontosabb dolog most — az ifjú nemzedék nevelése

(Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt XI. kongresszusán mondott zárszóból)

1922 március 28

... A legfontosabb dolog most — az ifjú nemzedék nevelése, ezt a nemzedéket pedig nincs min nevelni. Valóban, miből is tanulja a társadalomtudományt? A régi burzsoá lim-lomból. Ez szégyen! S ez akkor esik meg, amikor száz meg száz olyan marxista írónk van, akik minden társadalmi kérdéssel kapcsolatban tudnának tankönyveket írni, de nem írnak, mert nem ezzel vannak elfoglalva, nem erre törekednek ...

Lenin Művei. 3. kiad. XXVII. köt. 261. old. (oroszul).

Lenin

Most az a legfőbb feladat, hogy megtanuljunk dolgozni

(Az *„Egy kanál kátrány elront egy hordó mézet"* c. könyvismertetésből)

1922 szeptember

O. A. Jermanszkij úr nagyon hasznos és nagyon jó könyvet írt „Tudományos munkaszervezés és a Taylor-rendszer" címmel. (Állami Könyvkiadó 1922.) Ez a könyv „Taylor-rendszer" című, 1918-ban megjelent könyvének átdolgozása. A könyv jelentősen ki van bővítve; a könyvhöz igen fontos mellékleteket fűzött: I. „Termelő munka és kultúra"; II. „A fáradtság problémája". Az egyik legfontosabb szakasz, amelynek címe azelőtt „Munka és pihenés" volt s amely azelőtt 16 oldalra terjedt, most 70 oldalra bővült (III. fejezet. „Az ember munkája").

A könyv igen részletesen taglalja a Taylor-rendszert — és ami különösen fontos —, annak előnyös és hátrányos oldalát egyaránt, továbbá az emberi szervezet fiziológiai anyagfelvételére és anyagelhasználására vonatkozó legfontosabb tudományos adatokat. Véleményem szerint egészben véve a könyv minden tekintetben alkalmas arra, hogy kötelező tankönyv legyen minden szakmai iskolában és általában minden másodfokú iskolában. Meg kell tanulnunk dolgozni — ez most a szovjet köztársaság legfőbb, valóban az egész népre kiterjedő feladata.

El kell érni, hogy mindenki tudjon írni-olvasni; semmiesetre sem szabad beérni ezzel, hanem mindenáron tovább kell menni és át kell venni mindazt, ami az európai és amerikai tudományban valóban értékes — ez a legelső, legfőbb feladatunk.

Lenin Művei, 3. kiad. XXVII. köt. 302. old. (oroszul).

Lenin

Az üzemi ifjúság nevelését gyakorlati irányba kell terelni

(A *„Naplójegyzetek"* c. cikkből)

1923 január 4

A napokban megjelent munka Oroszország lakosságának írni-olvasni tudásáról — az 1920. évi összeírás adatai alapján — („Írni-olvasni tudás Oroszországban". Moszkva 1922. Központi Statisztikai Hivatal, Közoktatási Statisztikai Osztály) nagyon fontos jelenségre hívja fel a figyelmet.

Közlök egy táblázatot ebből a munkából Oroszország lakosságának írni-olvasni tudásáról 1897-ben és 1920-ban.

	1000 férfi közül írni-olvasni tudott		1000 nő közül írni-olvasni tudott		1000 lakos közül írni-olvasni tudott	
	1897	1920	1897	1920	1897	1920
1. Európai-Oroszország	326	422	136	235	229	330
2. Észak-Kaukázus	241	357	56	215	150	281
3. Nyugat-Szibéria	170	307	46	134	108	218
Összesen	**318**	**409**	**131**	**244**	**223**	**319**

Míg mi a proletár kultúráról fecsegtünk és annak viszonyáról a burzsoá kultúrához, a tények olyan számokat tárnak elénk, amelyek azt mutatják, hogy még a burzsoá kultúra tekintetében is nagyon gyengén állunk. Kiderült, ahogy várni is lehetett, hogy az általános írni-olvasni tudástól még nagyon messze vagyunk s hogy még az a haladás is túlságosan lassú, amit a cári időkhöz (1897) viszonyítva tettünk. Ez fenyegető figyelmeztetés és szemrehányás azoknak, akik a „proletár kultúra" fellegei között lebegtek és

lebegnek. Ez mutatja, hogy mennyi sürgős hétköznapi munkát kell még elvégeznünk, hogy elérjük egy közönséges nyugateurópai civilizált állam színvonalát. Mutatja továbbá azt, hogy mennyi rengeteg munka áll még előttünk ahhoz, hogy proletár vívmányaink talaján valójában elérjünk valamelyes kultúrszínvonalat.

Fontos, hogy ne szorítkozzunk erre az elvitathatatlan, de túlságosan elméleti tételre. Negyedéves költségvetésünk legközelebbi átvizsgálása során a gyakorlatban is hozzá kell fognunk a dologhoz. Elsősorban természetesen nem a Népművelési Népbiztosság kiadásait, hanem más népbiztosságok kiadásait kell csökkentenünk, hogy a felszabadult összegeket a Népművelési Népbiztosság szükségleteire fordítsuk. Olyan évben, mint az idei, amikor aránylag elviselhetően vagyunk ellátva gabonával, nem szabad fukarkodni a tanítók kenyéradagjának felemelése kérdésében.

Az a munka, amely most a népoktatás területén folyik, általában szólva, nem nevezhető túlságosan szűkkeretűnek. Sok minden történik abban az irányban, hogy megmozgassák a régi tanítókat, hogy bevonják őket az új feladatokba, hogy felkeltsék érdeklődésüket a pedagógiai kérdések új felfogása és az olyan kérdések iránt, mint a vallás kérdése.

A legfontosabbal azonban nem foglalkozunk. Nem törődünk, vagy távolról sem eléggé törődünk azzal, hogy a néptanítót arra a magaslatra emeljük, amely nélkül szó sem lehet semmiféle kultúráról; sem proletár kultúráról, de még burzsoá kultúráról sem. Arról a félázsiai kulturálatlanságról kell beszélnünk, amelyből eddig még nem kászmálódtunk ki s amelyből komoly erőfeszítés nélkül nem tudunk kikászmálódni, habár megvan a lehetőségünk rá, mert sehol a néptömegek nem szomjazzák annyira az igazi kultúrát, mint nálunk; sehol nem vetik fel e kultúra kérdéseit olyan átfogóan és olyan következetesen, mint nálunk; sehol, egyetlen országban sincs az államhatalom a munkásosztály kezében, amelynek zöme teljes tudatában van a maga fogyatékosságainak — szándékosan nem mondom, a kulturáltság, de azt mondom — az írni-olvasni tudás terén; sehol sem kész a munkásosztály helyzetének

megjavítására ezen a téren olyan áldozatokat hozni és sehol sem hoz olyan áldozatokat, mint nálunk.

Még túlságosan keveset teszünk, mérhetetlenül keveset abban az irányban, hogy egész állami költségvetésünket elsősorban az elemi népoktatás szükségleteinek kielégítésére irányítsuk. Még a Népművelési Népbiztosságban is lépten-nyomon találkozunk holmi Állami Kiadók túlságosan felduzzasztott személyzeti kiadásaival, s egyáltalán nem törődnek azzal, hogy az államnak elsősorban nem a kiadóhivatalokról, hanem arról kell gondoskodnia, hogy legyen, aki olvas, hogy többen legyenek azok, akik olvasni tudnak, hogy az eljövendő Oroszországban a könyvkiadói tevékenység nagyobb politikai lendületet vehessen. Technikai kérdésekre, mint a kiadók kérdése, régi (rossz) szokás szerint, még mindig több időt és erőt szentelünk, mint a nép írni-olvasni tudásának általános jelentőségű politikai kérdésére.

Ha a Szakoktatási Központot vesszük, ott is, meg vagyok róla győződve, sok-sok fölöslegeset találhatunk, amit bürokratikus érdekekből fújtak fel, de ami nem felel meg a széleskörű népoktatás szükségleteinek. A Szakoktatási Központban korántsem minden felel meg annak a jogos kívánságnak, hogy mindenekelőtt gyári és üzemi ifjúságunk oktatását kell magasabb színvonalra emelni és gyakorlati irányba terelni. Ha figyelmesen megvizsgálnók a Szakoktatási Központ személyzeti állományát, abban ebből a szempontból sok-sok felfújt, mondvacsinált dologra bukkannánk, amit ki kell küszöbölnünk. A munkás-paraszt államban még sokat, igen sokat lehet megtakarítani és kell is megtakarítani, hogy a nép írni-olvasni tudását mindenféle, részben még a régi úri játékszerekre emlékeztető vagy olyan intézmények leépítése árán fejlesszük, amelyek nélkül meglehetünk, még soká meglehetünk és meg is kell lennünk a nép írni-olvasni tudásának azon állapota mellett, amelyről a statisztika tanuskodik.

Lenin Művei. 3. kiad. XXVII. köt. 387—389. old. (oroszul).
Lenin. Válogatott művek. Szikra. 2. köt. 993—995. old.

Sztálin

Döntő lépés a kulturális forradalom terén

(„A Központi Bizottság politikai beszámolója a SzK(b)P XVI. kongresszusán" c. beszédből)

1930 június 27

Nem csoda, hogy a munkások nem élnek rosszul országunkban, hogy a lakosság halálozási arányszáma a háborúelőtti időhöz viszonyítva általában 36%-kal, a gyermekhalálozási arányszám pedig 42,5%-kal csökkent, míg az *évi szaporulat* körülbelül 3 millió lélek. *(Taps.)*

Ami a munkások és a parasztok kulturális helyzetét illeti, ezen a téren is vannak bizonyos eredményeink, amelyek azonban jelentéktelenségüknél fogva semmiesetre sem elégíthetnek ki bennünket. Ha nem számítjuk a különféle munkásklubokat, olvasótermeket, könyvtárakat és az írástudatlanság felszámolására irányuló tanfolyamokat, amelyek az idén tíz és félmillió embert ölelnek fel, a kulturális és népművelési ügy helyzete a következő képet mutatja. Az elemi iskolákban az idén 11 638 000 növendék tanul; a középfokú iskolákban — 1 945 000; az ipari és műszaki, közlekedési és mezőgazdasági iskolákban, továbbá az általános ismereteket nyujtó termelési tanfolyamokon — 333 100; a műszaki középiskolákban és a velük egyenrangú szakszervezeti iskolákban — 238 700; a főiskolákon és műszaki főiskolákon — 190 400. Mindez lehetővé tette, hogy az írni-olvasni tudók százalékarányát a Szovjetunióban a háborúelőtti 33%-kal szemben 62,6%-ra emeljük fel.

Most az a legfontosabb, hogy áttérjünk az általános elemiiskolai tankötelezettségre. Azt mondom, hogy a „legfontosabb", mivel ez az áttörés döntő lépést jelentene a kulturális forradalom terén. Márpedig régen itt az ideje annak, hogy áttérjünk erre, mert most

minden szükséges feltétellel rendelkezünk ahhoz, hogy a Szovjetunió valamennyi vidékén megszervezzük a kötelező általános elemiiskolai oktatást.

Mindeddig kénytelenek voltunk „takarékoskodni mindennel, még az iskolákat is", hogy „megmentsük, helyreállítsuk a nehézipart" (Lenin). Az utóbbi időben azonban már helyreállítottuk nehéziparunkat és továbbfejlesztettük azt. Következésképpen elérkezett az az idő, amikor hozzá kell fognunk az általános elemiiskolai tankötelezettség megvalósításához.

Azt hiszem, a kongresszus helyesen jár el, ha ezzel kapcsolatban megfelelő és teljesen kategórikus határozatot hoz. *(Taps.)*

Sztálin Művei. 12. köt. 299—300. old. (oroszul).

Sztálin

A Szovjethatalom megnyitotta a főiskolák kapuit a munkásosztály fiai számára

(Az *„Új helyzet — új feladatok a gazdasági építőmunkában"* c. beszédből)

1931 június 23

Egyetlen uralkodó osztály sem lehetett meg saját értelmisége nélkül. Semmi okunk sincs kételkedni abban, hogy a Szovjetunió munkásosztálya sem lehet meg saját műszaki értelmisége nélkül.

A Szovjethatalom számbevette ezt a körülményt s a közgazdaság minden ágában megnyitotta a főiskolák kapuit a munkásosztály fiai számára. Önök tudják, hogy a főiskolákban ma a munkás- és parasztifjúság tízezrei tanulnak. Míg azelőtt, a kapitalista rendszerben, a főiskolák az úrigyerekek monopóliuma voltak, addig ma,

a szovjetrendszerben, a munkás- és parasztfiatalság a főiskolai hallgatók közt az uralkodó csoport. Kétségtelen, hogy iskoláinkból hamarosan ezrével kapjuk az új mérnököket és technikusokat, iparunk új vezetőembereit.

Ez azonban a dolognak csak egyik oldala. A dolog másik oldala, hogy a munkásosztály mérnöki és technikusi értelmisége nemcsak a főiskolát végzettekből fog kialakulni, hanem üzemeink gyakorlati munkásaiból is, képzett munkásainkból, a munkásosztálynak a gyárakban, bányákban dolgozó kulturált elemeiből. A szocialista verseny kezdeményezői, a rohambrigádok vezetői, a munkalendület gyakorlati serkentői, a munka szervezői az építőmunka egyik vagy másik frontján — ez a munkásosztálynak az az új rétege, melynek a főiskolát végzett elvtársakkal együtt a munkásosztály értelmiségének, iparunk vezetőrétegének magvát kell alkotnia. A feladat az, hogy ne szorítsuk háttérbe ezeket a kezdeményező elvtársakat, merészebben léptessük őket elő vezető állásokba, adjunk nekik lehetőséget arra, hogy szervezőképességüket kifejtsék, hogy tudásukat gyarapítsák s teremtsük meg számukra a szükséges feltételeket, nem sajnálva erre a pénzt.

Sztálin. A leninizmus kérdései. 11. kiad. 341. old. (oroszul).
Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra. 410. old.

Sztálin

1933-ban már 29 millió 419 ezer tanulója volt a Szovjetunió iskoláinak

(A SzK(b)P XVII. kongresszusán tartott beszámoló II. részének 3. pontjából)

1934 január 26

Ami az ország kulturális fejlődését illeti, a beszámolóban tárgyalt időszak alatt elért eredményeink a következők:

a) A Szovjetunió egész területén bevezettük az általános kötelező elemi oktatást s az írástudók százalékarányát, mely 1930 végén 67% volt, 1933 végére 90%-ra emeltük fel.

b) A különböző fokú iskolák tanulóinak száma, mely 1929-ben 14 millió 358 ezerre rúgott, 1933-ban 26 millió 419 ezerre növekedett, mégpedig: az *elemi* iskolák tanulóinak száma 11 millió 697 ezerről 19 millió 163 ezerre, a *középiskolák* tanulóinak száma — 2 millió 453 ezerről 6 millió 674 ezerre, a *főiskolák* tanulóié — 207 ezerről 491 ezerre.

c) Az iskolaköteles kort még el nem ért oktatott gyermekek száma, mely 1929-ben 838 ezret tett, 1933-ban 5 millió 917 ezerre emelkedett.

d) Az általános és speciális főiskolák száma 1914-ben 91 volt, 1933-ban 600-ra emelkedett.

e) A tudományos kutatóintézetek száma, amely 1929-ben 400-nak felelt meg, 1933-ban 840-re nőtt.

f) A klubjellegű intézmények száma, mely 1929-ben 32 ezer volt, 1933-ban 54 ezerre emelkedett.

g) A mozgóképszínházak, klubokban használt vetítőgépek és

vándor mozgóképszínházak száma, amely 1929-ben 9800-ra rugott, 1933-ban 29 ezer 200-ra emelkedett.

h) Az ujságok naponkénti példányszáma, mely 1929-ben 12 millió 500 ezret tett, 1933-ban 36 millió 500 ezerre nőtt.

Nem árt talán megjegyezni, hogy a munkások arányszáma a főiskolai hallgatók között nálunk 51,4%, a dolgozó parasztoké pedig 16,5%, ugyanakkor, amikor például Németországban a munkások arányszáma a főiskolai hallgatók közt az 1932—33-as iskolaévben mindössze 3,2%, a kisparasztoké pedig mindössze 2,4% volt.

Sztálin. A leninizmus kérdései. 11. kiad. 459—460. old. (oroszul).
Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra. 545—546. old.

Sztálin

Rendkívül fontos az új, fiatal káderek merész és idejekorán történő előléptetése

(A SzK(b)P XVIII. kongresszusán tartott beszámoló 2. és 3. részéből)

1939 március 10

... Most már csak arról lehet szó, hogy azt ajánljuk a kolhozoknak, hogy teljesítsék kérésünket és adjanak át a növekedő ipar számára évenként legalább másfélmillió fiatal kolhozparasztot. A kolhozok, miután jómódba jutottak, ne tévesszék szem elől, hogy ha nem adják meg ezt a segítséget, nagyon nehéz lesz iparunkat továbbfejleszteni, márpedig az ipar fejlesztése nélkül — nem

tudjuk majd a parasztok tömegszükségleti cikkek iránti növekvő keresletét kielégíteni. A kolhozoknak minden lehetőségük megvan arra, hogy teljesítsék ezt a kérésünket, mert a bőséges technika a kolhozokban felszabadítja a falusi munkások egy részét, ezek a munkások pedig, ha áttelepítjük őket az iparba, óriási hasznot hajthatnak egész közgazdaságunknak.

Végeredményben a munkások és parasztok anyagi helyzetének javulását a beszámolómban tárgyalt időszakban a következő számok mutatják:

1. A nemzeti jövedelem az 1933. évi 48,5 milliárd rubelről 1938-ban 105,0 milliárd rubelre emelkedett.

2. A munkások és alkalmazottak száma, amely 1933-ban valamivel több volt mint 22 millió, 1938-ban 28 millióra nőtt.

3. A munkások és alkalmazottak évi munkabér-alapja 34 953 millió rubelről 96 425 millió rubelre emelkedett.

4. Az ipari munkások átagos évi munkabére, amely 1933-ban 1513 rubel volt, 1938-ban 3447 rubelre szökött fel.

5. A kolhozok készpénzjövedelme az 1933. évi 5661,9 millióról 1937-ben 14 180,1 millió rubelre nőtt.

6. A gabonatermő vidékeken az egy kolhozcsaládra átlagosan jutó gabona mennyisége az 1933. évi 61 pudról 1937-ben 144 pudra nőtt, nem számítva a vetőmagot, a tartalékvetőmagalapot, a közös jószágállomány takarmány-alapját, a gabonabeszolgáltatást, a gép- és traktorállomások által végzett munka természetbeni fizetését.

7. A jóléti és kulturális célokra a költségvetésben előirányzott állami kiadások az 1933. évi 5839,9 millió rubelről 1938-ban 35 202,5 millió rubelre emelkedtek.

Ami a nép kulturális helyzetét illeti, annak emelkedése nyomon követte a nép anyagi helyzetének javulását.

A nép kulturális fejlődésének szempontjából az elmúlt öt év valóban a kultúrforradalom szakasza volt. Az általános, kötelező,

a Szovjetunió nemzetiségi nyelvein folyó elemi oktatásnak életbeléptetése, a különböző fokozatú iskolák és tanulóik számának növekedése, a főiskolát végzett szakemberek számának növekedése, az új szovjet értelmiség megteremtése és megerősödése — ez a nép kulturális emelkedésének általános képe.

Erről a következő adatok szólnak:

1. A nép kulturális színvonalának emelkedése

	Mértékegység	1933/34	1938/39	1938/1939 %-ban 1933/34-hez képest
A különböző fokozatú iskolák tanulóinak száma .	ezrekben	23814	33965,4	142,6
Ebből:			—	
Elemi iskolákban	„	17873,5	21288,4	119,1
Középiskolákban (általános és szakiskolákban) . . .	„	5482,2	12076,0	220,3
Főiskolákban	„	458,3	601,0	131,1
Az oktatásban részesülők száma a Szovjetunióban (ideértve mindennemű oktatást)	„	—	47442,1	—
Népkönyvtárak száma . . .	„	40,3	70,0	173,7
A bennük levő könyvek száma	milliókban	86,0	126,6	147,2
Klubintézmények száma . .	ezrekben	61,1	95,6	156,5
Színházak száma	egyenként	587	790	134,6
Mozgóképapparátusok száma (keskeny-filműek nélkül) .	„	27467	30461	110,9
Ebből hangos-filmű	„	498	15202	31-szeres növekedés
Falusi mozgóképapparátusok száma (keskeny-filműek nélkül)	„	17470	18991	108,7
Ebből hangos-filmű	„	24	6670	278-szoros növekedés
Ujságok évi példányszáma .	milliókban	4984,6	7092,4	142,3

2. Iskolák építése a Szovjetunióban, 1933—1938

Év	Iskolák száma		
	Városokban és városszerű telepeken	Falvakban	Összesen
1933	326	3261	3587
1934	577	3488	4065
1935	533	2829	3362
1936	1505	4206	5711
1937	730	1323	2053
1938	583	1246	1829
Összesen 1933—38	4254	16353	20607

3. Az 1933—38. években főiskolát végzett fiatal szakemberek száma

(ezrekben)

	1933	1934	1935	1936	1937	1938
A Szovjetunióban összesen (katonai szakemberek nélkül)	34,6	49,2	83,7	97,6	104,8	106,7
1. Ipari- és építőmérnökök	6,1	14,9	29,6	29,2	27,6	25,2
2. Közlekedési, posta- és távírómérnökök	1,8	4,0	7,6	6,6	7,0	6,1
3. Mezőgazdasági gépészmérnökök, gazdászok, állatorvosok és zootechnikusok	4,8	6,3	8,8	10,4	11,3	10,6
4. Közgazdászok és jogászok	2,5	2,5	5,0	6,4	5,0	5,7
5. Középiskolai, munkásfakultási, szakiskolai tanárok és egyéb közoktatási és művészeti szakerők	10,5	7,9	12,5	21,6	31,7	35,7
6. Orvosok, gyógyszerészek és tornatanárok	4,6	2,5	7,5	9,2	12,3	13,6
7. Egyéb szakképzettségűek	4,3	11,1	12,7	14,2	9,9	9,8

Ennek az egész óriási kultúrmunkának eredményeképpen megszületett és kialakult a nagyszámú, új szovjetértelmiség, amely a munkásosztályból, a parasztságból és a szovjetalkalmazottak

soraiból került ki, amely a mi népünk húsából és véréből való — olyan értelmiség ez, amely nem ismeri a kizsákmányolás igáját, amely gyűlöli a kizsákmányolókat s szívvel és lélekkel kész szolgálni a Szovjetunió népeit.

Úgy gondolom, hogy ennek az új, a népből származó, szocialista értelmiségnek megszületése az országunkban végbement kulturális forradalom egyik legfontosabb eredménye.

... Különös jelentősége van itt az új, fiatal káderek merész és idejekorán történő előléptetésének. Attól tartok, hogy nálunk még nem látják tisztán ezt a kérdést. Egyesek úgy vélik, hogy az emberek kiválogatásánál főképpen a régi káderekre kell építeni. Mások, fordítva, főleg a fiatal káderekre akarnak építeni. Én azt hiszem, hogy ezek is, azok is tévednek. A régi káderek természetesen nagy értéket jelentenek a párt és az állam számára. Bennük megvan az, ami hiányzik a fiatal káderekből — a vezetésben szerzett roppant nagy tapasztalat, a marxista-leninista elvi edzettség, a tárgyismeret, a tájékozódási képesség. De először is, régi káder mindig kevés van, kevesebb a kelleténél és a természet törvényei szerint, részben kezdenek már kidőlni a sorból. Másodszor, a régi káderek egy részében néha megvan a hajlamosság arra, hogy makacsul a multba tekintsen, hogy megrekedjen a multban, hogy megrekedjen a régiben és ne vegye észre az újat az életben. Vagy ahogy mondani szokás: nincs már érzékük az új iránt. Ez igen komoly és veszedelmes fogyatékosság. Ami az ifjú káderekre illeti, azoknak természetesen nincs meg az a tapasztalatuk, edzettségük, tárgyismeretük és tájékozódási képességük, ami megvan a régi káderekben. De, először, az ifjú káderek túlnyomó többségben vannak, másodszor fiatalok és őket egyelőre nem fenyegeti az a veszély, hogy kidőlnek a sorból, harmadszor bőségesen megvan bennük az új iránti érzék — minden bolsevik funkcionáriusnak ez a nagyértékű tulajdonsága és negyedszer, ezek fejlődnek és olyan gyorsan gyarapodnak tudásban, olyan erővel törnek felfelé, hogy nincs már távol az idő, amikor elérik az öregeket, egysorba kerülnek velük és méltó utódaikká válnak. Következésképpen, a

feladat nem az, hogy vagy csak a régi, vagy csak az új káderekre építsünk, hanem az, hogy összekapcsoljuk, egyesítsük a régi és az új kádereket a párt és az állam vezető munkájának nagy együttesében. *(Hosszantartó taps.)*

Ezért kell tehát az ifjú kádereket idejekorán és bátran vezető állásokba emelni.

... A pártmunkának van még egy területe, nagyon fontos és nagyon felelős területe, amelynek vonalán a beszámolási időszak alatt a párt és vezető szervei erősödtek, — ez a terület a szóban és írásban folyó pártpropaganda és agitáció, a párt tagjainak és a pártkádereknek a marxizmus és leninizmus szellemében való nevelése, a párt és a pártmunkások politikai és elméleti színvonalának emelése érdekében végzett munka.

Aligha kell bővebben kitérnem a pártpropaganda ügyének, pártmunkásaink marxista-leninista nevelésének igen komoly jelentőségére. Én itt nemcsak a párt-apparátus funkcionáriusaira gondolok. Éppúgy gondolok az ifjúsági szervezetek, a szakszervezetek, a kereskedelmi és szövetkezeti szervezetek, a gazdasági, a szovjet, az oktatásügyi, a katonai és más szervezetek pártmunkásaira. Megszervezhetjük kielégítő módon a párt összetételének a szabályozását és közelebb vihetjük az alsófokú munkához a vezetőszerveket; kielégítő módon megszervezhetjük a káderek előléptetésének, kiválasztásának, elosztásának ügyét; de ha ugyanakkor valami okból elkezd sántítani a pártpropaganda, ha senyvedni kezd kádereink marxista-leninista nevelése, ha gyengül munkánk e káderek politikai és elméleti színvonalának emelése terén, maguk a káderek pedig ezzel kapcsolatban megszünnek érdeklődni további haladásunk perspektívája iránt, nem értik meg többé ügyünk igazát és perspektíva nélküli korlátolt gyakorlati emberekké válnak, akik vakon és gépiesen hajtják végre a felülről jövő utasításokat — akkor ezt egész állami és pártmunkánknak feltétlenül meg kell sínylenie. Sarkigazságnak kell elismernünk, hogy mennél magasabb az állami és pártmunka bármely területén működő funkcionáriusaink politikai színvonala és marxista-leninista tudata, annál

magasabbrendű és termékenyebb maga ez a munka, annál hatékonyabbak a munka eredményei, és fordítva, mennél alacsonyabb a funkcionáriusok politikai színvonala és marxista-leninista tudata, annál valószínűbbek a bajok és kudarcok a munkában, annál valószínűbb maguknak e funkcionáriusoknak az elsekélyesedése és kicsinyes korlátolt emberekké való átvedlése, annál valószínűbb elfajulásuk. Bátran kimondhatjuk: ha kádereinket a munka minden területén ideológiailag ki tudnók képezni és politikailag annyira megedzeni, hogy szabadon tudnának tájékozódni a belső és a nemzetközi helyzetben, ha teljesen érett marxista-leninistákká tudnánk őket tenni, akik komoly hiba nélkül tudják megoldani az ország vezetésének kérdéseit — akkor minden alapunk meg volna arra, hogy kérdéseink kilenctized részét már megoldottnak tekintsük. És ezt a feladatot feltétlenül meg tudjuk oldani, mert megvan minden ehhez szükséges eszközünk és lehetőségünk.

A fiatal káderek nevelése és kialakítása nálunk rendszerint az egyes tudományok és technikai ágak szerint, szakmák szerint történik. Ez szükséges és célszerű. Nincs szükség arra, hogy az orvosszakember egyúttal szakember legyen a fizikában, vagy a növénytanban és fordítva. De van egy tudományág, amelynek ismerete feltétlenül kötelező minden tudományág bolsevikjai számára — ez a marxista-leninista társadalomtudomány, a társadalom fejlődéstörvényeiről, a proletárforradalom fejlődéstörvényeiről, a szocialista építés fejlődéstörvényeiről, a kommunizmus győzelméről szóló tudomány. Mert nem lehet igazi leninistának tartani azt az embert, aki leninistának nevezi ugyan magát, de begubózott a maga szakmájába, bezárkózott, mondjuk, a matematikába, a növénytanba, vagy a vegyészetbe és a saját specialitásán túl semmit sem lát. A leninista nem lehet csupán kedvelt tudományágának specialistája — hanem egyúttal politikusnak és társadalmi embernek is kell lennie, élénken kell érdeklődnie országa sorsa iránt, ismernie kell a társadalmi fejlődés törvényeit, tudnia kell alkalmazni ezeket a törvényeket és arra kell törekednie, hogy az ország politikai vezetésében aktív része legyen. Természetesen, a

bolsevik szakemberek számára ez további megterhelés lesz. Ez azonban olyan megterhelés, amely bőségesen meghozza a maga gyümölcsét.

A pártpropaganda feladata, a káderek marxista-leninista nevelésének feladata abban áll, hogy segítsünk az egyes munkaterületeken- dolgozó kádereinknek abban, hogy elsajátítsák a társadalom fejlődéstörvényeiről szóló marxista-leninista tudományt.

A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának Központi Bizottsága, a különböző területek pártszervezeti propagandistáinak bevonásával, ismételten foglalkozott azzal a kérdéssel, hogyan kell a propagandának és a káderek marxista-leninista nevelésének ügyét megjavítani. Figyelembe vettük emellett azt, hogy 1938 szeptemberében megjelent „A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának története. Rövid tanfolyam." Megállapítást nyert, hogy „A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Párt története rövid tanfolyamának" megjelenése a marxista-leninista propaganda újabb fellendülésének veti meg alapját országunkban. A párt Központi Bizottsága munkájának eredményeit „A pártpropaganda szervezéséről a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Párt története rövid tanfolyamának megjelenésével kapcsolatban" c. ismert határozatában tette közzé.

Ebből a határozatból kiindulva és figyelembe véve a SzK(b)P Központi Bizottsága 1937 márciusi plénumának ismert határozatait „A pártmunka hiányairól", a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának Központi Bizottsága a következő fő intézkedéseket jelölte meg, hogy megszüntesse a pártpropaganda területén észlelhető fogyatékosságokat és megjavítsa a párt tagjainak és a pártkádereknek marxista-leninista nevelését:

1. A pártpropaganda és pártagitáció ügyét egy helyen kell összpontosítani s a propaganda és agitáció osztályait a sajtóosztályokkal a párt Központi Bizottságának keretén belül létesítendő egységes Propaganda és Agitáció Igazgatásban kell egyesíteni, egyúttal megfelelő propaganda- és agitáció-osztályokat kell szer-

vezni minden köztársaság, határvidék és terület pártszervezetén belül.

2. Minthogy a párt a propagandában a túlzásba vitt tanulókörrendszert helytelennek ismeri el és célszerűbbnek látja azt, hogy a párt tagjai a marxizmus-leninizmus alapelveit egyénileg tanulmányozzák: a párt figyelmét a sajtópropagandára és a propaganda előadások rendszerének megszervezésére kell összpontosítani.

3. Minden terület központjában egyéves iskolákat kell szervezni alsófokú kádereink átképzésére.

4. Az ország számos központjában kétéves Lenin-iskolákat kell szervezni középfokú kádereink számára.

5. A SzK(b)P Központi Bizottsága mellett hároméves főiskolát kell szervezni a marxizmus-leninizmus tanítására, elméletileg képzett pártkáderek előkészítése céljából.

6. Országunk számos központjában egyéves iskolákat kell szervezni a propagandisták és ujságírók továbbképzésére.

7. A marxizmus-leninizmus főiskolája mellett hathónapos továbbképző iskolákat kell szervezni a marxizmus-leninizmus főiskolai előadói számára.

Kétségtelen, hogy ezeknek az intézkedéseknek a végrehajtása, ami már folyamatban van ugyan, de még nem kielégítő mértékben, hamarosan meg fogja hozni a kedvező eredményeket.

Sztálin. A leninizmus kérdései. 586—589, 596—597. és 597—600. old. (oroszul).

Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra. 691—694, 702. és 703—706. old.

TARTALOM

I. A TANULÓIFJÚSÁGRÓL AZ 1905-ÖS FORRADALOMIG ÉS A FORRADALOM IDEJÉN

Lenin. A diákok és tanfolyamhallgatók előadásokat tartanak a vasárnapi iskolákban. *1895* 7
Lenin. Katonának adtak 183 diákot. *1901 február* 10
Sztálin. A diákságnak együtt kell haladnia a dolgozó néppel. *1901 november-december* 16
Lenin. A marxizmus meghódította a forradalmi ifjúság többségét. *1901—1902* 19
Lenin. A tüntetések kezdete. *1901 december 20* 20
Lenin. A serdülő fiatalságot gyakorlati feladatok végrehajtásával kell megbízni. *1902 szeptember* 24
Lenin. Sok szociáldemokrata kerül-e ki a diákság köréből? *1903 január* 26
Lenin. Szorgalmaznunk kell a forradalmi világnézet kidolgozását. *1903 június-július* 28
Lenin. Az ifjúságnak, amikor a szervezkedés útjára lép, a mi bizottságainkhoz kell fordulnia. *1903 augusztus 23* 29
Lenin. A forradalmi ifjúság feladatai. *1903 szeptember* 29
Lenin. A burzsoá értelmiségi ifjúság képtelen kitartóan és komolyan dolgozni a proletárszervezetek soraiban. *1907 február 5* 44
Lenin. A bürokratikus tanárok igyekeznek elbutítani a serdülő ifjúságot. *1908 április* 45
Lenin. A diákmozgalom és a mai politikai helyzet. *1908 október 16.* . 46

II. A DOLGOZÓ IFJÚSÁG RÉSZVÉTELÉRŐL A FORRADALMI MOZGALOMBAN ÉS A SZOCIALISTA ÉPÍTÉSBEN

Lenin. Konkrét példákon kell tanítani az ifjúságot. *1905 január 10* . . 57
Lenin. Fiatal erőkre van szükség. *1905 február 11* 58
Lenin. Harcoljatok az ifjúságtól való oblomovi félelem ellen! *1905 február 15* 60
Lenin. Toborozzatok több munkásifjút! *1905 március 8* 61
Lenin. Ifjú segéderőket kell bevonni. *1905 április 4* 68
Lenin. Menjetek az ifjúság közé, szervezzetek harci osztagokat! *1905 október 16* 69

Lenin. A bátorság és hősiesség példaképei. *1906 szeptember 11* . . . 72
Lenin. Mi mindig az élenjáró osztály ifjúságának pártja leszünk. *1906 december 20* 72
Lenin. A fiatal munkásoknak szükségük van az öreg harcosok tapasztalataira. *1906 december* 74
Lenin. A dolgozó ifjúság és az antimilitarista agiláció. *1907 november 2* 75
Lenin. Feltétlenül szükség van a külön antimilitarista tevékenységre. *1908 augusztus 5* 77
Lenin. A forradalom hőseinek életrajza a legjobb olvasmány az ifjúmunkások számára. *1910 december 31* 86
Lenin. Az ifjúsági szervezetek berni konferenciája — egyhelyben topogás. *1915 július-augusztus* 88
Lenin. Az ifjúsági Internacionále. *1916 december* 91
Lenin. Tanuld meg jól a hadimesterséget. *1916 szeptember* 95
Lenin. Fokozni kell a munkát az ifjúság bevonulása előtt. *1916 október-november* 99
Lenin. Az ifjúságnak az a szerencse jut majd osztályrészéül, hogy győz a közelgő forradalomban. *1917 január 22* 100
Lenin. Meg kell szervezni a munkásifjúságot. *1918 augusztus 16* . . . 107
Lenin. Az idősebbek vezetése alatt dolgozzatok. *1919 április 17* . . . 108
Lenin. Látni fogjátok a kommunizmus virágzását. *1919 május 1* . . . 109
Lenin. A munkás- és parasztifjúság szilárd kommunistákat kovácsol ki soraiból. *1919 július* 110
Lenin. Százezrekre menő munkás-paraszt ifjúsági tartalékok vannak. *1919 november 7* 111
Lenin. Az ifjúsági szövetségek feladatai. *1920 október 2* 112
Lenin. Az ifjúságnak különösen szüksége van az életvidámságra és életkedvre, az önuralomra és az önfegyelemre. *1920 őszén* 133
Lenin. Az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség V. kongresszusának. *1922 október 11* 137
Lenin. Mindenekelőtt a gyermekeket kell ellátni. *1922 december 2* . . . 138
Lenin. A Kommunista Ifjúsági Internacionále harmadik világkongresszusának. *1922 december* 138
Sztálin. Az ifjúságnak óriási jelentősége van pártunk fejlődésében *1923 április 17* 139
Sztálin. Az „öregek" és a „fiatalok" egysége forradalmunk legfőbb ereje. *1923 december 15* 140
Sztálin. Szélesebbre a párt kapuit a proletárelemek előtt. *1924 január 16* 141
Sztálin. A komszomolban észlelhető ellentmondásokról. *1924 április 3-án* 142
Sztálin. Az ifjúság szervezettsége kétségtelenül növekszik. *1924 május 24* 146
Sztálin. A pártnak a párt proletár magvára kell irányt vennie. *1924 május 27* 147
Sztálin. Az ifjúság a leghálásabb talaj a jövő építése számára. *1924 június 17* 147
Sztálin. A „Krasznaja Mologyozs" c. folyóirat feladatairól. *1925 január* 149

Sztálin. A falusi komszomol-aktíváról. *1925 április 6* 150
Sztálin. A proletár diákok első összszövetségi értekezletéhez. *1925 április 15* 156
Sztálin. A falu csak vagy kapitalista vagy szocialista úton fejlődhet. *1925 június 2* 160
Sztálin. A komszomol feladatairól. *1925 október* 161
Sztálin. Az ifjúsági szövetség a munkás- és parasztifjúság tömegszervezete. *1926 január 25* 168
Sztálin. A kínai ifjúság kérdéséről. *1926 december 10* 168
Sztálin. A Komszomol V. Összszövetségi Konferenciáján mondott beszédből. *1927 március 29* 169
Sztálin. Beszéd a Szovjetunió Leninj Kommunista Ifjúsági Szövetségének VIII. kongresszusán. *1928 május 16* 170
Sztálin. A „Komszomolszkaja Právdá"-nak. *1928 május 26* 180
Sztálin. A lenini komszomolnak. *1928 október 28* 181
Sztálin. Az Ukrajnai Komszomolnak, fennállása tizedik évfordulója alkalmából. *1929 július 10* 182
Sztálin. „A mi ifjaink nem egyformák..." *1930 január 17* 182
Sztálin. Levél Bezümenszkij elvtársnak. *1930 március 19* 183
Sztálin. Üdvözlet a Komszomol VII. Összszövetségi konferenciájának. *1932 július 9* 184
Sztálin. Az ifjúság a mi jövőnk, a mi reménységünk. *1933 február 19* . 185
Sztálin. A lenini komszomolnak. *1933 október 29* 186

III. A GYERMEKEK ÉS A SERDÜLTEK MUNKÁJÁRÓL ÉS HELYZETÉRŐL A KAPITALIZMUSBAN

Lenin. Tiltsák meg a 15 éven aluli gyermekek munkáját. *1895—1896* . 189
Lenin. A kisparasztok túlterhelik munkával a gyermekeket. *1899* . . . 190
Lenin. A kapitalista gyárban úgy érzi magát az ifjúmunkás, mint az erdei vadonban. *1899* 191
Lenin. Az állandóan éhező gyermekek nemzedéke. *1899* 192
Lenin. A dolgozó ifjúság helyzete az oroszországi kapitalizmus fejlődése idején. *1899* 193
Sztálin. Az éhező parasztok eladják leányaikat és fiaikat. *1912 március* . 210
Lenin. Oroszországban igen nagy a gyermekhalandóság. *1912 augusztus 2* 210
Lenin. A gyermekmunka a parasztgazdaságban. *1913 június 25* 211
Lenin. A prostitúció leküzdése tárgyában tartott ötödik nemzetközi kongresszus. *1913 július 26* 215

IV. AZ ISKOLA ÉS AZ OKTATÁS KÉRDÉSEIRŐL

Lenin. A narodnyik tervkovácsolás gyöngyszemei. *1897 vége* 219
Lenin. Az ingyenes és kötelező általános oktatásért. *1902 január* . . . 244
Lenin. A gyermekeket ingyenes oktatásban kell részesíteni. *1903 március* 245

Lenin. Az ifjúságnak a politikába való bevonása elleni mindennemű gáncsoskodás képmutatás. *1913 február 19—22* 246
Lenin. A népművelési minisztérium kérdéséhez. *1913 július 31* 252
Lenin. Külön olvasótermeket és könyvtárakat a gyermekeknek. *1913 július 31* 263
Lenin. A zsidó iskolák államosítása. *1913 augusztus 31* 265
Lenin. Az orosz iskolákban tanulók nemzetiségi összetétele. *1913 december 14* 267
Lenin. A jövő nevelésének csirái. *1914 június-november* 270
Lenin. A fiúk és a lányok számára egyaránt biztosítani kell a kötelező politechnikai oktatást. *1917 május* 272
Lenin. Hazudott a burzsoázia, amikor azt állította, hogy az iskola a politikán kívül állhat. *1918 augusztus 23* 273
Lenin. A népművelés programjának egyik pontjához írt kiegészítés tervezete. *1910 március 20* 274
Lenin. Az oktatás és a munka szoros egybekapcsolásáért. *1919 március* 275
Lenin. A fiatalkorúak bíróságáról. *1920 március 4* 276
Lenin. A politechnikai oktatásról. *1920 végén* 277
Lenin. Minden erőt be kell vonni a politechnikai oktatásba. *1921 február 5* 280
Lenin. A politechnikai oktatás kérdését programunk eldöntötte. *1921 február* 281
Lenin. Szorosabbra kell fűzni a kapcsolatot az oktatómunka és a gazdasági feladatok között. *1921 december 25—27* 283
Lenin. Valamennyi tanintézetben be kell vezetni a villamosítási terv oktatását. *1922 március 18* 284
Lenin. A legfontosabb dolog most — az ifjú nemzedék nevelése. *1922 március 28* 286
Lenin. Most az a legfőbb feladat, hogy megtanuljunk dolgozni. *1922 szeptember* 287
Lenin. Az üzemi ifjúság nevelését gyakorlati irányba kell terelni. *1923 január 4* 288
Sztálin. Döntő lépés a kulturális forradalom terén. *1930 június 27* . . 291
Sztálin. A Szovjethatalom megnyitotta a főiskolák kapuit a munkásosztály fiai számára. *1931 június 23* 292
Sztálin. 1933-ban már 29 millió 419 ezer tanulója volt a Szovjetunió iskoláinak. *1934 január 26* 294
Sztálin. Rendkívül fontos az új, fiatal káderek merész és idejekorán történő előléptetése. *1939 március 10* 295
Tartalom 305

Felelős szerkesztő: Czóbel Ernő. — Műszaki vezető: Gortvai Tivadar.

Globus N. V., Budapest. VI., Aradi-utca 8. — Felelős vezető: Kósa Zoltán.

AZIMUT